

ఉపనిషత్తులు

కరోపనిషత్

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు పరీయార్థి

గురు పరీయార్థి మహర్షి

గురు శివ మహర్షి

గురు వాణిజ మహర్షి

గురు వాగ్మీకీ మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు చక్రాచారి

గురు జ్ఞానానంద

గురు గోపాల మహర్షి

గురు శాంతిశివ మహర్షి

గురు రామానుజ మహర్షి

గురు శ్రీనివాస

గురు విద్యార్థి

గురు శరీర రాజ్

గురు చైతన్య మహా ప్రభుత్వం

గురు వాణిజ్

గురు శాంతిశివ మహర్షి

గురు సీతామతీ మహర్షి

గురు వివేకానంద

ఆస్మదాచార్య పర్యంతం

గురు శ్రీనివాస మహర్షి

గురు భాగవత మహర్షి

గురు రామకృష్ణ పరమహంసానంద్ శాంతి శారదా రేడి

గురు దివ్యానంద

గురు పాపానంద

గురు శరణింద్

గురు శివ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తీవేదాంత ప్రభుత్వం

గురు రుక్మావతి మహర్షి

గురు విద్యానందాచారి

గురు పంచశతక పరమహంసానంద్

వందే గురుపరంపరాం..

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Digital Library of India
Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Books
Manuscripts
Palm Leaves (Manuscripts)

Title:
Author:
Year: to
Subject: Any Subject
Language:
Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at ICAA Data Center PUNE

DLI

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#)

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	--------------------------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పౌరమార్గిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవనంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీ రస్తు.
క రో ప ని ష త్తు

ఆసుభూతి ప్రకాశ, ఆత్మపురాణ పవిత
కృష్ణయజుర్వేదాంతవృతము.

శ్రీమద్భంకరభగవత్పాదభాష్యముననుసరించి
శ్రీ కనుపత్రి మార్కండేయశ్రవణాతిథే

ప్ర యం బ డి వ
సాంధ్రటికాశాస్త్రర్యము.

శి శ్చ లాః
వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారిచే.
ప్ర క డి త ము

ఉ పో ధా త ము.

వేదములు బుక్, యజుస్, సామ, అథర్వము లనుపేరు
 లతో ౪ అని వ్యవహరింపబడుచున్నవి. వేదైకదేవములగు
 ఉపనిషత్తులు వేదములకు తిరోధూతములగుటచేత వేదాంతము
 అని చెప్పబడుచున్నవి. ప్రకృతమయిన ఈతోపనిషత్తు యజు
 ర్వేదమునకురంబంధించినది. యజు ర్వేదముమఱల కృష్ణచునిగము,
 శుక్లమనియు చెందుగా విభజింపబడియున్నది. కృష్ణ శుక్లాత్మక
 మగు యజు ర్వేదమంతయు కలసి ౮౬ శాఖలని కొందఱుచూచు,
 ౧౦౧ శాఖలని కొందఱుచూచు తలంపచున్నారు. ౮౬శాఖ
 లనువారిమతమునందు కృష్ణయజుస్సుకకు ౭౧ శాఖలు, శుక్ల
 యజుస్సుకు ౧౫ శాఖలు అనియు, ౧౦౧ శాఖలనువారిమతము
 నందు కృష్ణయజు ర్వేదమునకు ౮౬ శాఖలనియు, శుక్లయజు ర్వే
 దమునకు ౧౫ శాఖలనియు నెఱుంగవలయును. కృష్ణయజు ర్వే
 దముయొక్కశాఖలలో దాదాపు ౨౭ శాఖలయొక్కవేమలు
 మూత్రమే తెలియవచ్చుచున్నవి. వానిలో చరకశాఖలు ౧౨,
 మైత్రాయణీయశాఖలు ౭, కైత్తిరీయశాఖలు ౮ మొత్తము
 ౨౭ శాఖలయొక్కనామములే చరణవ్యూహాది గ్రంథములందు
 గల్గవు. ప్రకృతమయిన తోపనిషత్తు చరకశాఖలయొక్క ౧౨
 శాఖలలో నొకటియగు కతశాఖను చేరినవని గ్రహించవల
 యును.

దీనిని కఠోపనిషత్తనియం, కాశకోపనిషత్తనియం వ్యవహరించెదను. సుప్రసిద్ధములగు కఠోపనిషత్తులలో నీకఠోపనిషత్తు మూడవది. ఇందు రెండధ్యాయములుగలవు. ఒక్కొక్క అధ్యాయమునకు మూడేసి వల్లులుబోష్యుల మొత్తము ౬ వల్లులుగా గ్రంథము విభక్తము. ముద్రితాముద్రితగ్రంథములందు వల్లులు వేర్వేరుగ పరిగణించబడియున్నను శ్రీమద్భగవద్గీత గ్రంథాధ్యాయవారీ కాశకోపనిషద్బ్రాహ్మణమునందు “సంసారకార్యవృత్తివధారణేన తన్నూలస్య బ్రహ్మణః స్వరూపావదిధారయిషయేయం షష్ఠీ చల్వ్యారభ్యతే” అని చెప్పియుండుటచేత ప్రథమాదిపరిగణనమే భాష్యకారునకు అభిప్రేతమని తెలియవచ్చుచున్నది.

కఠోపనిషత్తు—భగవద్గీతలు—బ్రహ్మగీతలు.

బ్రహ్మసూత్రములందు ఉపనిషత్తులకు శ్రుతియనియు, భగవద్గీతలకు స్మృతియనియు తఱుచుగ వ్యవహరింపబడియున్నది. శ్రుతి ప్రతిపాదితమయినవిషయమునే స్మృతియను ప్రతిపాదింపవని శాస్త్రజ్ఞుల సిద్ధాంతము. భగవద్గీతయందు ఇతఠోపనిషత్తులందు ప్రతిపాదింపబడినవిషయము లనేకములు చెప్పబడియున్నను కఠోపనిషత్తునందుగలవిషయములు చాలవఱకు సంగ్రహింపబడినవి. కొన్ని దుంధ్రములుకూడ అట్లే భగవద్గీతయందును బ్రహ్మగీతయందును గైకొనబడినవి చూడఁడు:—

ఇంద్రియభ్యం పరాహ్మణా అశ్శేష్యత్వ మం మమః.

మనఃవ్రా కరాయస్థి య్యక్తే రాక్షా మనః క్షురః.

కఠ. ౧-౩-౧౦.

ఇంద్రియాణి కరాణ్యాహు సింద్రియేభ్యః పరం మహా,
 మనస్తే చరాణ్యి ర్వా బుధేః పరతన్తే ధి. భగవద్గీత. ౩-౪-౨.
 తిల్యమా...వాక్ కౌఠ పి...కృత్తపురాతన,
 తదేవ శుక్రం కప్పిస్తా తదేవాద్యుకమవ్యతే,
 తస్మాత్ తాకాశ్రీతా వ్యర్థే తను వాల్మేతికవ్యన. కథ. ౨-౩-౧.
 వికల్పకవ.

తిల్యమాంశుభక్త్యాం మత్స్యేష్టా స్త్రాహు పవ్యుః,
 ఛందాంబి యన్య పద్ధాంబి యన్తం నెద క పదంబ్. భగవద్గీత. ౧౫-౧.
 వ వాయులే మ్రియలే వా విపద్వివ్యాయం కతక్తి స్తి బధూవ కల్పిల్,
 తదో నిక్య క్యాశ్రీతో డియం పురాణో వ మావ్యలే మావ్యమానే కరిలే.
 కథ. ౧-౨-౧౦౮.

వ వాయులే మ్రియలే వా కవం
 వ్నాయం భూత్వా భవితా వా న భూయః,
 తజో నిక్య క్యాశ్రీతో డియం పురాణో
 వ మావ్యలే మావ్యమానే కరిలే. భగవద్గీత. ౨-౨౦.

కాంతాచే వ్నస్యలే హంతుగం మాత్యే వ్నస్యలే మాతం,
 ఉభా తా న వివాహితో వాయుం హంతి న మావ్యలే. కథ. ౧-౨-౧౧.
 య విదం తద్ది కాంతారం యన్తైశుం మావ్యలే మాతం,
 ఉభా వా న వివాహితో వాయుం హంతి న మావ్యలే. భగవద్గీత. ౧-౧౧.

కట్లినేకమంత్రము లీయంపనిషత్తునుండి భగవద్గీతల
 యందు పరిగ్రహింపబడియున్నవి. గ్రంథవిస్తరభీతిచేత బ్రహ్మ
 గీతలనుండి యుద్ధరింపలేదు.

కఠోపనిషత్తు— బ్రహ్మసూత్రములు.

ఈయంపనిషత్సూత్రములలో కొన్ని మంత్రములు బ్రహ్మ
 సూత్రములందు విషయవాక్యములుగా పరిగ్రహింపబడినవి.

కుటికాన్ని సూత్రార్థవిమర్శయందు ప్రమాణార్థము గాకొరంబడినవి. వానిని పాఠకులయనుచుకొనగార్థ విట ప్రదర్శించుచున్నాఁడను:—

- ౧ నం. యశ్చ త్రస్తవ తీక్రంఠ, కఠ. ౨-౨౦ మంత్రమును,
- మా. అత్త చరావరగ్రహణాత్. ౧-౨౨ మంత్రమునందును,
- ౨. నం. టుకం పింఠో ఏ-౧ మంత్రమును,
- మా. గుహం ప్రోక్తా వాత్సనా ని తద్దర్శనాత్. ౧-౨-౧౦ మంత్రమునందును,
- ౩. నం. ఇంద్రియేభ్యః కరావ్యభాః. ౩-౧౦ మంత్రమును,
- మా. ఆధ్యాతాయ ప్రయోజనాత్. ౩ మంత్రమునందును,
- ౪. నం. కుహతః కరసవ్యక్తం. ౩-౧౧ మంత్రమును,
- మా. ఆనుమానాః కుశ్యేవేహిమితివేన్న శరీరమావహ్యంత గృహీతే ద్దన్యయతిః. ౧-౪-౧౦ మంత్రమునందును,
- ౫. నం. క తక్త మారోఽభాసి, ౫-౧౧ మంత్రమును,
- మా. ఆశక్యేత్యధ్యయ. ౧-౩-౨౨ మంత్రమునందును,
- ౬. నం. ఆంకుశ్చమాత్రః త్రిమవః, ౪-౧౨ మంత్రమును,
- మా. శబ్దావేన ప్రమివి. ౧-౩-౨౪ మంత్రమునందును,
- ౭. నం. యతిదం కింఠ. ౬-౨ మంత్రమును,
- మా. కంఠచాత్ ౧-౩-౩౯ మంత్రమునందును,
- ౮. నం. ఆశ్చ నుస్సుర్షు విగూఢమవ్యయం. ౬-౧౧ మంత్రమును,
- మా. విచీతవేన్న స్రాక్షోహి శక్వీకరణాత్. ౧-౪-౨౧
- మా. ఆయావవరేపహి శక్వీరాకణ్యాత్. ౩-౨-౫ ఆరు మంత్రములందున్నా
- ౯. నం. ౧. గత్వదుష్టిం ద్విర్ద్యుతుశ్చేది మృత్యోః, కఠ. ౧-౧౩;
- ౨. యం యం ప్రేతే విచీతశ్చామవశ్య ౧-౨౦;

3. ఆవ్యక్త భద్రా కవ్యశాఖర్వాల్ ౨-౧౪;

౪. లోకానీకుస్మింతకువార కవ్య ౧-౧౫;

౫. న భాయలే ప్రియలే వా ౨-౧౫;

౬. హంకత ధనం క్రవక్యమి ౫-౬;

౭. మోనియన్యే క్రవక్యంలే ౫-౭;

౮. శ్వుచ్ఛాంకం కాగకాంకం క-౪;

౯. యదేదేహ కథముక్త ౪-౧౦;

౧౦. రుం కుర్త్యం సు-ధనుమప్రసిద్ధం. ౨-౧౨ ఆను ముక్త ముఖ్యు,

మా. శ్రయూనా నేక వైవ మచబ్బాని ప్రశ్నశ్చ ౧-౪-౨ ఆనుమాత్రము సంక్షు,

౧౦. ము. ౧. బుద్ధే కాల్పా మనోశ్చక కథ. 3-౧౦;

౨. మనోకం నిభునాత్పాదం. కథ. ౨-౨౨. ఆనుమంక్ర ముఖ్యు,

మా. దుహాద్వర్చ. ౧-౪-౨ ఆనుమాత్ర మువంక్షు,

౧౧. భుం బుద్ధింతు సారథిం నిర్ణి. కథ. 3-3 మంక్ర ముఖ్యు,

మా. అంకరాక్షానముపేక్ర సేద ఇద్దింకాదిలిచ్చా బళీణాల్. ౨-౨-౧౫ ఆనుమాత్ర మువంక్షు,

౧౨. ము. వేకస్తకా కర్మభూ-తాంకరాల్పా. ౫-౧౧ మంక్ర ముఖ్యు,

మా. స్వ రంఠివ ౨-3-౪ క్ర మువంక్షు,

౧3. ము. న సాంబరాయక ప్రతిభాలిబాలం. కథ. ౨-౨ మంక్ర ముఖ్యు,

మా. వంయమనే కర్మనిఘాత్తికశేషా మారో-వ-౨-౨-౨ తద్గతివర్చవాలే. 3-౧-౧3 మాత్ర మువంక్షు,

౧౪. ము. ౧. రుం వినునుప్తేష కాగర్ణి. ౫-౪;

౨. శతాయుషః క్రక్ర కాత్కా. ౧-౨3;

3. కామానాం త్యాకానుభావం. ౧-౨౪ మంక్ర ముఖ్యు,

మా. నిర్దేశాలం దైవే శ్రీకృష్ణాచార్యుః. 3-౨-౨ నూత్రమునందును,
 ౧౫. మం. మనసైవేదమాత్రమ్యం. ౪-౧౧ మంత్రమును,
 మా. ఆపీతైక కుశే. 3-౨-౧3 నూత్రమునందును,
 ౧౬. మం. కదారం ఖాసి న్యకృణన్వయంధూః. ౪-౧ మంత్రమును,
 మా. ఆపీవ సంలాభకే క్రశ్యతేనుమానాభ్యామ్. 3-౨-౨౪ నూత్రము
 నందును,

౧౭. మం. ౧. సర్వేవేదా యశ్చైవ మామవంతి. కఠ. ౨-౧౫.
 ఆ. మహాస్వయం వేదమువ్యక్తం ౨-౨ మంత్రములను,
 మా. నిర్వయతి త 3-3-౪ నూత్రమునందును,

౧౮. మం. ౧. ఏవ మక్రమ మాతేషు. కఠ. 3-౧౨
 ఆ. యశ్చే వ్యాకృతసీ ప్రాజ్ఞః 3-౧3 మంత్రములను,
 మా. ఆత్మ శర్ణావ్య. 3-3-౧౫ నూత్రమునందును,

౧౯. మం. ౧. ఋశం విబుగో న్యుకన్య. కఠ. 3-౧.
 ఆ. ఆస్యక్త ఫర్షా వశ్యతాఫర్షాత్. ౨-౧౪.
 3. యశ్చేకు రీణానానా. 3-౨ మంత్రములను,

మా. ఇమ దామవనాత్. 3-3-3౪ నూత్రమునందును,
 ౨౦. మం. శ్రవణాయాపి లవణాన్విరోన్యలభ్యః. కఠ. ౨-౭ మంత్రమును,
 మా. నిర్యో మశ్యుప్రమృకక్రలిబాధే తక్ష్వశ్చనాత్. 3-౪-౧౧ నూత్రము
 నందును,

౨౧. మం. యానినన్యే ప్రవన్యంబే. కఠ. ౫-౭ మంత్రమును,
 మా. తదాఽపీతే స్వంశానన్యవజేకాత్. ౪-౨౦౫ నూత్రమునందును,
 ౨౨. మం. యశోవకం కుశ్చే కుశ్యం. కఠ. ౪-౧౫ మంత్రమును,
 మా. ఆవిభాగేన ద్విష్టశ్చాత్ ౪-౪-౪ నూత్రమునందును,

౨3. మం. న కక్ర నూశ్శోభాతి ౫-౧౫ మంత్రమును,
 ౨౪. మం. న కక్ర నూశ్శోభాతి ౫-౧౫ మంత్రమును,

నూ. వర్షయతకై వ్రం ప్రకృత్యమనానే క.క.౨౦ నూత్రమునందును,

౨౪. మం, ౧. తయోర్థ్యమామస్తువృతక్తుమేతి. కక. ౬-౧౩ నుంక్ర
ముక,

నూ. అనాభృతి కృష్ణావనావృత్తికృష్ణాత్. క.క.౨౨ నూత్రమునందును
చర్మించియున్నాను.

ఈమంక్రములన్నియు ఆయానూత్రములందు చక్కగా
నిరూపించబడియున్నవి.

నదికేతుండు—ప్రాచీనగ్రంథములు.

ఈయందునిపత్తునందు బ్రహ్మజిజ్ఞాసతో సదాచార్యుని
ఆశ్రయించి కృతార్థుఁడయిన నదికేతునియొక్క చరిత్రము
చెప్పబడినది. కృష్ణయజుర్వేదమునందును ఇతనిచరిత్ర విస్తృత
చెప్పబడినది:—

ఉత్తమావై వాచశ్రవణ పుర్వతనట వదా । కన్యహ నదికేతా
నామః పుత్రత తన । తనోహవై భూవగంధంబు । కషీణామ నియమానామ
శ్రద్ధా నివేక । నవనోవాన : కక కన్యేదాంబావ్యసీతి : ద్వితీయం తృతీయం
తం హ రుక ఉవాచ । కృత్యవేత్వా వదామితి । తనోహ ప్రాథికం వాగ
భివదతి. క.౨ నోతమబహుర మితి. నవనోవాచ । చరేహ వృత్కోర్ణ్యవేక ।
మృకృవైత త్వావదా మితి । తం వై ప్రవవస్తం గంధావసీతివనోవాచ ।
కన్యప్రతిస్తోరాశ్రీ రవాక్యా గృహే వనవత్ । న యదిత్యాపృషేత్ :
ఋహుర కతిరాశ్రీ రవాక్సీతి । తివృతి ప్రతిబ్ర-రాత్ । తం ప్రవవగం
రాశ్రీ మాక్యాభి. క.౩. ప్రణాంకభి । కింద్వితీయామితి । చతాగ్ వృతి ।
కింకృతీయామితి । సాఘస్యత్వం తితి । తం వై ప్రవవస్తం జానామ :
కన్య హతిస్తోరాశ్రీ రవాక్యా గృహే దివాన । కమాగ్నివృత్తు । ఋహు

కవిరాత్రి దవాఖ్యే 89 | తిక్కభతి ప్రస్థానాచ. ౪౪. కింకరభూగం రాత్రి
 మాత్నాభతి | ప్రజాం తత్కరి | కిం ద్వితీయామితి | భగవన్ క్షుభతి | కి
 శ్చుతీయామితి | సాధువృత్త్యాంక ఇతి | నమస్తే ఆక్షు భగవతిహోవాచ |
 వరం పృథివ్యధి | వికలమేవ కలన్మయానతి | ద్వితీయం సృణోశ్వేతి. ౪౫.
 ఇష్టాపూర్తమోస్తే క్షితి ప్రాసాదిహోవాచ | తద్విప్రాశమస్మిం వాదిశత
 ముదాచ | తతోశైతస్యేష్టాపూర్తే వాఙ్మయే | వాశ్యేష్టా పూర్తేషీయేదే |
 యోష్యం వాదిశకం విషయే | య ఉశైకమేవం వేద | కృతీయం పృథి
 వ్యధి | పునర్మృత్యోశ్చ ఉపశతిం ప్రాసాది హోవాచకస్తి ప్రాశమస్మిం
 వాదిశత ముదాచ | తతోశై పోషయత్యకర్మ్యమశయత్. ౪౬. అవిభవ
 ర్మ్యమ్యంశయతి | యోష్యం వాదిశకం విషయే | య ఉశైక మేవం వేద.

త్ర. బ్ర. 3 ఆక్ష. ౧౧ ప్రశ్న. ౮. అమరాశము

౧. తా. వాజశ్రవసుంధు విశ్వకర్మాగముచేసెను ఆతనికీ
 నవితేతుఁ డనుపుత్రుఁ డుండెను. తండ్రి యోగదక్షిణను ఋత్వి
 గాదుల కిచ్చునప్పుడు వాయనా! నన్ను ఎవ్వరికిచ్చెదవ్రే! అని
 రెండవూండుపర్యాయములు అడిగెను. ఆమాటవిని తండ్రి
 తోనముగలవాడై మృత్యుచేవత కిచ్చెదనని చెప్పెను. తనమా
 రుండు సరియని మృత్యుచేవతకర్గలకు పోవుటకు బయలు
 దేరగా ఆకాశవాణి యిట్లు వలిపెడిది. నీవు యమభర్తరాజు
 ఊళ్లో లేనపుడు ఆతనియొంటికిపోయి నీ రోజులు అతనియొంటు
 కస్త్రుపడియుండుము. ఆతఁ డింటికివచ్చినతర్వాత నాయొంటికివచ్చి
 ఎన్నాళ్లు అయినది అని యనుండు నిన్ను అడుగును. అప్పుడు 3
 రోజులు అయినది అని నీవు బదులుచెప్పుము. మొదటిరోజున
 ఆనారమేమి? యని యడుగును. నీప్రజలను ఛేదించితివని
 చెప్పుము. రెండవరోజునయేమి? భుజించితివని యడుగును. నీదళు

వ్రలను భజించితినిని చెప్పము. మూడవరోజువయ్యెను తిన్నా వని యడుగును నీనొనర్చిన సత్కార్యమును భజించితినిని చెప్పము. అంతట వచి కేతుడు అట్లే యడుగర్చ రాజ గ్రామములో దేవస్వకు అతనియింటికిపోయి ఆకాశవాణి చెప్పిన ప్రకారమే చేసి యముః దువచ్చి యడుగ గా ఆకాశవాణి చెప్పమనినట్లే యమునకు నమా ధానము చెప్పను. అంతట యముఃకు వినయ భూర్వకముగా వచి కేతునకు నమస్కరించి మాఱుడువరము లొసంగుచున్నాను. వలయువానిని గోరుకొనుము అని చెప్పెను. అంతట ౧ ఈశరీ రముతోడనే నేను తిరిగి నారంత్రి కడకు పోవువటులను, ౨ ఇష్టాపూర్తకర్త నెల్లప్పుడు నేను చేయుచుండునట్లును, ౩ మృత్యుజనుమును అనుగ్రహింపవలయును అని శోచెను. యముఃడ క్షే యుపం గెను. కనుక నాచి కేతాస్మి చయన మొనర్చిన వాడు ఇష్టాపూర్తకర్తలతో బర్వదా ప్రకాశించుచు మృత్యు వ్రును జయించి అమృతత్వమునందును, ఈవిషయము నెఱింగిన వానికినూడ ఇట్టిఫలము లభించును.

౨. నచోభారతము ఆనుక సకపర్వము ౧౦౬-వ అధ్యాయముందయు ఈవచి కేతుని గూర్చియే చెప్పబడినది. ఈవచి కేతుః డున్నా ఔట్టాలకియే. కాని అచ్చట కథ మఱొకవిధముగ నున్నది. తంత్రి వీమోనంతుఃడయి నదీతీరమునందు జపాదిక మొనర్చి యింటికివచ్చెను. ఇంటికివచ్చినతర్వాత తనకమండలువు, ఇళ్లలు, నర్బలు, పుష్పములు మొదలయినవానిని నదీతీరము నందేలెట్టి మరిచివచ్చినసంగతిని గ్రహించినవాడయి వానిని తీసికొనినర్బుని కుమారుఃడగు నచి కేతుని పంపెను. నచి కేతుఃడు నదీతీరమునకు పోవులోవలనే సదీప్ర వాహమువచ్చుటచేత ఆ

కనుక నలుపు మున్నగువని నదిలో కొట్టుకొనిపోయెను. కుమారుఁ
డింటికి తిరిగివచ్చి తండ్రితో యీ ఘంఠ చెప్పగా అతనితో
మఁడుచున్న దెఱ్ఱాలకి మృత్యులోకమునకు పోయినది కొడు
కును తిట్టెను. అమాట అనగానే నచికేతుఁడు మాస్మితుఁ
డయి శ్రీంజయడిపోయెను. వచికేతుని యాత్మ యమలోకమునకు
పోగానే విచ్యవృత్తిగల యముఁడు వచికేతుని కారవించిన
వారడయి మీతండ్రి గోపముతో చెప్పినమాట ప్రకారము
నిన్నిచ్చుటకి రప్పించితిని. నీకింకా ఆయుస్సు ఉన్నది కనుక
మఱల భూలోకమునకు పోయి అని నచికేతునితో చెప్పెను.
అంతట పుణ్యకర్తలవొనర్చి స్వర్గలోకసౌఖ్యము ననుభవించు
చున్న మహాత్ములను చూడవలయువనుకోరక వాకు కలఁడని వచి
కేతుఁడు చెప్పగా అట్లే యని యముఁడు చూపించును. ఒక
చోట నువ్వలై భవముతో సౌఖ్యము ననుభవించుచున్న వారిని
గాంచి వీ రెవ్వరిని యడుగగా గోదావరమునొసంగినవారని చెప్పి
యెత్తనికి గోదావరమాహాత్మ్యమును బోధించును. తర్వాత నచి
కేతుఁడు యమునిచేత అనుక్షాతుఁడయి మఱల స్వగృహాభి
ముఖుఁడయిన వెంటనే గృహమునందు వినంజ్ఞు దుయిపడియున్న
వచికేతుని శరీరము చైతన్యముకలిగి లేచి కూర్చుండెను. తండ్రి
ఆశ్చర్యముగలవారడయి పుత్రుని యడుగగా పుత్రుఁడు తాను
యమలోకమునకు పోయినది మొదలుకొని తిరిగి యింటికివచ్చిన
వఱకుగల సమాచారమును తండ్రి తెలిపించెను.

3. ఈ యుపనిషత్తునందు చెప్పబడినకథ సుప్రసిద్ధమగుట
చేత మఱల దాని నివట వివరింపలేదు. శైలిరీతి ప్రాక్షాణము

వందలకథ దివనివత్సరీసాచితమయినకథను చాలవఱకు ఆన్ని విషయములందును సరిపోవుచున్నది. భారతోక్తము కొన్ని విషయములందుమాత్రము సరిపోవును.

ఈతోపనివత్తు—ధర్మగ్రంథములు.

ఈతోపనివత్తుము అశ్వపురాణము—వ అధ్యాయము నందున్నూ, అనుభూతిప్రకాశమునందు ౧౦-వ అధ్యాయము నందున్నూ వివరింపఁబడియున్నది. ఈగ్రంథాంతమునందు పై రెండుధ్యాయములనుచేర్చి ముద్రించియున్నారము. సూతసంహితయందుగల బ్రహ్మగీతయందు ఈతోపనివత్తువరణము ౧౦-వ అధ్యాయమునందు గలదు. ఈతోపనివత్తుంత్రములు చాలవఱకు యథాప్రకారము గైకొనుబడినవి.

సమేశ్వరునియనుగ్రహాతిశయమువలన ఈశ, కేస, కల్, స్రశ్మ, ముండక, నూందూశ్య, తైత్తిరీయోగనివత్తు లీవిధముగ ఆంధ్రకీకాసహితముగ ప్రకటింపఁబడినవి. శ్వేతాశ్వతరము ముద్రింపఁబడుచున్నది. ఛాందోగ్య, బృహదారణ్యకోపనివత్తులుకూడ త్వరలో ముద్రింపఁబడును. గుణదోషజ్ఞులగు విద్వాంసులు బ్రహ్మబ్రాహ్మణసంభవములగుదోషములను తెలిపినయిట్ల కృతజ్ఞతాపూర్వముగ గ్రహించి ధన్యవాదపురస్కారముగ ద్వితీయముద్రణమునందు సంస్కరించుకొందుము. ఖడ్గియోన్మోఘములను సర్వార్థసాక్షులముగ ముద్రించి ప్రకటించుచున్న శ్రీ నావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలు అందునకున్

పంథకు అధిపతులును, శ్రీ వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిలవారి
 పుత్రులును మామిత్తులును అగు శ్రీ వావిళ్ల వేంకటేశ్వరశాస్త్రి
 గారికి సత్కార్యప్రోత్సాహకుడగు పరమేశ్వరుడు ఇ.సో. ౨
 పృథ్వికముగ విశ్వకామ్యచిన్మయల నొసంగి పరిపూర్ణాయు-
 రారోగ్యముల నొసంగుడగాక.

౨౩.౧౨-౩౨ }
 కలువారు, నవరావ.

ఇట్లు,
 కనుపత్తి మార్కం దేవులర్చి,
 వృద్ధశ్రీరాజేశ్వరపాపయ్యుడు.

విషయ సూచిక.

ప్రథమాధ్యాయము. ప్రథమపర్ణి. పుట. ౧-౪౪.

సూత్రము.	విషయము.	పుట
	పూర్వకాంతిపాఠముక్రమము.	౧, ౨
	శంకరశృతకాండోపనిషద్భాష్యమీతికావివరణము.	౩-౫
౧	వాజక్రమమునకు నిశ్చలబ్రాహ్మణమునోపన్యుట.	౬, ౭
౨, ౩	విశ్వలీల్యాగవక్షిణాశ అనునందు వాజక్రమపురుషుఁడగు నచికేతుఁడనువాఁడు కనకండ్రి భావార్థమిచ్చుచున్న గోత్రులు లక్ష్మీహాయి శర్యాపశిష్టము అయియుండుటచేత క్షత్రిదానము చేయుటవలన కనకండ్రికి సరకము ప్రాప్తియగుచు చిలిచుట.	౭-౯
౪	నన్నెచ్చరికి దక్షిణాగా లచ్చెదవని నచికేతుఁడు కండ్రియగు వాజక్రమపురుషుఁడగా యృత్యువున కిచ్చెదవని వాజక్రమముఁడు అనుటవలనకుట.	౯, ౧౦
౫	కండ్రి దెప్పినమాటను చిని నచికేతుఁ డాలోచించుట, ముఖ్యమనవ్యయ, ఆధునికీయల అక్షరణము.	౧౦-౧౨
౬	నచికేతుఁడు కండ్రి కోడముకోచెప్పిన అమాటవలన 'వన పూర్వలూపణు అడివమాటను అచరించినవారు కాలన నివన్నట్లు నన్ను యనుమిగదవవలయు' అని కండ్రికిఁబోధించి కండ్రియొక్కమాట ప్రకారము మృత్యుదేవతదగ్గఱకు నచికేతుఁడు పోవుట.	౧౨-౧౩
౭	కండ్రి మాట ప్రకారము నచికేతుఁడు యనునిస్సహాయునకుపోగా అయముని యనుమాత్యులు మనగృహమునకు అతిథిగావచ్చిన నచికేతుని పూజించువని యనుమి కేఱింపించుట.	౧౩-౧౫

మం త్రము.

విషయము.

పుట.

౨౨ దేవతానందాన ఇంద్రానందమును విజయగో ఆలోచించి కవిత్వమును
 కావున వాచీవనమే కావలయును గాని ఇతరవర మక్కర
 లేదని వచి శేషుడు చలువట. ౩౪, ౩౫

౨౩-౨౪ త్త క్రమ ప్రాద్యభిసాభాగ్యములు, నిరవేదికములు,
 సార్వభౌమత్వమును, నిర్వర్ణ, మర్త్యుని సకలసౌఖ్యసంపదను వీట
 కాశ్యపముగ మూడవవరముగా వ్రాసెనట. మరలొకవంతు
 ముంగల అక్షయోక్తికర్తానను కోరవలదని యునుండు నని
 శేషుని ప్రబోధన ముండుట. ౩౬-౩౯

౨౬-౨౭ నిత్యజీవిత సకలసంపదలు అనిక్యములు కావున అర్జివాని
 యందు వాడు అనలేడు. ఇతర కావ అం అక్కరలేదు
 వచి శేషుడు విరాళింపట. ౩౯-౪౩

౨౮ దురదానంతము శేషానునకు భీష్మముంగల అక్షయమూర్తి
 తెలుకవలయునని మూడవవరముగా వచి శేషు దడువట. ౪౩, ౪౪

ప్రథమాభ్యాసము. ద్వితీయవల్లి. పుట. ౪౫-౪౬.

౧ యనుండు వచి శేషుండు బ్రహ్మవిద్యారంభమునకు అర్హుండుని
 నిశ్చయించుకొన్నవాడయి శ్రేయస్సు, ప్రయత్నములు వీట
 రింతురు అరెంటిలో శ్రేయస్సిననుని శ్రేయమునందు నియా
 మింతుట. ౪౫-౪౭

౨ శ్రేయోశ్రేయస్సులలో శ్రేయమునదానినే అంకణ అరెంట
 వచ్చునుగా. నిశ్చయమున శ్రేయస్సులు వీట అరెంట
 మున్నగున రంశయింతులుగును కావున మంబుద్ధిలవారికి
 శ్రేయస్సి, ప్రయత్ని అని గ్రహించుట అవక్కరమని తెలు
 పుట. ౪౭-౪౯

సంక్రమము.	విషయము.	ప్రముఖము.
2,	క సీమ శ్రీవ్యవహార శ్రీయమ్మనే కొరకున్నాడతడు కాతని	
	కానోకడకాట్టుచేసిన యముడు వలనట.	౪౯-౫౦
౫	అక్షానులయొక్కస్థితి.	౫౨, ౫౩
౬	అక్షానులకు దరలోకమునులేదు.	౫౩, ౫౪
	సాంబరాయశబ్దవ్యక్తి.	౫౪, ౫౫
౭	అనేకజన్మలవలనకృతముచేత అక్షాక్షానలగును. అట్టి కృత్య	
	కముచేతనే తన అరాధ్యుడు భవించును.	౫౫-౫౭
౮	అక్షతక్షర్ణముల సామాన్యములవలన అచార్యులు అపదలెందుటకు	
	తగదు. ప్రాకృతజాతి కర్మాధము.	౫౯, ౬౦
౯	అక్షతక్షర్ణముల వ్యుత్పత్తిసాక్షముల వలనయెందు కర్మముచేత	
	కృపించి కర్మముకాదు.	౬౦, ౬౧
౧౦	యముడు కాను కాచిశక్తికాని రయనమునొనర్చి యాయమాది	
	కారణమున పొందినవి నచిశేతునితో నొప్పుట.	౬౧, ౬౨
౧౧	యముడు పరిశేతుని విప్రునివ్యాముడవని కొనియోచుట.	౬౩, ౬౪
౧౨	అతిమాత్తుడయిన అక్షను ఆధ్యాత్మయోగముచేత పొందవచ్చు	
	నని తెలుపుట. దుర్బల్య గమ్యాశేషకర్మముల వ్యక్తి.	౬౪, ౬౫
౧౩	యముడు పరిశేతుని విద్యావదేశమునకు అన్వేషించి నిర్ణయ	
	యించుట.	౬౫, ౬౬
౧౪	పరిశేతుడు యునుని భర్తాభర్తముల నతిక్రమించిన అక్ష	
	తక్షర్ణములను బ్రవేశించునని కొరకు	౬౬, ౬౮
౧౫	యముడు అక్షతక్షర్ణముల మందాధికారులను నానినీతి క్రమ	
	బ్రహ్మమున నానినీతిను సుబదేశించుట.	౬౮, ౬౯
౧౬, ౧౭	యముడు వరాహకర్మములను తెలిసికొని క్రమము అలం	
	బన నుచి పరిశేతునకు నుపదేశించుట.	౬౯-౭౦

చంద్రము, దినములు, కృతి

- ౧౮-౨౦ యములును సచిశేతులకు ప్రహ్లాదస్వయంవరమును దీపావళి
 కార్యము వివరించుట. ౩౧-౩౩
- ౨౧ అక్షి ప్రాకృతబుద్ధులకు దుష్ట్యజ్ఞేయంబనని నిర్ణయించుట. ౩౪-౩౮
- ౨౨ అక్షి నిర్ణానములకును వర్షకాలములకు సకరియనని నిర్ణయించుట. ౩౯, ౪౦
- ౨౩ అక్షి కుర్బిజ్ఞేయంబనని దీపాముఖమునకు నిలువకర్మముని
 నిర్ణయించుట. * ౪౧, ౪౨
- ౨౪ ఉపనిషద్విరాచనాదికములకు అక్షి నిలువకర్మముని నిర్ణయించుట. ౪౩, ౪౪
- ౨౫ వలసాధాన సరపత్రికలవారణ అక్షి నిలువకర్మము. ౪౫, ౪౬

ప్రథమాధ్యాయము-తృతీయవల్లి, కృతి. ౪౭-౧౦౪.

- ౧౦౬ దివ్యులకృత నిమావగాధము చేపకర్మయలలకమిల ధర్మ నిమా
 పుణము. ౧౦౭-౧౧౦
- ౧౦౭ శరీర నిర్మాణములు. ౧౧౧-౧౧౪
- ౧౦౮ శరీరనిర్మాణమునకు దినములు, అధిపతీయము పాఠాది వర్ణనలను
 కుల నిలకృతిపాఠము. ౧౧౫-౧౧౮
- ౧౦౯-౧౧౦ అక్షి శక్త్యుపాసార్థము ఐత్రియ, కర్మమునాది మాత్మ
 తారకము క్రమనిమానులు. ౧౧౯-౧౨౨
- ౧౧౧-౧౧౨ అక్షి ప్రాప్త్యపాయము. ౧౨౩-౧౨౬
- ౧౧౩, ౧౧౪ అక్షి నిర్మాణములు. ౧౨౭

ద్వితీయాధ్యాయము-౧౦౫-౧౨౧. కృతులు.

ప్రథమ (చతుర్థ) వల్లి-౧౦౫-౧౨౩.

- ౧ అక్షి శక్త్యువర్ణన క్రమిభావము నిమాపము. ౧౦౫-౧౦౬

పంక్తి సం.	విషయము.	పుట
౧, 2	జరమెక్కడను యొక్కట భయముచే నర్పణ జరుగుచున్నవని నిరూపించుట.	౧౫౦-౧౫౩
౩	అక్షరాక్షయము కలిగియున్నవలయు.	౧౫౩, ౧౫౪
౪	అక్షరాక్షయము భూలోకమునందున్నవారికి సులభముగాని విశ్వ సంధిగాని లోకములందున్నవారికి లభించవలయు.	౧౫౩-౧౫౪
౫	అక్షరాక్షయము కలిగియున్నవలయు.	౧౫౪-౧౫౫
౬	అక్షరాక్షయ ప్రాప్త్యుపాయము.	౧౫౫-౧౫౬
౭, ౮	అక్షరాక్షయమునకు యొక ప్రతిపాదనము.	౧౫౬-౧౫౭
౯-౧౦	అక్షరాక్షయము.	౧౫౭-౧౫౮
౧౧	సమస్తానామయంతు అవసరకాలమునందు చేయవలసినవిధానము.	౧౫౮-౧౫౯
౧౨	ఉపసంహతి కృతిపాదకాక్షయసంహారము.	౧౫౯, ౧౬౦
౧౩	అక్షరాక్షయమునకు సంహారకార్యమునకు వలయు.	౧౬౦-౧౬౧
౧౪	అక్షరాక్షయమునకు సంహారకార్యమునకు వలయు.	౧౬౧-౧౬౨
౧౫	అక్షరాక్షయము.	౧౬౨-౧౬౩
౧౬	సమస్తానామయంతు అవసరకాలమునందు చేయవలసినవిధానము.	౧౬౩-౧౬౪

అకారాదివర్ణానుక్రమేణ

మంత్రప్రతికసూచికా.

మంత్రరసీకా.

అధ్యాయ. పర్వ. మంత్ర. పుట.

అ

అన్నర్యురైశోభవనం	౨	౨	౯	౧౩౬
అంశుమాత్రాభవనాః	౫	౧	౧౩	౧౧౯
"	౨	౧	౧౩	౧౨౦
"	౫	౩	౧౩	౧౬౮
అశోకామృతావా	౧	౧	౫౮	౪౨
అశోకాయామృతావా	౧	౨	౨౦	౩౪
అనువక్య యథాప్రాప్యే	౧	౧	౬	౧౩
అన్యచ్ఛ్రేయోఽన్యత్	౧	౨	౧	౪౫
అన్యత్రకర్తాన్యత్ర	౧	౨	౧౪	౬౩
అర్హోఽస్మిసేవః	౫	౧	౮	౧౧౪
అవిద్యానా మత్తతే	౧	౨	౫	౫౬
అన్యత్రాత్మనః	౫	౩	౮	౧౫౩
అశ్టపదుర్గు	౧	౩	౧౫	౧౦౧
అశోకాంశుమాత్రాభవనాః	౧	౫	౨౩	౩౮

యంక ప్రతీకావి.	అధ్యాయ.	పర్వ.	దుక్ర.	క్రమ.
అక్షరేణోపలబ్ధిపద్ధతి	౨	౩	౧౩	౧౬౨
అప్యుచిత్రంకమాణిపద్ధతి	౨	౩	౪	౧౩౦

అ

అక్షరాల సంఖ్యను నిర్ణయించు	౧	౩	౩	౧౩
అక్షరాల ప్రతీకలను నిర్ణయించు	౧	౧	౪	౧౩
అక్షరాల మూలమును నిర్ణయించు	౧	౩	౫	౧౬

ఆ

ఇంద్రియాలను నిర్ణయించు	౨	౩	౬	౧౩
ఇంద్రియాలను నిర్ణయించు	౧	౩	౪	౧౩
ఇంద్రియాలను నిర్ణయించు	౨	౩	౫	౧౩
ఇంద్రియాలను నిర్ణయించు	౧	౩	౧౦	౧౩
ఇంద్రియాలను నిర్ణయించు	౨	౩	౪	౧౩

ఇ

ఇంద్రియాలను నిర్ణయించు	౧	౩	౧౦	౧౩
ఇంద్రియాలను నిర్ణయించు	౧	౧	౧	౬

ఊ

ఊర్ధ్వమును నిర్ణయించు	౨	౩	౧	౧౩
ఊర్ధ్వమును నిర్ణయించు	౨	౩	౩	౧౩

ఋ

ఋషులను నిర్ణయించు	౧	౩	౧	౧౩
-------------------	---	---	---	----

మంత్రి ప్రతిపాది

ఏ

విశాఖ జిల్లా పరిషత్తు

విశాఖ జిల్లా పరిషత్తు

విశాఖ జిల్లా పరిషత్తు

విశాఖ జిల్లా పరిషత్తు

విశాఖ జిల్లా పరిషత్తు

విశాఖ జిల్లా పరిషత్తు

విశాఖ జిల్లా పరిషత్తు

క

కామవతి పరిషత్తు

జ

కామవతి పరిషత్తు

ఠ

కామవతి పరిషత్తు

కామవతి పరిషత్తు

కామవతి పరిషత్తు

కామవతి పరిషత్తు

కామవతి పరిషత్తు

కామవతి పరిషత్తు

కామవతి పరిషత్తు

కామవతి పరిషత్తు

ఙ

కామవతి పరిషత్తు

అభ్యయము

వర్గము

మంత్రి

పుట

౨ ౨ ౧౨ ౧౩౯

౧ ౨ ౧౩ ౯౫

౧ ౧ ౨౪ ౩౩

౧ ౨ ౧౩ ౩౧

౧ ౨ ౧౩ ౩౨

౧ ౧ ౧౯ ౩౦

౧ ౨ ౧౩ ౯౫

౧ ౨ ౧౧ ౬౩

౧ ౨ ౧౦ ౬౧

౧ ౧ ౨ ౩

౨ ౨ ౧౪ ౧౪౨

౧ ౧ ౧౩ ౨౩

౧ ౨ ౧౩ ౬౪

౨ ౩ ౧౧ ౧౬౦

౧ ౧ ౯ ౧౩

౧ ౧ ౧౨ ౨౦

౧ ౧ ౧౩ ౨౩

౧ ౨ ౪ ౫౦

పదము	అక్షరము.	చర్చ.	మొత్తము.	పుట.
మొత్తము	౧	౧	౫౧	౩౩
దేవతానికాది	౧	౧	౫౧	౩౪
౪				
వనములు	౧	౫	౧౦	౩౫
వనములు	౫	౫	౧౫	౧౪౩
వనములు	౧	౫	౫	౫౩
వనములు	౫	౫	౫	౧౩౧
వనములు	౧	౧	౫౩	౫౦
వనములు	౫	౩	౫	౧౫౦
వనములు	౧	౫	౩	౫౩
వనములు	౧	౩	౧౫	౧౧౫
వనములు	౧	౫	౫౩	౩౫
వనములు	౧	౫	౫౪	౫౦
వనములు	౫	౫	౧౩	౧౪౧
వనములు	౫	౩	౧౫	౧౬౧
వనములు	౧	౫	౫	౫౦
వనములు	౫	౧	౫	౧౧౩
వనములు	౫	౧	౧	౧౦౫
వనములు	౧	౧	౩	౫
వనములు	౫	౫	౧	౧౫౪
వనములు	౧	౧	౧౪	౫౩
౫				
వనములు	౧	౧	౫	౧౦

మంత్రి ప్రసాదము.

అధ్యాయ. కర్ణ. మంత్రి. పుట.

భ

భయానకానందము

౨ ౩ ౩ ౧౫౦

మ

మనవై పదమూడవవంతు

౨ ౦ ౧౦ ౧౦౦

మనవై పదమూడవవంతు

౧ ౩ ౧౦ ౨౪

మృత్యుస్తోత్రం రచన

౨ ౩ ౧౦ ౧౨౦

య

యం ఇందు కథనం

౧ ౩ ౧౨ ౧౦౩

యం ఇందు కథనం

౨ ౦ ౫ ౧౦౨

యం వినుతి క్రీ. శా. ౧౨

౨ ౨ ౮ ౧౩౪

యం పుస్తకముననుసరించి

౧ ౩ ౧౩ ౮౩

యం తన వ్రాసిన గ్రంథము

౨ ౦ ౮ ౧౧౬

యం భాషా విశేషము

౨ ౩ ౫ ౧౫౩

యం భాషా విశేషము

౧ ౦ ౧౦ ౧౦

యం భాషా విశేషము

౨ ౦ ౧౪ ౧౨౨

యం భాషా విశేషము

౨ ౧ ౧౫ ౧౨౦

యం భాషా విశేషము

౨ ౩ ౧౦ ౧౫౮

యం భాషా విశేషము

౨ ౩ ౧౫ ౧౦౪

యం భాషా విశేషము

౨ ౩ ౧౪ ౧౨౩

యం భాషా విశేషము

౨ ౩ ౨ ౧౫౦

యం భాషా విశేషము

౨ ౦ ౧౦ ౧౫౩

యం భాషా విశేషము

౨ ౩ ౬ ౮౦

”

౨ ౩ ౮

ముక్త ప్రశ్నోత్తరము	అధ్యాయము	పర్వము	ముక్తము	పుట
యత్త స్త్రీవిభావనాః	౧	౩	౫	౧౮
॥	౧	౩	౬	౧౯
యస్మిన్మీదం విచిత్రీకృతం	౨	౧	౨౮	౪౩
యస్మిన్మీదం ద ముక్తం	౧	౨	౨౫	౧౧
యః పూర్వం కవచం	౨	౧	౬	౧౧౩
యస్మిన్మీదం విచిత్రీకృతం	౨	౩	౨	౧౬
యస్మాన్మీదం విచిత్రీకృతం	౨	౧	౬	౧౧౪
యేనయానాం విచిత్రీకృతం	౨	౧	౩	౧౧౮
యేనయానాం విచిత్రీకృతం	౧	౧	౨౦	౩౧
యేనయానాం విచిత్రీకృతం	౧	౧	౨౫	౩౮
యేనయానాం విచిత్రీకృతం	౨	౨	౬	౧౩౩
ల				
యానాం విచిత్రీకృతం	౧	౧	౧౫	౨౪
మ				
యానాం విచిత్రీకృతం	౨	౨	౧౦	౧౩౩
విభావనాం విచిత్రీకృతం	౨	౩	౯	౧౨
విభావనాం విచిత్రీకృతం	౧	౧	౩	౧౩
క				
కళంబై కా ర మృగయన్ము	౨	౩	౧౬	౧౬౬
కళంబై కా ర మృగయన్ము	౧	౧	౨౩	౩౬
కళంబై కా ర మృగయన్ము	౧	౧	౧౦	౧౮
కళంబై కా ర మృగయన్ము	౧	౨	౬	౫౫

మంత్రి క్రమం.	అధ్యాయ.	పర్వ.	మంత్రి.	పుట.
శ్రీ యశస్వినీయశస్వి	౧	౨	౨	౪౮
శ్రీ కౌశావసు వ్యవస్థ	౧	౧	౨౬	౩౯

స

పత్వమస్విం ద్వంద్వమశ్వేషి	౧	౧	౧౩	౨౨
పత్వంప్రియావ్పియూపాకౌ	౧	౨	౩	౪౯
పశ్వే వేదాయత్పవం	౧	౨	౧౫	౬౮
పదానావపయ	౧	౧	౧	౧

౨

పషోవావపితరం	౧	౧	౪	౯
వ్యస్తాంతం వాగరితాంతం	౨	౧	౪	౧౦౦
వ్యక్తలోకే వ భయం	౧	౧	౧౨	౨౧

హ

హగ్ంపశ్చుచిష్యుసః	౨	౨	౨	౧౨౨
హంతత ఇదం ప్రవక్త్యామి	౨	౨	౬	౧౩౨
హంశా వేదవ్యతేహంయగ్ం	౧	౨	౧౯	౨౩

మంత్రి ప్రతీకానాం అకారాదివర్ణానుక్రమణీ

స మాస్తా.

శ్రీ రత్న.

క తో ప ని ష త్తు

[కృష్ణయజుర్వేదాంతర్గతము]

అంధ్ర బీకాతాశ్చర్యవివరణసమన్వితము.

పూర్వకాంతపాఠములము.

ఓం. పహ నా వవతు, సహ నా భువతు, సహ వీర్యం
కరవావహై, తేజస్వి నావధీత మస్తు, మా విద్విషావహై.

ఓం కాంతి శాంతి శాంతి.

పద. పహ నా అవతు, సహ నా భువతు, సహ వీర్యం కరవావహై,
తేజస్వి నా అధీతం అస్తు, మా విద్విషావహై, ఓం కాంతి శాంతి శాంతి.

టీక. హ = శిష్యాచార్యులమగు మమ్మలవిద్యులను, సహ = కూడా,
అవతు = (బ్రహ్మము) సంపత్తీయంగాక, నా = శిష్యాచార్యులమగు
మమ్మలవిద్యులను, సహ = కూడా, భువతు = (బ్రహ్మము) పరిపాలించుగాక.
వీర్యం = నిత్యానిమిత్తమగు ధామర్థ్యమును, సహ = కూడా, కరవావహై =
మేదివృత్తము చేసెదముగాక. నా = శిష్యాచార్యులమగు మమ్మలవిద్యులకు,
అధీతం = అధ్యయనముచేయుటచేన ఉపదేశివచ్చివచ్చి, తేజస్వి = తేజోవింశతైవది,
అస్తు = అగుగాక. మా విద్విషావహై = (వ్రహ్మచర్యం పరాధాదీకములను)
మమ్మలవిద్యులకు దేవుడుకలగకయుండుగాక.

ఓం = వ్రహ్మవ ప్రతిపాదితమగు బ్రహ్మము మాయం దనుకృతముండు
గాక.

కాంతిఃఅధ్యాత్మిక తాపకాంతి యగుఁగాక.

కాంతిఃఅధిభౌతిక తాపకాంతి యగుఁగాక.

కాంతిఃఅధిదైవిక తాపకాంతి యగుఁగాక.

కా. శిష్యాచార్యులకును మంత్రబలికర్తవలె బ్రహ్మము పరమేశ్వరుఁ గాక. శిష్యాచార్యులకును మాత్రం బ్రహ్మమునుభవము కలుగుఁగాక. శిష్యాచార్యులకును మాకర్తవలె విద్యాపంథింపుదురావసామ్యార్థము దక్కఁగా నుండుఁ గాక. మేము అధ్యయన మొనర్చిన బ్రహ్మవిద్య రేఖోపంకశుభల నిలయుఁగాక. ప్రమాద్యుపాసరా వాదికములను శిష్యాచార్యుల కును మఱి మాత్రం బరమేశ్వరుని ద్వేషములే యుండుఁగాక. మాయంతు ప్రణవ ప్రతిపాదిక బ్రహ్మము అనుగ్రహము కలసియుండుఁగాక. ఆధ్యాత్మిక, అధిభౌతిక, అధిదైవికములను త్రివిధతాపములు మాత్రం శమిండుఁగాక.

వివరణము:—కాంతియొక్క ప్రత్యేకత మేమనగా, బ్రహ్మబోధి వట్టి విద్యయగునానాపబ్రహ్మసాక్షివదేశననుభవమువలన విద్యములు కలుగ వుండుటయే యగుచున్నది. బ్రహ్మవిద్యయన్న ను అత్తవిద్యయన్న ను ఒక్కటియే, అత్తవిద్యాప్రాప్తియే మోక్షము. అట్టి అత్తవిద్య నిర్విఘ్నముగ లభించుటకు కాంతిపాపము అత్యంతవ్యవసయి శిష్టము కలంబుచున్నాయి.

"అహం కా క్షయత్తు భోజయతి" అని భాష్యమునకు యుండుటలేకను, వ్యాఖ్యాతలు 'కాలయత్సిక్తార్థం' అని వ్రాయుటలేకను 'పరిపాలిండుఁగాక' యని ఆర్థమును వ్రాసివచ్చిన "గురు నుభయగా ఆలవ్యములేక యుండలే కించునో, అయినవదేశించిన విషయమును నేని అర్థముచేత గ్రహించలేక బ్రాహ్మణుని లేక వివరీకర్తవలెనేత నేముగా గ్రహించుటగాని లేక తిప్పరి తిప్పట్టుగా, గ్రహించుటయు చేసి మమ్ములను పరిపాలించుఁగాక" యని యాచార్యవ్యాఖ్యాత వివరించెను.

విద్యయనగా విద్యావిమిత్రమునకు సామర్థ్యము—అదనగా ప్రాంతాచార్యము, విద్యయనగి గ్రహణసామర్థ్యము చేస్తుననని యని గ్రహించుట.

శంకరస్మృతకాల గోపనిషద్భాష్యసీతక

విశ్వమైశ్వర్యమును దానములచేత భగవానుడని వ్యవహరించుటను దుష్ట
వాడును, కైవల్యమును, బ్రహ్మవిద్యను దానములచేత అనుమునక—
మృత్యువేదము, వచివేదములను ననుష్ఠించును.

గోపనిషత్సూక్తి భాష్యమును సులభముగా తెలియుటకుగాను
అల్పగ్రంథమును వ్రాసి రచించుచున్నాము.

ఉపనిషద్భాష్యము.

౧. ఉపనిషత్సూక్తి 'వల్ప' వివరణ క్రిందినది. అనుభాష్యమునకు
ఉపనిషత్, అనుభాష్యములచేతగా క్రింద ప్రకృతములను వ్యాఖ్యించుట
ఉపనిషత్సూక్తిచేత వ్యాఖ్యించుటచేయవలసిన గ్రంథమునందు దేవుడను
అట్టియు, తెలిసినవలసినవల్లమునకు సంబంధించినట్లయి, విద్య, విద్యులను
యన్నిది. ఉపనిషత్సూక్తిగా బ్రహ్మవిద్యయని హిందూ దేవుడువ్యాఖ్యను నీవల
అందులకు నయాధానము నాలించుటను నొకప్పుడును నుచును భాష్యము
వివరణలోకమునును భాష్యమునవలయు ఉపనిషద్భాష్యమునాట్టియు,
సమ్యక్కారణములను దానములచేతగా, బ్రహ్మవిద్యను అనాగోపనిషత్సూక్తిచేత
కన్యాయములను నెప్పుడునుగా వదిలివేయవలసినట్లయి, అట్టివివేకములవలన
పంపించుటను అనిష్టమునకు నయాధానముగ నెప్పుడును చేయవలసినట్లయి
సంబంధములను బ్రహ్మవిద్య ఉపనిషత్సూక్తి వ్యవహారములను దానములచేత
వివరించుటను చేయుటను.

“నిజామ్య తం మృత్యుముఖా స్ప్రిముష్యతే.”

శక. ౧ ఆధ్య. 3 శ్లో. ౧౫ వం.

అనుసంక్రమణచేత మృత్యుముఖుని.

౨. శ్రావ్యులను నెప్పుడును చేత ముఖములను నాలించి పరబ్రహ్మమును
పొందించుటను కాలము బ్రహ్మమును పొందించుచున్నవని సంబంధముచేత

బ్రహ్మవిద్య ఉపనిషత్తుల వ్యవహారములనుబట్టి. కథిమతాగ్రీ యా ముఖ్య నివృత్తవంటి చున్నందు బట్టిని చెప్పుచున్నది:—

“బ్రహ్మబ్రాహ్మ విరజో భూ ద్విద్యుత్కృత్”

కత. అధ్యాయం. వట్టి. 3. శ్లో. ౧.

3. భూవాదిలోకములకు అధియును—అదేగా ప్రకృతి అగుచును, హిరణ్యకశ్యపవలన జన్మించినవాడగుచు అను అన్నయొక్క మునుకునిగా వట్టి యును, నదిశీతమవేత తాపమునుగా ప్రాప్తించుటవలన జన్మించు అన్నవిద్యుత్తులలో కథలప్రాప్తికి హేతుభూతములు అనేకాభిరములందు కలుగుచు పోవును. అందున్న కథలను జన్మ, ఆరాధ్యులక్షణములను కడలింపి దాళని యుండుచున్న యన్నదికావున దాస్యార్థములందును అన్నవిద్యుత్తులను కీర్తింపవలెనని న్నవ హారీంక వర్ణమునుచున్నది. అన్నవిద్యుత్తుల యున్నావస్థయే నానాగని యన్నదిని యుండునుచున్నవంటి చెప్పుచుచున్నది:—

స్వర్గలోకా ఆమృతేష్టం భజంతే”

కత. అధ్యాయం. వట్టి. ౧. శ్లో. ౧౨.

పూర్వ:—బ్రహ్మవిద్యార్థులు ఉపనిషత్తులను స్మరించుచుగా మృతనాసింపుచున్నారని. “ఉపనిషత్తులను చదువుచున్నాము, ఉపనిషత్తులను బోధింపుచున్నాము” అని బోధించుచున్నాము నన్ను క్రమ ప్రకృతి” అని.

అర్థ:—ఇది బోధించుచు కాలాటము. అదిత్యాది కుమారములవలన నూరకును వదిలికొన్నప్పుడు స్మరించు క్రమమునం దరంభించు బాధనను, బ్రహ్మ విద్యనుంటే అట్టి కుర్చును సంభవించునట్లేకను ముఖ్యముగా బ్రహ్మవిద్యయే ఉపనిషత్తులకావ్యమందగును స్మరించునను వట్టిరించుచు నుండును. అందులకు యుండుటవేత “ఆయురైష్ట్యభ్యుకే” అనుచోటవలె స్మరించునను ఉపనిషత్తులను ప్రయోగించుటవలెనని. కావున బ్రహ్మవిద్యయందు ముఖ్య

వృత్తియి, గ్రంథమునందు గాంధీయైకల దీనివిషయమును ప్రయుక్తమున
 కున్నది.

ఉచితవ్యుత్పన్న నిర్వచనము వేరనే ఉచితవ్యుత్పన్నాధికారి యిట్టివాడని
 నిర్ణయించబడినది. ప్రకృత్యాత్మకూటమునందలి వర్తమానము ప్రకృత్యాత్మక
 విషయమనియు, ప్రయోజనము ఆర్జించుననుచున్నవృత్తియనునదిను ప్రకృత్యా
 ప్రాప్తి యనియు, విచారణవృత్తియనునది ప్రయోజనము ప్రకృత్యాత్మక విషయ
 మనియు వివరించబడును. ఇట్లు యిట్టి కలమునకుండు అధికారి,
 దీనియందు ప్రయోజన విషయమునందు ప్రకృత్యాత్మక విషయమునకుండు
 ప్రకృత్యాత్మకమునందలి వికారమునకుండును గల వ్యుత్పన్నము యిట్టి క
 కథికా. అందు, ప్రయోజన విషయములు గలవియు కావున వానిని నూకు
 తెలిసి వివరించి వ్యాఖ్యానము నొనర్చుచున్నారము.

ఈ ఉచితవ్యుత్పన్నము "మద్య వికరణ నిర్మూలనాచరణ" అను
 భాగమునందు వర్తించును. ఆ భాగమునందు—

- 1. వికరణమునందును సరియైన కేసులును,
- 2. నిరీక్షణమునందు, పొందిండుట.
- 3. ఆపరాధములను దరించు కేసులు.

అందునూ అధికారులు గలవు. ప్రైవేటు ధర్మములకు అర్హులగు సరియైన
 వారు నిర్వచించునట్లు ప్రైవేటు భాగ్యకారులకా లొనర్చుచు వివరించును.

క తో ప ని ష త్తు

ప్రథమాధ్యాయము—ప్రథమపల్లె.

౧-వ పుట క్రము.

మూ. ఓం. ఉశన్త వై వాజశ్రవణ స్పర్శవేదవం దదా,

తస్య హ నచికేతానామ పుత్ర తన. ౧

మ. ఉశన్త హ శై వాజశ్రవణ స్పర్శవేదవం దదా, తస్య హ నచికేతానామ పుత్రతన. ౧

టీక. వాజశ్రవణమువాజశ్రవణపుత్రుడగు వాజశ్రవణుడు, ఉశన్త (విశ్వశిష్యావరణమువలన లభించినపంతులు) అభిలషించినవాడై (విశ్వశిష్యాగమనోపార్జను ఆహూగమునం దనెడు) స్పర్శవేదవం తనయొక్క పర్వవ్యయమున్న, దదా (యాగవక్షిణా) ఇచ్చెను, తస్య=ఆవాజశ్రవణునకు, నచికేతానామనచికేతుడనుపేరుగల, పుత్రతనపుత్రుడను, అవతరించెను.

తా. ఉపనిషదాచార్యమునందు: పెద్దయెడల దేవతయమును ప్రథమవలన తెలువక వాజశ్రవణుడను ఒకడుహస్తీయుండెను. అతనికి నచికేతుడనుపుత్రుడ డొకఁ డుండెను. ఆభార్యయతను ప్రారంభించిదప్పుట ప్రసాదించు బోవు పట్టి విద్యయొక్క శుక్లశ్రవణి యొకయవలయును. —వాజశ్రవణుడు ఒక డుహస్తీయుండెను. అతడు విశ్వశిష్యాగ్రథము నభిలషించిన వాడయి విశ్వశిష్యాగమనోపార్జను. అవిశ్వశిష్యాగమనోపార్జన వాజశ్రవణుడు విశ్వశిష్యాగమనకు విహితముయిన పర్వవ్యయమును యిచ్చెను. అవిశ్వశిష్యాగమన ననుష్ఠించిన యజమానుడగు వాజశ్రవణుడు నచికేతుడను పుత్రుడ డొకఁ డుండెను.

వివరణము.— వాజశ్రవణకర్ణ నిర్వచనము.—

వాజశ్రవణకర్ణ, కర్ణావాదినిమిత్తం శ్రవణ = యుగళి యవ్యగళి వాజశ్రవణ, యాకాశోవా, వాజశ్రవణం అవస్థం, వాజశ్రవణం.

అర్థ. వాజశ్రవణం అవును. అట్టి అర్థముయొక్క అనాదికమువేరక లభించిన శ్రవణం—అవగా కీర్తికలవాడు. వాజశ్రవణం (ఇది యాగి కార్ణము) లేక, వాజశ్రవణం యాశ్రయముగలవాడు. వాజశ్రవణం శ్రవణం వాజశ్రవణం దేవతలను.

విశ్వాకర్ణకర్ణము.— ఈ యాగము వాచరించినయజమానుడు లేక వర్ణక అర్థము నిర్వచనార్థకముగలయే యుద్విక్రమము యాగవేదముగా నిర్వచితములను విధింపడు.

అంధ్ర కుంభము.

యూ తగ్గో యా కుమారగోపస్తా వక్షిణాను నీయయా నాను శ్రద్ధాఽఽవివేక సోఽఽచువ్యధి.

యూ తం నా కుమారు దంకం వక్షిణాను నీయయానా శ్రద్ధా అది లేక యి అనువ్యధి.

టీక. వక్షిణాను = (యుద్విక్రమము) వక్షిణములు దండివీగా విధించి యుద్విక్ర) వక్షిణము, నీయయానాను = నీయయానాను కుమారుడగా, అయా రంకుతం = అయానాను, తంనా = అయానాను, శ్రద్ధా = అర్పణము, అదివేక = ప్రతివేకము. (అయిల అర్పణములను అర్పణ) యు = అయానాను నుడు, అయానాను = (ఈయెద్దియో ప్రతివీగా) అయానాను.

కా. తం ద్రివేకనాజశ్రవణంను విశ్వకర్ణకర్ణమునకు సంబంధించిన యుద్విక్రములను పువ్యలకున్న నేణువీణుగా విధించి వక్షిణార్థముద్విక్ర గోవులకు వారు తీసికొనిపోవుదుడగా అవాజశ్రవణం శ్రవణం వేరకేక ముడు ప్రవరణసామర్థ్యములేని బాల్యవయసుకు దున్నది తం ద్రివేకము

దై.) త్యానిష్టు, మృత్యునే = మృత్యువేదకాణిణు. దదామి ఇతి = ఇమ్మ. ఈవాసవి, నీవారంబరికెక.

రా. తండ్రియగు వాచశ్రవణుడు విశ్వరథ్యాగదక్షిణాక్షమ శబ్ద ముక్తావశిష్టములగు నోష్టు, నోంసుటనేత తనతండ్రి కేసినమాగడు రాతూర్తి కాశోనియె, అయివలక తనతండ్రి కేకకముక్తాక్షియవనియు, తండ్రిని వరికమునండ్రి తరింపనేయుటలేక పుత్రుడనుపేరు తంధనింపవచ్చువనియె. ఎతనినింపవచ్చు కావున పుత్రుడగుతాడు అక్షర వాస మొనర్చియింపవచ్చు తండ్రియొక్కయోగమును విద్యార్థివేషునబయలు పడునట్లుంట్లును తలికే మఱుగలవాడై తండ్రికడనుఁబోయి 'నాయనా! నన్ను విఘ్నగోక్తులకు యోగదక్షిణగా విచ్చెకట్ట' అని యుడిగెను. పుత్రుడను నలికేరు దడిసిన యామాటను తండ్రి యగువాచశ్రవణుడు వినియె వినివారివలె బయలుఁబెప్పుకొమ్మేరింపియుండగా నలికేరు యొకనుండక 'నాయనా! నన్నేఱుల్ని య్మృత్యువకు యోగదక్షిణగా విచ్చెకట్ట' అని తింపఁజూచునాను ఁడిగెను. అడిసిన మాటకు అదేలఁపెప్పరియెదల తింపకుండుట బాలవ్యభావము. నీ కిట్లారంభమునకే తనకు సంబంధములేని ఇట్టివిచయములో నాకు ఇదలా మిథియెవలకువచ్చి నావకు వాచశ్రవణుడు కోవఁజూగలవాడై నీమ్మ మృత్యుత్తిగొ అను- అనగా దైవవ్యకునికొఱకు ఇమ్మయిమ్మనని పుత్రువకు గనుఁజుకొన్నాడు.

వినియెఁజూచుఁ—'రాశ' యునుటకు 'కత' యని ప్రావృతముగా చెప్పట వారంబయెను.

నీవ మంక్రము.

అవ. ఈవిధముగా తండ్రి కోవఁజూగలవాడై మృత్యువునకు నిష్పత్తు యిమ్మనని వరికకమాటకు నలికేరుడు దక్షిణంబయిమ్మనెను.

మనా, బహునా నేమి ప్రథమో బహునా నేమి మధ్యమః, క్షిప్తి ద్యమస్య కర్తవ్యం య స్తయా ఒద్య కరిష్యతి.

మ. బహుశాచం ఏమి ప్రథమః బహుశాచం ఏమి మధ్యమః. కి
స్టిక్ యమస్య కర్తవ్యం యత్ మమా అభ్యుదయస్యతి.

టీక. (అహంశేష) బహుశాచం = అనేకులయిన శిష్యులలోను లేక
పుత్రులలోను, ప్రథమః = మొదటివారముగా, ఏమి = ఏమవుతున్నాను.
బహుశాచం = అనేకులయిన శిష్యులలోను లేక పుత్రులలోను, మధ్యమః =
మధ్యమందముగా, ఏమి = ఏమవుతున్నాను. యమస్య = యమనకు, కర్తవ్యం =
నాచేత చేయవలసినది? కిస్టిక్ = ఏమియున్నది? మమా = నానముగా
విద్యుఃబడిన నాచేత, అభ్యుః = విద్యుడు, (అయమందు) కింకరిష్యతి = ఏమిచేయఁ
గలను?

శా. అనంతరము దుఃఖించినవిభావ తెల్లవారము. — నేను నా
కంఠ్రికదనున్న శిష్యులలోను శిష్యులలోనున్న మున్నగువారి నశీరించుట
యందు అనంతరము మొదటివారముగా నే అంటున్నాడనీ. కొన్ని దినము
యెలలకు, అనేకులయినవారిలోను మధ్యమందమున మధ్యమప్పత్రితో చరించు
చున్నానునని ఆధనుప్పత్రిగా నే నెప్పుడు చరించలేదే. ఇట్టి పక్షిణవరితుఁ
డను పుత్రుఁడను అనునట్లు నీయున్న మృత్యువున తెచ్చెదనని నాకంఠ్రికదను
దక్షిణగా నొనరిగఁబడినచేత యమన శీమి చేయవలయును? యమఁడు
నన్నయల మనమునొనరిగొనును? నివారించుచుండు నాముం దేదోపము
లేదు. నాకంఠ్రికదను అంతి బ్రహ్మయము లడిగినవారికి అగ్రహముగలవారై
యట్లుకడకివారు అని నిర్ణయించుకొన్నవారయి అయినట్లుకొన్ని కనకంఠ్రి
చరిగినవారు అబద్ధముకాకుండను అని విశ్వయించుకొని, నాయనా! నేనేమి
చరిగివని దుఃఖముతో కంఠ్రి వదిలి.

వివరణము. — శిష్యుల ప్రవర్తనము, ముఖ్య, మధ్యమ, ఆధను లేదము
లతో త్రివిధము.

౧. అభ్యుదయస్యతి = యథాచారం జ్ఞాత్వా కృత్రావనే ప్రభుత్వియానా

అగ్రవంశీనో విప్రవృషోర్షి కంబోక్రియోక్మ నాట అనన్యముకాకుత
 దతుకలంపునో అనా విన్నమాటను సాచర్పవలిననిగా ఆగరికీ ప్రతాధము
 నోసర్పయన్నాము.—పికంక్రి! విభక్తముగా రికంక్రి తాత మున్నగు
 పూర్వంక ఆనా వసినవలంతులు వస్యములుగా నోవర్పకవాలై ఇనాలో
 యాత్రిను సంపూర్ణచేసిగాని ఇనాలోకమనోదే వరలివాయిక. ఆకమయ
 నును బోగునాఅలోపయగిని వారినియాపి సర్పన్ను అదేవిభక్తముగా సంపరిం
 చుటయొక్కము. అప్పుడేనాక ఈకాలమునగున్నా గలకెట్లలా సంపరింతు
 చున్న కేరింకాన గనువించినాదుము. గతంబిన మరణాత్పలంకుగాని
 ఇప్పడున్న పైట్లంబుగాని అనర్పవచని మువచని తనలేదు. అదిగమాటను
 తన్నుట యెందుట ఏప్రార్థనకర్పయ్యము. అదేవిభక్తము క్రమక
 తివ్యమున్ను బలావినివిచిరీనుదము కాశ్యోకుయగా అంధ్రలోక్రంబిలేదు
 గదా. బింబుననగా, అట్టివలంతులు మనము భర్తముగాం గలవాడరి
 అర్థము. అట్టివట్టియు—అనగా మనుష్యుండు త్రైవి యజీవాదివారి
 యేవిధముగా కలింబిసాక్రయన్నుతో అట్లే బలాకర్ణచేయవలం చచ్చినోవుట
 తప్పనిసరి. కాలింబునీనింకలం మజల త్రైవింబులు మనసించిన కుమిష్యుండు
 మరల ఏ యవికమయిన ప్రాణిలోకమునరదే భట్టుచున్నాఁడు. అన్న నురీకము
 లెట్లుచిట్లు కప్పిని ననగా ఉండేగా విత్తముగా అనర్పమానుటవలన కలిగిది
 లాభ మెదిలే సవస్పమాటను కాళామయి. అనగా నన్ను యయినికొప్పిదనని
 నిలికెరి కాత్రిని రన్ను యయినికెదరు లాభము.

2-వ మంత్రము.

మూ. వై శ్యావనః ప్రవికత్యతిథి క్షాప్తివ్హతో గృహాః,
 తిస్నేనాగ్ం కాంతిం కుర్వంతి వార వై చివ్వతోచకమ్.
 య. క్ష్యావనః ప్రవిక త్రిక్షాం గృహాః, తస్య ఏకాం
 కాంతిం కుర్వంతి వార వై చివ్యక ఉచకమ్.

కీక. వైశ్యావరణాన్నిహోత్రుఃకు, బ్రాహ్మణాః = బ్రాహ్మణులగు, అపి
 డై = అపిధియాపముగబడాడై, ప్రకటి = అహోహోహోహోహోహోహో
 గృహములు) ప్రవేశించుచున్నాడు. తస్య = ఆ బ్రాహ్మణానికేరూపియగు
 అన్నిహోత్రుడకు, వీతం=తం. కాంఠం = (పాపి, అయ బాకానిహోతుగు)
 కాంఠిని, ఉన్మోలి = (గృహాభ్యంతరము చేయుచున్నాను. (కాత్రు) వైవ
 వ్యక=వైవ్యకుండా! ఏయం = పాత్యాశ్శములును, హంఠినినిరమ్మ
 (అని వైవ్యకునిభార్యయ- అహంశ్చు- వైవ్యకునితోచరికి.)

గా. ప్రస్తుతం గుణకేతములు తస్యమహాతు కంప్రయగు వా
 ప్రవనం వాచినివాదము తనవశ్యభావమును కావాలివలయు
 ప్రస్తుతం గుణకేతం యునికేతం పంపింపె. గుణకేతములు తన
 గృహమునందే బయలుపెట్టి యునిగృహమునకుపోయె. గుణకేతములు
 తోప నియంత్రీకాంఠంవలెనుండుండు యేను దివ్యులలో వియముండు.
 ఏ దివ్యులకు తగ్గుతే యేములు యింటికి తననివచ్చెను. గుణకేతములు
 తమోహలోకం యునియంటే యుండును. ఇంటికివచ్చి యునితో
 ఆతని అహంశ్చులో భాగ్యులొ ఇట్లుచరికి:- బ్రాహ్మణులగు అపిధి యింటికి
 వచ్చుచున్నాడనగా పాత్యాశ్శ అన్నిహోత్రుల యింటివచ్చుచున్నాడని
 తలంపబయెను. పాత్యాశ్శ అన్నిహోత్రులగు వలెవచ్చునుండి తమగృహాది
 కములకు వేచివుతు కీకాంఠంవలెయు కాంఠిని చేయవాలనెనే
 తత్ప్రవోధీతులగు యివలయులు హవ్యము, ఆననవానలు ముక్తిగుప్రకార
 ములగుల కాంఠినిచేయుచున్నాడు కాత్రు వైవ్యకుండా! తనయింటికి
 అపిధిగావచ్చిన యా బ్రాహ్మణులవలె- గుణకేతములు వాచప్రకారాన్య
 ములకు ముసాని యింటికివచ్చు వచ్చునివచ్చు. లేనియెవల ప్రకృతాను
 ములకు కలుగుచున్నాని శ్రుతియే దేవులగునికా.

వివరణలు.- గృహాంఠులగు అపిధిని యింటివలెను వచ్చుచుండు
 కింకారాధిప్రములు శ్రమ కావనియు, శ్రుతివినినమనియు గాంఠునది.

“యస్యాస్మి నోక్త్ర, మవస్య, మశార్థ మాన ములాశ్చిత్వాస్య మువాక్ర
యస్య, ముపిధిఃస్థితం చ ఆహంకరుతై క్వనేన కువిధిభావయత మాన క్రమాం క్రమ్య
లాకాకో హి న స్తి” అని శ్రుతి.

ముందాదానిమల్, ౧ ముందాదము. ౨ ఏ భాగము. ౩ ముందము.

వైశ్రవతి అధిపత్యాభాసించుటకు వచ్చుటకు కఠింబఃకున్నది అర్థము
యిటువంటివలయును.

౧-వ ముందము.

మూ. ఆకాశ్రుతిక్షే సంకతిగం సాస్వతాం
చష్టాపూర్తే పుత్ర సమాగంశ్చ పర్వాణా,
ఏత క్షయోత్తే పుమకప్యాట్యమేధనా
యస్యాసత్కా సనతి బ్రాహ్మణో గృహే. ౮

కవ. ఆకాశ్రుతిక్షే సంకతం సాస్వతాం చ షష్టాపూర్తే పుత్రకథాకో
చ పర్వాణా, ఏతకో యోత్తే పుమకప్యాట్యమేధనా యస్యా సత్కా సనతి
బ్రాహ్మణం గృహే.

టీక. యస్య=ఏ, అట్యమేధన=అట్యకృష్టగల, పుమకప్య = క్షయము
యొక్క, గృహే = గృహమునందు, బ్రాహ్మణం = బ్రాహ్మణులు, ఆకాశ్రుతి =
క్షుణ్ణింబ, సనతి = విసిండుచున్నాఁడో, ఏతల్ = ఈవిధముగా బ్రాహ్మణుల
కోరింపించు ఖండించుచుండుట యనవది (కవ్య = ఆశ్రుతియొక్కవిధమున
పుమకపయొక్క), ఆకాశ్రుతిక్షే + ఆకాశ్రుతిక్షేయ, సంకతం=కర్మముల
సమావాసమునకు అంకమునందుండు సంకాశించియుంబునకర్మములు,
సాస్వతాం = సత్యం శ్రీయకులకర్మములు, షష్టాపూర్తే = షష్టాపూర్తములు
వాదించుటకులకు కఠింబఃకుమను, పుత్రకథాకోచ = పుత్రకథాకోచము,
పర్వాణా = అంకము, యోత్తే = నాశనమునకును.

వా. అధిపతివృత్తిని దలండువలన కింకార్యోన్ముఖమును బిష్టుమును
 చుట్టె. — విముచభాగ్యునియొక్క స్వభావములను ప్రకటించును ఘోషించక
 వినిపించునునో బుద్ధిదాత్యాస్యం దీవిధమున ప్రవర్తము. — అతని
 ముక్కు అకాపకమును కలియదు, (అకాపకముగా అంకురమును తెలియని
 గొప్పవస్త్రపు తలమునించులయిననయిచి ఉన్నా. అందులకు అంకురమును తలచి
 దొంగకామియని నెలంఘట మున్నునునని వ్రతించి అంకురమును ప్రకటించుముగా
 తాను చూచుచున్న గొప్పవచని కనకు అధిపతియగుటని నోపకు. అనగా
 తనకు రాజ్యము రావలయునని కోరుట మున్నునునని) పంకనీ ముదగా పట్టు
 దుమల నపాపాదపకమునలల అధిపతియ్యయ, అంకురమును కలియదు. పక్కకు
 దప్పియింపకామియనువలన కలిసియున్నవలన పకంఘట. అప్పుడులనగా
 యిట్లయింపకుల వాచరించుట. శ్రాత్రువునగా వాచియి. అంకురములక్రమం
 చుట, పక్కముల మున్నునునని కట్టియట. ఇట్టి ఇట్లయింపకుల అంకురము
 కలిసియున్న మున్నునునని నకంఘట. పక్కములక్రమంకురములను వాచి
 సోపకము నకంఘట. వేయేల వాచినింపంఘటించు శ్రమమునునెయిం విధియదు.

వినిపించు. — ౧. అకాపకము = అనిష్టావప్రాప్త్యేష్టికప్రాప్తవా అకా
 అనిష్టావప్రము. అనిష్టాకం = అత్యంతముకాక, ప్రాప్త్యే = ప్రాప్తం గానాగ్రావకవ
 తూచి, తస్యప్రాప్తకా = మనుభూతాదివీచాఫ. అని నోపాతం ద్రయధిపక.
 ప్రతీక్షాలతలము = విష్టా ప్రాప్త్యేష్టికప్రతీక్షణం ప్రతీక్షా, అనిష్టావప్రము.

వికంఘ ప్రకటించునా క్షాకం ప్రాప్త్యేష్టిక రాజ్యాదిక యస్యస్యా
 ప్రతీక్షా, అని నోపాతం ద్రయధి పక.

క-ప మంత్రము.

మూ. తస్మాత్తాత్రీ రక్షణవాప్తీ ద్దవహే ము
 ఓంకర్మ స్మృష్టా స్మృతిథి వ్నమవ్యు,

నా నేతృత్వ ప్రక్షాప్త స్వస్తి మేఘము

తనా స్వస్తి శ్రీ స్వా స్వస్తివ్య.

కవి: శివైకా చాత్ర: యత్ ఆచార్యో గృహ మే ఆశక్నోత్
 ప్రక్షాప్తం అంభో నమస్కృత్య నమః తే తచ్చ ప్రక్షాప్తం స్వస్తి మే తచ్చ తస్మాత్
 ప్రతి ప్రక్షాప్తం తస్మాత్ స్వస్తివ్య.

టీక: ప్రక్షాప్తం = విద్రావ్యులో క్షయించా! యత్ = విచారణచేయించిన,
 మే = నా దేవుని, అంభో = స్వభావమునకు, నమస్కృత్య = నమస్కరించుచుకొని,
 ఆశక్నోత్ = అధిభిక్షించినాడని అర్థము, ఆశక్నోత్ = భుజించినాడు, తచ్చాచార్యః =
 మూఠియైనను, అంభో = విచారణచేయించినాడని, తత్ = అచారణచేయ
 చుచు, నేతృత్వం = నేతృత్వము, ఆప్తం = అధిభిక్షించి, ప్రక్షాప్తం = పీడి
 శీలముచేసి, తస్మాత్ = తస్మాత్ నుండి, అన్య = అన్యధాక, తస్మాత్ = అన్య
 యథా (అనగా అన్యధావలె అన్యధావిధములకును అన్యధావిధములకును) ప్రతి =
 అన్యధావలెను, ప్రక్షాప్తం = తస్మాత్ నుండి, స్వస్తివ్య = తస్మాత్ నుండి
 నమస్కరించుచు.

కా. శైవ్యుని పురియంటియందలిను ఆచార్యులు ఆతని (శైవ్యు
 యని) యింటికి నొకప్పుడు అధిభిక్షించుచు యాచార్యులొకరిగా నిరాచార్యులై
 యున్నవివరమును, అధిభిక్షించు వాచరించుచుకొని కలిసిపోయిన ప్రవర్తన
 వలన విన్నవించుచు వైవర్తయయి ఆర్జ్యసామ్యాలొకాద్రవ్యభిక్షకమున
 వలనకేతవలన నిరూపించి విద్రావ్యులొకమా! కలికేత! నీవు నమస్కార
 ధ్వజమును అపించి, అట్టి నీవు వాయింటికి విచ్చేరి మాకుకాళ్ల నిరాచా
 రులకై నమస్కరింపి, నీవు నమస్కారము చేయుచున్నాడను, విద్రావ్యులొక
 మాదా! విద్రావ్యులగు నీవు అచారణలకే వాయింటియం దుండులకేక
 తద్వసామ్యులైతిని కాకు సంభవించిపోయిన వాచమస్కారమునకే ముక్తియ
 దై నాకు కలిగించిన నమస్కారము. నీవయ్యమా త్రోవకమున నుండుట.

చేతనే నాని మేయము నిరాలంకముగ కలిగినను విన్ను ములంక నారోష
 'వైట్టుబరలు నాయునిది అభావముచేత నివసించియున్న యాదునో'ళులకు
 గాను నీశిష్టములయిన యాదువరములను నీకన్నెదము. నీశిష్టములయిన నాని
 కొనుకొనవలె.

౧౦-౩ శుక్రము.

మూ. శాంతసంకల్ప స్వమనా యథాస్వ్యా
 ద్వీతమన్యై ర్శాతమో మాఽభిమృతోశ్శి!
 త్వత్స్వీపుష్టం మాఽభివశేన్నేరీత
 ఏతే త్రయోగాం ప్రశమం వరం వృషే. ౧౦

౧౩. శాంతసంకల్ప స్వమనా యథాస్వ్యా ఏతమన్యై శాతమ
 మా అభి మృతోశ్శి త్వత్స్వీపుష్టం మా అభివశేన్ శ్రీతే నివల్ త్రయో
 గాం ప్రశమం వరం వృషే. ౧౦

టీక. మృశ్యో=ఏకమర్కశేవా. శాతము = శాతమునో'శ్శి'శ్చేత్తు
 కను శాతంశ్రీ, మా అభి = నన్నుగూర్చి. శాంతసంకల్పః = భావనాదు
 యనునవిగ్లఱకు సంపిరిగిన నా దాదీక్కుద యనుచేయవలయును ! అను
 మున్ననకలంపులుగోచారము, భవనాః = ప్రసన్నస్వీకరణములయి, మా
 అభివశేన్నుపగూర్చి, ఏతమన్యైః = సోయనో'వముగలవాఁడు, యథాస్వ్యాల్ =
 విద్యుత్కాననశో, త్వత్స్వీపుష్టం = నీచేత నినువలది యుండవలయు
 నా = నన్నుగూర్చి, ప్రశీతే = నాయుండి న్నైతిగలవాఁడు. (అరగా
 తులనీవలయును ఇదివఱకు వాతేత యునువియంబికి ముందునీ కలిచేత
 నుచే నుమి యని తలంపుదురు ఇతల చ్చురియని వాక్యముచేసి.) అభివ
 శేన్ = నలుకునో, ఏతే = ఇదియే, త్రయోగాం = నీవు ఇచ్చెదవచ్చు మాదువర
 ములనో, త్రక్రమంవరం = ముందటివరముగా, వృషే=నిండుచున్నాఁడను.

రా. (ఆంధ్ర సాహిత్యమున క్రొవముగా నున్న వైచిత్ర్యమును చూచుటకు నున్నది నీకావ్యము కోకుననుచు ననివేననుచు అనియున్నాడు కావున) వదిలేకను జేయుచున్నాడు. ఓకై చంద్రా! నీవు వరములను వాసివ్వవలయుననుకల మాతండ్రియగు గోకమండం 'కోవసుతో' పుత్రుని యనునీయతికి బంధువేషువాడు యిమ్మునియతికిపోయి ఏమిచేయుచున్నాడో" అనివలచి ధములాగా కలంకురుండును. గోధుర వాతండ్రి అట్టిదింతలేక నాయుప్పుడయి యుండునాక, నాయందు అకలికి కోకములేకనావునాక, నీచేత నుజుల యుంటివండులకిర వస్తుచాలి ఈవచ్చిరబాలకుడు నాపుత్రుడగు వదిలేక నుండే నునియని అతికి దాగుక క్షుణ్ణి కలిసియుండునటుల అనుగ్రహించువు. దీనికి నీవు వాసివచ్చికి వదియులలో ప్రభవవరమునగా నేచి నన్ను కోకుచున్నావను. వాతండ్రిని నతోవ పెట్టుటయే వాత మొనటివరము.

వివరణము.— యిటుగాఁగ నువకుఁ డోయ లికి వచ్చివచ్చిని తాముల పాపము కావున నిరవి మాకునూరవని మాతండ్రి నిష్కిండునని యుండుక విన్నుచున్నావు కోవసుతో నతోవనుతో నుండుననియ కేముటయే అనిగా తండ్రిని నతోవ పెట్టుటయే వరములలో మొనటివరము.

౧౧.వ మంత్రము.

యా. యథా పురస్తా క్షునితా ప్రతీత
 ఔద్దాలకి వాసుని ర్షత్ప్రీప్యన్యః,
 సుఖిం రాత్రీశ్చయిణా వీతసున్య
 స్తాన్వం వద్యశివా స్త్యక్తుముఖా త్ప్రీముక్తమ్ ౧౧
 యథా పురస్తా క్షునితా ప్రతీతః ఔద్దాలకి అయిని వచ్చి
 న్నన్యః, సుఖం రాత్రీ! కయిణా వీతసున్య! తాన్వం వద్యశివా క్షుక్తుము
 ఖాత్ ప్రముక్తమ్. ౧౧

టీక. (పుత్ర్యునేతవప్త్యున్నావక్యమితి) బోధ్యాలి = బోధ్యులది యనియు, అరుణి = అరుణియనియు. పితృలకాశక్రమణులు, అపృష్ఠిప్తమి నాశితవనశ్శానుఁడై, ప్రదీకః = ప్రదీకలవాఁడై, యథాప్రాప్తాన్ = భారతను విదధముగా నీతఁడయి ప్రదీకలినియవచ్చాఁడు. ఏతా = అతఁడనగా నీయఁడయి ప్రదీకలవాఁడు, భరితా = భారతవంః. నితా = నితమునగా, బాక్రీ = బాక్రీలకు, కమితా = క్రిందవలయును. పుత్ర్యునుఖాల్ = పుత్ర్యునిఖమునందే, ప్రముక్తం = వలఁబడినది, త్వారి = త్వరి, దన్వితీవాల్ = చొచ్చినవాఁడై, నీత మన్యసి = (విప్రుఁడారతి) కోపముతోవచ్చును, భరితా = భారతవంః.

కా. గదికేతను దక్షిణప్రతిపదివనునది అంటే ఏమన పుత్ర్యులొక యింజనునున్నది. నీవు నన్నుకోరినపు డేమి నీయింజనులును నీవొచ్చి పట్టి ప్రేమకలిగియుండెనో అట్టిప్రేమయే ఇకయింజనునాక నీవొచ్చి నీయింజను కలిగి యింజనునాక, నాయకుఁడనమునలం పునర్మువరి దేగాఁకయింజనునీవు చాపుముగా నొచ్చిట్టి నీకొచ్చికి నిత్ర పట్టునాక. పుత్ర్యునుఖమునాకే విషయవిధి విధిని యింటికి వచ్చిన నిత్యుఁడారతి ప్రాథమికక ప్రదీకాద్వకముగా నుండునాక.

వివరము. — మూలమునందును బోధ్యాలకవల్లము, ద్వివిధముగా భాష్యుడునందు వ్యాఖ్యాకము.

౧. ఉద్దాలక వివ బోధ్యాలి. స్వాధ్యై. ఉద్దాలకంఁడే బోధ్యాలి యనబడును.

౨. ఉద్దాలకస్వాధ్యైకృత పునానో బోధ్యాలినియని కర్మతానము. ఉద్దాలకని పుస్త్రుఁడని యర్థము.

అయినో = అరుణస్వాధ్యైకృం అనుదేని, అరుణానిపుస్త్రుఁడు అనియే.

కాశక్రవమసి బోధ్యాలియనియు, అనఁగా ఉద్దాలకనిపుస్త్రుఁడనియు, అయిటి అనియు. అనఁగా అరుణానిపుస్త్రుఁడనియు రివర్తన అయిత్తమునగా

యని కలంచి కన్నీవారాధము ద్యాన్వముహ్యాయణము, అని భావ్యకాకుల వారు పడుకొందిరి. ద్యాన్వముహ్యాయణం బనగా ద్యాన్వకాలమునం దప్పుష్టుతలంబనవారు సవపుక్తికను కన్యాయము చేయువల్లము అట్లునీలో తుకన్యకం బద్ధించునట్టిపుక్తియను నాకున్నా పుక్తియవలె సారలొక క్రియల నాదరించవలయునను వదిలిన విధ్యుటం చేసినది అకని యంగీకారమును అదరియెదల బడిల్లకు పుక్తికపుక్తిః సుభయలుకు పుక్తిఃకం నున్నాఁడు. ఇట్టివాని ద్యాన్వముహ్యాయణం బనము.

౧౨వ మంత్రము.

మూ. స్వర్ణే లోకే న భయం కించనాన్తి
 వ రేత్ర త్వం న జరయా బిభేతి,
 ఉభే రీర్వా అశనాయాపిపానీ
 శోకాతిగో మూతతే స్వర్ణలోకే

౧౨

౧౨. స్వర్ణే లోకే న భయం కించనాన్తి వ రేత్ర త్వం న జరయా బిభేతి, ఉభే రీర్వా అశనాయాపిపానీ శోకాతిగో మూతతే స్వర్ణలోకే ౧౨
 ప్ర. (వదిలేకనుండు కించనవము పడునచులి స్వర్ణలోకమునని కర్ణించుచున్నాఁడు—) స్వర్ణేలోకే=స్వర్ణలోకమునందు, భయం = లోకాది నిమిత్తమునభయము, కించన=కంచనము, నాన్తి = లేదు. రేత్ర=అర్ధస్వర్ణ లోకమునందు, కర్ణంబీవు, వ = లేదు. జరయా = మరచిపోకను, బిభేతి = భయపడుటలేదు. అశనాయాపిపానీ = అశనియ్యకము, ఉభే = రెంటిని, రీర్వా=దాది, శోకాతిగో = పాపాహునాన శోకవికారము, స్వర్ణలోకే=స్వర్ణ లోకమునందు, (ఉన్నవాడు) మూతతే=పొందుచున్నాఁడు.

కా. (వదిలేకనుండు పడునచున్నాఁడు—) స్వర్ణలోకమునందు లోకాదినిమిత్తములవలన కంచనమున భయపెరియింప కలుగవలయు, భూ లోకమునందు జరాకులచేత అక్రమించునవలయు నెన్నునాంది యెఱుబ

భయంపడుచునో అవిభజితగా స్వర్ణలోకమునం తెప్పకపట్టచుండియె భయ
మెప్పులేని కలంఃజాలవు. స్వర్ణలోకమునందుండువారికి అంకరిగాని దప్పిదగాని
విమియం నుండవాలవు. వారికి బ్రాహ్మణావనికములగు వీకము లేమియం
కలంఃజాలవు.

జలరమణ.— మొదటినిరణు తనకేంద్రికి తనయంను లోపములేక
యంతులు. అవరణు లోనినతయవారే స్వర్ణసాధనమగు అన్నివిజ్ఞానమును
యెదన పరమంగా ఆమగఁడెలఁచి ప్రథమరూప స్వర్ణవర్ణన మొనంక్రమునందు
విప్పయడెదది.

౧౩-వ మంక్రము

మూ. ప త్వ మస్మిం స్వర్ణస్థి కుఢ్యేషి స్యుతోఽ
ప్రబ్రాహి క్వం శ్రద్ధధానాయ మహ్యం,
స్వర్ణలోకా అమృతత్వం భజంతే
ఏత ద్ద్వితీయేవ వృతే వరేణ. ౧౩

జన. ప త్వం అస్మిం స్వర్ణస్థిం అధ్యేషి స్యుతోఽ ప్రబ్రాహి క్వం
శ్రద్ధధానాయ మహ్యం, స్వర్ణలోకాః అమృతత్వం భజంతే ఏతద్ ద్వితీయేవ
వృతే వరేణ. ౧౩

టీక. స్యుతోఽ = సిక్కుక్కుచేవా! పః = ఆ, త్వం=వీవు, స్వర్ణస్థిం =
స్వర్ణసాధనధోతమయం, అస్మిం=అన్నివిజ్ఞానమును, అధ్యేషి=గు క్షణంనుచువు.
శ్రద్ధధానాయ=శ్రద్ధగల, మహ్యం=మాకోఁజను, ప్రబ్రాహి=బ్రాహ్మణులు(యెవం=
విఅస్మితయనకుంబాచరించుటలేక యుజనూజులయనవారలు) స్వర్ణలోకాః =
స్వర్ణలోకమున పొందినవారలయి, అమృతత్వం=మరణరాహిత్యమును. వేదశ్చ
మును, భజం=అంటువుకాలో, ఏతత్=అట్టి అన్నివిజ్ఞానమును, ద్వితీయేవ
=తంబువయిన, వరేణ=వరముచేత. వృతే=వరించుచుకాండయను.

రా. భూస్వయం ప్రోక్షములగు బహు మరణ, అకామయా దిహసాధి బాధలులేక నిర్మలవతోపయగా నుండుటయే, బృహ్మోపయగాంగల బృహ్మలోక ప్రాప్తికి సాధకభూతమగు అగ్నిపయవయవిద్యార్థి నిత్య బాగుగా నెఱిసి యున్నాడనిత్రా కావున ఆయన్నివిధానమును అరగా అగ్నివయవయను శ్రద్ధాపరిమేదలయ ప్రాప్తిండుమన్న నాకు తుదదేవిప్రము. ఏయన్నివయవ యెఱిగిన యపయవియవయవయ అకామయవికామయయ దేవత్యయయ యామయయారో అట్టి అగ్నివయవయను నామవయవయమి కంకవయవయగా వయవయయారోడను.

రకవ ముక్తయ.

మయా. ప్రతే ప్రవీమి తదు మే నిబోధ
 స్వర్గ్య మస్మిం నావికేతః ప్రకానకా,
 అనంతలోకాత్తి మఖో ప్రతిష్ఠాం
 విధి త్వమేతం నిహితం గుహా యామ్.

౧౪

వన. ప్రతే ప్రవీమి తన్ ఈ ను నిబోధ బృహ్మ్యం అగ్నిం నావి కేతః ప్రకానకా, అనంతలోకాత్తిం అఖో ప్రతిష్ఠాం విధి త్వం వికం నిహితం గుహాయామ్.

టీక. వారికేతః = దిననికేతమదా! బృహ్మ్యం=బృహ్మప్రాప్తికి సాధక భూతమగు, అగ్నిం=అగ్నిపయవయను, ప్రకానకా = బాగుగా నెఱిసికడను, లేవిన, కేతః = ఆయన్నివయవవిధానమును, ప్రప్రవీమి = తుదదేవించు న్నాడనియ. మే = నాయొక్క తుదదేవయవయ, నిబోధ = తెలిసికడను. వికం = ఈయన్నిది, అనంతలోకాత్తిం = అకమయలేనిలోకయయొక్క ప్రాప్తికి సాధకభూత మయవదానిగును, అఖో = మఱియను, ప్రతిష్ఠాం = ఆగ్నయొక్కప్రతి ఆశ్రయభూత మయవదానిగును, గుహాయాం = దివ్యం

కులయొక్క బుద్ధిగుహయందు, చిహితం = దిన్నవాచింక, కర్మం = నీవు, విధిం = తెలిసికొనుట.

కా. సరిలేరుడవైన రెండవదమును న్యుక్తు వాచంగుట. —
ఓకలశతమఁదా! వీవు వచ్చుప్రార్థించెద శుభవపరమమహాద నేకు నీతియ్య
కున్నాఁడను. ఆనంగా నీవనీవ అన్నివిజ్ఞానములునున్నా నీకు బోధించు
కున్నాఁడను. నీవేకాగ్రమున కునయ్యకలవాఁడకై గ్రహించుము. స్వర్గ
సాధనభూతమయిన అన్నిదయనవిజ్ఞానమును నేను బాగుగాకలెనని వినుటచే
శించుచున్నాఁడను. "వేదరదేశించుచున్నాను. సావధానముగా గ్రహించు"
మనితెల్లది నిర్వేషిండ్ల సమాధానార్థము. ఈయన్నివిజ్ఞానము నిర్వేషణకస్తాత్మక
సాధనభూతము. విలేయు విరాఢ్రునిమన జగత్తువకు అశ్రయభూతము.
అట్టి యన్నినినూర్చియే నేనువదేశించుచున్నాఁడను కావున నీవు అయ్యిని
నిలువకుము. ఈయన్ని మఱియు విద్యాంతులగువారియొక్క బుద్ధిగుహయంద
కుంచునని.

వివరము. — 'వలే' ధా. 2. 2. త్వావం బ్యానకులే' అను శ్రుతివలన నుచ్చి
యొల్లదిను విరాఢ్రుమఘదే అన్ని, వాయు, అవిశ్వయామలులకేక కలయె
కున్నాఁడని శ్రుతియే దెల్పుచున్నది కావున విరాఢ్రువమయిన అన్ని జగ
త్తువకు గ్రహింతుని తెలియకచ్చుచున్నది.

గా. 2. 2. కుంకము.

మా. బోకాది ముగ్ధిం లే మువాయే లేస్తె
యా ఇష్టకా యూవతీర్యా యథా వా,
నచాపి లేర్పేత్కవద బ్యథోక్త
మకాస్య మృత్యుః పునలేవాహ కుష్టః. ౧౫
య అనగాని అన్నింకం దిదావ తస్మ యా ఇష్టకా యూవతీ
వాయథా వా, ది వ అకి కత్ శ్రుత్యవత్ యథోక్తం అన, అన్య మృత్యుః
పునః కివ అదా కుష్టః. ౧౫

౧౬-వ పంక్తము.

మూ. త ము బ్రవీ ధ్నీయమాణో మహాత్మా
 వరం తవేహాద్య దదామి భూయః,
 తవైవ నామ్నా భవితాఽయ ముగ్ధిః
 పృంశాం చేమా మనేకరూపాం గృహోఽ.

౧౬

పద. తం ఆబ్రవీత్ శ్రీయమాణో మహాత్మా వరం తవ ఇహ అన్య
 దదామి భూయః, తవ నిక వాహ్నా భవతా ఆయం అగ్నిః పృంశాం త
 ఇమాం అనేకరూపాం గృహోఽ.

౧౬

టీ. మహాత్మా=మహాత్ముడగుఅయముడు, శ్రీయమాణో=పరిశేషుల
 యందు శ్రీలెగలవాడయి, తవ = నీకు, ఇహ=ఇక్కడ, అన్య=ఇప్పుడే, భూ
 యః=అది, వరం=(మహోక్తాత్మ) వరమును, దదామి=ఇచ్చుచున్నాను. అని,
 తం=అతనికేతమనుకొని, ఆబ్రవీత్=పలికెను. ఆవయవము=తా పయనాన్ని,
 తవనామ్నా పుషకరయొక్క చేరుచేతనే, భవితాఽయమమ. అనేకరూపాం
 అనేకరూపములగు-అనిగా నిదిక్రమమున, ఇమాం = ఈ, పృంశాం=రక్త
 కులను, గృహోఽ=గృహింపుము.

కా. అన్యత్కుడేవత సంస్కృత్యయితిపరిశేషము తిచ్చులనుచున్నది-
 అనదికేకమనియందు శిష్యుడగునానికి తిందవలసిన సుగుణములన్నియు నకున్
 నుం గ నున్నవలదు యముడు సంతుష్టుడై శివారముగ్ధుల మహోక్తాత్మయ
 కావున శిష్యుడగు నవికేకమయదీనిన కి వరములకంటె అధికముగ వాల్లవవర
 మును తరయొక్క శ్రీ లో నాచారముగా నివ్వవలసినవాడై నివదీసికవరము
 కాక మహోక్తమును నీకెచ్చుచున్నాను అని ఇచ్చుచుకొన్నాను. కేవల నీకుతోలిం
 చున అన్ని తయనము నీపేరుతోడనే లోకమునందంబెలయలగాక. అనగా
 కా-లలేకవయనమని లోకమునందు ప్రసిద్ధి నందంగాక. దిక్రవదిక్రమము
 వట్టియు. శిష్టింపుచున్నట్టియు, రక్తకు-చితమును అని నిప్పంకను - అనగా

రక్షణాలనుబాధ స్వీకరింపజేయు. లేక పృథక్పాదంగా ఆకర్షితమయిన కర్త వలంబునయిన విజ్ఞానమవియం నభ్యము. దానినిసోచ గ్రహింపును. అనేక ఘటకౌతుకాధికమయిన కర్త విజ్ఞానమనునూత గ్రహింపునని భావము.

౧౭-వ మంత్రము

యా. త్రిణాదికేత స్త్రిభిరేత్య సుధిం
 త్రికర్తకృత్తరతి జన్మకృత్యా,
 బ్రహ్మజ్ఞం చేపవిద్యం విదిత్యా
 నిచాక్ష్యేమాగం కాంతిమత్యంత మేతి. ౧౭

య. త్రిణాదికేత త్రిభిః ఏత్య సుధిం త్రికర్తకృత్ కరతి జన్మ కృత్యా, బ్రహ్మజ్ఞం చేపం శుద్యం విదిత్యా నిచాక్ష్యే ఇమాం కాంతి అత్యంతం మేతి.

టీక. (చుఱు అన్ని రయినకర్త మ్మతి తాబ్బులునుచున్నది.) త్రిణాదికేతః = మూడువర్ణాయములు కాదికేత్యానయనమొనర్చినవాడు, లేక కాది కేత్యానయనవిధిసేవించి కర్తంశ్రాధ్యయనమొనర్చి అవయవవిధి పనుక్తిం చినవాడు. త్రిభిః = కర్త కంక్తి ఆచార్యుఁడు అనుమాన్యకేత, సుధిం=సంబంధమును, విజ్ఞం=పాఠి, త్రికర్తకృత్ = మూగము ప్పాభ్యాసము దానము అనుమానకర్త లనోపకృత్యుచ్చు (కొండల)వాడు, జన్మకృత్యా=జన్మ కురణము లను, కరతి = ఆది క్రమించుచున్నాడు. బ్రహ్మజ్ఞం=కౌరవ్యగర్భ్యుచిల్లనంబి ప్రజ్ఞినవాడును మర్తజ్ఞుఁడను, శుద్యం = కొనియాడవలగవాడును అను, చేపం=చేపుది, విదిత్యా= తెలిసికొని, నిచాక్ష్యే = కాన్త్య ప్రమాణముతోచూచి, ఇమాం= ఈ, కాంతిం=కాంతి, అత్యంతం=మిక్కిలి, విధిం=పాఠించుచున్నాడు.

తా. చుఱు సమంత్రమునంబు కర్తన్మతిచేయలనుచున్నది. - త్రిణాది కేతః= మూడువర్ణాయములు కాదికేత్యానయనమొనర్చిన

వాడు తో వాచితో తాగి చలువబట్టానమెటోగి, కన్నం క్రమంబ నభ్యయన మొనర్చి, అనయనము నకుష్టిం దినవాడు. ముగ్ధుల బేరను ఆనగా తల్లి, శుద్ధి, ఆచార్యుడు ఆచమస్థుల వేరను ఆనకాననమును యథానిధిగా పొంది, శబ్దనయమునే "దాక్షిణ్యం విశ్వమా వాచార్యవాచ్యు"యాత్," (బృహ 6-1-1) అని స్మరి మోచించుచున్నది. తో వేర, స్వేది, శిష్టలచేతను తో వ స్త్రోక్షానుమా కాగ నుముల చేతను తో వీండుల సేవనాదులకర్తలను ఆనగా ఇత్యా ధ్యయన దానముల నొనర్చువాడు ఇష్టస్మృత్యులను అవి క్రమించుచున్నాడు. మఱియు బ్రహ్మజ్ఞానమును, (బ్రహ్మజ్ఞాననగా హిరణ్యగర్భుని వల్లముందే పుట్టిన వాడు, జ్ఞాననగా వద్యజ్ఞానమును,) ప్రకాశించుచున్న జ్ఞానాదిగుణములు గల వాడగుటచేత దేవతల్లవాచ్యుడగును, తో వయో-తు-బిగిన వాడును ఆగువానిని కాస్త్ర ప్రమాణము చేత బిగిసి అత్త భావము చేత వ్యయిష్టి ప్రకృత్యక్షమయిగా గాంధీ-అనగా ఉపరతిని అత్యంతము పొందుచున్నాడు. జ్ఞానకర్తనమప్పు యాచార్యులను మఱియ నై రాజవదనము పొందుచున్నాడని భావము.

విగ్రహము,--వాచితో తాగి చలువబట్టానమెటోగి, కన్నం సంఖ్య గలను. సంవత్సరమునకు సాయంకాల తో కాళములందు చేయవలదుచున్న ఆగ్ని హోత్రములు కూడ కన్నం సంఖ్య గలవి యగుచున్నవి. ఇట్టి సంఖ్య గలవంనన్న రాత్త దుడ వనునెను త్ను అస్మియున్నా దిక్క బేయను భావము కలెనియుం దుటయు అత్త భావముని యెఱుంగవలయును.

గౌ-వచనం క్రమం.

మూ. త్రిణాచితే త్తయ మేత స్వితిత్యా
 యవీవం విద్మాం శ్చినుతే నాచితేతం,
 సన్ముత్సుపాశాన్పురః ప్రణోద్య
 శోకాతిగో మోదతే స్వర్ణలోకే.

వన, త్రినాదికేరః క్రయం వికల్ప విచిత్రా యః విదం విద్యాన్
 చిదుతే వాచికేకం, నః కృత్యుకాకాః పురకః క్రమోద్యు శోకాచిగః
 మోచలే క్షుద్ధలాశే.

టీక. త్రినాదికేరః = త్రినాదికేరుడగు, యః విద్యాన్ = విద్యాం
 నుడయినవాడు, వికల్ప క్రయం = ఈ దేవుఃబహుమూచింటిరి, విచిత్రా = తెలుసు
 నొంది, వాచికేకం = వాచికేకాన్నిని, చిదుతే = చిదుతనం నొనర్చు
 చున్నాడో, నః = వాడు, కృత్యుకాకాః = కృత్యుకాశములను, (అభర్త, అజ్ఞాన, రాగ, వ్యేషానిగూర్చుమాటయిబరిచాసిని) పురకః = క్రయండుగా, క్రమో
 ద్యు = క్రమోదయమంటే భూదయగా తీసివేచిన్నవాడై, శోకాచిగః = నూవన
 నుకభరసికుడై, క్షుద్ధలాశే = వైరాజయగు క్షుద్ధలాశమునందు విరాజాత్
 క్షుద్ధుకమును తొందుటవేకను, మోచలే = అనంబించుచున్నాఁడు.

కా. త్రినాదికేరుడగు విద్యాంబుడు ఈవాచికేకాన్ని కయకము
 నకు ఎన్నియైష్టకలో, అముష్టకం విచిత్రముగానుండవలయునో, వానిని ఎటుల
 చేయవలెమొనర్చవలయునో చక్కగా తెలిసి వాచికేకాన్ని చేయవలెమొనర్చవ
 లెండల వాడు అభర్త, అజ్ఞానలోగల్గేమాదికములగు కృత్యుకాశములను
 భూదయమందగనే తీసివేచిన శోకచిహ్నుడై విరాజాత్ క్షుద్ధుకమునందు
 వాడయి వైరాజయగు క్షుద్ధలాశమునందు అనంబించుచున్నాఁడు.

వివరము.— త్రినాదికేరుడనగా త్రి వర్ణాయములం వాచికేకా
 న్నిచయన మొనర్చినవాడు లేక అనాచికేకాన్నిచయన లభియేసి, కష్టం
 క్రమములధ్యయన మొనర్చి కత్కృతువునొనర్చినవాడు. వాచికేకాన్నిచయన
 మన కుడయొగించు ఇష్టక (ఇటుకలొం) లెట్టియోకావయగలదిగా నుండునో,
 ఎన్నివంధ్యులుగల ఎన్ని ఇష్టకలం కావలయునో, వానిని కొలువల క్రమపురం
 దుడయొగించవలయునో అదివేయముల వెలుదగవలయునొకటము. అభర్త,
 అజ్ఞానాదులను కృత్యుకాశములనుగా నిరూపించుట వాదకేర్పనలగుంబంధ
 ముధయక్ర ముల్యుకునెటలేకనని యెఱుంకవలయును.

౧౯-వ మంక్రము.

మూ. ఏష తే ఓస్మి ర్మ చి కేతః స్మర్త్యోష్ట
 యమవృషేభా ద్విలేయేన వరేణ,
 ఏతమస్మిం తేనైవ ప్రవక్ష్యంతి జనాః
 స్మృతీయం వరం నచి కేతో వృషేష్య.

౧౯

మ. ఏష తే అస్మి సచి కేతః స్మర్త్యోష్టః యం అవృషేభాః ద్విలేయేన వరేణ, ఏతం అస్మిం తం ఏవ ప్రవక్ష్యంతి జనాః కృతీయం వరం నచి కేతా ద్విలేష్య.

౧౯

టీక. సచి కేతాః=ఏనచి కేతాః=దేవతావలంకారములతో, యం = నాచి కేతాస్మి వయవయానమును వియ్యస్మి ద్విక్టా తమను, అవృషేభాః = వరములుగా జరించుచి కే, స్మర్త్యోష్టః=స్మర్త్యోష్టాదమును, ఏషాః=ఏ, అస్మిం = నాచి కేతాస్మి, కేవలం సంబంధించిని యునుగాక. జనాః = యులందఱు, ఏతం అస్మిం=ఈయస్మిం వయవయానము, తేనైవ=ఏకే నాంబంధించిని దానినిగానే, (అవగా నాచి కేతాస్మియని) ప్రవక్ష్యంతి = కలుకనలరు. సచి కేత = ఏనచి కేతాః=దేవతావలంకారములు, కృతీయం = వృషేష్య = జరింపును.

మ. ఏనచి కేతాః=దేవతావలంకారములతో స్మర్త్యోష్టాదమును వియ్యస్మి ద్విక్టా తమను వియ్యస్మి ద్విక్టా తమను వరమును నావలన నీవు బొందియున్నావని దేవతా అట్టి స్మర్త్యోష్టాదమునకు నాచి కేతాస్మి వయవయానము నీకు సంబంధించినదే, ఇది మొదలుగా నీ జనులందఱు ఈ నాచి కేతాస్మి వయవయానము నీకు సంబంధించిన దానినిగానే (నాచి కేతాస్మి వయవయానము) చెప్పుదురు. నీకు నీకు ఇచ్చినదన్న మాత్రందరిముఖమున నీవునన్ను తోచుకొనుము, అమాదేవి వరమును నీకు నీకప్పుకలదు నేను నీకు యులందఱును కలదు.

నివారణము. — అతనువారు విద్యార్థులకును ప్రాధికారులకును కేసులు తెలుసుకొని వ్యయముగా ప్రేరణమొనర్చి యుండుచేయుట అనుచితము. నవ యువకులు వ్యయముగా అతనికి తి వరముల నివృత్తంబునకాదు అగుట చేత సర్వశేషమును ఋణబద్ధముగాను కావున వదిలేకనుండు శ్రద్ధలచే యాధునికలోయన యువకులకును ఋణబద్ధమును దానిని తీర్చుకొనుటకు సర్వశేషమును ఉపదేశమునకు అర్హుడని యెఱుగి ప్రేరణ మొనర్చుట ఉచితము యగుచున్నది.

అం-వ మంత్రము.

అవ. ఇంతవఱకు విద్యులుచే మంత్ర ప్రాప్తాదురూపమున దానిచేత తెలియునున్న విషయమువలనగా సర్వశేషము యువకులకును కేసులకు ముంపు నంబంధించినవిషయము అత్త కత్త వస్తునూభాక్తినిష్ఠాగమమున సంబంధించినవిషయము తెలిసినది. నిధి క్రమిస్తే భగవంతుని ప్రాణాధారక ఫలాభ్యాలోకులగుములతో అత్తయం దాలోకితమున అభ్యాసమున సంపాదించుముయొక్క నిధి లక్షణము ప్రాణాధారక ఫలాభ్యాలోప లక్షణమునను అక్కరికి విశ్వీయని ప్రాణాధారము అగు అత్త కత్త వస్తును లోభించుట ఉత్తరగ్రంథము ప్రాంధికముననున్నది. అట్టియాత్మకత్తవస్తును సంచితమునదీనిన కేంద్రముననుకొని ప్రాప్తిచేకగుడ త్పరకాళినియు, తదర్థము మూడవపాఠముచేత అత్తభాగమును క్రమేణముగా అనుగుచున్నాఁ దదియు నిత్యాధిక చేత సుప్రీకగంపలయచున్నది. —

మూ. యేయం ప్రేతే నిచిత్వా మనుష్యే
 అస్తీ త్యేకే నాయ మస్తీ తి చైకే,
 ఏత ద్విద్యా మనుకెన్న త్వయోఽహం
 వరాణా మేష వర స్తుతీయః, అం.
 వద. య ఇయం ప్రేతే నిచిత్వా మనుష్యే అస్తీ ఇతి ఏకే శ

అయం ఆస్తి లలి చ విక, వికన్ నిద్యాం అయశ్చి: ద్యునూ అనం పరా
రాం విమ చరి కృతీవశి. ౨౦

కీ. మనుష్యేనమమమ్యుః, ప్రేమేనురసించియవాం దనుమదేగా,
అయం ఆస్తి లలి చ విక = దేహాంత్రియములను భిన్నముగ అక్షయముగా
దోకడం ఉన్నాడని కొంతలున్నా, అయం న ఆస్తి లలి చ వికేలత్త యమ
నామ దేహాంత్రియములను భిన్నముగలేదని కొంతలున్నా (మరిక
నున్నాను) క్వయా = నీచేత, ఆమశ్చి: = కాసిండులమీ, అనం = నేను,
వికన్ వీనిని, నిద్యాం తెలిసికొనియెదను. పరాణం = దింక నానిచ్చెదనని
దనిన మామనరులులగా, విమ చరి = ఈవరము, కృతీయ: = రూంజలతి
యింకగాక.

కా. కర్మనోచరమయనస్త్రియం, సాధ్యసాధనలక్షణ యునస్త్రియం,
అనిశ్చయంనస్త్రియం మనసాననునండి నిర్మల పొందిననానికే అక్షణ్యమమ
నందు అభివారమనవియమను తెలయలగయి పరిపరమయొక్కనింకను
వ్యక్తీకరమటకం అనాసారమఖమయొక్క ప్రభాభనము, తమచరి తర్నింక
విన్ననమని ప్రకమదస్తియొక్క చివరనఅత్త క్రమముగ వ్యక్తీకరమటకం
యన్నది. — మూడవవరమును కొరకొనుము|అని యమనిచేత నాదికేయం
య్యంజీవనాంయి బుద్ధి మూడవవరమును అజీగన—మనుష్యుడు మర
నింకనకలచాక కలిశేంత్రియమనోద్యులను కృతీకర్మముగ నీచేమామునండి
చుకోకేవలంకరమును పొందునట్టి అక్షయమివాం దోకడున్నాడని కొంత
లున్నా లేదని కొంతలున్నా మఱుకుచున్నారగదా! ఈవింకలక్షణములగా
నెయ్యిచి వ్యాయంపొ అనివరమును ప్రకృత్యక్రమాంమచేకగాని అను
భవప్రమాణము చేకగాని ఎఱుంకుటకు విలులేకయన్నది. ఈవిషయము
కలకానగాని తక్కువవిషయమరంజనూర్ని లర్పించుటకే అవకాశములేదు.
నిర్మలమనని నికలన నాకీసంకయము నివర్తింపవలయును. నిచ్చెదనన్న
మ్యుంజువరములగా వినిలియున్న రూంజలవరముగా నీవిషయమును నాకు
కోనింకము.

వివరణము.—ఇదివఱకు ఇచ్చిన రేఖాచిత్రములలో మొదటి చిత్రము తండ్రికి తనయందు మందితలంపు కలుగజేయువలయు, రేఖాచిత్రము, వృద్ధ లోకమునుపొందుటకు తగినసాధనమును నియోజించుటయు అగుచున్నది ఈ రేఖాచిత్రములన్నీ గంధారమునకు సంబంధించినవిగాని, సంసారమును ఆత్మకృమింపినది కావు. 3-వ చిత్రమునాత్మము అత్తతత్త్వవిషయము అని గ్రహించ వలయును. ఇదిమొదలకొని యావత్తియొక్క అంతమువఱకు అత్తతత్త్వమును గూర్చి తెలిసికొనుట దుశ్కరము కావున మఱొకవరమును జోయకమును అతి యముండు శ్రోత్తశ్రోత్త ప్రలోభకములకు చెప్పబడియు, నవికేతమును ఆత్మగా భవములకు లోగుడక అత్తతత్త్వమునే తనకు 3-వ చిత్రముగా జోధించుచు వివరవఱకు వృద్ధముగానుండి యుండేనటుల వల్లి పమాత్తమగుచున్నది. 4-వ చిత్రయొక్క అరంభమునుండి యమును అత్తతత్త్వము నుండవలెను.

40-వ చిత్రము.

అవ. ఈచిత్రమును నిశ్చేయపమునకు సాధనభూతమును అత్తత్త్వమునకు అర్హుడగునా లోదా యును పరిక్షిచార్థము యమున దేవు పలుకు. ఈనామము—

మూ. తేనై ర త్రాపి విదిశ్చిరం పురా
 న హి సుశ్చేయ మణురేవ భర్తః,
 అస్యం వరం పచికేతో వృణోష్య
 మా మోచరోశ్చీ రతిమాస్మజైపమ. 40.

వర. తేనై అత్త అపి విదిశ్చిరం పురా న హి సుశ్చేయం అణు విషు ధర్మః, అస్యం వరం పచికేతః పుణోష్య మా మా మోచరోశ్చీ అపి మా స్మజై పమ. 40

టీక. దీనిచిత్రమునా! అత్త = ఈయాత్తతత్త్వముయొక్కవిషయము. నంప, పురా = పూర్వకాలమునందు, తేనై అపి = దేవతలవేతనమున, విది.

కీర్తికంఠంబంబులువలచిరికి, ముక్తేయంబులముగా తెరిసికొనఁదగుచి, నహి = కాదు. విషా ధర్మము = ఈ యాత్మధర్మము, అణు = విక్కిరియొక్కవలయగది. (కావున) సచికవతి = పీవదియేనాదా! ఆద్యం = తఱఱంబ, వలంబవరమును, కృతీప్యంబునంబుము, మావంబు, మా తులనోర్పి = నిర్మంఢింబనలదు, మా = వస్తులూర్పి, వినంబులవరమును, అరివృజంబనలము.

తా. పూర్వకాలమునందు జీవితమునాదా ఈయాత్మతత్త్వమునును సూన్య సంకల్పమునలవారలయ నిచారించిరి. ఈవిషయము ముఖముగా కెరి యుపదికాదు. ఈయాత్మధర్మము మిక్కిలియొక్కవలయగది కావున ప్రాకృతి లకునకులక నోవరింబునదికాదు. కనుక నెప్పిరియ తలమునో తెవియకా యను ధంజేమాముగల యాదివయమునకువది అనంతిర్గతముగల మనోకలనమును పీవు తోరుకొనుము. యుగ్రమునీ త్తేయము (అవ్యయమైనవలదు) నిర్మంఢింబునముల పీవు నిర్మివనినం నిమిత్తము కాఢింబునము. ఈవరమును వదిలి మనోకలనమును నన్ని ఆదుగుము.

వివరణము—జీవితము ఆప్రతిపాతకాదులగుదా. వారికినూదా తు విషయమునును సూన్య సంకల్పముగలదా యను ఆత్మపరిరాసార్థము 'పురా' యని తెప్పింబిసది. అనగా నుక్తికాలమునందు జీవితము కీర్తినంకయము కలిగి యుంబెను. కనువార ప్రబోధితులయ వారివిషయము నెఱింబి.

అత్మధర్మము 'అణువు' అని చెప్పింబివేరగుదా. అణువరముణు మని కేవలముకాదు అణువరంగా సూక్ష్మమని యింబు గ్రహింపవలయును.

——— క మ త్త ము .

అను యునుండు చెప్పినదానికి నచికోరనియొక్క ప్రకృత్యక్షరము:—
 చూచు. దేవైరత్రాపి విచికిత్సితం కిల
 త్వం చ కృత్యో య న్న సుక్షేయమాత్మ,

వస్త్రా వాస్య త్యాన్య గవ్యో వ లభ్యో

వాన్యో వర స్తుల్య ఏవస్య కశ్చిత్.

౨౨

దం. దేవై అశ్ర అతి విచిత్రీకం తిల క్వం చ మృత్యో యత్ న
 మృత్యయం అశ్చ, వస్త్రా చ అన్య త్యాన్యో అవ్యో వ లభ్యో వ అన్యో వరః
 కుల్యో వికన్య కః చిత్.

౨౩

టీక. అశ్ర = ఈయాశ్చ వస్త్రానుసూచ్యి, దేవై అపి = దేవతలచేత
 కూడా, విచిత్రీకం తిల = సంకలనంబంటిదనగా, మృత్యో = పీయూషకర్మ
 గాగా! యల్ అపి కారణమువలన క్వంచనీకర్మా, న మృత్యయం అనుమానగా
 'తిలసి' పుష్పం కన్యమనానంది, అశ్చ = చరిత్రయన్నానందం. అన్యో అనుమాన
 తక్తమయ్యెకా, వస్త్రా = దేవ్యులకీర్తనలు, త్యాన్యో = సీతలచే, అవ్యో
 మనోకలం, న అన్యో అనుమానం. వికన్య = ఈవరమునకు, కుల్యో = సమానమున,
 అన్యో = అనుమానం, వికన్య = చరిత్రయే అనుమానం.

కా. ఈయాశ్చ వస్త్రానుసూచ్యి ధీవతలకూడా సాంకల్య గ్రహణం
 విచారణ సలిపియుంటిరని విశేష వ్యాఖ్యానము చేసినా, ఈయాశ్చ కర్తవ్యమనుభవ
 ముగా తెలియునట్టిది కావలయు విశేష వ్యాఖ్యానము చేయవలసివచ్చినది
 లక్షణకూడా యావిషయము అనగా అత్త కర్తవ్యమనుభవముగా తెలియవలసి
 కాదు. ఈయాశ్చ కర్తవ్యమనుభవంబట్టి నీకంటె భిన్నమగు మనోకలంక
 తక్త లభించవలయు. సాక్షాత్కారమునకు సాక్షాత్కారమునకు నీవరమునకు నమా
 నమునకు మనోకలంకమునకు లేదు. విషయముగా సాక్షాత్కారమునకు
 భిన్నమయిన సలకరములు అవిభక్త ప్రభములు కావున భిన్నమయినా నా
 కన్యోరలేదని భావము.

౨౩-౪ మంత్రము.

అవ. నచికోతుః ప్రియవేదినః యమము మణుల ఇట్లు కి మంత్రము
 లభో క్ర లాభించుచున్నాము:—

మూ. శతాయుషః పుత్రపౌత్రస్వప్రణేష్య
 బహూ స్వహా స్తస్త్రీహీరణ్య మశ్వాః,
 భూమీ ర్షహదాయితనం పృణేష్య
 స్వయంచ తేవ శరణో యావ దిచ్ఛసి. ౨౩

కవ. శతాయుషః పుత్రపౌత్రాణాం పృణేష్య బహూన్ బహూన్
 పౌత్రహీరణ్యం అశ్వాః, భూమీ మహాన్ జయితనం పృణేష్య స్వయంచ
 తేవ శరణో యావత్ ఇచ్ఛసి. ౨౩

టీక. శతాయుషః = నూరుసంవత్సరములు ఆయుష్యుకలు, పుత్ర
 పౌత్రాణాం = పుత్రులను పౌత్రులను, పృణేష్య = వరింపుము, బహూన్ = అనేక
 ములను, బహూన్ = గవారిలక్షణములనునుపుటకు, పౌత్రహీరణ్యం = వీరుల
 లను బంగారమును, అశ్వాః = ఆశ్వములను, భూమీ = భూమియొక్క,
 మహాత్ = శోభనమున, జయితనం = జయించుచుండుటమును లేక పాత్రాజ్య
 మును, పృణేష్య = వరింపుము. స్వయంచ = స్వయముగా నీవునా, యావత్
 శరణో = ఎట్టి గంపత్సరములు, ఇచ్ఛసి = చేసిందియిండుటకు ఇచ్ఛయించుచున్నా
 దనో (ఆంతకాలము) చేసిచేరించుండుము.

తా. (యమందు వచ్చి కేళిచేసి ప్రలాభించుటకు మఱల నిట్లుకలువ
 యున్నాడను... నూరుసంవత్సరములు చేసిందియించునట్టి పుత్ర పౌత్రాదులు
 కలిగియుండవలయు ననువరమును కోరుకొనుము. అసంఖ్యాకమును గవారి
 లక్షణమును బతులందఱకు కోరుకొనుము. వీరుగుండు, నిట్లుములు, బంగారము
 మున్నగునానిని కోరుకొనుము. మఱియు నీ భూతలముకంటె విస్తారమయిన
 రాశ్యము కావలయునని కోరుకొనుము. ఇట్టియున్నను నేను అభ్యాయున్న
 కలిగియుండునని యిదివఱకు నాకు కలగఁజొచ్చు ప్రయోగముమీమియచి నీవు
 కలుగుదువల నేమింక కాలము నుకలేంద్రియసామర్థ్యవహితుడవలయు చేసింది
 యుండవలయునని కలందెదనో ఆంతకాలము ననుభవముగా చేసిందియించు
 వకులు దరమును కోరుకొనుము.

వారిని కోరుకొనుము. దీవులొకటి నివృత్తమానవుకాదునుల వన్నింటిని దీ కోరు
కము.

వివరణము.—ఇదివఱకు నూరునందశ్లోకములు ఆయుష్ష్యుల పుత్ర
కాక్షాక్షులకు, పశువులకు, రాజ్యముకు అని విడివిడిగా చెప్పబడినవి. ఈ
మంత్రమువలన అప్పుయేను వఱకువచ్చుముగా చెప్పబడినది.

అగ్ర-వ మంత్రము.

మూ. యే యే కామా దుర్లభా మర్త్యలోకే
సర్వా వ్యామాగో శ్చందతః ప్రార్థయిష్యే,
ఇమా రామా సుకథా సుతూర్వా
న హీద్భవా లంభనీయా మనుషైశ్చ,
అభి ర్షత్ప్రీత్యాభిః పరిచారయస్య
నదికేతో మరణం మూఽనుప్రాయే. ౨౫

వద. యే యే కామాః దుర్లభాః మర్త్యలోకే సర్వాన్ కామాన్
చందతః ప్రార్థయిష్యే, ఇమాః రామాః సుకథాః సుతూర్వాః న హి శుభ్రవాః
లంభనీయాః మనుషైశ్చ, అభిః పరీత్యాభిః పరిచారయస్య నదికేతః మరణం
మూఽనుప్రాయే. ౨౫

టీక. మర్త్యలోకే = మనుష్యులొకమండలం, యేయేకామాః = ఏయే
కోరికలు, దుర్లభాః = మర్త్యభ్రమణం, సర్వాన్ కామాన్ = ఆలోరికలన్నింటిని,
చందతః = నీయిష్టానుసారము, ప్రార్థయిష్యే = ప్రార్థింపుము. ఇమాః =
ఈ రామాః = అప్పురములు, సుకథాః = రథముతోఁగూడుకొన్నవారునూ, సతూ
ర్వాః = వాచ్చుర్లకులుగలవారునూ (అయియున్నాడు). ఈప్రకారముప్రీతి
స్త్రీరక్షణము, మనుష్యులచేత, న లంభనీయాః = భ్రాంతుకు
సాశ్యముకాదు, మర్త్యీత్యాభిః = రాషో దీగొనంగలవార, అభిః = ఈయప్పుర
స్త్రీరక్షణముచేత, పరిచారయస్య = ఈతప్రజ్ఞానాదియాచరున సేవను

లేకుండుకొనుము. నదికేకామీకచిశుకాదా! నురసాంతురలానంకరదంబంభ
యగు ప్రకృతిసూక్ష్మి. మాకు ప్రాప్తియగునుగదా.

కా. మనస్సులోని మనంబు ఏదోకొకటి ప్రాప్తింబుచేయునునో, ది
కోవిగలు మనస్సులోని మనంబు దుర్బలమునో జగదాకల నన్ను (లేద) నీవు నేర్చు
గా నడుగుము. ఇదియెనుగాక పురుషులకు మనోష పెట్టునట్టి కవిత్వ స్త్రీకత్తి
మలకు రోజులలోను, మంగళవాద్యములలోను నీకొనవలయున్నాను. మా
పంటివారి యడుగ్రహములేనియెడల ఉజ్జ్వలస్వస్తికత్తిమలు మనస్సుల పెట్టు
తున్నా లభించును. నీకు నీయందుకు గ్రహబంధితో నెట్టిస్వస్తికత్తిమలు నీకు
నొసంగుచున్నాడను, నీకు నేనొసంగిన యాదిస్వస్తికత్తిక పాదప్రకాశకాది
మానముని పరిపర్యయ చేయించుకొనుము. మనములుండకర్మాక శరీరేంద్రియ
విలక్షణముగ ఆత్మయనువస్తువు లగటి ఉదయగా లేదా? యను 'కావచం
చరితా' కుల్గుతును క్రక్కునునా క్రమం నీవు నన్ను మంగళము.

అనున యంశము.

అన. ఈవిధముగా యిటువంటి క్రమాలనుచున్నను నదికేకామీ
ఇందుకంటనను మనోప్రాకమువలె చరించక అట్లులే నిక్కలుడేయి యిట్లు
అనులు చెప్పుచున్నాడు.—

మూ. శ్వేభావా ముర్త్యవ్య యకంశక్తైః
త్వశ్వేంద్రియాణాం జనయంతి తేజః,
అసి స్వం తేజిత మల్పమేవ
తనైవ వాచో స్తవ పృత్యగీతే.

అన

పద. శ్వేభావా ముర్త్యవ్య యత్ అంతక విత్ శ్వేంద్రియాణాం
జనయంతి తేజః, అసి వర్షం తేజితం అల్పం ఏవ తవ వీచ వాచో తవ పృత్య
గీతే.

టీక. వ క్త్యస్యస్యాణులను, అంకక = అంకనంకంపని పీయనురాళాః (అభిలోగములు) శోభావాకాశకర్తవములు, యల్ = వికారములును, వికల్ = ఈయప్పదము మున్నగుభోగకాతము, వశ్యోంక్రి నూనాంలేట = పకలేంక్రి యములయొక్క శక్తిని, అనయంబింపింకంపఃశేముచున్నది. వర్ణంబింకంపి = భవంబుంబింకంపింకమున్ను అనగా బ్రహ్మయొక్క అయస్సున్ను, అబ్బం పిక అబ్బునీ, వానంబింకంపిములు మున్నగునవి, తన ఏవంబింకం పింకంబుగాక. స్వ త్కృతీకేంబాట్టము గానమున్ను, తన ఏవంబింకం యుండుగాక.

తా. పీయనుభక్త రాళా! వీరియ్యడు వాకొంబింకంపి చెప్పిభోగము లన్నియు శోభావములే—అవగా నేవంబింకంపియన్నుం లేవునూత అను భవమునకు నిలిచియుండునా ఉండనా అనును శేవముగలని అయయొక్కిం. మఱియు అప్పరసలు చున్నను నిష్కర్తీకర్తముల నొంబగదనని చెప్పియున్నాం వత్తగనా. కాని ఇట్టిభోగములకు భర్త, నిర్వ ప్రజ్ఞా, లేతో, యకః ప్రముఖ ములగు నని యప్పియు నశించి శోవును. మఱియు కీర్ణాయుస్సు నొంబగద నని నీవు తెచ్చుచున్నావు. ఇట్టిభోగముల ననుభవించుచుండుటకు బ్రహ్మజేవుని యొక్క అయంబింకంబానంకం అయస్సుఅయంబు అబ్బుముగానే రోంబును. కాకంబివారికి నీవంటివారి అజగ్రహములకులబ్ధింబికి కీర్ణాయుస్సు ఒక తెక్కయో? కావున నీవిచ్చుచున్నగుణములు రథములు, నీ శయించుండుగాక స్వకర్తములు గీతములు ఏకే యుండుగాక.

౨౩-వ యుక్తము.

మా. న ని లేన తర్పణీయో మనుష్యా
 లస్పామహే చి త్త ముద్రాక్షు చేత్వా,
 తీవిష్యానో యావ దీశిష్యసి త్వం
 వర స్తు తే వరణీయ స్స ఏవ.

పద. న నిర్దేశ తర్కబోధుః సుఖమ్యుక్తి లక్ష్యాన్నికానా నిత్యం అన్యత్వ
 చేత్ త్యా, తదిహ్యనుః యాచత్ ఈశ్వరీ క్షం వరి సు పు వరణీయః
 సః పర.

౨౩

టీక. సుఖమ్యుక్తి=సుఖమ్యుక్తిం, నిర్దేశ = నిస్తారముంభవముచేత, సక
 వ్యవహారాంత్యక్తిహందించుకొననాడు, న = కాఁడు, త్యాచిచ్చి, అన్యత్వ
 చేత్ = చూడవలెదల. నిత్యం = భవమును, లక్ష్యాన్నికానా=కానాండంబము
 త్వంబిచ్చి, యాచత్ = ఎంతకాలము, ఈశ్వరీశంబునిచే, (అంతకాలము)
 తదిహ్యనుః = అతనికంటె, సే = నాకు, వరణీయః=వరణీయః, వరిస్త్రు =
 వరమైతే, పరమంబివరణం.

కా. మఱియు అధికసంఖ్యాభవముచేత మనుష్యులకు సంకృత్యకలంక
 నుండు అనుభవము. ప్రవృత్త్యాభవమువలన సంకృత్యచేరికనవాఁడు లోకమునం
 బిచ్చుఁడు గవంతులలేదు మాకు భగవంతులవలెనవియుండ ననింతివారి సంద
 ర్భమువల్లనే మాకు భవము వలసినంత లభించును. లోకమునకు ప్రభుమనస్సు
 నే మొకకాలము తీరించుకొనవలయుననిశలంబుచే అంతకాలము మేము
 నిరాశ్రయముగ జీవింపవలయును. ఏలయునగా నీవంటివారి సందర్భము
 లభించిన సుఖమ్యుక్తిగ్రాహణ అన్వయము అభ్యుభవము జీవించుట అవంభ
 వముకా. పది కాకీవరములు ఏదీయు అక్కరలేదు. నేను అక్షయ్యుల
 మానుకూర్చి నిన్ను దీసినవరమే నాకు కావలయును గాని నేనువర నిక్కర
 లేదని భావము.

వివరణము:—చేతలయొక్క సందర్భవములవలననే సకలాభీష్టములు
 సిద్ధించుచుండుట ప్రతిస్పృశ్యునిభవ ప్రసిద్ధవిషయము. ఇట్లుండ చేతకానివర్త
 నము తదనుక్రమాదులకు పాత్రుండై, తత్సంభాషణాదీకము నొనర్చినచాని
 భవాయుష్షులు అల్పముగా మందఃకాలవని నేమిగాకేవలకర్మరలేదు కావున
 అసమీయ నాకక్కరలేదు. కనుకనే నిన్ను మొదట అదీసినందుకే నా
 శోచనము.

౨౦ - వ మంత్రము.

మూ. అశ్వతా మమృతానా ముపేత్య
 త్వేన్య స్తవ్యః క్వభిష్టః ప్రబానః,
 ఆభిభ్యాయ స్వర్ణరతిప్రమోదా
 పతిచ్ఛేదే తేవే తో రమేత.

౨౨

గం. అశ్వతాం అమృతానాం ఉపేత్య త్వేన్యో నుత్వ్యః క్వభిష్టః
 ప్రబానః, ఆభిభ్యాయో త్వర్ణరతిప్రమోదాః ఆతిచ్ఛేదే తేవే తో
 రమేత.

౨౦

టీక. అశ్వతాం = కయో-అనితేవక్తి. అమృతానాం = కేవలం
 యోగ్య, (అమృతమానసం) ఉపేత్య = పొంది, త్వేన్యో = క్వభిష్టమును,
 ముత్వ్యః = ననుష్ఠయ, క్వభిష్టః = భూమియందున్నవాడై, త్వర్ణరతి
 ప్రమోదాః = నృత్యగీతనాదోగది నుభయలను, ఆభిభ్యాయో = కోరు
 తున్నవాడై, ఆతిచ్ఛేదే తేవే = చిరకాలంకాలమునందు, తో = ఎవ్వడు?
 రమేత = రమించును.

గా. ఇదియందుగాక వగదాపోవలసివచ్చినది లేక అనునవిభక్తులగు కేవల
 ఫలయోగ్య అనుగ్రహమునకు పాత్రుడయిన అరాదురవిభక్తులగునల
 భూలోకవాసీయగు మనుష్యుడు తాను పొందవలసిన శ్రేష్ఠమయిన ప్రయోగ
 వాంకరమనకు ప్రయత్నించవలయును. అక్కడయే దువలు తానున్న
 స్థితికంటె ఎక్కువస్థితికిరావలయునని కోరుకొందువగాని తక్కువస్థితికి
 త్వముగా పోవలయునని యెప్పుడును కోరుకొనదు కావున కతామునులగు
 పుత్ర పౌత్రాది ప్రలాభివయలకు ధన సామ్రాజ్యాదులస్త్రీ అవాది ప్రభాభవము
 లకు కేవల తోయదలాలను. నిలకడతుట్టి అన్యవస్త్రీలసాఖ్యమును, స్వల్ప
 గీతాదికములకు, దీర్ఘాయుస్సు మున్నగువారిని విడిచియునువాయు కోరని
 తాండు కాత్రిక కాశవి అక్కడలేవని భావము.

వివరణము.— ఈయం క్రమమునకు రెండవ ప్రముఖమును “కర్ణాటక ప్రజాపక్ష” అని పాఠాంశరచయనము. అప్పుడు కర్ణాటకను విట్లు చెప్పుకొన నలయును:—

రేణువుల ప్రావిణ్యము, అస్థి-అస్థితి - కాశ్యపేశ్వరుల ద్వారం యిప్పుడు కదా
 క్షు, కఠి అధికారం పురుషార్థం అధిక్రేస్తు. కర్ణ కదాష్టా భవత్, న కల్పిత
 పూరాధిభిః కదర్థ పృథివికర్ణ.

అత్యంతం అనుభావం (చేదావం అనుగ్రహం) ఉపేక్షకర్ణా
 మర్త్యం (ఇంకవలసి అర్థమువైలనే) కదాష్టా = అప్రకృత దారాదలంజీ అట్ట
 గలవలదు కర్ణ (భవత్) = ఎక్కడ అనును! కావని భావము. అంతకుంటే
 ఎక్కువ అయిన పురుషార్థం వధింపిండువాడు అంతకు తక్కువయినవానిని
 కోరముగా, తనని అసూయని యొప్పించుకొననే దానిని వాడు కోరుట
 తనని భావము.

౨౭-వ యంకము.

మూ. యిన్ని న్నిదం విదిశిల్సంతి మృతోన్మీ
 యు త్సాంధరాయే మహతి బ్రాహ్మీ వ స్తుతీ,
 యోఽయం వరో సూధ మనుకృవిష్టో
 నావ్యం తస్మా న్మచికేతా వృణోతే. ౨౭

ఇతి కాశకోపనిషది ప్రథమాఖ్యాయే
 ప్రథమావస్థి సమాప్తా.

ఈ యిన్ని కో ఇకం విదిశిల్సంతి మృతోన్మీ యన్ సాంధరాయే
 మహతి బ్రాహ్మీ వా కత్, యో ఆయం వరో సూధం అనుకృవిష్టో వ అవ్యం
 తస్మాత్ సంకలనా వృణోతే. ౨౭

కాశోపనిషది ప్రథమాఖ్యాయే ప్రథమావస్థి సమాప్తా.

టీక. ద్యుత్యోఽపియమభవన్ రాజా! మహాతిన్ ద్యుత్యుగ సాంపరా
 యోపరలోకమనంః, యస్మిన్ అమరణిం దినతర్వాతగల గౌతత్వ దమయమై,
 ఇభం = తనంశయమునుసూచి, దివిశీత్యంబి = సంశయములయి విచారించు
 మున్నాకో, తల్ = జన్మయమునుసూచి, నామాట, మ్రాహి = చదువడు.
 యో = ఏ, ఆయం = ఈ, వరణి = వరము, సూధం = సూధము, ఆను ప్రవిష్టా =
 తెలుపబడినది. తస్మాత్ = అందువలన, నచికోకా = నచికోకుండు, అన్యం =
 మిత్రం, వరం = వరమును, నవృణీరో = వరించుడు.

కా. (నచికోకుండునున్నప్పుడు దీర్ఘాయుష్యమున్నగు అల్పఫల ప్రదము
 లగు కామములకు కోరడవి వివికమంత్రమునందు తెచ్చుటజీయున్నది.)
 కావున అనిత్యములగు కామోపశోగములనుసూచి యుచక్కసించి నన్ను
 పరీక్షించుటనాని మనుష్యుడు మరణించినపిదప చేసేంద్రియస్థితిక
 మగ వరలోకమునందు అనుభవించునట్టి కత్తవ మొక్కజీగలరా లేవా యను
 వినంశయమును చేపకలుకూడా సంశయలవెత్తులయి విచారించుటూచిరో
 అట్టిఅత్త విద్వయముని—అవిషయమునకు సూక్ష్మవిద్వయమును కాట చెప్పవల
 యును. ఈయాత్మవిజ్ఞానవిషయము అరితాత్మమనియు, దుర్వివేకమరియం
 దివేషియన్నాదప్రాకావున అనివేటలగువారలు కోరనట్టి అనిత్యవిషయక
 ములనవరములను మనస్సునందైనను నచికోకుండులిలాపకడను కావున నేనడిసిన
 వరములే నాకు ఇచ్చవలయును.

కకోపమత్తు ప్రథమాభ్యాయమునందు ప్రథమపల్లి సమాప్తము.

ఈపల్లిగంబంధించిన వివరం గ్రంథభాగము:—

అనుభూతి ప్రకాశము. ౧౦ అభ్యుక్తి. ౧-౬

క లో వ ని ష త్తు

ప్రథమాధ్యాయము—ద్వితీయార్థము.

౧-వ మంత్రము.

ఆరు ప్రసాదములతోను ౨౧ మంత్రము మొదలుకొని అన్ని యొక్క గణా దైవములకు లోమ్యునిజంత్రియగుచేతను శిష్యులగు నరికేతుని నైవేద్యములు జరిగించియాచారా నరికేతుడు అన్న విద్యోగచేతమునకు నామ్యులకు వివరము నిర్ణయముగుటచేత నైవేద్యము డ్లు పలుకు చున్నాము.—

మూ. ఆనన్యశ్రేయోఽవ్యయో దుతైవ శ్రేయ
 శ్రే ఉభే నానార్థే పురుషం నీనీతః,
 తయోశ్రేయ ఆవదానన్య సాధు
 భవతి హేయతేఽర్థార్థ ఉ శ్రేయో వృజీతే. ౧

పద. ఆన్యశ్రేయః ఆన్యత్ ఉత విష శ్రేయః తే ఉభే నానార్థే పురుషం నీనీతః, తయోశ్రేయః ఆవదానన్య సాధు భవతి హేయతే అర్థార్థ యః ఉ శ్రేయః వృజీతే. ౧

టీక. శ్రేయః = లోకీయములు. హేయతమపది, ఆన్యత్ = నీతియనది, ఉత విషయములు, శ్రేయః = శ్రేయస్సు-అభ్యుదయమునది, ఆన్యత్ = నీతి యనది, తే ఉభే = అశ్రేయశ్రేయస్సులు లెందున్ను. నానార్థే = భిన్నభిన్న ప్రయోజనములగువిషయము, పురుషం = (బ్రహ్మకర్తవీప్రుదును, అధికారి యునిగు) పురుషుని, నీనీతః = లంఛించుచున్నది, తయోశ్రేయః = అశ్రేయశ్రేయ

స్ఫులని రెంటిలోవల, శ్రేయః = శ్రేయఃస్ఫుల, అవతానస్ఫు = గ్రహించునట్టి వారికి, సాధు = శుభము, భవతి = అగుచున్నది. యః ఉ = ఎవ్వడు, శ్రేయః = శ్రేయస్ఫుల, వృశేతే ఉ = నగించునో, హేయవాదం, ఆధ్యాత్ = పరమపురుషార్థమునుంచి, హేయ వే = వియవలంబించుచున్నాడు.

తా. శ్రేయస్ఫుల అనగా శ్రేయస్ఫు, ఆచరియము, శ్రేయస్ఫు అనగా అభ్యుదయము అనునదియు నేమివేలు అయియున్నది. ఆశ్రేయః శ్రేయస్ఫుల యొక్క ప్రయోజనములనుబట్టి వేలువేలు గానున్నది. ఈశ్రేయఃశ్రేయస్ఫుల వర్ణాశ్రమాదివిధ్యుడగు అధికారియగుపురుషుని చెట్టిలో ఒకవారినిచేయవలసి వటుల బంధించుచున్నది. అనగా నిశ్చేయియవలె నభిలషించువాడం శ్రేయి స్ఫుల అనగా మోక్షసాధనమున భ్రావణము, అభ్యుదయమును అనగా స్వర్గాది ముఖమును అభిలషించువాడు శ్రేయస్ఫుల అనగా కర్మ మార్గమును అవలం బించుచున్నాడు కావున శ్రేయఃశ్రేయస్ఫులకు రెంటిచేతను పురుషులందఱు బద్ధులుండువానిని చెప్పవలయుచున్నది. దివ్యాపిచిచ్చిదూషణులకు ఆశ్రేయః శ్రేయస్ఫులు రెండున్ను భిక్షుభిక్షుములకు వేద్యము పురుషార్థములకు వలం బింపబడుటచేత అభ్యుదయము నిమిత్తమునములు గలనియగుచున్నది కావున విహో అనగా విహి వచరి మతోకవారిని ఒక్క పురుషుల దాతరింపకకర్మమునకు వారి రెంటిని ఒక్కపురుషుల దాతరింపకకర్మము వానందువలన ఆశ్రేయః శ్రేయస్ఫులకు రెంటిలో అదివ్యాయానమున శ్రేయస్ఫుల వచరి శ్రేయి స్ఫులకు మాత్రము వరిగ్రహించి అతరించుటచేత సాధులు అనగా శుభ మును మోక్షము కలగనుచున్నది. ఎవ్వడు దూరబుద్ధి నిరసాకుడయి శ్రేయి స్ఫులకు మాత్రము వరిగ్రహించునో అట్టి మాధుండు శ్రేయోయ-వయి పట్టియె, పారమార్థిక ప్రయోజనరూపములవట్టియెం పరమపురుషార్థమునుండి తోలనిపోవుచున్నాడు.

వివరము.—వర్ణాశ్రమాది విధ్యుడగు అధికారి శ్రేయఃశ్రేయి స్ఫులకు రెండును బంధించుచున్న సులుటకు తిదావారములు.

౧. ధర్మవిస్తృత్యమున బహుభారము—'బ్రాహ్మణో బృహస్పతిః దక్షే వయశేత' కాశాకాశమామౌనయశేత (ఆర్థ. బ్రాహ్మణులును బృహస్పతి యను మహాగణులు వాచరింపవలెను, కాశా కాశమామౌనము వారరింపవలెను.) మున్నగు వాక్యార్థములు.

౨. ఆశ్రమవిస్తృత్యమున బహుభారము—'గృహస్థ స్వస్థశీలః క్షామశేయాత్, (ఆర్థ. గృహస్థాశ్రమాభిలాషి దేవతారీగలరాశిని భార్యగా పరిగ్రహించవలయును) మున్నగునది.

అపకల్పములతో నయోగివస్థాశీకమునుకూడ పరిగ్రహించునది —

౩. వయోగివస్థాశీకమున బహుభారము—'కాశాత్పర్య కృష్ణ శోఽన్వీనాశశీత (ఆర్థ. పుష్కలంబాశమునలిసి నల్లని తలవెండ్రుకలుగలవలయునగు భావనము చేయవలయును.) మున్నగునది.

౪. అపస్థానికృష్ట్యమున బహుభారము—'అపస్థానికృష్ట్యోఽపాపాద్ర శోఽవా' మున్నగునది.

శ్రేయఃప్రేయస్సులు లేకున్నా ప్రయమని అభింశుచున్నది తెల్పఁ బడియున్నది కాని ప్రైరింటిలో అనివార్యకర్మ గూఢమున ప్రేయస్సు అచ్చటి హేతుకముగఁగనక బంధకము కావచ్చును కాని నిన్యాయమున శ్రేయస్సు అంధరింప ద్రకమునకు బాధ్యులమైయుండఁగా బంధకమని తెల్పబ అనంగశమి సంకమము కలంగవచ్చును కాని ఇతఁల నిర్వయిక్కు బంధకత్వము నిర్వయిక్కు అలాభము చేతనని ఎఱంగఁగలయును.

౨-వ మంత్రము.

ఆవ. శ్రేయఃప్రేయస్సులు లేకున్నా ఆరరింపఁటకు దక్షయ్యవకు స్వాధీవములే అయిననుండగా లోకమునం దక్కఱక సంఖ్యాకులు శ్రేష్ఠులుయన శ్రేయస్సులువలె వికృష్టమైన శ్రేయస్సునే ఆరరింపఁటకువారని తెల్పియును చున్నది—

మా. శ్రేయశ్చ శ్రేయశ్చ మనుష్య మేత

స్తా సువరీశ్య వివివ క్తి ధీరః,

శ్రేయోహి ధీరోఽభిశ్రేయసోపృజితే

శ్రేయో మందో యోగక్షేమా ద్భృతే. ౨

వ. శ్రేయః చ శ్రేయః చ మనుష్యం ఏకా తా సువరీశ్య వివివ క్తి ధీరః, శ్రేయః హి ధీరః అభి శ్రేయః పృజితే శ్రేయః మందో యోగక్షేమాల్ పృజితే.

టీ. శ్రేయః = శ్రేయస్సుత్వా, శ్రేయశ్చ = శ్రేయస్సుత్వా, మనుష్యం = మనుష్యుని, ఏకా = సొండుచున్నది. ధీరః = విద్యానుండగు వాడు, తా = అశ్రేయశ్రేయస్సులకు, సువరీశ్య = మనుషులకు వాసుగా నిచారించి, వివివ క్తి = ఎఱ్ఱకశ్రీష్టమో య్యుని నికష్టమో అని విభజించు చున్నాఁడు. ధీరః-ధీరుడగువాఁడు, శ్రేయః = శ్రేయస్సుకంటె, శ్రేయః = శ్రేయస్సుకంటె, అభివృజితేఁగఁగఁచుచున్నాఁడు. మందః = అల్పబుద్ధిగఁవఱచు, యోగక్షేమాల్ = దేవతాపరక్షణ నిమిత్తమువలన, శ్రేయః = కరుణాశ్రావణమువలన శ్రేయస్సుకంటె పృజితేఁగఁగఁచుచున్నాఁడు.

తా. శ్రేయః శ్రేయస్సు అనునది రెండున్నూ మనుష్యులకు ఉత్తమము లయి ఎచివారి యుష్ణాచారము ఎవరికి యుక్తమనికోచిన దానిని వారు పొందుటకు అలంక మేమియు లేనివిషయము నత్యుష్ణాచారము పాఠనము వల్లకు ఫలమువల్లను మందబుద్ధులగువారులకు. విభజించుటకు అత్యంతమర్మిశ్రేయములయి అస్యోక్తము కలసియొక్కవారివలె అశ్రేయః శ్రేయస్సులు మనుష్యుని పొందుచున్నది. (అఱగఁగా మందబుద్ధిగఁవారికి ఇదిశ్రేయస్సు ఇది శ్రేయస్సు అని విభజించి తెలుసుకొనుటకు వీలకానంత క్లిష్టములయినందున ముప్పవని భావము.) కావున బాంధవము నిరీతుంజి క్షేరములు కలుచేసినవిధముగా విద్యానుండగువాఁడు మనుష్యుతో శ్రేయః శ్రేయస్సులురెంటిని వాసుగా

వలు కల్పనములు వింతలగు, కామాకోప=కామములగు, అభిభ్యుతుఁ =
 తానా ఆలోచించుకొన్నవాడనై, (అనగా ఈ అభివృద్ధిలు ముప్పునుభోగ
 శాంతిని విద్యను వివేకముచేత గ్రహించవచ్చునది) అభ్యుత్థానము = పదవి
 వాడనై. అనాది = అనాదికము, మనుష్యాః = (మాధులగు) మనుష్యులు,
 యుష్యాః = విసంసారమునందు, మర్ణంతి = మునిగిపోవుచున్నారో, (అట్టి)
 విత్తమయాం = భగవద్రాయమయినట్టి, ఏకాంశః, వృంశాం = (సంసారదూర
 మగు) కర్మకళాగ్రములు, క అవచ్చి=రాంబకపోలివి.

కా. నేను 'విహారలోకములందుగల భోగభోగ్యములన్నియు నీ
 లోపనచున్నాడను. ఈవిద్యభోగములను యభేద్యగా ననుభవించునను అని
 మాటిమాటికి నెప్పు యోనాపిష్టుచున్నను నెపు వానికి లోపందక క్రియం
 లగు పుత్రాదులను, క్రియములకలగు శేయునట్టి అభ్యుత్థిలు ముప్పునుబడి
 నులుగానగు కలకామములను విధియిస్తున్న అభ్యుత్థిలనులనియు నీపా
 రములనియు వివరించవచ్చును యుత్థిలు అయిభిగామల కర్మినినీ విద
 లికనాదనై నది. నీబుద్ధిమత్తవ్రతము గాంచి నాకు చాలా అశ్వర్యమగు
 చున్నది. అధికమభ్యాసమును పాడునకను లెట్టిసంసారమార్గమునందు
 వ్యాధానామకవిని మునిగిపోయి దుఃఖించుచున్నారో భగవద్రాయమైన
 మాధునికమందికమంది అట్టి కలకామములను కర్మకళాగ్రమును నెపు
 అనునందునై నది.

నిరవలంబు:— అత్తావైపు క్రవాహానీ' అనుక్రమమునూపించు పుస్తకము
 గానిముగ్గి లక్ష్యముఁబ్రచుడనుటచేతను, అప్పుఁదికంటె అత్త అంచుట
 క్రియకమునుగుటచేతను క్రియంబనగా పుత్రాదులని భాష్యమునందు వ్యాఖ్యా
 కము. క్రియయావశ్యము 'అభ్యుత్థిప్రభృతిలక్షణా' అని భాష్యమునందు
 వ్యాఖ్యాకము, క్రియయావశ = క్రియయావశ్యతే = అవశ్యతే యైక, లేదన్న
 కిప్రభృతిలక్షణా కలాదిన్యయావశా' అని గోనాశేంద్రయశీకృతకృత
 కావ్యటీక.

౧-వ అధ్యాయము. ౨-వ పల్లె. ౩-వ మంత్రము.

అన. ఈశ్వరీశునిపల్లెయొక్క ఆరంభమునందు 'శయోచ శ్రీయ అన
దావస్యసాధు భవతి హి సుతేంద్రాస్యకస్త్రయో వృణీతే' అని చెప్పబడియు
న్నది. అట్లు చెప్పబడిన హేతువు ఏమో అనువిషయ మిందు క్రమమునకు చెప్పి
బడుచున్నది:—

యా. దూర మేతే విచరితే విషూచీ

అవిద్యా యా చ విద్యేతి క్షాళా,

విద్యాఽభీప్సితం సచికేతనం మన్యే

న త్వా కామా బహవో ఽలోలువంతే. ౪

అన. దూరం ఏతే విచరితే విషూచీ అవిద్యా యా చ విద్యా ఇతి
క్షాళా, విద్యాఽభీప్సితం సచికేతనం మన్యే న త్వా కామా బహవో అలో
లువంతే. ౪

టీక. యా = ఎవ్వని, అవిద్యా = అవిద్యయనియు, యాచ = ఎవ్వని,
విద్యాఇతి = విద్యయనియు, క్షాళా = తెలివితేలికగానుచున్నచో, ఏతే = ఈయన
యొద్ద, దూరం = దూరముగా, విచరితే = తేలుతేలుతేలుననియు, విషూచీ = విచిన్న
క్రమోచనములగుననియు (అగుచున్నది), సచికేతనం = సచికేతనమునకు
పిలువబడుచున్నదియు, విద్యాఽభీప్సితం = విద్యనుకోరుచున్నవారినిగా, మన్యే
= నేను కలంబుచున్నాడను. (కావుననే) త్వా = నీయొద్ద, బహవో కామా =
ఆనందములగు కోరికలు, న అలోలువంతే = లోభముచే కలంబెడియడాలగు
చోయెను.

రా. ఈశ్రీయశ్రీయస్య అనునది భంజనము విచేక, అవిచేకాత్మక
ములగుటచేత ఓకటి కిలుకునులవలె భరస్సురము లిప్పులిప్పుయొన దూర
ములగుటచే, మజ్జియం కామాగతులగుటచే, ముహూర్తమునకు మోక్షమునకు
హేతువులగుటచేక పరస్పరము లిప్పుభవములగుటచే. ఈశ్రీయశ్రీయస్యలచే

పండితులగువారుల విద్యయనియు, అవిద్యయనియు చెప్పుదున్నారు. నీకు సరికేతయిత వజడి నిన్ను క్రమశాస్త్రములకు ఆసక్తిపడమలగు కామ ములుయొకటి అగోచ్యమని ఆకామములకు సమీయం వశుండేత్ర వాలేదు. సరికేతయేద ఉపబంధు నిన్ను ఇత్యాదిపుణ్యల విద్యాధినిక శ్రయోభాషణ నుగ నేమ కలంతుడున్నాడేయ.

౧-వ అధ్యాయము - ౨-వ పల్లె: ౧-వ మంత్రము.

మనా. అవిద్యాయా మంత్రే వర్తమానాః /
 స్వయంధీరాః పండితంభవ్యమానాః,
 దండ్రమ్యమాణాః పరియంతి మూఢాః
 అంభేనైవ నీయమానా యథాఽంధాః

మ. అవిద్యాయాం అంత్రే వర్తమానాః స్వయంధీరాః పండితంభవ్య మానాః, దండ్రమ్యమాణాః పరియంతి మూఢాః అంభేనైవ నీయమానా యథా అంధాః.

టీ. అవిద్యాయాం అంత్రే = అవిద్యయందు . పంసార మధ్య భాగమునందు, వర్తమానాః=ఉత్పన్నులువంటివారు, స్వయంధీరాః=తామే బుద్ధి కుంకుంపనియు, పండితంభవ్యమానాః = కాస్త్రజ్ఞులనునీయు. కలంతుడున్న వారలయి, దండ్రమ్యమాణాః=అశేవనాచమలయిన కుటిలగులునుసాంధ్యులును ఇతరలయిన, అంధాః=మూఢుల, అంభేన = గ్రుడ్డివారి లేత, నీయమానాః = వడింతులొన నీవీగొనిరాః=బంపము, అంధాయథా=గ్రుడ్డివారివలె, పరియంతి = (దంభకులయి) అంతటలేరుగుచుండును.

కా. (విద్యయందు-జ్ఞానమునందు స్థిరమర్థికలుగుటవగాను అవిద్యాధి కారులగువారిని వారితొమ్మిదిగయు నిరూపించుచున్నది:—) ఎవ్వరు అవిద్యాయామకులకు పంసారమును అభియోచించుచున్నారో వారు ఘనీభూత ముండ గాధాంధకారమధ్యమునందునని అవిద్యాయామధ్యకులను-అనుగాపంసార

మధ్యమున దున్నవారలయ, పుత్ర, చక్రాచక్రాలనుపాశకళములవేత చుట్టె
 జీవవారలయ తామే ప్రజలవారలమనియు, పండితులముకా ప్రజలయ
 ఆనియు వలయునున్నయునును మిక్కిలి వేటిలయునురజ్జియు జీవితాధార
 ముందుకొని గదిని ప్రాప్తించుచున్నవారలయ సుద్ధివాడగుమాన్దవర్మకువేత
 మిట్టపల్లములంకలమాన్దమునందు వినియోగిని పాఠమునున్న సుద్ధివాడేలధ
 ముగా ఆమాన్దమునం దనేకకర్మములకు పాఠముచూచుచో అదేవిధముగా
 జరాయునదిచో గావ్యవేకమువిధములకు పాఠమును ఆంకట రియనుచుండును.

వివరణము:—ఆనేకనూపములనుగలిగి ప్రాప్తించుటయందుగా కావ్యము
 లు జన్మకుచ్చుట జెప్పిన గమీణాయనోక్తరాయునిసూక్తియలు చూపునునానిని
 ఆర్థిమించుట. ఆంకట తెనుగుటయందుగా స్తుత్యకపుణ్యపాఠ శర్మానుసారము
 స్తుత్యకపుణ్యపాఠములంక వనిత్రమించుచుండుటయది ప్రసాదమునను.

౧-వ ఆధ్యాయము. ౨-వ శ్లో. ౩-వ శ్లోకము

మూ వ పాంచరాయణి ప్రతిభాణి బాలం .

ప్రమాద్యంతం విత్తమో హేన మూఢం,
 ఆయం లోకో నాస్త్రీ వర ఇతిమానీ

పునః పునర్వశమావన్నతే మే. ౬

మూ వ పాంచరాయణి ప్రతిభాణి బాలం ప్రమాద్యంతం విత్తమో
 హేన మూఢం, ఆయం లోకో నాస్త్రీ వర ఇతి మానీ పునః పునః వశం
 అవప్యతే మే. ౭

టీక. పాంచరాయణి = పంచరాయణులసాధకవిదేయము, ప్రమాద్యంతం
 (పుత్రచక్రాలనుపాశకళములవేత చుట్టెవేత) ప్రమాదములకొందుచున్న
 ధైయు, విత్తమాహేనమూఢం మూఢువేత, మూఢం (అజ్ఞానమువేత) కర్మ
 బదియన్న, బాలం ప్రతి = వినియోగినిచూచు, వ శ్రీ = ప్రకాశించును
 (వివేకహీనులకు వరకావనివ.యు.మ.స్మృతియను) ఆయం = తిగవంజనుచున్న

(వృత్తాన్ని పానాదివిష్టకగునదియే) లోకం లోకము, పరం = పరలోకగునవచ్చి, న అస్తి = లేదు ఇతి = తులనముగా, 'కునీ = కలందువాడు, పుంధ్రునికా మాటిమాటి, నే = నామొక్క, పశం = ఆశీనమును, జావ్యశే = పాండు కున్నాడు.

కా. (వివేకవినయం క్రమమునను సుసాధాంధకారమునందులకీ కృష్ణ ముల పాలకునిన్ను వాసివయము చెప్పబడినది, అట్టివారలు) సాధులు గావుక పాసి పాంపరాయము రుచాశీనము. 'పద్మక' పశోకారే తుయత ఇతి సంపరాయని' అజన్మకృష్ణత్వితేత జేమాపాతానాకరమునందు పాంపరాయను నది సంపరాయము - అనగాపరలోకము. అట్టివిరిలోకప్రాప్తియే ప్రయోజనము గావల కాస్త్రీయనుగు సాధనవిశేషము సాంపరాయ మనందును, అట్టిసాంప రాయము కొలువకు-అనగా వివేకసామయక ప్రకాశించును. వివేకవిహీతుడు పరలోకప్రాప్తికాధమును పాంపరాయదనిభావము పుత్రకర్తాదిప్రయోజనములం దాక జ్ఞులైరియందులచేక ప్రమాదమునుపొందుచున్నవారిని, ధర నిమిత్తమున అవివేకముచేక మాధుంజయనవారిని కొలువచని గ్రహించుట యుక్తమేకదా. స్త్రీలు, ధనము, అన్నపానములు మున్నగువారితో సూది కొనియున్న లోకలోక లోకముగాని ఇంతకంటెవేలుగా అదృష్టముగా పర లోకమునునది జేవని కలందురున్నవారు మాటిమాటి పుట్టుచు న్నిట్లుండు మృ త్యుశ్రేణున నామొక్క ఆశీనమును పొందును.—అనగా జననమరణాదులతోల మగు ముఖప్ర పానాదులంబడి యెట్లుండుచుండునదిభావము. సాధారణముగ జనసామాన్యకుంకయూ తులనముగానే-అనగా కామాద్యాకర్షణినియందుల ప్రసిద్ధమేకదా.

వివరణము:—సాంపరాయకర్తృత్వీకృత్యులు:—

౧. పద్మకృష్ణే కాశే తుయత ఇతి సంపరాయని. కన్యాయా-అని సాంపరాయని.

అర్థ. దేవతానామకవకాలమునందు పొంపబడువది, పంపకా యిము = పరలోకము. అపరలోకస్థాత్మయే శ్రయోజనముగానఱ సాధర విశేషము, సాంపకానము.

౨. పశే కాచే నీకావకలా మాధ్యంతం నశ్యోయితి గమ్యకభితి నంప గాయతి.

అర్థ. విందటిదానితో నమానము.

౩. నశ్యో వరానూత దేవతాతా మాధ్యంతవేయితే గమ్యక భితి నంపకాయతి.

అర్థ. వైదానీతో నమానము.

౪. అభవా నశ్యోకృత భయ్యులకణం, పరావర్తనప్రకృతావకాతే ప్రాప్తవిగమనావంకర విశ్యుక్తం. కల్యాప్తికరయోజనః పరావర్తనప్రకృతావకాతే శ్రయోజనం యస్య క తథా, సాధరణశీఘ్రాంకరధ్యాకావతి కాస్త్రీయం ప్రసీదతి.

అర్థ. ప్రాప్తవిగమనావంకరము యోగ్యతాసాహాయము పరావర్తనప్రకృతావకాతే పొందింపజేయునట్టి పారధ్యాకావనూనమును కాస్త్రీయసాధరణశీఘ్రము సాంపకాయనవి గ్రహించవలయును.

లోకమునందుండు) జరులలో ఆధికవంశ్యాకులు భర్తృకావనక్షలగుట వాస్తవమైనను నిద్యాభివాషణగువారలతోడ ఆశ్చర్యముభ్యాసములందును ఏందుబాహుళ్యము కావున కదనకు మనసిచ్చుట సాధకము లనివిషయమును తెలుపుటకే తాత్పర్యమునందు 'సాధారణముగ' అనుననుచాహ్యము.

౧-వ అధ్యాయము. ౨-వ పల్లి, ౩-వ మంత్రము.

మూ. శ్రవణాయాచి బహుభిరోన్య న లభ్యః
కృణ్వంతో ౨సి బహవో యం న విదున్య,

ఆశ్చర్యో వక్షా కుశలోఽప్యు లభ్యా
ఽఽ శ్చర్యో బ్ధాతా కుశలానుకర్ష్యః.

క

యః శ్రమాయ అతి బహుభిః యః న లభ్యోః కృత్యంతః అతి బహు-
తా యం న విద్యంతః ఆశ్చర్యః వక్షా కుశలః అగ్ని లభ్యా ఆశ్చర్యః బ్ధాతా కుశ-
లానుకర్ష్యః.

క

టీక. యః = వియాత్త, బహుభిః = అనేకులచేత, శ్రమాయఅతి =
శ్రమమువలనకూర్చి, న లభ్యః = బొందబడుటలేదు. యం = వియాత్తయి, బహు-
తా = అనేకులు, కృత్యంతః అతి = దిలచుచును. వవిద్యంతః = తెలియించుకొనరు.
అగ్ని = అగ్నియొక్క, వక్షా = వక్ష్యవర్ణనాదు, ఆశ్చర్యః = అరుదు. (అగ్ని =
కుశలాత్తయొక్క) కుశలః లభ్యా = విప్రులముగా శ్రమించువాఁడుకూర్చి, ఆశ్చ-
ర్యః = అరుదు. కుశలానుకర్ష్యః = నిపుణుఁడయిన అచార్యునిచేత కర్షితుఁడయిన,
బ్ధాతా = బ్ధాతయః, ఆశ్చర్యః = అరుదు.

కా. లాశకునందునల కౌట్లొలదినంభ్యుల జనవనూదాయమునల
కర్షణో యొకఁడే నిపంటివాఁడు అత్త బిడ్డానకలవాయు కాత్తర పరవాత్తయ
కూర్చి నిపంటునూడ అనేకులకు అపకారముండదు. వనూత్తనుకూర్చి విచ-
య్యువారిలో అనేకులకు - అదుర్పుకొమ్మగునూరి అన్న తత్తవయనది
విచయనా నోవరింపఁకాలను. ఇట్టి యాత్త తత్తవమునుకూర్చి యుపదేశించు
వాయునూడ అనేకులలో ఒకఁడే లభించును ఇట్టి నూత్తనుకూర్చి యుప-
దేశించఁబడుచున్న విషయము వాఁలించుచున్నవారిలో ఒక్కఁడే వక్కణగా
అయాత్త తత్తవమును శ్రమించువాఁడుండును. యొక్కొకఁడు అచార్యుని
చేత వక్కణగా అత్త తత్తవమును వోధించఁబడవచ్చును కొంత ఒకఁడే
యందును.

వివరణము:— అనేక అన్యైక సుకృతపరిపాకములచేత . సుసృష్టక
విస్తృతిగువాయు . కామాదిసుఖానుభవములందు విరక్షితంబు ప్రవృత్తివ్యాప్తి

ముఖ్యునిగుఱు. ఇట్టివాడు లేకొలదివనలయం దొక్కడే లభించును. ఆనక వస్తువులను ఆకర్ష్యకరముయొనవుత్తు ఒక్కటి వివిధముగానుండటో అట్టి ఆవనముదాయములను ఆప్తవిద్యాభిముఖులయొనవఱు దొక్కడే యుం డుట లోకప్రసిద్ధముగా నున్నదికావున ఆకర్ష్యము తప్పవలినది.

౧-వ అధ్యాయము. ౨-వ పద్యము. ౩-వ కుండ్రము.

మూ. న న రేణావ రేణ ప్రోక్త వష.

సునిక్షేపేనా బహుధా చింత్యమానః,

ఆనన్యప్రోక్తే గతి రత్ర వా

ప్ర్యుజీయాన్వ్యతర్క్య మణుప్రమాణాత్.

౪

య. న న రేణ అనరేణ ప్రోక్త వష. సునిక్షేపేన బహుధా చింత్య మానః, ఆనన్యప్రోక్తే గతిః ఆక్ర న ఆక్ర అనీయాన్ ఈ అతర్క్యం అణు ప్రమాణాత్.

౫

టీక. వషః = కుండ్రము, అనరేణ = ఈశుడైన, నరేణానుచున్నవినేత.

ప్రోక్తః = చెప్పబడినవాడై, బహుధా = అనేకవిధములగా, చింత్యమానః = చింతించుచున్నవాడై, సునిక్షేపేన = నిఖముగా తెలివోవఱుచుకొను నుకాదు. ఆనన్యప్రోక్తేనతర్క్యం అనీయాన్ అనన్యవినేత చెప్పబడిన, ఆక్ర = ఈశుడైనయొక, గతిః = అది కాస్తే ఇత్యాదికమున విభవ్యురూప మగునది, కాస్తేనైత్య. (అక్షా-తర్క) అణుప్రమాణాత్ = అణుప్రమాణము కంటె, అనీయాన్ ఈ = అణుకరుదుకదా. (కావున) అతర్క్యం = (చ్యుత్తరేత) ఈశుచును అలదికాదు.

కా. ఏకైక వస్తువీన ఆత్మకత్వము ప్రాకృతజన్మింకల ఆచార్యువినేత తీరవేసింపుననెయింకల తెలివోనులకు కర్మముకాదు. విషయవగా ఆ యొక్క 'అస్తీ. వాస్తీ. కర్తా, ఆకర్తా, కుర్తా, ఆనుర్తా' మున్నగువిధేత ములతో. అనేకవిధములగా కాన్త్యులనువారలు వర్తవ్యము నాచింపున

౧-వ ఆశ్వా ౨-వ పల్లి, ౯-వ మంత్రము.

మా. వైషా తక్ష్మాణ మలిగావసేయా

ప్రాక్తాన్వేదేతి ముక్తానాయ ప్రేష్ట.

యాం త్వ మాం స్యశ్యభృతి స్వకాసి

శ్వా దృశ్నోస్మీ ధూయా స్మదోతః ప్రష్టా.

౯

య. ౧ విషా తక్ష్మాణ మలి అననమా ప్రాక్తా అన్వేష విష ముక్తా నాయ ప్రేష్ట, యాం త్వం ఆపి స్యశ్యభృతి ఒక అపి శ్వాప్యకో వా ధూ యాకో సవిదోతః ప్రష్టా.

టీక. విషాంశు, మలిగావస్థి, (అనగా ఆత్మ ఆగమప్రతిపాద్యుడను అనుబద్ధి) తక్ష్మాణ = తక్ష్మాణుచేతని = న్యబద్ధిచేత సాహించుటయొక్క ము త్రము చేతను, ౧ ఆంసేయా = సాంసేయకర్తయగుట. (లేక, విషాంశుతి = ఆత్మ ఆగమ ప్రతిపాద్యుడను అను) దృశనాద్ధి, తక్ష్మాణాన్వయార్థ ప్రసక్తిముచేత, ఆవసేయా అనీవేయదనన, ౧౨౦౦౦, ప్రేష్టాన్వేయోదనంయ. పీఠవిధేయ యా! ఆన్వేయ(కాల్పకులకంటే) అన్వేయం, ఆగమస్థానం ఆనామ్యుతి సేతను, ప్రాక్తాపి = దేవ్యులవేరనే, ముక్తానాయ = ముక్తాగమోఽనం, (అను ముక్తా) కర్తవ్యేతి, యాంవిషాద్ధి, ఆపి=సాంసేయకో, (కమితే వీవు) స్యశ్యభృతి=స్యశ్యమయినభృతిఅనాదేవు. ఆపి=అననం. ఒక = ఆశ్వికృతా సరిలేకపీఠవిధేయయా! శ్వాదృశ్నోమీదంటి, ప్రష్టా = బృహస్పతినిసాగమ్యం య, సవిదోతః, ధూయాకో వాఽనంకాగం.

కా. ఆత్మ ఆగమ ప్రతిపాద్యుడను విషాద్ధి వీడు సహజముగాగనియన్న వో అట్టిబద్ధి సర్కారీకముచేత అభియంతి మొత్తముకాదు. లేక ఆగమప్రతి పాద్యుడైన ఆత్మ కర్తవ్యమయినబద్ధిని తిక్కయించేత కరిసంబంధము. ఆగమ యొక్కవిషయవిషయము కలంకంబి కాల్పకుడు న్యబద్ధిలకర్తవ్యమయిన వారిని చేసే వో మొకవారిని విలాసించుట. కర్తవ్య ఆగ మోకర్తవ్యమయిన

అయిది కాకికరికంటి విధిన్నదని అనవచ్చునది. అచార్యునివేత ఉచితంబునబడినది కిచ్చిననుకొనుట — అనగా మోక్షముకొనుట అగును. కర్మమునకు పాండకర్మముకాని అయిది మిట్టివనినగా? వెన్నులను మున్నుచి:— నీకు నీచిచ్చువరదాననుచేత నెట్టియిదిపాండవిని అట్టియిది కర్మగమ్యముకాదు. వీత్ర తప్పుకొనినకర్మమిదినిగా. కాశ్చర్యమునదానియందు అర్థిగలవాడు. అత అనువది అశ్చర్యమున అనుకంబునూచియును. అచితేకలదోపు అత్త విత్తాననుత్తర్థము విధిచేయకూచి యునుల వలకలయినది. నివందికయ్యుడు మనోకొందు మాకులయియుగాక. అనగా నివంది వంద్యుడు శ్రమాలివాడ గల పుక్తులతో కిచ్చుడో ప్రస్తుత స్థింపువాడు మాకు కలుగుగాక.

9-వ అధ్యాయము. 1-వ కర్మ, 10-వ మంత్రము.

అవ. సంకల్పమునకు వైకల్యము కలిగిననుగా ముఖ వలకు చువ్వులు:—

మూ. కానామ్యువాగ్ం శేవధి త్త్యవిత్త్యం
 వ హ్యభ్యువై: ప్రాప్యతే హి భ్రువం తత్,
 తతో మయా నదికేత క్పుతోఽస్మి
 రనిత్యై ర్ద్రైవై: ప్రాప్తవా నస్తి విత్త్యమ్. ౧౦
 ౧౦. కానామి అహం శేవధి ఇతి అరిత్యం వ హి అప్రవై: ప్రాప్యతే
 హి ప్రవం తత్, తతో మయా నదికేత: ౧౦: అస్మి. అనిత్యై: క్రైవై: ప్రాప్త
 వానా అస్తి విత్త్యమ్. ౧౦

టీక. శంకేతి = కిచ్చిననుకొనుట: శేవధి = కర్మమునకునుకొనినది,
 అరిత్యంబని = కాశ్చర్యమునదికావని, అహంకారము = చేయించుకొనుట,
 అ ప్రవై: అరిత్యంబనినదానివేత, ప్రాప్యతే = (అత్త కర్మము) పొంద
 బడుకొనునది. తతో = అయాత్త కర్మము, ప్రవయా = కాశ్చర్యమునదికా,
 తతో = అందునకు, మయా = నాచేత, అస్మి = అప్పురమునకు చేయించినది.

అవిత్తైః = అవిత్తములయన, ద్రవ్యైః = ద్రవ్యములచేత, విక్రమః = విక్రమమున
దావీరి, ప్రావృణాన్ అపి = పొందిన వారనయిరి.

తా. కర్తవ్యము లక్షణముగాఁగల విధి అవిక్రమముననుజును చే
శెఱుంగుదును. అవిక్రమములకర్తవ్యములు మిన్ననికాఁగవలయుచేత విక్రమము
అయినది పొందఁగవలయునట, ఆవఱగా యనూత్తమును విధి అవిక్రమములగు
కర్తవ్యసాధన ముచోపాయములచేత పొందవలయునట. అసత్య గుణాత్మక
ములయన నిష్ఠమే అవిక్రమద్రవ్యములచేతయి పొందవలయును. ఓపచి కేతుఁడా !
విక్రమముల ప్రవృత్తియు అవిక్రమములగు అజ్య చగు పురోదాదావి ముఖసాధన
ములచేత పొందఁగవలయును. యయము శివోగియు నేచి అవిక్రమసాధనముల
చేత న్నుర్ధారీ ముఖసాధనములను అస్మిచయరము నొందెను. కావుననే
శేష అయన్నిచయనానిష్ఠానముచేత విక్రమములప్రీతియు, స్వర్ణాభ్యుత్థైః ప్రీతియు
నీరూపకృష్ణానమును పొందినారము. యామ్యుష్ణానము విక్రమములనది అచిత్తీక
విక్రమవి యిఱుంగవలయును.

వివరణము:—వైచవ్యులుండు వచిశేతునిచూచి సంకల్పి నందుటకు
కారణమేమనగా అవిక్రమసాధనములచేత విక్రమము ప్రవృత్తి లభింపఁకాలవను
విషయము శివోగియు అశివం బహ్యయానసాఘ్యులగు కర్తవ్యమును. అట్టి
లక్ష్యయానసాఘ్యులగు కర్తవ్యమును నీకు లభింపవనని యనుచుండు చెట్టు
యన్నని వచిశేతుండు యగ్ర హింపవచ్చుయను గడుక నాకంటె నీచ ఆధిక
ద్రవ్యగలబాదేవని యనుచుండు నచిశేతుని ద్రవ్యహింపవచ్చుయను.

అస్మిచయవగూఢనును సక్కర్తాచరియముచేతనే వైచవ్యులుండు అంకు
వులకు కిక్కిరింపఁగల్గినానుసారము ఫలము నొనంగి వియమించునట్టి
యామ్యుష్ణికారమును—యామ్యుష్ణికారమును పొందినారము. ఈయామ్యుష్ణ
వియమ అవిక్రమములను విక్రమమునితెల్పుట అచిత్తీకవిక్రమముగాని విచిత్రము
విక్రమముకాదు.

వివరణము:—హింద్యుల స్వభవవేదములకుల వర్ణవిభజనానుకూలత వదలిక
 వాఁడే ప్రక్షువిష్ణుకు మఱ్యాధికారి యనుకరములను మోచించుటయు
 అట్టిధర్మమును వదిలేసెని యాచార్యునివంతు కైవస్యముడు న్నుండి
 యుద్ధాఁడను.

ని.న అధ్యా. ౫వ పట్టి, ని.న.ర ముక్తము.

మూ. తం దుర్బర్యం సూభమనుప్రవిష్టం
 గుహాహితం గహ్యకేష్టం పురాణం,
 అధ్యాత్మ యోగాధిగమేన దేవం
 మత్స్యా క్షిరో హర్షశోకౌ జహాతి. ౧౩

వద. తం దుర్బర్యం సూభం అనుప్రవృత్తం గుహాహితం గహ్యకేష్టం
 పురాణం, అధ్యాత్మ యోగాధిగమేన దేవం మత్స్యా క్షిరో హర్షశోకౌ
 జహాతి. ౧౩

టీక. దుర్బర్యం = (అతియాత్మ్యతయనవం బహువేత) యాచార్యు
 కేష్టము కానివాఁడున్నా, సూభం = సూభితులందఱునీ, అనుప్రవిష్టం =
 ప్రవేశించికనాఁడున్నా, గుహాహితం = ప్రాణులయొక్క బుద్ధిగుహాయందున్న
 వాఁడున్నా, గహ్యకేష్టం = అతికష్టమైన క్రమేకమునందున్న వాఁడున్నా,
 పురాణం=పురాతనమందయఁజ్ఞియం, (అను) దేవం=దేవుని, అధ్యాత్మ యోగాధి
 గమేన = అధ్యాత్మ యోగప్రాప్తివేత, క్షిరో = క్షిరందయనవాఁడు, మత్స్యా =
 కలంది, హర్షశోకౌ=హర్షశోకములకు జహాతి=వదలుచుక్కాఁడు.

తా. నివు దెలిగొనఁదలంచిన అత్తను హాస్తి చెప్పుచున్నారము. అతి
 ధోత్తు వరకువేత దుర్బర్యుఁడును, దుర్బర్యుఁడఁగా అతికష్టమువేత తెలిసి
 కొనిదిగనవాఁడు, ప్రవృత్తివంబునందును కష్టంబయి వికారవిద్రావములవేత
 కురుగునఁదలచినవానివలె తిన్నవాఁడును, ప్రాణులయొక్క బుద్ధిగుహాయం
 దున్నవాఁడును, అనగా ఆచార్యునిచుటవేత అప్పుల తిన్నవాఁడుగ వది

క్రమించుచున్నారని భావము. విషయములు అనేకానెక్కువలకు అవసరముల యావసరమునకు ఉన్నవాడగుటచేత గవ్యాశేష్ఠుడగుట, పురాతనములగుటచేత పురాణములు ఆనుచేయునీ కీడుకడకుకాదు అధ్యాత్మ యోగముచేత— (యవస్థను విషయములకుచే మరలించి అత్తయందు క్రమోచ్ఛేదము అధ్యాత్మ యోగము) కలుచువచ్చునది అత్తకు ఉత్కృష్టావకర్తయగుట తో యాత్మకావేత భావనోకములను వివరించుచున్నాము.

వివరణము:— దేశావ్యుత్పత్తి కనుక అత్తయందు నీవు ప్రకృతించుచు వచ్చి, అయాత్మ యోగము వలనూర్ధ్వయూచుకానమే సంపాదించు ర్థకమును పరమానందస్థానానికి భర్త్యులును సాధారణము అగుచున్నవి. నీరదీన దానికంటె వేరైన శ్రేయస్సుభవములను కావున నీరదీన దానిని తెల్పుచున్నాడనవి ర్థమయింకొకప్పుడు ప్రశంసించుచుండు.

దుర్భర్యుడనగా:— దుఃఖేన = అత్యంతాయాచార్యుల మస్థితి దుర్భర్యు.

అర్థ. ఆరంగా అత్యంతాయాచార్యుల తోనీనీనలుచువదియుని భావము.

గవ్యాశేష్ఠకల్పములకు— గవ్యాశేష్ఠయను అనేకానెక్కువలకు దిష్టతేనీ గవ్యాశేష్ఠుః అని భావ్యమువందువ్యుభావము. దాని 'అవర్ణా దాగర్హిణు దయః తైః సంకలే అత్యైతానూచిజనే శత్యుకాంఠునూపాతే ఇశ్వర్థే' అని తీగలము. కావున గవ్యాశేష్ఠుః దేవగా దాగర్హిణ్యుః గర్హణులచేత అత్యంతాయాచార్యులయందు అనాదీనయింతువునాదని తాత్పర్యము.

౧-వ అధ్యాయము. ఆచార్యులు. ౧-వ అధ్యాయము.

మూ. ఏకచ్ఛబ్దత్యా సంపదికృత్యా ముర్త్యుః -
 ప్రవృత్త్యా భర్త్యుషుణు మేతేషాంపృష్ఠా
 న మోదతే మోదనీయం హి లభ్యే
 ఏవృతగం పద్మ నీచితేతరం మన్యే.

పద పితల్ శ్రుత్యా సంవిగృహ్య దుర్దైకే ప్రవృత్త్యా భర్తృణా
 ఆహం విశం ఆప్య, నః మోక్షతే మోక్షనీయం హి లభ్యా ఏవృకం నక్ష నది
 శేషణం నుశ్యే. ౧౩

టీక. దుర్దైకే = ననుభ్యుఁడు, పితల్ = ఈ దెవులలోఁజుట్టి యాత్మ
 కత్తవమును, శ్రుత్యానని, సంవిగృహ్య = అత్త భావముతో బాగుగా వి
 గ్రహించి, భర్తృణాంభర్త సంబంధములను జీవించి, ప్రవృత్త్యా = శరీరాదికము
 నుండి వేరుపఱచి, ఆహం = అతియాత్మకైవల, విశం = భిన్నయాత్మకత్తవమును,
 ఆప్య = బాంధి, నః = ఆదివ్యాంసుఁడు, మోక్షనీయం = సంకల్పించునకలాపి,
 లభ్యా = బాంధి, మోక్షతేమోక్షంకెంచుచున్నాఁడనగా. నుచోకరం = నదికే
 కుదిరాన్ని, నక్ష = బ్రహ్మలోకము, ఏవృకం = తెలివి యుండువడివిగా,
 నుశ్యే = నను కలంబుచున్నాఁడను.

రా. నను దెవులలోఁజుట్టి యాయాత్మకత్తవమును అపారాధము
 గ్రహముచేక అలవించి అత్త భావమును బొందిన మనుష్యుఁడు భర్తృణును అతి
 మాత్మమను అగు వియాత్మకత్తవమును శరీరాదికమునుండి వేరుపఱచి
 గ్రహించినాడనగా జేవించుటచేత అవశ్యము సంకోచముకలదునో అట్టి
 యాత్మకత్తవమునుపొంది సంకల్పించును. ప్రవృత్తయే శిష్యుఁడును అగు నది
 శేరుఁడు అట్టివాఁడునులేక భగవంతునికల బ్రహ్మలోకము వ్యాకముతెలివి
 స్యాకకలెనుండుచున్నది. భగవంతుఁడు మోక్షార్థుఁడని నను కలంబు
 చున్నావని భావము.

వివరములు:—ఆరార్య ప్రసాదముచేతనే అత్తకత్తవము గ్రహించ
 శిష్యుఁడుకాని వ్యయముగా గ్రంథాధ్యయనచారికముచేత బ్రహ్మకత్తవము
 అలభ్యముని నివారించుటచేసి. కాస్త్రాశికారణం సాభారణుంక మనుష్యుకే
 కావున 'దుర్దైకే' అని మూలమునందు ప్రయోగించుటచేసి. నదికేకరం

అందుచేతను అట్లుగా అభిమానించుటకును సర్వకాలమును పాటించుటకును
-యోచించుటకు.

౧-వ ఆధ్యాయము. ౨-వ పార్టీ. ౧౪-వ మంత్రము.

అ. యనునివాసము నాలించి నదిగోరుకొట్టునలకుచున్నాడు:—

మూ, అన్యత్ర భర్తావస్థితాభర్తా
 దస్యత్రాస్తాత్కృత్యాత్కృత్యాత్,
 అన్యత్ర భూతాచ్చ భవ్యార్థ
 యత్కృత్యేతి తస్యద.

౧౪

మ. అన్యత్ర భర్తాత్ అన్యత్ర భర్తాత్ అన్యత్ర అస్తాత్ కృతా
 కృతాత్, అన్యత్ర భూతాత్ చ భవ్యార్థ చ యత్ కన్ చక్యన్ కన్
 చద.

౧౪

టీ. భర్తాత్ = కార్యకర్తయైన భర్తామకంటె, అన్యత్ర = వేరొక
 చోట, అభర్తాత్ = అభర్తయనకంటె, అన్యత్ర = వేరొకచోట, కృతా
 కృతాత్ = కార్యకర్తయైనవనకంటె, అస్తాత్ = వీరికంటె, అన్యత్ర = వేరొక
 చోట, భూతాచ్చ = జరిగినదానికంటెను, భవ్యార్థ చ = భయమునకు
 కంటెను, చ క్రియాయన అయినదానికంటెను, అన్యత్ర = వేరొకచోట, యత్ =
 ఎవరికంటె, కన్ = దానిని, దస్యన్ = నిష్ట పొందుచున్నాడేమి, కన్ =
 దానిని, చచక్యన్ చ = చాచును.

కా. నేను అన్యత్రోపదేశమునకు నాన్యత్రోపదేశమునకును
 నీవు నాయన ననుగ్రహము కలిగియున్నావనకు 'ఎయ్యది కార్యమున
 ముంద భర్తావస్థితముకంటెను, తక్కువయ్యకంటెను, తక్కువ
 చేయుచునదియో, అభర్తావస్థితముకంటెను, అభర్తావస్థితమునకు
 కంటెను, తక్కువయ్యకంటెను చేయుచునదియో, కార్యకర్తయైనవనకంటెను వేరొక
 చోట, భూతభవిష్యత్కృత్యులకంటెను చేయుచునదియో కావ

త్రయముచేతను అభివృద్ధిచేయునవకలది ఏయ్యునుకలదో వర్ణవృక్షకాకాగోచరమునకు అధికమునకు అట్టిదానిని నీ నామిగియున్నాడవు. కావున అట్టిదానినే వాడు సోదిండ్లము.

వివరము:—“యేయం శ్రీశేరిలికాపునమ్యో” (కక.ం.ం.౨౦) అనమః శ్రీమనందు చెప్పబడినది. దేశావ్యతిరేకముగ అక్షయమునకు ఒక్కటి యున్నదో లేదో యని యుచివ ప్రశ్నముయొక్కవివరముగాని విజ్ఞానాదియొబంగవలయును.

౧వ అధ్యాయము. ౨వ పల్లి. ౧వ వసుశ్రయము.

అ. ఈవిధముగా ప్రశ్నయొప్పిన వరిచేతువని యముచు అట్టి వస్తువును వరిచేయవలగ చెప్పబడినది యట్లవివరమున్నాడు:—

యో. సర్వే వేదా యుత్పదమానువన్తి
తపోగంసి సర్వాణి చ యద్యుతంతి,
యదిచ్చంతో బ్రహ్మవర్ణం చరన్తి
తత్రే వచిగం సంక్రమోణ బ్రవీణిన్యాదిత్యేతిత్. ౧౫
య. సర్వే వేదా యల్ వచం జనువన్తి తపోగి సర్వాణి చ యల్ వచంతి, యల్ ఇచ్చంతో బ్రహ్మవర్ణం చరున్తి తే వచం సంక్రమోణ బ్రవీణి సిం ఇతి తిత్. ౧౫

టీక. సర్వేవేదాః = వేదములన్నియు, యల్ = వీచుచున్న, వచం = వచించుచున్న, తపోగంసి = ధర్మగ్రామమున నుండుచున్నావో, సర్వాణి తపోగంసి = తపోగ్రామములన్నియు, యల్ = వేచిన, వచంతి = చెప్పుచున్నావో, యల్ = వీచుచున్న, ఇచ్చంతో = వీచుచున్న వారలయన, బ్రహ్మవర్ణం = సుయతులవారములయన లేక బ్రహ్మబ్రాహ్మణ్యమునకానిది, చరున్తి = చేయుచున్నావో, తే = అట్లు, వచం = వచుచున్న, తే = వీచిన, సంక్రమోణ = సంక్రమించుచున్న, బ్రవీణి = చెప్పుచున్నా

దశ. ఏకవీణపాదములను గల అంధ్రము, ఓం అతిఓం అని గ్రహించవలయును.)

ఈ పదములన్నియు వివక్షతపాంధ్రదేశమున ఏకగ్రీవముగ తెచ్చుచున్నచో, కృష్ణానదీతీర్థములను గానీ పాదములను తదనుసరించు నీవక్షతను పాంధ్రులయే ప్రయోగించుటగాక ఓం అతిఓం అనునవి, గురుకుల వాచనములకు లేక ప్రక్షాల్నములకు ఉపయోగించుట చేసిని గోచరునివారి ఆచరించుచున్నారో, నీవక్షతను తెలుగువారునది గోచరులవారివలె అర్చించుచు నంగ్రహముగ తెచ్చుచున్నారాదని. అది, 'ఓం' అని చెప్పవలయు. ఏకవీణపాదములను గల అంధ్రములకు 'ఓం' అని కర్తవ్యము గ్రహించుగా నలవిని గ్రహించుము.

వి: ఏకవీణపాదములను గల అంధ్రములకు ప్రక్షాల్నములను గానీ పాదములను తదనుసరించు నీవక్షతను పాంధ్రులయే ప్రయోగించుటగాక ఓం అతిఓం అనునవి, గురుకుల వాచనములకు లేక ప్రక్షాల్నములకు ఉపయోగించుట చేసిని గోచరునివారి ఆచరించుచున్నారో, నీవక్షతను తెలుగువారునది గోచరులవలె అర్చించుచు నంగ్రహముగ తెచ్చుచున్నారాదని. అది, 'ఓం' అని చెప్పవలయు. ఏకవీణపాదములను గల అంధ్రములకు 'ఓం' అని కర్తవ్యము గ్రహించుగా నలవిని గ్రహించుము.

ఓం అతిఓం అనునవి, గురుకుల వాచనములకు లేక ప్రక్షాల్నములకు ఉపయోగించుట చేసిని గోచరునివారి ఆచరించుచున్నారో, నీవక్షతను తెలుగువారునది గోచరులవలె అర్చించుచు నంగ్రహముగ తెచ్చుచున్నారాదని. అది, 'ఓం' అని చెప్పవలయు. ఏకవీణపాదములను గల అంధ్రములకు 'ఓం' అని కర్తవ్యము గ్రహించుగా నలవిని గ్రహించుము.

ఓం అతిఓం అనునవి, గురుకుల వాచనములకు లేక ప్రక్షాల్నములకు ఉపయోగించుట చేసిని గోచరునివారి ఆచరించుచున్నారో, నీవక్షతను తెలుగువారునది గోచరులవలె అర్చించుచు నంగ్రహముగ తెచ్చుచున్నారాదని. అది, 'ఓం' అని చెప్పవలయు. ఏకవీణపాదములను గల అంధ్రములకు 'ఓం' అని కర్తవ్యము గ్రహించుగా నలవిని గ్రహించుము.

మనా. ఏకవీణపాదములను గల అంధ్రములకు ప్రక్షాల్నములను గానీ పాదములను తదనుసరించు నీవక్షతను పాంధ్రులయే ప్రయోగించుటగాక ఓం అతిఓం అనునవి, గురుకుల వాచనములకు లేక ప్రక్షాల్నములకు ఉపయోగించుట చేసిని గోచరునివారి ఆచరించుచున్నారో, నీవక్షతను తెలుగువారునది గోచరులవలె అర్చించుచు నంగ్రహముగ తెచ్చుచున్నారాదని. అది, 'ఓం' అని చెప్పవలయు. ఏకవీణపాదములను గల అంధ్రములకు 'ఓం' అని కర్తవ్యము గ్రహించుగా నలవిని గ్రహించుము.

వర, వికల్ హ వివ అక్షరం ప్రస్తా వికల్ హ వివ అక్షరం వరం, వికల్ హ వివ అక్షరం భాష్యా యు యల్ ఇచ్చుతి కన్య తల్. ౧౬

టీక. వికల్ హ అక్షరం వివ=అక్షరం కరమే, ప్రస్తా=అపర ప్రస్తామం, వికల్ హ వివ అక్షరం=వివయకరమే, వరం = వర ప్రస్తామం. (అనగా వర అపర ప్రస్తామం కు ప్రస్తావనా ప్రతీతిము) వికల్ = వి, అక్షరం వివహా=ప్రం వహాకీ, యి=ఎస్వయం, భాష్యా = ప్రస్తావనపటింఱ ఉపాహించునో, యి= ఎస్వయం, యల్ ఇచ్చుతి = దేవినోరుచున్నానో, కన్య = వానికీ, తల్ = అయ్యది (సీద్ధించుచున్నది).

కా. (శక్త్యవిచారాదిభిగాయలకఁ జీకారో హావనమున గతముం క్రమ వంతు క్రం తి విధించియున్నది. ఈయం క్రమం అ గ్రణానో హావనాఫలమును తెలుపుదు జీకారమును క్రం తి ప్రతిం చుచున్నది:—) అంతులగు—అనగా జీకారము వర అపర ప్రస్తావనావహమును, వర అపర ప్రస్తా ప్రతీకమును అగుట వలన ఈ ప్రణావమే-జీకారమే అపర ప్రస్తామం, ఈ జీకారమే వర ప్రస్తావనా- అనగా వరాపర ప్రస్తామములకు క్రమము—జీకారమే అక్షరము ప్రతీ కము. ఈ ప్రణావమును జీకారాక్షరముని ప్రస్తామని ఉపాహించవారలు వర ప్రస్తామనో, అపర ప్రస్తామనో, ఎస్వయ దేవినోరుచునో వాని కయ్యది అభించును. అనగా వర ప్రస్తామని తెలిసి ఉపాహించినయెడల తెలిసిగ నుచున్నాము. అపర ప్రస్తామని తెలిసిగని ఉపాహించినవలె పొందుచున్నాము.

వివరణము.—వరాపరో హావనంబు ప్రస్తా ప్రాప్తిఫలమును నితల నయ్యకొ భావము వ్యుత్థమేకరా యిహావనంబును కలసియు. శక్త్యంబునిచారాభావము వరో హావనమునల ఉపాస్మయగువర ప్రస్తామం జీకారాలంబునయి తెలిసి కొనుటయే ఫలము. అపరో హావనంబు అపర ప్రస్తామంబు పొందుటయే ఫలము అని ఫలమిభాగము తెలయుటచేసితి.

౧-వ ఆధ్యాయము ౨-వ పల్లి, ౧౭-వ సంక్రమము

మూ. ఏతదాలంబనగోం శ్రేష్ఠమీతదాలంబనం వరం,
 ఏతదాలంబనం క్షాత్యా ప్రచ్ఛలోకే నుహీయతే. ౧౭

ఇది ఏకత్ ఆలంబనం శ్రేష్ఠం ఏకత్ ఆలంబనం వరం, ఏకత్ ఆలం
 బనం క్షాత్యా ప్రచ్ఛలోకే నుహీయతే. ౧౮

టీక. ఏకత్ = ఒకటింకారరూపమున, ఆలంబనం = ప్రస్తు ప్రాప్తిసాధ
 నము, శ్రేష్ఠం = (ప్రస్తుప్రాప్తి సాధనముగా నాలంబనము లన్నిటిలోవల) శ్రేష్ఠ
 ముననది, ఏకత్ ఆలంబనం = ఈయొంకారరూపమున ఆలంబనమే, వరం =
 వరాపవత్ప్రస్తునంబంధముననది. ఏకత్ ఆలంబనం = ఈయొంకారరూపమున
 ఆలంబనమునది, క్షాత్యా = ఎఱియి, ప్రచ్ఛలోకే = ప్రచ్ఛలోకమునందు, నుహీ
 యతే = పూజ్యుడనగుచున్నాడు.

గా. ఈయొంకారము వరాపవత్ప్రస్తుప్రాప్తి సాధనమునకునుటచేత
 ప్రస్తు ప్రాప్తిసాధనములన్నిటిలోవల ఏయొకటి నిష్కల్మషమైనది, ఈ
 యొంకారాలంబనము వరాపవత్ప్రస్తుప్రాప్తి సాధనమునకునుటచేత ప్రస్తు
 లోకమునందు పూజ్యుడనగుచున్నాడు. వరప్రస్తుమునందు ఆపవత్ప్రస్తుము
 నందున్నా ప్రస్తుమునదికే దీక్షాన్యూ ర్దశమిచ్చాడు.

వివరణము:— ప్రచ్ఛలోకభిక్షువునకు “ప్రచ్ఛలోకభిక్షు ప్రచ్ఛలోకా”
 ప్రచ్ఛమే లోకము వాచన ప్రచ్ఛలోకము అని దీక్షయిండు విధవింబులనీరది.

౧-వ ఆధ్యాయము ౨-వ పల్లి, ౧౮-వ సంక్రమము

అవ. ‘అన్యత్కృత్యైర్వాత్’ అన్యత్కృత్యైర్వాత్’ (కఠ: పల్లి. ౨. ౧౮.)
 అనుసంక్రమమునందు అశ్వేషవిశేషాదహితముగ అనుగ్రహణీయత్కృత్య ఆలంబన
 ముగ క్రతీకముగ సీంకారము నిర్దేశించుటచేసింది. (అశ్వేషవిశేషముగ) సుందరముల్య
 మాధి కారిణినివారి యుపదేశాగార్థము ఆపవత్ప్రస్తుమునకు ఆలంబనముగను
 క్రతీకముగను సీంకారము నిర్దేశించుటచేసింది. ఇది మొదట సీంకారాలంబనమునది.

బ్రహ్మముయొక్క తిహారవార్ధము కర్పవహాపయన నిర్ణయించుటయననుకరణం
 ప్రతో వీనియను తెచ్చుచున్నది:—

మూ. న జాయతే మ్రియతే వా విపశ్చి
 న్నాయం కుతశ్చిన్న బభూవ శశ్చిత్,
 అజో నిత్యత్యాశ్చతో ఓయం పురాణో
 న మాన్యతే మాన్యమానే శశ్చిరే. ౧౦
 చన. న జాయతే మ్రియతే వా విపశ్చిత్ న అయం కుతః దిత్ క
 బభూవ కః దిత్, అజ నిత్యః కాశ్చకః అయం పురాణః న మాన్యతే మాన్య
 మానే శశ్చిరే. ౧౦

టీక. విపశ్చిత్ అవస్థకు నగు, అయం = ఈయాత్మ, నజాయతే = ప్రస్తుతం
 లేదు. నమ్రియతే = వచ్చుటయ లేదు. కుతః దిత్ = కుతయొకనివల్లనంది, తక
 మతోకాదరణమువల్లనంది, కుభూవ = జాలేదు. శశ్చిత్ = నలభూవ = ఏకైకత
 యుజాలేదు. అయం = ఈయాత్మ, అజః = పుట్టుక లేదని, నిత్యః = నిత్యము
 నని, కాశ్చకః = అక్షయవికారమునంది, పురాణః = పురాణమునంది, శశ్చిరే
 అనేమానుమాన్యమానే = శస్త్రాదికముచేత కొట్టబడంపు కుటికిన్చి, (అయం
 = ఈయాత్మ) వనాన్యతే = వందలదదు.

కా. ఏశ్చే ప్రకలనపుత్ర అనిశ్యము. అక్షిప్తనిశ్యముయనవస్త్రపు అనేక
 వికారగుణముల కలియండును. అనికారగుణములలో అది, ఉంకము అను
 నక్షిప్తియగుణములయందు అక్షదులేవితెచ్చుటగానన జాయతే—ప్రస్తు
 తులేదు, క్షయతే = నచ్చుటలేదని తెచ్చుచునది. ఈయాత్మ స్థితియగుచు కష్ట
 విచ్ఛేదమునందులవలన నిర్వజ్ఞుడగుచుకాదు. ఈయాత్మకు కారణభూ
 తమున మతోకవచ్చులేదు, ఈయాత్మ కల్లనంది కుతోకటియమియు పుట్టినది
 లేదు, కాలన ఈయాత్మ అజదు, ఏశ్యుడు, కాశ్చకుడు—అవగా అక్ష
 యుకరుడు. అకాశ్యతమునంది నశించుచుగాని కాశ్యతమునంది నశిం

కా. అనంతపురాపుండ్రుని విట్టియాత్తుడు కఠినమాతృత్వప్రేరణవారి
 ముద్దులైనను నేనువలెదనని కలంబివనిదేను, (చంకెదననికలంబువారిని)
 ఎవ్వడు నిషేధించునో, ఎవ్వడు కాను చంబలకుచున్నటుల కలంబునో
 నీడు అక్కయినగా నేమియో తెలియనివారిగా కలంబులయను, నిల-
 యనగా అక్క జకాళమువలె వికారరహితుడగుటచేత అక్క ఒక్క నిడుపుట
 లేదు, ఒకనిచేత చంబలయంబుయు లేదు. కనుక ధర్మాధర్మానిలక్షణమును సుకార-
 ముతయు అవాత్సల్య నివయముకాది ప్రహ్లాదునియముమాత్రము కాదు. శ్రుతి
 ప్రామాణ్యమువల్లను, వ్యాయమువల్లను, ప్రహ్లాదకు ధర్మాధర్మాదికము కలుగఁ
 జాలను.

వివరము:— అక్క అతిక్రియాతీయతయెట్లెట్ల ధర్మావరోధము కఠికాది
 యగుచు దుండరవాలయగదా, అప్పుడు సంసారమే యుండఁజాలనగదా
 అను అకంఠక మహాధానము ధర్మాధర్మానిలక్షణమునసంసారము అవాత్సల్య
 విషయము అవిద్యులమీది, వివేకయగువారు సర్వకామభ్రంతుకావున అట్టి
 వారికి ధర్మాధర్మాద్యుదరణమాదును సంసారమేలేదు. ఈవిషయ విట్లు తెలుఁ
 జుచుచు:—

శ్లో. వివేక సర్వదా మక్రమ కర్మతో వార్తి కర్మతో,
 అశేషవాచమాత్రిత్య క్రిత్యప్లవణో యథా. ౧౯
 కవాత్సల్యం దుండరా జీవారణమునందు లాభాత్పాప్యుల్లిమానముగల
 వాడు.

౧-వ అధ్యాయము. ౧-వ పల్లి. ౨౦-వ ముక్తము.

అవ. అక్క నేటిధముగా తెలిసికొనకలయునో అవివయము చెప్పబడు
 చున్నది:—

మూ. అతోరజీయోవృహతో నుహీయా
 వాత్సాఽప్యు జంతోర్నిహితో నుహీయాః,

అక్షయమే వశ్యతా విశ్వోఽః

భాతు ప్రసాదాత్ ప్రసాదానమాత్మనః.

౨౦

పద. అక్షయః అక్షయో మహాకామహియాః అక్షయో అక్షయో
విశ్వోఽః సుహృదాం, తం అక్షయే వశ్యతా విశ్వోఽః భాతు ప్రసాదాత్
ప్రసాదానమాత్మనః.

౨౦

టీక. అక్షయః = అక్షయమే వశ్యతా విశ్వోఽః అక్షయో అక్షయో
విశ్వోఽః సుహృదాం, తం అక్షయే వశ్యతా విశ్వోఽః భాతు ప్రసాదాత్
ప్రసాదానమాత్మనః. అక్షయః = అక్షయమే వశ్యతా విశ్వోఽః
అక్షయో అక్షయో విశ్వోఽః సుహృదాం, తం అక్షయే వశ్యతా
విశ్వోఽః భాతు ప్రసాదాత్ ప్రసాదానమాత్మనః. అక్షయః = అక్షయమే
వశ్యతా విశ్వోఽః అక్షయో అక్షయో విశ్వోఽః సుహృదాం, తం
అక్షయే వశ్యతా విశ్వోఽః భాతు ప్రసాదాత్ ప్రసాదానమాత్మనః.

పా. అక్షయో అక్షయో విశ్వోఽః అక్షయో అక్షయో విశ్వోఽః
సుహృదాం, తం అక్షయే వశ్యతా విశ్వోఽః భాతు ప్రసాదాత్
ప్రసాదానమాత్మనః. అక్షయః = అక్షయమే వశ్యతా విశ్వోఽః
అక్షయో అక్షయో విశ్వోఽః సుహృదాం, తం అక్షయే వశ్యతా
విశ్వోఽః భాతు ప్రసాదాత్ ప్రసాదానమాత్మనః. అక్షయః = అక్షయమే
వశ్యతా విశ్వోఽః అక్షయో అక్షయో విశ్వోఽః సుహృదాం, తం
అక్షయే వశ్యతా విశ్వోఽః భాతు ప్రసాదాత్ ప్రసాదానమాత్మనః.

పద. అసీని దూరం ప్రతి కయానా దూరీ నర్మకా, కః కం మదా
 మదం కేసం మదన్యః క్షామం అర్హ తి. ౨౦

టీక. (అయాత్త తత్త్వము) అసీని=విక్రమో=బనే ఉన్నది—అవల
 నులు, దూరం=దూరముగా, ప్రతి=ప్రతిచేయున్నది. కయానా=నిర్దిష్టముచేర్చు
 వానివలెచేయుటై, నర్మకః = అర్హులైపుల, యాతి = ప్రాప్తియన్నది. కం=కా
 మదామదం=నలలోపవిచిత్రాత్మకులగు, కేసం = కేళిని, మదన్యః = వాదంతి
 అన్యందగు, కే=ఎవ్వఁడు, క్షామం= కలిసికొనుటకే, అర్హులైకలిగును ?

పా. ఈయాత్త విక్రమో=బనే ఉన్నవాడై అరణ్యమై దూరముగా
 ప్రాప్తమవ్వాఁడు. కయానుడై = నయింపియున్నవాడై అంతట వ్యాపించు
 చున్నాఁడు. ఈవిధముగా వీయాత్త మదామదం=కైయున్నాఁడు. మద
 మదంగా సంకోచము. అమదమనగా మఱియు. మదం=దనగా సంకో
 చము గలవాఁడు. అమదం=దనగా సంకోచమనకొనుట. సంకోచ, తదభావ
 ములకు విరుద్ధభర్తములు గలవాఁడగుటచేత తెలిసికొనుటకు శక్యముకాకట్లే
 అట్టిచేపుల వారంటి భిష్ముఁడగు వాడెవ్వఁడు తెలిసికొనఁగలఁడు? వాచంటి
 వారివలె నూక్తిబుద్ధిగలవంటివలె అర్హులుకేముఁడు. ఈయాత్త స్థితి, గతి,
 విక్రమ, అవిశ్వాసి, విమర్శాచేత భర్తాపాత్రిషుఁడగుటచేతను, విరుద్ధభర్తములు
 గలవాఁడగుటచేతను విశ్వనూపువలెను విచిత్రానునీవలెను ప్రకాశించు
 చున్నాఁడు. కావున వారంటివలెయును దెవ్వఁడెఱుంగఁగలఁడు? అది అర్హ
 మన్విశ్లేషంఁడకు విషయము ప్రకటింపబడినది.

వివరణము:—'అసీని' దూరం ప్రతి' శ్యాదిమంత్రార్థమును అను
 భూతి ప్రకాశమునందు క్రిమద్విద్యారణ్యులవారు మనోరంజకముగ నిట్లునిరూ
 పించినట్లున్నారు:—

జ్ఞో. అంధర్ముఖో=నాం విశ్వామి మత్తో=విద్యో కాశ్యాశీ త్మహా, ౩౦
 క్షామం=అర్హ తి కేవా కం విమర్శాత్తత్త్వభావితమ్.

దూరం గచ్చేదివాసినా శయానో యాచి సర్వవః,
 వసుతో విడువచ్చాతో దుర్లభోఽచ్యుతమేషిభిః. 31
 వశే ధ్యాతుం వమాసీనో దేహం సంకల్పు మావసం,
 లేస్తావ నగరం గత్వా శలోచి క్రయవిక్రయో. 32
 శయానో మంచకేఽయేషు చినేషు నిరాకృతిః,
 అకాశసత్పుష్కరః సీత మృత్తోఽపరిష్కలే. 33
 ఫలనిర్వాసిభిర్వృక్షైః శాండిక్యం సునీ ట్టనః,
 శైరాశ్వనపశుకాసో లక్ష్మ్యే మనసీనవత్. 34
 తిషా విదుర్భద్రాశ్వానో స భావో కోఽస్య వాక్రవః,
 ఇతి క్షాతుమశక్యత్వా యంకర్తృష్టైర్భరి మిశ్రరావః. 35

అనుభూతి ప్రకాశము. ౧౧-వ అధ్యాయము.

౧-వ అధ్యాయము. ౨-వ పక్షి. ౩-వ పక్షి.

అ. ఆ యాత్మ నిర్వాణమునకు వచ్చుచే నోకాశ్యమును, శోకాశనము కలుగునని నిరూపించుచున్నాము:—

మూ. అశరీరగ్ం శరీరేష్వనవస్థేష్వపస్థితం,
 మహాంతం విభుమాత్మానం మత్స్యా ధీరో న శోచతి. ౩౬
 పద. అశరీరం శరీరేషు అనవస్థేషు అవస్థితం, మహాంతం విభుం ఆత్మా
 నం మత్స్యా ధీరః న శోచతి. ౩౭

టీక. ధీరః=అర్థమగునందు, ఆత్మానం=ఆత్మను, అశరీరం = శరీరమునొ
 కుమిగను, అనవస్థేషు=అవస్థేషునగును, శరీరేషు= శరీరములందు, అవస్థితం=ఉన్న
 వారిగను, మహాంతం=గొప్పవారిగను, విభుం=వ్యాధులకు గలవారిగను, మత్స్యా=
 కలరది, న శోచతి=నొందరదు.

ఖా. అత్త స్వరూపముచేత అకాశముల్యుండు కావున అశరీరి యనం
 ముచున్నాము. అరిత్యములగు నేర, నిర్మ, మునిత్యాది శరీరములందున్నవాం

మును, అనగా విశ్వానును, వికారకహితుఁడు కవిభావము. గోవులానికను, విభవపుంగను, గర్వవ్యాపిగను, అత్తకు (ఇతరుల అత్తకల్పమును ప్రకృత్యాత్మ వాచకముగ తలచుటయే యుఖ్యము) నీలంబి అనఁగా "అయం అహం ధి-నేనే-కవ్రబ్రవ్వాసుఁ" తలంబునన్న విద్వాంసుఁడు శోకింబడు. ఇట్టివాఁడయిన అత్తవేత్తకు శోకములేవని భావము.

వివరణము:—అత్తకు గవరీరక్కము అభిమానికఁటాని స్వాభావికము కావని ఎఱుంగవలయును.

౧-వ అధ్యాయము. ౨-వ పర్వము. ౩-వ అంశము.

అను, అత్తను నిర్వృత్తేయముయననకు ఉపాయముచేక నిర్వృత్తేయము—యథా ముగా తిలకింపటకు శక్యము యని దెప్పవలయున్నది:—

మూ. నాయుచూర్తా ప్రవచనేన లభ్యోఽను
 న మేధయా బహుశాశ్రుతేన,
 యుపేనైష వృణుతే తేన లభ్య
 ప్రస్థైషతాత్తా వివృణుతే తయాగం స్వామ్. ౨౩

వచ. ౩ అయం అత్తా ప్రవచనేన లభ్యః ౩ మేధయా బహుశాశ్రుతేన, యం వివ విషయే వృణుతే తేన లభ్యః తస్య విషయే అత్తా వివృణుతే తయాగం స్వామ్. ౨౩

టీక. అయంఅత్తా = ఈయాత్త, ప్రవచనేన = అనేకవచనములవచనే, ౩ లభ్యః = పొందుటకు వీలయినవాఁడుకాఁడు, మేధయా = గ్రంథాభ్యధానికాశక్తిహామయగు మేధవేక, బహుశాశ్రుతేన = పొందుటకు వీలయినవాఁడుకాఁడు. బహుశాశ్రుతేన = కేవలయిన విశేషసాంక్షిక్యముచేక, ౩ లభ్యః = పొందుటకువీలయినవాఁడు కాఁడు. విషయే = ఈసాధముము, యంవివి = వి. యాత్మక, వృణుతే = సరించుచున్నాఁడో, తేన = వాచవేక, లభ్యః = పొందుదగినవాఁడు. తస్య = అత్తకామయగు అట్టివాని, ఏమకత్తా = ఈ

మృత్యు ర్యసోపసేచనం క ఇత్యా వేద యత్ర సా ౨౧
 ఇతి కాశకోపనిషది ప్రథమాధ్యాయే
 ద్వితీయా వల్లీ సమాప్తా.

వన యజ్ఞు లస్త్ర చక్షత్రం చ కచే భవతిః పీఠాః, మృత్యుః
 యవ్య ఉపసేచనం క ఇత్యా వేద యత్ర సా. ౨౧

ప్రథమాధ్యాయే ద్వితీయా వల్లీ సమాప్తా.

టీక. యజ్ఞుఃవియాత్తు కు, ప్రస్తా చక్షత్రం చు ప్రస్తాక్షత్ర త్వములు, ఉగ్గేః సంపన్నా, పీఠాః భవతిః అవయుగా ఆనురున్వయో, యవ్యం వియాత్తు కు, మృత్యుశ్చేద్యుత్వయ, ఉపసేచనం ఉపసేచన మో, యత్ర చ పర్వట విద్యమగ్రామయందు, సా అయాత్తు యుండుకో. (కంఠజిహ్వాత్తు కు), గీతా అవిభక్తముగా, కంఠాపర్వటం, వన తిరిగిరాదును ?

కా. ఎవ్వఁడు పూర్వోక్తాశ్చేద్యసాధనవిధానమునో, అట్టిప్రాకృత బుద్ధిగలవారలు సర్వభర్త విధారకములను, సర్వరక్షణవర్ధకులులను అన్యులస్త్రాక్షత్రములు గెంతున్నా ఎవనికీ అశవము బనుయన్నవో, సర్వసంహారకమును మృత్యు వర్ధనో! అన్న భక్తికలువనక సాధనభూతమును ఉపసేచన మో అట్టి యాత్తు కు సాధనవిధిమైంధునానివలె ఎఱుంగఁజాలఁడు.

వివరణము:—ఉపసేచనమునగా అన్నమునకు సాధనభూతమునుభావ ను మిచ్చునుకది. సర్వసంహారకమును మృత్యువు ఎవ్వని! అన్నముకొర వాఁజాలక తమవసేదనములు యున్నవో అట్టియాత్తు కు సాధనసంపత్తిగల వారే ఎఱుంగఁగలదు వారి ప్రాకృతబుద్ధిగలవార డెఱుంగఁజాలవలె భావము.

కతోపనివత్తు. ౧-౪ అధ్యాయము. ౨-౪ వల్లీ సమాప్తము.

కవల్లీకీంబుఖిందిన గ్రంథభాగములు:—

అనుభూతి ప్ర కాశము. ౧౦ అధ్యాయ. ధ్లో. ౪-౪౦.

ఆత్మ పురాణము. ౯ అధ్యాయ. ధ్లో. ౨౪౫—౪౫౦.

శబ్దించుచున్నవారిను, బాళీ = కరీమనందుగల, బరమీ = శ్రేష్ఠుడయిన, బరా
 శ్రేష్ఠి = బ్రహ్మసాధనమున, సహం = బుద్ధిసహను, బ్రహ్మజ్ఞా = బ్రహ్మజ్ఞునివలనను,
 (తీర్చి ఆత్మ లభ) ధాయాఽఽతతా = ఏకయోగబలవలె (బరమ్యరమువిలక్షణ
 భర్త ముగలవారినిగా), వరంగిఁ బ్రహ్మజీ క్షలు) చెప్పెనున్నాయి.

ఈ. ఋతమనగా బక్తియ, కర్మ ఫలము టవశ్యము అనుభవించితివల
 వేకతి కావున ఋతకల్పముచేత ఇది కర్మ ఫలము గ్రహించుటయ్యుంది. జీవాత్మ
 బరమాత్మ లను వారిద్దఱిలో బోధ్యుడగు జీవాత్మ సూక్ష్మ మే కర్మ ఫలము ననుభ
 వించుచున్నట్లుటిన్నీ జీవాత్మ సరింభముచేత చ త్రి స్యాయముననుసరించి వలది
 తో ఆది ద్వివచనము చెప్పబడినది. ఇక్కడభవంగా వ్యయంకృతమగుకర్మ యు.
 ఋతమనగా వ్యయంకృతమగుకర్మ ఫలము, కీర్తివలననుభవించుచున్నారని అన్వ
 యము జీవాత్మ యనుగు అకాశత్ర జీవమునందె శ్రేష్ఠమయినట్టి బ్రహ్మమునకు
 స్థానభూతమయిన కరీమనందుగల బుద్ధిసహాయుడు బ్రహ్మజ్ఞునివలనను,
 సరిసాదిత్య, ఆపంసాదిత్యునిభేదముచేత ధాయాకమనలబలి - ఏకయోగబలవ
 లెబ్బరము విలక్షణభర్త ముగలవారిని జీవాత్మ బరమాత్మ లను బ్రహ్మజీ క్షలు
 కాచుట నలంబుచున్నాయి. తమవయము ఏవిధముగా అకర్మ యలను బ్రహ్మజీ క్షలు
 మాత్మ మే వలంబుటలేదు. కర్మ యలగు మంచాన్ని బడ స్వహాస్థులును, మూఁడు
 బర్యాయములు వానికేత్యాచయనము వాచరించుటచేత త్రిణాదికేతులని
 వలంబుటయన్న స్వహాస్థులున్నా వైవబ్రహ్మజీ క్షలుచెప్పవదిభవంగలే బిర్బ
 చున్నాను.

వివరణము:—ఈలమునందు 'బుతం సింకో' కర్మ ఫలముననుభవించు
 వట్టియట్లలు ఆది ద్వివచనముమాత్మ మే దిబ్బులుచేయుటగా 'జీవోద్ధరణి'
 వివరణ మొనర్చుటకు కారణమేయనగా- కర్మ ఫలానుభో క్షయగువాడు చేకము
 చేసు జీర్ణిఁ గొంఠి నమాజముగానే క్షిప్తింతుచున్నది. ఇఁక బొరకవారిని
 నూర్చి విచారించుట యుక్తము. అక్కడ జీవోపనబ్బయ బూరోద్ధరణి

సమాసస్వరూపముగలవానినే ధరిస్త్రుకీంచుటయు క్షమా భావుర సమాసస్వరూపముగల భవనాక్షయే తెలివవాయుగ త్రవ్యరూపసారముగ నిట ధరిస్త్రుకీంచు అజీవాదని స్త్రుకీంచువది.

ప్రాప్త్యు, ప్రాప్య, గంత్వ, గంతవ్య విశేషములు—

ప్రాప్యనునగా అక్షప్రాప్తి ప్రయత్నించునట్టికర్తృణము.

ప్రాప్యనునగా పాంచ-పాండ్లి అక్షాణము.

గంతవ్యునగా తెలిసికొనఁదగిన అక్షతు తెలిసికొనుటకు ప్రయత్నించునట్టి కర్తృణము.

గంతవ్యునగా తెలిసికొనఁదగిన లేక పాంచఁదగిన అక్షాణము.

ప్రాప్యనునగా పాంచ-పాండ్లి అక్షాణము ప్రాప్త్యు, ప్రాప్య, గంత్వ, గంతవ్య విశేషుని యెఱుంగవలయుండు.

ఇత్రీ వ్యాపూతు భవనమునగా—

ఇత్రీ వారి యనుకాళ భవనానితయు బోవునప్పుడు 'ఇత్రీ బో గంత్వంతి' అని ప్రయోగించుదురును. అనయోమూలమును గొనునపుడు బాగున్ను బోవారున్ను ఉన్నప్పుటికిన్ని అన్నివిధములాయునునందున్ను 'ఇత్రీ బో' అనవలయు బోకమునందు ప్రయోగించవలయును. అపేక్షముగా యుకాళం బోవనూ క్రమింపవలయు అపేక్షింపవలయుననేక విచిత్రములూ క్రమింపవలయును 'ఇలాటో' అని ద్వితీయ నిట ప్రయోగమునందును ఎఱుంగవలయు.

పరాధమునగా పరస్య అక్షాణ స్థానం బరాధుని. అక్షాణము పరం అక్షాణమునప్పుడే. అక్షాణమునందు పరాధే పరాధాకాళే యనిభావ్యమునందు వ్యాఖ్యానమునందు పరాధాకాళము పరాధకర్తృణమునందు వ్యాఖ్యానమును గ్రహించవలయును. "పరాధకర్తృణ" అని యూహించునందు పాకర్తృణముగలదు.

వంచాన్ని బట్టి, గార్లు బట్టి, ఆహారీయ, వక్షిణాన్ని, పట్టి, ఆప
 దక్కములకు గాను ఆన్నులకు శ్రేయ్యచరితువారు. గార్లు పట్టి, ఆహారీయ,
 వక్షిణాన్నిలు శ్రేయాన్నిలంబముకు. అన్నివందకము వారాధించువారు ఈ
 దాన్ని అంబుదురు. అన్ని శ్ర.యము వారాధించువారు శ్రేయాన్నిలంబము
 యు. వేదమునం దీవక్షిణ్యమును ప్రతిపాదించుటయేయున్నది. ఇట్లు వారలు
 అన్ని శ్రయమును మాత్రమే ఉపాసించుచున్నది. చెందువక్షిణమును క్రింది
 ప్రవివారికములకులేక క్రింది ప్రవివారికమును వంచాన్ని బట్టి వనవరించు
 వారిని ఇటు క్రిందియవహరించుచున్నవని ఎఱుంగవలయును.

గావ ఆగ్నా. 3-వ దర్శి, 4-వ మంత్రము.

మూ. య స్వేతు రీకానానా మమరం బ్రహ్మ యల్పగం,
 ఆభయం తిత్తిర్ణ కాం సారం నాచి కేతగం శ కేమహి. ౨
 వ. యః సీతుః తేనానానా ఆకరం బ్రహ్మ యల్ పరం, ఆభ
 యం తిత్తిర్ణ కాం సారం వాచి కేకం శ కేమహి.

టీక. యః=వివాచితాన్ని. తేనానానా=కర్త వలంబయ్యెనటామ
 లకు, సీతుః = సేతువులయెందుకొకటి (అట్టి) వాచి కేకం = వాచితాన్నిని,
 (వయం) శ కేమహి = మేము తెలిసికొనుటకున్నా, భయం మొనర్చుటకున్నా
 శ క్తిగలవారమైతిమి. ఆభయం=భయములేకుం, సారం=వారముయొక్క
 ఉరమును, తిత్తిర్ణ కాం=బాటుటకు అభించించునట్టి బ్రహ్మవేత్తలకు, (అశ్రయ
 భూతమున) యల్పం=వి, ఆకరం వరం బ్రహ్మ = ఆకరమునవల బ్రహ్మముగలదొక
 (దానిని తెలిసికొనుటకు) శ కేమహి=శ క్తిగలవారలమైతిమి.

కా. వివాచితాన్ని కర్తములగు యశమానులకు ముఖ్యసంకరణార్థము
 సేతువుగా నున్నదొకటి, అట్టివాచితాన్నిని తెలిసికొనుటకున్నా వయం
 మొనర్చుటకున్నా మేము వదల్చులమైతిమి. భయములేకుం వంసారమును
 మయొక్కవారమును తరించునట్లుగల బ్రహ్మవేత్తలకు విద్వారి అశ్రయభూత

మన జేయవలసినది వలె ప్రస్తుతమునకు బానిస వెంటివలె నిలిచియు. కర్షకులకు ప్రస్తుత కర్షకులకు ఆశ్రయమొకములకు పరావర్తనములకు రావలసివచ్చి తెలిసికొనవలయును. 'బుకంపిలకె' అనునెనుకటినింక క్రమవంతు యాచారావధి ప్రస్తుతమునకు తెలిసింపవలసివచ్చి.

వివరణము:—కర్షకులకు ఆశ్రయము అనగా ప్రస్తుతము, ప్రస్తుత కర్షకులకు ఆశ్రయము వలె ప్రస్తుతమునకు వెంటివలయును.

ని-వ అర్థము. ఏ-వ అర్థము. ఏ-వ ము-వ అర్థము.

మూ. ఆత్మావగం రథం విద్ధి కరీరగం రథ మేవ తు.

విద్ధిం తు సారథిం విద్ధి మనః ప్రగ్రహ మేవ చ 2

వచ. ఆత్మావం రథం విద్ధి కరీరం రథం ఏవ తు, విద్ధిం తు సారథిం విద్ధి మనః ప్రగ్రహం ఏవ చ. 3

టీక ఆత్మావం = (కరీరాధిష్ఠితులును, సంసారమునకు) ఆత్మ, రథం = సంసారమును, విద్ధిం = తెలిసికొనుము, కరీరం = కరీరమును, విద్ధిం ఏవతం = ఏవతముగా, (విద్ధిం = తెలిసికొనుము), విద్ధిం = తెలిసికొనుము, ప్రగ్రహం = (అర్థము సారములకు) విద్ధిం, సారథిం = సారథిగా, విద్ధిం = తెలిసికొనుము, మనః = మనస్సును. ప్రగ్రహం = ఏవతం = ఏవతముగా తెలిసికొనుము.

కా. వాచనం - అనగా ఆత్మావగమములలో ఉపాధిక్యమునకు మనసి - కేవలము విద్వాన్విద్యులకు అధిక్యమునకు యున్నాము. అట్టి అధికారి యగునేవులకు మోక్షమునకును మనసి మనసి (ప్రయత్నము సారము ఉపాధిక్యమునకు) రథము కర్షకులకునునున్నది. అర్థమునకు బుకంపిలకె, కంపిలకె, కరీరాధిష్ఠితులకు అనుజీవార్థము (రథకారాత్పర్యనివరణము) రథస్యాదివికాసంబంధము. రథమునకు కర్షకుల అధిక్యమునకు లకు ఇంద్రియములచేత జేవలను వలనైతల అర్థమునకునునున్నది కావున కరీరమును రథమునగా తెలిసికొనుము. కరీరము విద్ధిం కర్షకులకునునున్నది.

అభ్యుదయములకునునుకొని (శరీరమునుకలవలయు) సారథినిగా కలంపుము. రథము ఎటులసారథికికృత్ర భావము (అక్షరీశరీరమునుకల బుద్ధిచేకృత్ర భావము) కలుగునో దేహములంభమును వాస్తవ్యాకాశములయు బుద్ధిచేకే ఆచరణములనుకలంబుల లోక ప్రసేదముగదా. పంకలబువికాసములకునుకల వనస్పకులకునుకలగా వెలుగును. పద్మములయొక్క అకర్ణి (అకర్ణి) లునుకల కనునంబి గుణములకెల్లు నడుచుచున్నచో అక్షరీ శ్రాద్ధిం ద్రియములుకలంబు మున్నునేక క్రమములకులయు శక్తికామ్యములంబు ప్రవర్తింతుచున్నునుకలవలయును ప్రసేదముగదా.

౧-వ అధ్యాయము. ౨-వ అర్థము. ౩-వ అంశము.

మూ. ఇంద్రియోచి హయా నా హుగ్నియయాన్ శ్శేషు గోచరాత్, ఆత్మేంద్రియమనోయ క్తం భోక్తే శ్యామల ర్షిః పిగాః రవః. ఇంద్రియోచి హయాత్ ఆహం నిషయాత్ శేషు గోచరాత్, ఆత్మేంద్రియమనోయ క్తం భోక్తా ఇతి ఆహుః కురిష్యాః. ౩

టీక. కురిష్యాః = చింతించుచున్నాము. ఇంద్రియోచి = చతురాశిం ద్రియములకు, హయాత్ = గుణములకుగా, ఆహుః = నలుగురు, శేషు = అశ్రేష్ఠాశిం ద్రియము అంశముల, నిషయాత్ = సూచించుచుండుటకు, గోచరాత్ = మార్గములకుగా, ఆహుః = (జ్ఞానులు) నలుగురున్నారు. ఆత్మేంద్రియమనోయ క్తం = శరీరేంద్రియ మనస్సులతోఁగూడుకొనియున్న అక్షరము, భోక్తా ఇతి = భోక్తయని, ఆహుః = (జ్ఞానులు) చెప్పుదురు.

కా. రథశబ్దమునందు సేవ్యులగువిద్యార్థులు శరీరమును కలంబును కలువైత్రులుకల అక్షింతులుకల సామన్యముగలవినుములేక శ్రాద్ధిం ద్రియములకు గుణములని చెప్పుచున్నారు. గుణములకుగా భారించిన ఇంద్రియములంబులకుల సూచించుచుండుటకు మార్గములకుగా చెప్పుదురు. శరీరేంద్రియములకుగూడుకొనుచు జీవాక్షరము భోక్తయని — సూచించుచు చింతించు నలుగురు.

అక్షయ భోక్తృత్వమునకు బుద్ధ్యుపాధిక్యమేగాని నిరూపకము—అనగా బుద్ధ్యుపాధిరహితము భోక్తృత్వములేదు. 'భృత్యుఁడను, భూమిని, భూమిని, భూమిని బుద్ధ్యుపాధిరహితము భోక్తృత్వము లేదు నిరూపించుచున్నది. ఇట్లున్నప్పుడే—అనగా దీనికక్షయ భోక్తృత్వము ఉపాధిక్యమైనప్పుడే చిన్నలనుదున్ను దక్షిణము నివసించి మోక్ష ప్రాప్తి పొందుటకు శక్యమగును కాని లేదు—అనగా నిరూపకము— భోక్తృత్వములే ఉపాధిక్య స్వాభావము అయినచేత వారిదుష్టమును నివారించు అపరిశ్రమణీయము కావున మోక్షప్రాప్తియే తేకపోవును.

౧-వ అధ్యాయము, ౩-వ పల్లి, ౧-వ యంత్రము.

యూ. య స్త్వవిజ్ఞానవాక్ భవత్స్వయం క్షేప మనసా నిదా,
 త స్త్యేన్ద్రియాణ్యవశ్యాని దుష్టాశ్వా ౩౨ సా'భేః ౧
 కవ యా తు ఆదిజ్ఞానవాక్ భవతి ఆయుక్తేన అనసా వదా, తస్య
 ఇన్ద్రియాణి అవశ్యాని దుష్టాశ్వాః ఇవ సా'భేః.

టీక. య, కుఁ=బుద్ధియగుడి విసానధి, వదా = పట్టణము, ఆయుక్తేన= అనసాపాకమునకు, మనసా=మనస్సుచేత, ఆదిజ్ఞానవాక్ భవతి=వివేకహిమయిన అనుదుష్టాశ్వాః, తస్య=అట్టిఅదివేళి, ఇన్ద్రియాణి = ఇన్ద్రియములు, సా'భేః=(వేర్వేరిగాని) సా'భిః, దుష్టాశ్వాః= గుడ్డములయిన గుడ్డములవలె, అవశ్యాని=అవసరముకానివి (భవంతి=అగుచున్నవి.)

కా. ఇట్లుంటచేత—(అనగా అక్షయ భూమిని అక్షయభూమి అనుటచేత ననిభావము) బుద్ధియగుడి సా'భి ప్రవృత్తియందుగాని నిర్వృత్తి యందుగాని దక్కుచివేతము లేనివాడగుచేత నిష్కమున వేదించుటయందునే వేర్వేరిననులేనట్టియు నిరూపక దక్షిణముకానట్టియు సా'భి దుష్టాశ్వాః అయిన స్వాభివముకావో అనేవిధముగా ఇన్ద్రియాశ్వాః అనుటచేత అనసా పాకము అనగా మనోర్థమునుండి ముఠించుటకాదు.

౧-వ అధ్యాయము. ౩-వ పర్వము. ౨-వ ముక్తము.

మూ- యస్మద్విజ్ఞానవాగ్ భవతి యుక్తేన మనసా సదా,
 తస్మద్వీయాణి వశ్యాని పవత్యా ఇవ సారథేః. ౬

పద- యః తు విజ్ఞానవాగ్ భవతి యుక్తేన మనసా సదా, తస్మద్వీయా
 యాణి వశ్యాని పవత్యా ఇవ సారథేః.

టీక- యః తు = విజ్ఞానము గాది సారథి, యుక్తేన = సమాహితములు,
 మనసా = మనస్సువేత, పదా = పల్లభ్యము, విజ్ఞానవాగ్ భవతి = నేర్పరియగుదు
 న్నాడో, తస్మద్ = అట్టివాడే. ఇంద్రియాణి = ఇంద్రియములు, సారథేః (వేపర్షి
 యగు) సారథికి, పవత్యా ఇవ = పుందిగుట్టములవలె, వశ్యాని = పాక్షింయిలయి
 పు. (భేదంబు = అనుచున్నది.)

తా. విజ్ఞానమునసారథి నెఱకటికనె బలకహి-మదుకాక విసేస్త్రా
 బర్వదా నమాహితవిక్త-స్త్రీమంబునో అట్టివానికి అశ్వస్థానీయములగు ఇంద్రి
 యములునూత బద్ధ్యునిసారము అయానియమలంబు ప్రవర్తించుటవలనూ
 వివర్తించుటకూ, నేర్పరియగుసారథికి పుందిగుట్టములవలె అణగియిం
 చును.

౧-వ అధ్యాయము. ౩-వ పర్వము. ౨-వ ముక్తము.

- అవ. విజ్ఞానవాగ్ భవతి సారథిగాలవారు బాంబింబులము చెప్పం
 బడుచున్నది:—

మూ- యస్మద్విజ్ఞానవాగ్ భవత్యమనస్సు స్పదా ఒకాదీ,
 న స తత్ప్రపమాపాప్నోతి సగ్ంసారం బాధిగచ్ఛతి ౭

పద- యః తు విజ్ఞానవాగ్ భవతి అనువక్త్యుః సదా అకురితి, న స
 తత్ ప్రపమాపాప్నోతి సగ్ంసారం బాధిగచ్ఛతి.

టీక- యః తు = ఎక్కడయితే, అవిజ్ఞానవాగ్ భవతి = విచిత్ర దేహి-మయా
 అగుచున్నాడో, అనువక్త్యుః = నగ్ంసారంబోవని చిత్తముగలవాడగుచు,

నవా = ఎల్లప్పుడు, అనుచును అనుచును = యుగ నుండునో, నా = అట్టిసారథి, కల
 వదం = అక్షరమును ఆచారమును స్థాపించును, న అచ్చతి = పాఠంబాలయం,
 సంసారంబు = అననననాది బహుళగుణసంసారమును గాన, అక్షరచ్చతింపించు
 చున్నాడు.

తా. ఎప్పుడు విజేతనిని నుండుచున్నాడో అనుచున్నాడో—
 ఇంద్రియచారంబల్యమును జయించినచో కాకుంజీ నర్వరా అకంఠ్యుడయి
 యుండునో, అట్టిరథియనవాడు అట్టిసారథివనయ్యునో—అనగా విజేత
 విరహిణియనయ్యితో శైవల్యమును—మోక్షమును పొందును ననగా అర్థ
 మరంబులయగు సంసారమునకు బాధ పొల్పడును.

వివరణము. అవిజేతనిని నుండుచున్నాడో అనుచున్నాడో ఇంద్రియ
 చారంబల్యమునకు లోబడును. ఇంద్రియచారంబల్యమునకు పాపకృత్యముల నాద
 రించును. సర్వదా పాపకృత్యములను నుండును యోగిశాంతిని గలది అగుచి
 యిటు శక్త మరంబుల సంపదించుట నుత్తరీణ్యముగదా.

౧-వ అధ్యాయము. 3-వ పల్లి, ౧-వ చుర్రము.

మనా. యిస్తు విజ్ఞానవా న్యనతి సమనస్కస్పృహ శుచిః,
 స తు తత్పరమాత్మోతి యస్తా మ్నా యో న జాయతే.
 మన యః శు విజ్ఞానవాన్ భవతి మనస్సుః నవా శుచిః, స తు కల
 వదం అచ్చతి యస్తాన్ భూయః న జాయతే.

టీక. యోగిశాంతియనలే, విజ్ఞానవాన్ = జ్ఞానముగలవాడయినాడు,
 సమనస్కస్పృహయి క్రమమున నుండునగునాడయినాడు. సదా = ఎల్లప్పుడు, శుచి =
 విద్రుండును అనుచున్నాడో, స తు = అట్టివాడు, యస్తాన్ = పాఠంబాలయ
 యొక్క గుణమునకు, భూయః = మరంబులు, న జాయతే = అధిక్తములయందో, కల
 వదం = అచ్చతి స్థాపించును, అచ్చతింపించుచున్నాడు.

తా. ఎవ్వఁడు విజ్ఞానసారథిఁడో (విజ్ఞానమునగా విశేషముచేసినది ఇది చేయరానవలయును) జ్ఞానముగలసారథితోఁడ నూడియించునో అట్టిసారథిఁడను అనగా విజ్ఞానమును మనోవిక్రమములవలన కాలక్షయమునకును తీరికొనక నుండు విచారాత్మభవమును పొందుటవలన నుండు అదృతముంది ప్రయ్యతినివారణము జవవచనముననుసారమునకు పుష్టతాలఁడో అట్టివ్రాజురూపమున స్థానమును పొందును.

౧-వ అధ్యాయము. 3-వ పల్లె, ౯-వ సంక్రమము.

అస. అపవదయియో తెలుపఁబడుచున్నది.

మూ. విజ్ఞానసారథి ర్యస్తు మనః ప్రకృతా వా వా స్మరః,
 నో అభ్యసా సార మాప్నోతి తద్విష్టకః తోయం సవయోః
 కవ. విజ్ఞానసారథిః యో కు మనః ప్రకృతా వాన్ ౧:1, నో అభ్యసా
 సారం అప్నోతి తో విష్టకః తవయోః సవయోః.

టీక. యో వరః కుమనః ప్రకృతయోః, విజ్ఞానసారథిః = విశేషముచే
 చేయవలయును సారథిగాఁగలవాఁడో, మనః ప్రకృతా వాన్ = మనస్సును ప్రకృతము
 గలవాఁడో, అనగా స్వాధీనముననుసరముగలవాఁడో, నో = అట్టివఱు
 వ్యుండు, అభ్యసా = సాధనమునకు, సారం = సారమును, అప్నోతి = పొందు
 చున్నాఁడు, తో = అదియే, విష్టకః = వ్యాధినిలఁచుట వరమాత్మయొక్క, వర
 కుం సవయో = శ్రేయముననుసరము.

తా. ఎవ్వఁడు విజ్ఞానసారథియో—అనగా విశేషముచేసినది మనస్సు
 తో సారథిగాఁగలవాఁడో, ఎవ్వఁడు మనస్సును స్వాధీనముగలగిన సమాహిత
 చిత్తుఁడయినాడనో అట్టివిజ్ఞానమును విశేషముచేసినయొక్క అసతతి
 అభ్యసనమునగా పొందవలెనట్టి వరమాత్మమును పొందుచున్నాఁడు. వరవిష్ట
 కసారములభవమునకుంది విజ్ఞానముచేసినయొక్క ఇదియే వ్యాధినిలఁచుట

టీక. మహాకవియనా త్తత్వముకంటె, ఆప్యక్రం = ఆప్యక్రము, కరం = మహా క్రమమైతని, ఆప్యక్రం = ఆయిప్యక్రముకంటె, పులిపి = పులిపియు, పరిపాచనా క్రమము, పులిపిలో = పులిపియకంటె, పరం = మహా క్రమమునది, కిదియే పరిపాచితమైనది. ఈ = ఆదియే, కాష్ఠా = అంధ్రమైతని. (ఈ = అదియే) పరా గణితశ్రేష్ఠమయినది.

కా. పూర్వము తో క్రమము మహా క్రమముకంటె అప్యక్రము పర్వ మహా క్రమమును ప్రశ్నగాత్మ భూతము. ఈయప్యక్రము పర్వపరమము లీల భూతము. అప్యక్రమక నామరూపములే పర్వమముగాఁగలది పర్వకార్య కారణకర్త నజానాపరమాదమునది. ఆప్యక్ర, అప్యక్రమక, ఆకాశాది గామ గాపర్యము. పరిపాచనము పరిపూర్ణకర్తలై పరమాత్మయగు ఓకప్రక భావములేత ఆక్రమించి యుండినది. అట్టి ఆప్యక్రముకంటె పులిపియు పర్వకారణములనులచేత మగుచును, సూక్ష్మతరుచును ప్రశ్నగాత్మము నగుచు న్నాఁడు. పర్వపరమములనులచేత పులిపియగుచు న్నాఁడు. అట్టి కంటె పరిపాచన పర్వమునవాడు లేదని నివారించుచున్నాఁడు:—రిక్షాత్ ప్రమదయన అట్టి పులిపికంటె పరమమున వస్త్రమిది నీతము. కావున సూక్ష్మకర్మ మహా క్రమ, ప్రశ్నగాత్మకర్మ భూతములయన వారిలో అదియే పరా కాష్ఠ అనగా పర్వమహా క్రమమునది. ఇవల ఇంద్రియములను సూచించి పులిపియందము సూక్ష్మకర్మ పరిపూర్ణి చేయుటనది. కావుననే పర్వము మునునగలిగినదియగుటకు ఈప్రయోగము చేత పరాగతి—అనగా శ్రేష్ఠమయిన గలి. “యద్గర్భా ననివస్త్రం చే కర్మాను పరమం మమ” అని స్మృతివాక్య మిదియనునది తోధించుచున్నది.

౧౦౦ అధ్యాయము. ౩.వ పల్లి. ౧౦౦వ మంత్రము.

మా. ఏష పర్వపు భూతేషు సూక్ష్మోఽపి ప్రకాశశే.

వృశ్యతేర్వక్రమయా బుద్ధ్యాసూక్ష్మయా సూక్ష్మవిభిషి.

౧౮. విషయ భేదము భూతేషు సు-భా ఆత్మా న ప్రకాశయే వ్యక్త్యే
తు ఆగ్ర్యయా బద్ధ్యా సూక్తయా సూక్త్యభిధి.

టీ. విషయభేదః, భువభేదః, భక్త్యభిధి = సకలస్వరూపం, సు-భా-బాధామిగా మన్వవ్యవధి, ఆత్మా = ఆత్మగా, ప్రకాశయే = ప్రకాశించుటలేదు. (విషయ-భేదముభేదం) ఆగ్ర్యయః=వికారస్వరూపం వికారము వంటివ్వు, సూక్తయా = ('ఇంద్రియేభ్యః పరావ్యాఖ్యానో' అమితాశ్రాయ శారము ఇంద్రియోదీక్షణకంఠి క్రమమున) సూక్తయః=సకల వేదములకు రమమున, బద్ధ్యా = బద్ధిలో, సూక్త్యభిధి = సూక్తముయొన లక్ష్యవద్ధిభిధి యాచుటయందు బద్ధులుగు కంటికులదేశన, వ్యక్త్యేతు = చూడబడు యెన్నాడు.

జా. పూర్వః—వివేకబీజం శ్రమణంవి "పా కాణ్డూ పా తాగరే" 'స తు తస్మిన్మాతృతే' మన్వగువని చెప్పబడినది. ఇది పచ్చలు గతి యనునవిభవంబునున్నదో ఆచ్చలు కన్నక 'ఆగరే' మాత కుంటింబునును. ఇట్లుండఃగా ("యస్మా ద్భూయో న శాయతే కథ. ౧-౩-౮) అనిచెప్పబ ఆసంకరముగదా.

రహః—భువభేదః—పరమాత్మ పర్వమునకు ప్రకృత్యాత్మభూతుః దగుటలేక వద్ది ప్రకృత్యాత్మగా అవగతి—ఆవంగా ఎఱుగుటయే ఇవలగతి యని తలచారనియగా చెప్పబడినది. "ఇంద్రియేభ్యః పరావ్యాఖ్యానః కథ. ౧-౩-౧౦. అనుమం శ్రమణంతు ఇంద్రియమనోబుద్ధులపరమనిగా ప్రకృత్యాత్మగా భువభిధి చెప్పియొన్నాడు. 'అనిభ్య కాః అభ్యేషుపానంయవేషి, మిష్టగు క్రుసు వీణాభ్యమున ప్రకటింతుయర్చుని విద్యమునకు నీవునుమండి ప్రకృత్యాత్మ భూతులవలెనును తెలుసుబడంతున్నది. అర్చనీ న్దంబువ్యంతులగు వికలస్వరూపంబు సూధముగా మన్వవ్యవధి దిద్దింశ్రమణాదీక్షకలవవగదై అనిచెప్పయాయాద్యన్నభయ లక్షగా చెప్పబడి ప్రకాశించుటలేదు. చూయో

వైచిత్ర్యము అతివంభీనము తెలిసికొనుటకు ఆశక్త్యమును దివిత్తముగానున్నది గదా. పినుపూశ్చర్యము. లోకమానందులకు ప్రాణిజాతమంతయు. ప్రవచనమును వరసాశ్చర్యరూపమైనను 'అహం వరమాత్మా = నేనేదేదాత్మ భ్యయాపున దేను' అని లోభింకలంబునున్నట్లు కన్పింపింపి. అత్తను గ్రహించుటలేదు. కుటాది కమువలె గవంబునున్ను జేమందినూదిసంఘాతమును అత్త గ్రహించుట తెల్లకవాలినవృత్తికి 'జేను యుజ్జవత్పరి సా త్రుదేను. దేదత్పరి పుస్త్రుదేను' అని గ్రహించుచున్నది. విషయంగా అవరాశ్చర్యవి ఘాటవలెనే మే.రాకటము ప్రాణిజాతమంతయు కలుటచే శ్రమణమొనర్చుచున్నది. ఈ విషయముచే

స్త్రుతి:—వాహం ప్రకాశచ్చద్విష్య యోగమానూనమాన్యకా
(అర్థ. యోగసూయచేత కన్పివేయఁబడిన నేవందజమం గవంబులు లేదు.)

అని స్తుతి ప్రకటింపుచున్నది.

పూర్వ:—నిరూపితానామోది వరస్పద వివిధముగనున్న.

'దుశాంశం విభూమాత్మాశం శుక్త్యా శీలో న శోచతి. (క. ౧. ౧౨౨)

అని యొకచోట

విష వశ్యేషు భు-లేషు సాశోత్తా వ ప్రకాశజే. (క. ౧. ౧౨౩)

అని మఱొకచోట తెల్పుట అచిరముగాలేదు.

సమా:— సమీక్షించుటకు నిరూపితానామోది వరస్పదవివిధముగను. అనాస్మృతలిక్తరసం అవిజ్ఞేయమగుటచేత 'వ ప్రకాశజే' యని దెల్పుచోడిది, సంస్కృతమైట్టియు, వీకాగ్రణివట్టియు, సూక్ష్మవస్తువియోదావరయణ నట్టియు బుద్ధిచేత "బుద్ధిమేఘ్య! వనా చ్చాత్థా!" అని క్రమము వలనబంది బదనమివట్టియు మాత్మమయిట్టియు అన్తమనెఱుంగుటయే ఎట్లగుచ్యుతోత ముగాఁ గలియుత్పాదో అట్టిమాత్మవస్తువులవారిచేత యొనుటకు శక్తిమగుటచేత 'శీలో న శోచతి' అని యొప్పుటచేయున్నది.

౧-వ అధ్యాయము. ౩-వ పల్లి, ౧౩-వ మంత్రము.

అను. అష్టాష్టమ్యుపాసయతు శిష్యః అపంచన్యది:—

మూ యచ్చేద్వ్యాజ్ఞసవీ ప్రాజ్ఞ ప్రకర్మచ్చేత్ క్షాని ఆత్మని
జ్ఞానభగాత్ నిమనాలి నియచ్చేత్ కర్మచ్చేచ్ఛాస్త ఆత్మని
ఐద. యచ్చేత్ వాక్ యసి ప్రాజ్ఞః తత్ యచ్చేత్ క్షా-సే ఆత్మని
క్షానం అత్మని మనాచి నియచ్చేత్ తత్ యచ్చేత్ కాస్తే అత్మని.

టీక. ప్రాజ్ఞః = పండితుడు, వాక్ = వాగవివేకతంద్రియ వ్యాపారమును, క్షాని ఆత్మని = అపంచనన్యదుచేయువలయును. తత్ = అనుచున్నను, క్షా-సే = ప్రకాశస్వరూపమును, అత్మని = బుద్ధ్యాత్మయందు, యచ్చేత్ = నియమించవలయును. క్షానం = ప్రకాశస్వరూపమునుద్ధరి, మరొక అత్మని = మనాదాత్మకుండను అత్మయందును ప్రథమజాడగు హిరణ్యగర్భుని యందును, నియచ్చేత్ = నియమించవలయును. వేత్ = అహిరణ్యగర్భునిద్ధరి, కాంలేవర్షంకావనా-స్థునుగు, అత్మనియబుద్ధ్యాత్మయందును-వర్షప్రాప్తయందును, యచ్చేత్ = నియమించవలయును.

కా. విశేషయగువాడు వాగవిజ్ఞానతంద్రియవ్యాపారసహకముగ ఐంద్రియాత్మను సంకల్పబద్ధ్యాత్మకమును మువ్వురందు ఉపసంహరించ వలయును. మూలమునందుగల 'వాక్' అనుపదమును ఉపలక్షించుముగా గ్రహించవలయును. కావున సవ్యాపారములగు సకలేంద్రియములకు గ్రహించవలయును. అట్టియనున్నను ప్రకాశస్వరూపమును బుద్ధ్యాత్మయందు ఉపసంహరించవలయును. 'అన్నాసీతి ఆత్మా' యను వ్యుత్పత్తి సనుసరించి దురస్సు మాన్యుగు కరణములను హిందీకమునను కావున అత్మకల్ప మొక బుద్ధివాచకము. అట్టి బుద్ధిని మనాత్మకాత్మయందు అనగా ప్రథమజాడగు హిరణ్యగర్భునియందు ఉపసంహరింపవలయును. అనగా హిరణ్యగర్భునియొక్క స్వచ్ఛంద్యభావమును బ్రహ్మమునది అత్మయొక్కవిజ్ఞానము తోనర్పవలయునని భావము. అట్టియను

కాత్మక తత్వము నర్వవిశేషశూన్యమును వికారరహితమును నిర్వాణతమును నర్వస్వస్వస్వమునాపి ను. నను ముఖ్యాత్మక్యమును - ధర్మాత్మక్యమును తీరవంపా కింపవలయును.

౧-వ అధ్యాయము. ౩-వ పల్లి. ౧-వ మంత్రము.

మూ. ఓ త్రిష్టకం జాగృతం .

ప్రాప్య విరాన్ని బోధత,

యీరస్య ధారా నిశితా దురత్యయా

దుర్లం = కు ప్రత్యవయో వవన్తి.

౧౪

౨వ. ఉత్తిష్ఠక జాగృత ప్రాప్య విరాన్ నిబోధక, యీరస్య ధారా నిశితా మిశ్యయా దుర్లం కుక తల్ కవయో కవన్తి.

టీక. (అపి తే ఆవిర్యయంకు నిద్రించుచున్న కీప్రాణులారా / మీయి) ఓ త్రిష్టకం = తొలు, జాగృతం = (అజ్ఞాననిద్రాకంఠి) ముఖ్యమును, విరాన్ = క్రమ్యులగుచువులను, ప్రాప్య = పొంది, నిబోధక = తెలిసికొనుడు. యీరస్య = ప్రకారము, మిశ్యయా = త్రియోక్త్యా, నిశితా = కనుమగల, ధారా = ధార, దురత్యయా = (పాపములచేత) పొందుటకు కష్టముకానిది, కథా = అదేవిధముగా, తల్ కవయో = ఆయాత్మకత్వస్వయాధికారమునుమాన్వయము, దుర్లం = దుర్లముగా - కుకముచేత పొందుచుకొని, కవయో = నిర్వాణము, వవన్తి = నిర్వాణమును పుచ్చారు.

హ. మొదటి మంత్రమునందు ఇంద్రియములను చురన్యనము, మనస్సును బుద్ధియును, బుద్ధిని చురన్యనమునందు, మహాత్మను నిష్టకాత్మయందు ప్రవలాభము కింపవలసిన శ్రమి ముపదేశించుచున్నది. సురీయ్యుడో, రక్షణార్థ, ఆకాశమధినములు, మనీచి, రక్షా, ఆకాశవ్యయోక పరిక్షారము చేత ఎటుల నకించుచున్నవో అట్లే శ్రమియోకాశిక ఫలబంధమును, కానుమాద కర్మాత్మయమును, విద్యాత్మన విద్యాంధికమును అను నర్వస్వప్రవరణమును సాక్షాత్క

యాభాష్యార్థముచేత బహువిధ్యురాయ్యుడగు అక్షయంబు యుండనేమి నబడు న్యుక్తంబును, నాకాంక్షాత్తయన కృత్యుత్వమును అగుదున్నాఁడు కావున ఆస్తియభాష్యార్థ సంకర్షణార్థము ఆనాద్యుద్దిష్టయనకు నిర్దిష్టయ నున్న పీఠాదులగా! మిది మేల్కొనుఁడు—అనగా అక్షర్భాషాభి ముఖంబును, మేల్కొనుఁడు అనగా సర్వాధ్యక్షములకు వీరవ్రాతమును, పునఃసంకల్పమును ఆన అక్షయమనెడి నిర్దిష్టమిది మేల్కొనుఁడు—అక్షయ నిర్దిష్టత లోనొట్టుకొనుఁడు, అక్షయనిర్దిష్ట పోనొట్టుకొనుటకు మార్గమును నున్న అక్షయము—సాక్షాత్కారభేదములకు నునుపనర్థులనాశ్రయించి నానవేత తులనలంబున వనిర్వహణముచేసెను అక్షయ 'అను మన సస్తి' యని తెలిపింపఁడు. ఇట్లే, ఇది కాలము నడుపుచుండవలసివలె భగవంతుడు క్రుతి వచుకల పుష్టవలె యుపదేశించుచున్నది క్షయముననర్థులు—అనగా తెలిసి కొనఁగల అక్షయపు అనిమాక్షయను బుద్ధికి మాత్రమే విఠునుననది యగుటచేత ఎటులనాక్షయమో వృద్ధాకపునర్థులముగం తెల్పఁబడు యున్నది. ననుభవకలి క్షయముకొలఁదునుకొలఁదు తెల్పఁగఁబడును సావము లలో నుండుటయవలగా పునఃకర్మమో ఆదేవిధముగా తక్ష్యభాషయనకు నుండుటచేత సమాధిమునాద ఆకలికర్మముగా ఉన్నది అని మేధావంతులు కల్పిం చున్నారు. అనగా తెలిసికొనవలసిన అక్షయత్వము అనిమాక్షయమనది ఆనుట చేత నాకాంక్షితత్వము కలుగుటకు మోక్షముయన క్షయమాన్యముల సంపా దించవలయు చాలకష్టముని యుల్లిపొందును.

౧-వ అధ్యాయము. 3-వ అధ్యాయము. ౧౫-వ అధ్యాయము.

అక్షయ అనిమాక్షయను అమాక్షయ మనఁబడుట యెట్లును విషయము తెల్పఁబడుచున్నది. కష్టస్పృహకు బహుగంధాత్మకమును, వర్షేంద్రియ విషయ భూయమును అను విధూమి భూయముననది. ఆదేవిధముగ తులనమున్నా; అక్షయ చాన్దూర్భాషయలందు గంధాదికములగు వికృతములను కర్మముల

మహానేత్ర యాక్షకృష్ణ మహాక్షుర విభుజ్జకృష్ణ నికృత్యాజులందు తారతమ్యము గనబడుచున్నది. గంధాదిశబ్దాంతములను స్థూలశబ్దాది విధారములలో ఒక్కొక్కటియునను ఎత్తులతోడ అట్టివస్తువు నిరవేశయ నూక్ష దుయవచని క్రుతి యే చెప్పవచ్చును:—

మూ. అశబ్దమస్పృష్ట మయోప ముష్యయం .
 తథాఽరసం నిత్యమగర్జనచ్చయత్ ,
 ఆనాఽన్యదంతం మహాతః కరం ధ్రువం
 నిచాయ్యై తం మృత్యుమణ్ణా త్ప్రీయూష్యతే. ౧౫

వచ. అశబ్దం అస్పృశ్యం అయాపం అన్యయం తథా ఆరసం నిత్యం అగర్జనత్ క యత్, ఆనాని ఆనస్తం మహాతే భవం ధ్రువం నిచాయ్యై తం మృత్యుమణ్ణా త్ ప్రయ్యత్యే. ౧౫

టీక. యన్ అపియాక్షక కృష్ణము, అశబ్దం = శబ్దరహితమును, అస్పృశ్యం = స్పృశ్యరహితమును, అయాపం = యాపరహితమును, అన్యయం = కాశరహితమును, తథా = అదేవిధముగా, అరసం = రసరహితమును, అగంధకచ్చ = గంధ రహితమును, నిత్యం = నిత్యమును, అణాది = ఆది దీక్షియియను, అరంకం = అరంకము దేరియియను, మహాతే = మృత్యుమను పేరుగలయూక్షకృష్ణముగంటె, కరం = విలక్షణము అనబడును (గలదో), తం = అట్టియూక్షక కృష్ణమును, ధ్రువం = కాశ్యతను అనబడుననిగా, నిచాయ్యై = ఎఱియి, మృత్యుమణ్ణా త్ = అది ద్వా కామగర్జనక్షయకు మృత్యుమణ్ణానుండి, ప్రయ్యత్యే = వరులను చున్నాడు.

కా. అస్తామ, అశబ్దము, అస్పృశ్యము, అయాపము, అన్యయము, ఆరసము, అగంధము, నిత్యము అగుచున్నది. లోకమునందు శబ్దాది మత్తమయినవిచార్యము వ్యయమగుచున్నది. మృతి యనగా కలి న్యయం క స్యయం అన్యయం అని శబ్దార్థము. కావుననే అన్యయ మనగా నిత్య మయవని

భావము. నుటయు అనాది "అవిష్కృతానం తస్మి కాదేవం యస్య తస్మిం అనాది" యని అనాదికర్తార్థమగుటచేత ఎఱ్ఱుని ఆపివత్తో—అనగా అది గలపో, అది కార్యమగుటచేత అవార్యము దానికి కారుణ్యమునవిదానయందు లయించిపోవును వృథివ్యాపికనువలె అవి వృష్టాంతము. ఈ బ్రహ్మము నిర్వచనము కారణభూతమగుటచేత అవార్యము—అనగా ఏదో ఒకకారణము యొక్క కార్యము కా:కాలము. అవార్యమగుటచేత నిత్యము, కారణములేని వగుటచేత కారణసూత్రమగు దానియందు లయించుటయు లేదు. అదేవిధముగా అనింతము. 'అవిష్కృతానం తస్మి కార్య మస్య తదవంతం' కార్యభూతమయిన తుల్యోకవ త్వంతరములేదు కావున అనంతముని దేవ్యు:అనుచున్నది. దోకము వలదు కవల్యాపికమనకు భూతి కార్యోత్పాదకముని యాచి. అనిత్యక్తముని దువము కలగించుచున్నాము. అట్టి అంతవ త్వముగా దా బ్రహ్మమునకు లేదు కావున నిత్యము అని దేవ్యు:అనుచున్నది. బ్రహ్మము నిత్యవిజ్ఞప్తివస్థయాల మగుటచేత జుష్టియను ష్టియాల నుచా క్తత్వముకంటె బలంకరమయినవియు వస్థయాలాత్మక మగుటవలన వస్థసాక్షియు నగుచున్నది. "ఏష వశ్వేష భూయేష" (కఠ. ౧. 3. ౧౨) అతిశ్రుతి యాయుర్థమున వివరించుచున్నది గదా. వృథివ్యాపికనువలె అనేకీక నిత్యములాక బొటబ్ధనిత్యమయిన బ్రహ్మముని ఈవిధముగా దిలకించయెదలం అవిద్యాకామకర్మాదిలక్షణమును క్షుర్యులుభ్రమనుండి వదలఁబడుచున్నాఁడు.

౧-వ అధ్యాయ. 3-వ పల్లి, ౧౩-వ ఘం క్రము

అవ. శ్రుతి అక్షరార్థమును స్మరించుచున్నది:—

యూ. నాదికేతముసాభ్యానం మృత్యుప్రాక్తం సనాతనమ్,

ఉత్త్యా శ్రుత్వా పశుధావీ బ్రహ్మలోకే మహీయతే.

వయ. నాదికేతం దీపాభ్యానం మృత్యుప్రాక్తం సనాతనం, ఉత్త్యా శ్రుత్వా పశుధావీ బ్రహ్మలోకే మహీయతే.

టీక. నాదికం = నదికేరునిలవ పాంకఃబహివాయా, ద్దుర్మ్య-
 ప్రా క్తం = ప్రవర్తనలనిలవ ఉపశీలించుజీవజ్జీయా, పరాకం = కై నికమగుట
 చేత చిరకనముకలగు, ఉపాఖ్యానంబునీ క్రయనమర్చితమగు ఉపాఖ్యాన
 మును, ఉత్పా = ప్రాప్తయగు ఉపదేశించి, సు శ్యాంకలచామ్యునివల విని
 యు, బ్రహ్మలోక = బ్రహ్మమహాలోకమునందు, రుహీయలే = అక్షరము
 కలు ఉపాఖ్యానగుడువచ్చును.

కా. నదికేరునిలవ పాంకఃబహివాయా, ద్దుర్మ్యదేక్షునివల నువశీ
 లించుజీవజ్జీయా, ప్రైకమగుటచేత పురాణమైకజ్జీయా, కర్మక్రయమర్చిత
 మునువజ్జీయా నుకలపాఖ్యానమును మోక్షులగు బ్రాహ్మణులకు ఉపదేశించిక
 వారసుల్గు, నచాచామ్యునివల్లముండి ఉపదేశమునబొందినవారముల్గు బ్రహ్మ
 లోకమునందు పూజనీయకలలు నెలయును.

వివరము:— ఈయంకమునందు 'బ్రహ్మేవ లోక' బ్రహ్మలోక
 అని యుపాసముగాని 'బ్రహ్మణి లోక' = బ్రహ్మలోక' అనియును మూ క్రము
 గాదు అని భాష్యమునందు వ్యాఖ్యాతమైనది.

౧౧-వ అధ్యాయము. ౧౧-వ అధ్యాయము.

మూ. య ఇదు పరమం గుహ్యం శ్రావయే ద్ద్యోష్టాంబునతి,
 ప్రయత శ్చాన్వికాళే వా తదానన్త్యాయ కల్పతే.
 తదానన్త్యాయ కల్పతేభి. ౧౧

పర, య ఇదు పరమం గుహ్యం శ్రావయేత్ బ్రహ్మణామి, ప్రయత
 బ్రహ్మణామి వా తత్ ఆనన్త్యాయ కల్పతే. తత్ ఆనన్త్యాయ కల్పతే భి.

భి తాళశోపనిచి ప్రథమాధ్యాయే
 త్యలీయావల్లీ నియాస్తా.

టీక. యః = ఇదు (మ) అనుం = శ్రీకృతులవజ్జీయా, గుహ్యం = గోప
 నియమునవజ్జీయా, ఇదు = ఈ గ్రంథమును, బ్రహ్మణామి = బ్రహ్మణులకును,

ప్రావేశున్ = విసిరించునో, క్రయరసి=శుచియై, క్రాంతకాలేచా=క్రాంతకాలము నందు (ప్రాస్తానలోజనపచయమునందు విసిరించునో) తల్ = అటుల ప్రాస్తానము లకు విసిరించుట, ఆనన్తాయ=ఆనంతముయలవ ఫలము నొనగుటకు, కల్పలే= నమస్కరుగును. తల్ = అటుల గభయంయను, క్రాంతకాలమునందును ప్రాస్తా నములకు విసిరించుట, ఆనన్తాయ=ఆనంతముయలవఫలమునొనగుటకు, కల్పలే= నమస్కరుగును.

కా. ఎవ్వఁ డీశ్రీష్టమున నట్టియు నమాన్యుమైవట్టియు వారికితో పాఖ్యానమునుకాత్మభ్రువపునముగఁగాని గ్రంథముగఁగాని ప్రాస్తానపథ్యంబో, లేక క్రాంతకాలమునందు ప్రాస్తానలోజనపచయమునందో శుచియై విసిరి చునో అట్లు విసిరించుటవలన ఆక్రాంతము ఆనంతఫలప్రదమగును. 'తదానంతాయ కల్పలే తదానంతాయ కల్పలే' అని తెందుఁగ్రాంతయములు విష్ణులకు అధ్యాయపనిమా క్తిమాపకము.

కతోపనిషత్తు. ౧-వ అధ్యాయము. ౩-వ దట్టి గహా వ్రము.

ప్రథమాధ్యాయము గహా వ్రము.

అహధూలిప్రకాశము ౧౧-వ అధ్యాయమునందు, ఆత్మభ్రువాలము ౯-వ అధ్యాయమునందను, తోపనిషత్సాక్షి వినిరణముగలదు.

క తో ప ని ష త్వు.

ద్వితీయాధ్యాయము—ప్రథమవర్ణి.

(గ్రంథాదిపరిగణము ననుసరించి చతుర్థవర్ణి.)

—న ఆధ్యా. ౧.వ వర్ణి. ౧.వ రుంధ్రము.

ఆమ “విష సర్వేషు ధూరేషు సూశోఽత్తా న ప్రకాశతే. వ్యశ్యతే శ్వగ్రస్తయా బుధ్యా యాక్షయా యాక్షవర్షిణి.” కఙ. ౧.౩-౧.౩. అని ప్రథమాధ్యాయ కృతీయవర్ణియందు అక్షతత్వమునుసూర్వి చెప్పుబడినది. యాక్షబుధితో అక్షనుగాంధుటకు శక్యమయినయెడల అక్షేయాదవచ్చునుకదా. అట్లు యాదకరావుటకు ప్రతిబంధకమేమి? యను ప్రశ్న నుదయించుచున్నది కావున శ్రేయస్సును అర్జునవైష్ణవర్ణి కారణ వినియని తెలిసికొనినయెడల అట్టి మద్దుతు లొలగించుకొనుటకు శక్యమగును. లేనియెడల శ్రేయసిప్రతిబంధ కారణ ముట్లే ననిచియుండును కావున అక్షను యాదకుండుటకుఁ గల ప్రతి బంధకకారణమును తెలుపుటకై యీవర్ణి ఆరంభింపఁబడినది:—

మయా. పరాశ్చి ఖాని వ్యత్యుజత్వైవ్యయంధూ

ప్రస్తా త్వరాణ్ పశ్యతి నాక్షరాత్తన్,

కర్మి ద్ధీరః ప్రత్యగాత్తాన మేక్ష

దావృత్తవక్షు తమ్మతత్వ మిచ్ఛన్.

౧

అ. పరాశ్చ ఖాని వ్యత్యుజత్ కమయంధూః కస్తాల్ పరాణ్ పశ్యతి నాక్షరాత్తన్, కఙ. చిల్ ద్ధీః ప్రత్యగాత్తానం మేక్ష తమ్మత వక్షు అమ్మతత్వం ఇచ్ఛన్.

౧

టీక. స్వయంభూతామరమేత్యయంబు, భాసింబుం ద్రియమలకు, పరాంధి
 = పరాధ్యక్షయాధీమః; స్వభావముగలవానిగా, స్వభృత్యోక్ = పింపించెను.
 కర్షణ్ = అందివలన (అయిం ద్రియమలకు), పరాత్ పశ్యతి = కష్టాదినియ్య
 జాతమున గాంధుయ్యుని. అంతరాత్మనో = అంతరాత్మను, నజమాచుటలేదు.
 కర్షణ్ తిరఃపికానోకవివేరి, అన్యతత్వం = మోక్షమును, ఇచ్ఛన్ = కోరు
 యున్నవాడయి, అన్యత్రపక్షిః (విషయమలమంది) నుజరింపబడిన ఇం
 ద్రియవచనామామగలవాడై, ప్రకృగాత్మానం = పరమాత్మను, నిక్షత్ =
 మారెను.

వా. శ్రీశ్రాదీంద్రియసమాహము శబ్దాదివచయములను ప్రకాశించి
 కేముటకే ప్రవర్తించుచున్నది. ఈశ్రాదీంద్రియములను పరమేశ్వరుండిట్టి
 స్వభృత్యయగలవానిగా నిర్వచించి కాక్షున వానిని పింపించినట్లై యగుచున్నది
 కాని నేమకాదుగదా. ఇట్టివిష్టయమునొకప్పుడవాడు స్వయంభుత్వి. ఆనగా
 పర్యవ తాపే స్వకంఠ్రుణుగానుండి ఒకప్పుడైనను పరకంఠ్రుణుగాని పర
 మాత్మయు కాక్షునకే అయిం ద్రియమలకు ఆనాత్మభూతములకు శబ్దాదివచ
 యములనే పొందుచున్నవాని అంతరాత్మని గాంధుటలేదు. లోకమునం దిట్టి
 ప్రవర్తనము చూడబడినను దీహాయకారియగువాడు ధీయవయివచాదయనది
 ప్రవాహమున చెరుదవీటుల వివేకియగువాడు గొప్పప్రయత్నముచేత
 ఇంద్రియములయొక్క స్వాభావిక ప్రవృత్తిని నిరోధించవచ్చునై ఆనగా
 అయిం ద్రియ ప్రవృత్తిని తిత్తాధీమఃభయాగా నొకప్పుడవచ్చుచున్న ప్రకృగాత్మను
 గాంధుయ్యుడు. ప్రకృగాత్మకల్పము నిరట పరమాత్మ వాచకముగా
 ప్రసించకలయును. అత్కల్పయయొక్క పృథ్విత్రికాడ దివ్యయమున కృత
 తులంచును:—

శ్లో. యచ్చాత్మోపి యేదాపక్షే యచ్చాత్రి నివయా నివా,

యచ్చాత్మ్య సంకతో భావః తస్మాద్దాత్మేరి కీర్త్యతే.

‘ఏక్షల్, ఆకు లకారము ధౌతకారికములను పైదిక ప్రయోగ
 తునుటచేత నిట ప ర్తమావార్థముగా ప్రసించఁబడినది.

కాలాత్మకమివరణమునకు ప్రవర్తించుచుండుట ప్రకృతిగాత్మకమునకును
 యనువించుచుండుట సోకకఁ దాపరించుచుండుట గావున కాలాత్మకమగు క్షాప
 కర్తవ్యమును వివేచనమునకును వివేచనమునకును అంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వమును నుచుకొను
 తోర్కమును ప్రయత్నియింప నట్టి ప్రయత్నమునకును సమర్థులును ప్రవర్తించు
 నట్టివారికి అప్పుకర్తవ్యమును మోక్షకర్తవ్యమును తదితరులకు లేవనెఱవయ్యెను.

మ. ఆశా, గ. న. పట్టి, మ. న. కుంజ్రము.

మూ. దరారుః కామా నమయన్తి బాలా
 స్తే మృత్యో ర్మన్తి విభతస్య పాశమ్,
 అథ ధీరా అమృతత్వం విదిత్వా
 ధ్రువమధుః ప్రేష్యమా న ప్రార్థయన్తే.

అ. దరారుః కామా అమయన్తి బాలాః తే మృత్యోః యన్తి విభ
 తస్య పాశం, అథ ధీరాః అమృతత్వం విదిత్వా ధ్రువం ఆధ్రువేష యమా న
 ప్రార్థయన్తే.

టీక. బాలాః=అల్పవృద్ధులు, దరారుః=బోధకములగు, కామాః =
 కారుణ్యవచనములను, అమయన్తి = ఆనునవియుచున్నాడు. తే = (అవిధ
 ముగా బోధకకావచనములను) వారు, విభతస్య=అంతటవ్యాపించి
 యున్న, మృత్యోః=మృత్యువుయొక్క, పాశం=(కంసాదిలక్షణము) పాశ
 మను, యన్తి = పొందుచున్నాడు. అథ=అందువలన, ధీరాః=వివేకమును,
 అమృతత్వం = ప్రకృతిగాత్మకమగు అమృతమును ముక్తిని, ధ్రువం = కాశ్మీర
 ముంబరారునిగ, విదిత్వా=జెరిసి, యమా = తమసంపాదనములను, ఆధ్రు
 వేషం=అపిత్యకర్తవ్యములందు (కొదిలి అపియించునను) న ప్రార్థయన్తే=
 ప్రార్థించును.

కా. అక్షరార్థమునకు అపిత్యముగానుండునను లోకస్వభావ
 ముగానన్పది. అటుల అక్షరార్థమునకు ప్రతిబంధకారణము అవిద్య అవిద్యా

సంబంధములయిన బృహ్మసృష్టితోగనూగుండు ఆన క్షేత్రమునకు. కృష్ణులు అట్లు ప్రజ్వలవారులు ఇట్టి యవిద్యాకృష్ణులవలన క్రురపక్షమునకు అత్తవర్జవము గలవారలయి బహిష్కరణమునకు గానర్హులమయ్యుములే కొందరుండును. అట్టి ప్రజ్ఞాదీహీనులు ఆవిద్యాకాదు కర్మ నముదాయియూరునును న్ముక్తులుయొక్క వర్జవ్యాప్తముయన పాశమునకు గురియగుచున్నాము. ఇవల పాశమునగా జేహార్ద్రయాపి సంయోగవియోగలక్షణముని ఎఱువగవలయుండు. ఆరవ మరణములని భావము. నిరంతరము అన్వతరామరణ రోగావ్యభేదావర్ణ యన యలకు బాధగనముండును. ఆవిద్యాకృష్ణాసంబంధ విచ్ఛేదుకథియలకు భారణ నువియొఱిగిన వివేకభంతులు ప్రత్యేగాత్మావస్థాపలక్షణమును క్రియే కావ్యత మనియొఱిగినవారలయి ఇంద్ర చ్ఛావికవపులమొక ఆ ప్రసములనియొ ప్రత్యే గాత్మావస్థాన లక్షణంగావనును క్రి "కకర్తణా నర్థతే తో కనీయాత్" (అర్థ. కర్మలచేత తెఱుగుటగాని తగ్గుటగానిభేదు) అనిత్రుతి రావున ఇదియొ ప్రస మనియొ, ఊట్యుయగుండు, అసంపలమనియొ తెలిసికొన్నవారలయి తుడుసా రయనండుగల వర్జవచార్థములను ఆరిత్యములని ఎఱివినవవారలయి గురూరము నండున్న వివచార్థముగాని ప్రత్యేగాత్మవర్జవమునకు ప్రతిహాలమకుకలం పుతో కొరుటతమ. అనగా దాశేవణ, భకేవణ, పుత్రేవణలని తమబాక్ర యుయిలు విగర్హించి ప్రహ్లాదిద్యాభిలాష లగుచున్నాము.

అవ ఆధ్యా. ౧-వ పట్టి, 3-వ మంత్రము.

అద. బ్రహ్మచేత్రలగువారలు జీనిని ఎఱువగుటగలవన నెట్లోక్కదానిని జేసిని భారణో అట్టిదారిని పొందుట యొక్కతో అనువిషయము చేవ్వలను చున్నది.---

మూ. దేవ రూపం రసం గంధం
 శబ్దాన్ స్పర్శాన్ త్వ మైథునాన్,
 ఏతేనైవ విజానాతి
 శిరుత్ర పరిశిష్య తే; ఏత చైవ తత్.

పద. యేవ మామం రంధం గంధం శత్రాణో వ్యుచ్ఛానం త మైథునానాం,
 విలేక వివ నిజానాతి కిం అక్ర బలివ్యలే, వికల్ సై కల్. 3

టీక. యేవంవిచ్ఛానమేవ్యభాషణముగాకల పి, విలేక వివ = లేకవివృతి
 విచ్ఛేదమున యాఅత్త యనుసాధనముచేతనే, (పర్యం లోకకింప్రాణేనమాదాయ
 తుంకయం) మామంమామయం, రంధంరంధయం, గంధంగంధయం, శత్రాణాం
 అశ్రుణులను, వ్యుచ్ఛానం = వ్యుచ్ఛేదములను, మైథునానాం = పంథోగవిషయిక
 సౌఖ్యములను, నిజానాతిచక్కెనా తెలమగొనుచున్నది, అక్ర = అక్రమ
 చయనము, వివశివ్యే తేనవివివిశివ్యులయంతో విచ్ఛానవిచ్ఛేదముగల అత్త
 లేక తెలివినానుకు శత్రువుకావించి పరిచయం విడిచియుండులేకవిచ్ఛేదము.)
 కల్ = అది (అనగా భర్తాభర్తావికముగంటి భిష్నులుండవట్టి అత్తతత్త్వమును
 నాకువచేళింపును అని నవిలేయః జేసివదియు, జేసలేకంటిని జేవ్యురూప
 మిట్టివని తెలిసికొనుటకంటే నాకయిండుచుండుటో అర్థి, వికల్ సై = ఇదియే
 (అది ఎఱుంగవలయును.)

౪. విచ్ఛానమే వ్యుభాషణముగాఁ గలిగివట్టియు, జేహంధ్రియాదులకు
 విలక్షణములగుట్టియు వియాత్తయను సాధనముచేత ప్రబంధమువలయుల
 ప్రాణేనమాదాయంకయు, శల్ల, వ్యుచ్ఛ, మాం, రం, గంధ పంథోగావిషయ
 తాకిమును చక్కెనా తెలిసికొనుచున్నవో అదియు అత్త. భర్తాభర్తావికము
 గంటి భిష్నులుండవి ఎయ్యుటో అని నవికేతులు ప్రశ్నించినదియు, జేస
 లేక సైతము తెలిసికొనవలయునని విచారించుచున్నదియు, పదమువదలకు
 లోకమునందు కృపనాచింకఁబడుచున్నదియు అని ఇదియే యిది యెఱుంగ
 వలయును.

వౌర్యః—చేహందివిలక్షణములగుఅత్తలేక శల్ల వ్యుచ్ఛ మాం రం
 గంధావంశములను వివయములను అనుభవించుచున్నామని లోకమునకు

పద్మరు తలంపుటలేదు. అవగా దేహవిలక్షణములైన అశ్మవేతనే కట్టాదిపయములను తెలిసికొనుచున్నామని తలంపుట లోక ప్రసిద్ధి.

సమాధానము:—అట్లవరాదు. దేహవిసంఘాతమిట్టా అట్లే కట్టాది పద్మరుములున్న వ్యక్తులకు అనుటచేత విశ్లేషణములేగాని విశ్వాసవ్యక్తులని చెప్పుట యొక్కముకాదు. దేహవిసంఘాతము రూపాద్యాత్మకమయి రూపాదుల కలుండునెడల దాహ్యములయిన రూపాదులనుచేత ఆస్మోకృతులకు తమ వ్యుత్పన్నాదము కలుండువలయును. కాని అట్టియుండులేదు. కనుక దేహవిలక్షణములగు రూపాదికములను దేహవి వ్యుత్పన్నమయినట్టియు, విశ్వాసవ్యుత్పన్నమయినట్టియు అశ్మవేతనే జనులందఱు తెలిసికొనుచున్నారు. ఈ ప్రకారమునందు దేహవిసంఘాతమునకు విలక్షణములగు విశ్వాసవ్యుత్పన్నములగు అశ్మకు తెలిసికొనుట శక్యముకానని ఎఱుగెడియు మిగిలియుండరాదు. ప్రకారమునందున్నదంతయు అశ్మకు విశ్లేషణము. అవగా, తెలిసికొనుటకు వీలయినదేగాని శక్యముకానని విషయములేదు. విదూషణకు అనుష్ఠేయములనని లోకము నందెరియులేదో అట్టియాత్మయు పర్యట్టాదుగదా, అదియు అది.

'అశ్మక్త భర్తా దక్షశ్రాభర్తాకో' (కఠ. ౧.౫. ౧౪) అని పరిచేయఁడు ప్రశ్నించినట్టియు;

'దేవైరశ్రాపి విదేశప్యతం' తిల (కఠ. ౧. ౧. ౨౦-) అని దేవతలకుమాడ తెలిసికొనదనినది అయినట్టియు;

'పోఽభ్యుతా తారణాప్నోతి కర్మిష్ఠాః పరయందరం' (కఠ. ౧. ౩. ౯) అని ద్యావనీలందగుటచేత దుష్టులని న్యూననారించుటనుజున్న అశ్మకు పరమధనమనియు;

'యచ్చిత్తే ధరం కాచర మస్తి కించిత్' అని దేహాంతకార్యములం దుని దిష్టమనునదియును అగులాత్మకత్వము జనియే.

౧-వ అధ్యాయము ౧-వ పార్టీ ౧-వ మంత్రము.

అను ఆత్మకర్తయను అరిసాక్షుడునుచేత దుర్విశ్లేయము కావున
 చెప్పినవిషయము ప్రకారాంతరముగా మఱుల నిరూపించుటకుదురును—

మూ. స్వప్నాంతం బాగరితాంతం చో భా యేవాను వత్సయతి,
 మహాంతం విభు మాత్మానం మత్వా ఫిరో న శోచతి. ౪
 ము. స్వప్నాంతం బాగరితాంతం చ ఉభా యేన అనువత్సయతి, మహా
 తం విభుం ఆత్మానం మత్వా ఫిరో న శోచతి. ౪

టీక. స్వప్నాంతం=స్వప్నమునభ్యయము - అనగా స్వప్నవిశ్లేషణమును,
 బాగరితాంతం=బాగరితయస్యమును-అనగా బాగరితవిశ్లేషణమును, ఉభా=
 ఈరెండెది, యేన=ఏకే (విజ్ఞానస్వభావమయినట్టి దేహాది విలక్షణమయినట్టి)
 ఆత్మ లేత (అనగా ప్రాణము-నాము), అనువత్సయతి=దాచుచున్నచో (కం-
 అట్టియాత్మను), మహాంతం=గొప్పవారికే, విభుం=వర్ణవ్యాప్తవగును, ఫిరో=
 భాగమునుచూచును, మత్వా = తెలచి (అనగా ఆత్మభావముచేత నేనే అట్టి
 యాత్మ తెలిసికొంటి), న శోచతి=దుఃఖించును.

ఈ. (నెఱకటిదుంక్రయనందు ఆత్మకర్తయిట్టిదని చెప్పినప్పుటికిని
 విషయము దుర్విశ్లేయమునుచేత ౧-వ మంత్రము కనుక ప్రకారాంతరము
 లతో ఆయాత్మకర్తయే మఱుల నిరూపించుటచున్నది—) ప్రమాదము
 నందుకల ప్రాణీతాతము స్వప్నాంతమును-అనగా స్వప్నమునందు తెలిసి
 కొనఁదగిన విషయమును, బాగరితాంతము—అనగా బాగరితమునందు తెలిసి
 కొనఁదగిన విషయమును—అనగా తెలిసిన స్వప్నబాగరితాంతమును-స్వప్న
 బాగరిత విశ్లేషణమును దేహాంద్రియాది విలక్షణమయినట్టియు విజ్ఞానస్వభావ
 మయినట్టియు విశిష్ట చేత తెలిసికొనుచున్నచో, 'అట్టియాత్మకర్తయనును గొప్ప
 దారిగను, విభువ్యాపిను' తెలిసికొన్నట్లగు అట్టియాత్మయే సాక్షాత్తుగ నేఱును
 చున్నాను, నేనేఅనువత్సయతి అనితలంచుచువాడు (సాక్షాత్కారముచేతను
 ప్రార్థనముగలవాడు కావున) శోచించును.

౧-౪ అత్యా. ౧-౪ పట్టి. ౧-౪ మంత్రము.

యా. య ఇమం మధ్యతం వేద

అత్తానం తేవనున్తికాత్,

ఈశానం భూతభవ్యస్య

స తతో విజాగుప్యతే; వత్యైవైతత్.

౫

పద య: ఇమం మధ్యతం వేద అత్తానం తేవం అన్తికాత్, ఈశానం భూతభవ్యస్య స తతో విజాగుప్యతే, వితత్ వై తత్.

టీక. య: = ఎవ్వడు! మధ్యతం = కర్మఫలమును ఆనుభవించుచున్న ఇతం=ఈ, తేవం=తేవస్యకూర్మదేవ, అత్తానం=అత్తను, అంటికాత్ = పవిత్రమునందు, భూతభవ్యస్య=కాలక్రమమునందు, ఈశానం=శివయోగముగా, వేదం=కేవలమునకున్నాఁడు, తతో=అయనవలన, నవిజాగుప్యతే = మరకీంచు కొనుటకుఁగఁదలు, వితత్ = ఇదియు, తత్ = అది. (ఆరణ్య సంహిత యాత్మయోగి ౪౨.)

ఈ కర్మఫలభోక్త యగుఁడైయు ప్రాణానీపమానానుగతి భారతీయ దయవర్ధియు శీవుని నిత్యుభవిహేతులగును, కాలక్రమ నియమానుగత గను ఎవ్వఁడెఱుఁగినో అట్టిదాఁడు, తద్విజ్ఞానానంతరము ఇతరులకుఁదీ తవవ భయముకలుగఁజలదును కొంచుతో ఇతరులకుఁదీ కన్ను నందఁగించు కొనుటకంటె ప్రయత్నించుడు. ఎంతఁకంటె కాను భయపడవలసిన అపవరణు గలవనియు, కాను అనీర్ముద్రవనియు తలంచుకొనుచుండునో అంతఁకంటె ఇతరులకుఁదీ కన్ను కాపాడుకొనుచుండుట లోకవ్యభావములు యుప్పుది ఎప్పుడయితే అత్తను ఆద్యయఁగిగను, నిత్యుభగను కేవలీకానుచున్నాఁడు అత్యదుఁలందవఁచుడు తేవేతేవదు ద్భుధుకానము కలుగుటచేత భయించవలసిన యుభయం చేత తీయుకా.

అవ ఆధ్యాసించి వల్లి, అవ మంత్రము.

అవ. పితృశ్మకాక్ష తావ్యరధావమచేత నిర్దేశించబడిన అక్షరే
పత్యాక్షరణవిషయ విచారమునకు నుచును తెలుపబడుచున్నది:—

మూ. యః పూర్వం తపసో జాత

మచ్ఛస్థిః పూర్వ మతాయత,

నువం ప్రవీశ్య తిష్ఠంతం

యో భూతేభి ర్వ్యవశ్యత. ఏత ర్వై తత్.

అ. యః పూర్వం తపసా జాతం అచ్ఛస్థి పూర్వం అతాయత, నువం
ప్రవీశ్య తిష్ఠంతం యో భూతేభిః వ్యవశ్యత. ఏతత్ వై తత్.

టీక. యః = యువంశుభుః, పూర్వం = ముందుగా, తపసా = భూకారి
లక్షణమున లక్షణమువల్లమున, అచ్ఛస్థి = జలములతో: సూదిగ భారభూత
మలకాలె, పూర్వం = ముందుగా, అతాయత = తిక్కించిన (అయిల తిక్క
శ్చురము దేవారికీపములను నిర్మించి అక్షరాలయొక్క), నువం = ముందు
యోజనమున, ప్రవీశ్య = ప్రవేశించి, తిష్ఠంతం = తిష్ఠింపుము, భూతేభిః =
కార్యకారణలక్షణములగు భూతములతోటి తిష్ఠంతం = తిష్ఠింపుచున్నట్లు
యో = ఎవ్వఁడు! వ్యవశ్యతయా = (ఎవ్వఁ డియల యాయుచున్నాడో అట్టి
వాడు యాచుకొట్టి), తత్ = అట్లుచును, ఏతత్ = ప్రతిదము గదా.

అ. భూకారిలక్షణమున లక్షణమువలనీ పంచభూతస్పృశ్యతవలనీ మం
దుగా హిరణ్యయ్యుఁ డెవ్వఁడు ఎవ్వఁడు ఇచ్చించినో, ప్రకృతావధాన వికార
లక్షణములు దేవారికీపముల నిర్మించి వానియొక్క కృతములను వాక్ర
యాలయొక్కాడో, ఎవ్వఁడు కార్యకారణలక్షణములగు పంచభూత
ములతోడ కలిసియున్నట్లుల యాతఁడనుచున్నాడో - అక్షరే యాక్ష
అక్షగా అక్షఁడు యాయుచున్నట్టి యాక్షయే నీతి తెలిసిగవలయునని
ప్రశ్నించినయాక్ష.

వివరణము—అక్షరమునకు బహువిధో వేయఁబడిన కంఠలాక్ష్యలం
కారముల బరొకటి ఆనుచున్నటుల ప్రస్తావనవల్లనుండి పుట్టిన హిరణ్య
గర్భుఁడునూడే ప్రక్షాళకుఁడే యగు తలంపవలయును.

౨.వ అధ్యాయం, ౧-వ పల్లి, ౩-వ మంత్రము.

మూ. యా ప్రాణేన సంభవ

త్యదితి స్థేరతామయా,

గుహం ప్రవిశ్య తిష్ఠన్తి

యా భూలేభి ర్యజ్ఞానయత. ఏతే దైవై యతే. ౩

మ. యా ప్రాణేన సంభవతి అదితిః స్థేరతామయా, గుహం ప్రవిశ్య
తిష్ఠన్తి యా భూలేభి ర్యజ్ఞానయత. ఏతే తై దైవై.

టీక. అదితిః = కర్ణాదివర్ణకర్తృలకు అనుభవించుటచేత అదితియని
తెప్పుటచుచున్నట్టియొక, స్థేరతామయా = సర్వదేవతావృతుఁడనీయు కని,
యా=ఎయ్యది ప్రాణేన=హిరణ్యగర్భునితోడ, సంభవతి=వదల ప్రస్తావనవల్లనుండి
పుట్టుచున్నచో, (విశత్) భూలేభిః=భూదేవతలతోడ, యజ్ఞానయతే=పుట్టెనో,
యా=ఎయ్యదిగో గుహం = ప్రాణులయొక్కహృదయకాశమును, ప్రవిశ్య =
ప్రవేశించి, తిష్ఠన్తి=ఉండియున్నచో, ఏతే = ఇవి, తైవై = ఆదియొకదా.

కా. సర్వదేవతావృతుఁడనీయును వెయ్యది హిరణ్యగర్భురూపులతో
వదల ప్రస్తావననుండి పుట్టుచున్నచో, సర్వకర్తృలకును భుజించుచుండుటచేత
ఎయ్యది అదితి యని కిలనిననుచున్నచో, ఎయ్యది భూదేవతలతో కలిసికై
పుట్టెనో, ఎయ్యది ప్రాణులయొక్కహృదయకాశమును ప్రవేశించుచున్నచో
అదియొకతయై యాహుక్ష్మత క్షయము

౨-వ అధ్యాయం, ౧-వ పల్లి, ౪-వ మంత్రము

మూ. ఆరణ్యో ర్నిహితో బాతవేదా

గర్భ క్షన సుభృతో గర్భిణీభిః,

అప అధ్యాయం అప వర్ణి, గోచ మం క్రమం

మూ. యత శ్చోదేత సూర్యో

అస్తుం యత్ర చ గచ్ఛతి,

తం దేవా స్సర్వేఽపి తా

స్తుదు నాత్మ్యేతి కశ్చన. ఏత త్వై తత్.

॥

మ. యతః చ ఉచేతి సూర్యః అస్తుం యత్ర చ గచ్ఛతి, తం దేవాః సర్వే అపి తా తత్ ఉ ప ఆత్మ్యేతి క శ చ న, ఏతత్ త్వై తత్.

టీక. సూర్యః = సూర్యుడను, యతః = చంద్రాగారముననుండి సూర్యుడగు గర్భవర్ణుడనడి, ఉచేతి = ఉచించుచున్నాడో, (సూర్యః = సూర్యుడు) అస్తుం = అనుచును, యత్ర = సూర్యుడగుచుండెడి, గచ్ఛతి = పొందుచున్నాడో, సర్వేదేవాః = దేవతలందఱు, తం = అట్టి సూర్యుడగుచుండు, అపి తాః (ఇవ) = అపించుటవలననే ఉంటున్నారో, కశ్చన = ఒక్కఁడున్నా, తత్ ఉ = అసూర్యుడగుచు, గచ్ఛతి = అతిక్రమించియుండునాటడో, ఏతత్ = అట్టి ఇదియె, తత్ త్వై = అత్తయితత్వముగదా.

కా. ప్రాణై రనుపేతుగల సూర్యుడగుచుండెడి సూర్యుడగుచుండునాడో, అట్లే విహింసించుచుండు ప్రతిపక్షము అప్రమించుచున్నాడో, ప్రాణానానుకుతన సూర్యుడగుచుండు చక్రవర్తమునకు అరణ్యమునది వలసవలెకల ప్రతిష్ఠియుండు యున్నారో, అతఁడే అత్తయి, అతఁడే సర్వాత్మకుడగు అత్తయి. ఇతఁడంటే భిన్నమయనది మఱొకటి యుండఁజాలదు. ఇదియే సపవీణ అస్తుకత్వము. అభిప్రాయము సూర్యుడగుచుండు అన్నా యిందొకేవకలు చక్రవర్తమునకు అరణ్యము-అంటిలకులు అర్చితములయియుండుటల ఆధ్యాత్మికమున సూర్యుడగుచుండు చానా దీంద్రియమునకానా అర్చితములు యుండునని గ్రహించవలయును.

అన ఆధ్యా, ౧-వ పుట, ౧౦-వ పుటము.

అన, బ్రహ్మచారివ్రాంతిమును ప్రాణాకాశమునందు ఉన్నట్టియు, ఆయా యుపాధిసంబంధము లేక బ్రహ్మచారిని భిన్నముగా భాసించుచున్నట్టియు సంఖ్య కరమైనట్లుగా భిన్నముననుపని ఎన్నఱమునకలఁచెననెఱా యని యాశ్రింపింపఱుము చెప్పఱుచున్నది.—

మూ. యదేవేషా తదనుక్ర యదనుక్ర తదస్మిహా.

మృత్యోర్ష్య మృత్యుమూపన్నే తి య ఇవా వాసేవ పశ్యతి.

ఇన. యల్ పిన దనా తల్ అనుక్ర యల్ అనుక్ర తల్ అను ఇనా, మృత్యోర్ష్య తి మృత్యుం అన్నే తి య ఇవా వానా ఇన పశ్యతి. ౧౦

టీక. ఇన=ఇప్పుడు, యల్ పిన=ఎప్పుడుగలవో, తల్ = అప్పుడియే, అనుక్ర=అనుకరించుట, యల్=ఎప్పుడో అనుక్ర=అప్పుడుగలవో, ఇనా=ఇప్పుడు, తల్ అను=అదియగుదు. యిం=ఎప్పుడు! ఇనా = ఇప్పుడు, వానా ఇన=అనేకమునకె, పశ్యతి = చూచుచున్నాడనో, పి = వాడు, మృత్యోర్ష్య= మృత్యువునట్లునుండి, మృత్యుం=మరణమును (అనగా మరణమునకు ప్రస్తుత పుట్టుతుండును యనుభవసారమును), పశ్యతి= చూచుచున్నాడు.

కా. కార్యకారణోపాధిమనవికలములు అవిలేవలన సంసారభర్తములు గలదానినై ఎప్పుడుగలవలదునున్నచో వికత్తద్వయములుగా తీర్చిదిద్దుదుగలవో అతత్త్వమే వికారాల్లాభమునన్నిటికంటె, నన్నింటినికంటె వివక్షితుండును అను అత్యయండు గలను. వికత్తద్వయములు అనుకత్తద్వయమునకులతో అతత్త్వమే బానునాపకార్యకారణోపాధిమనగు తీర్చిదిద్దుదునును చెప్పఱుచున్నదే గాని వేయి గానెదురులేదు. ఎన్నటినియిట్లుంటేగా ఉపాధిసంఖ్యవల్లనలకులకును అవిభక్త తీర్చిదిద్దుదుననాంతరము అన్నిటియనియన బ్రహ్మచారిండు "నేను కరమైనట్లుగా భిన్నముననుపని ఎన్నఱమునకలఁచెననెఱా యని యాశ్రింపింపఱుము చెప్పఱుచున్నది" అని భిన్నముగా అన్నయ యుచుండునో అట్టివాడు మృత్యువునట్లునుండి

మృత్యువును-అనగా మోటిమోటికి పట్టుట చచ్చుటయనునవిసంసారమును పొందు
చున్నాఁడు కావున అట్టివేదవృత్తితో చూడవలకు. విజ్ఞానైకతమును, నిరం
కరముగ ఆరాశమునకి నర్హత్రయివృత్తమును ఆనుబ్రుదును నేవనువృత్తితో
దనే సూత్రవలయునని మంత్రార్థము.

అ-వ అభ్యా, ౧-వ వర్ణ, ౧౧-వ మంత్రము.

మూ. ముసై వేదమా త్తవ్యం నేమా నానాఽస్తీ కించవ,

మృతోశ్చ ప్స మృత్యుం గచ్ఛతి య ఇహ వా నేవ పశ్యతి.

ఇ. మనసా నివ ఇహ అక్షయం న ఇహ వాచా అస్తి కించవ.

మృతోశ్చ ప్స మృత్యుం గచ్ఛతి య ఇహ వాచా ఇతి పశ్యతి. ౧౧

లేక. ఇనం-ఈ బ్రహ్మము, మనసా-నివ = మనస్సులేకనే, అక్షయం =
పొందదొనవి, ఇహ-ఈ బ్రహ్మమునందు, వాచా = భేదము. (అవేద్యము)
కించనా-కించమైనను, న అస్తి-లేదు. యా-అక్షయము? ఇహ = ఈ బ్రహ్మము
నందు, వాచా-ఇహ-అనేకమునున్నదానవలె. పశ్యతి = చూచుచున్నాఁడో, నా
=చాచు, మృతోశ్చ = మృత్యువువల్లమంది, మృత్యుం = (పునఃపున్జన్మచరణ
యాచునారంభక్షణము) దురీణమును. గచ్ఛతి-బొందుచున్నాఁడు.

కా. అష్టాక్షయోవిజ్ఞానముకంటె పూర్వమునందు విదావాశ్మోచనీక
కాష్టవంశ్యులనుయిన మనస్సులేకనే వికరముయినబ్రహ్మమిటుంగఁదగినది.
అనగా అష్టాక్షయో-అష్టాక్షయమునందు, కష్టిన్నహ-గనేమియులేదు. అష్ట
అష్టాక్షయోవిజ్ఞానముకంటెపూర్వమునందునందునగా వాచా-అక్షయమిట్టి స్ఫురింపఁ
జేయునట్టి అక్షయ నివ ర్తింపరాదువునది కావున బ్రహ్మమునందు వాచా-అక్షయ
మను వాచా-అక్షయందఁజాలదు. కష్టిని-విజ్ఞానముగా అనిపాతినిపవృత్తితో
అష్టాక్షయము వాచా-అక్షయమిట్టి నెవ్వఁడు యాచుచుండునో అట్టివాఁడు
అక్షయ-అక్షయమిట్టిని గాంచినవి పునఃపునఃపునఃపునఃపునఃపునఃపునః
మునకు నుచి యగుచుండును.

భయముగాగలవారి కలంపము కావున ఆర్జివానికుంబి రక్షణమును కోరెడు. అట్టిభయములే వీవు తెలిసికొనువలసిన ప్రత్యక్షక్షణము.

అ.వ అభ్యా, గ.వ వల్లి, గ.వె-వ ముక్రము.

మూ. అబ్జుష్టమాత్రః పుగుసో జ్యోతిరివాభూమకః,

ఈకానో భూతభవ్యవ్య సవీవావ్య స ఉత్కృః, వర శైవ్యతత్.

ప.వ. అబ్జుష్టమాత్రః పురుషో జ్యోతిః ఇవ అభూమకః, ఈకానో భూత భవ్యవ్య నః ఏవ అవ్య సః ఉత్కృః, ఏతత్ శైవ్యతత్. గ.వ

టీక. అంగుష్ఠమాత్రః = అంగుష్ఠరహితముగల, పురుషః = పురుషుడు జ్యోతిః ఇవ = జ్యోతిస్సువలె, అభూమకః = భూమము లేనివాడు, నః = అపురుషుడే, భూతభవ్యవ్య = కాలశ్రయమునకు, ఈకానో = ప్రభువు, నిరహమమము అవ్య = నేను (శిష్యులైనవలం దుండువాఁడు) నః ఏవ = అపురుషుడే, శ్యైవ = శైవు, (ఉండఁగలప్రాణులందుండువాఁడునూ) వరశైవ = అపురుషుడే. ఏతత్ = ఈపురుషుడే, వరశైవ = శివుడొకని అలక్షణము గదా.

కా. అంగుష్ఠరహితముగలవాఁడుగా ప్రతిపాదించుచున్నపుడు జ్యోతిస్సువలె భూమములేనివాఁడు పురుషుడగు అటుల స్వీకరణకొనకాంత స్వకష్టప్రాంతస్వక్రియవలయు, కాలశ్రయవిమోచకుడననయు యోగీశ్వరులవలె సుసూరణికోగమాజభవములవలె అక్షింశలముచున్నాడో అపురుషుడే అపురుషుడు, ఈశ్వరుడు, ఈవర్తమానకాలమునందున్న ప్రాణులందున్నవాఁడా పురుషుడే, భవిన్యభ్యాంబునకుంబందఃలోవు ప్రాణులందుండఁగలవాఁడునూ అపురుషుడే. అకంఠో వహుఃసంకుఠోక్ష్మిండు పుట్రుణోవునది లేకు అట్లు చెప్పుటవలె 'వాయుస్త్రీశ్యేళి' (అదఁగాలేకాభిన్నముగ అక్షయకవాఁడొకఁ డుడేను) అనవత్తము వ్యాకృమానుసారము స్త్రాక్షింబిహాయింను క్రుతియొ య్విధులుగా అక్షయమునూ క్షయమునూనున్న దిక్షింబుచున్నది.

వివరణము:—ఆదియందు నటనకు "యేమం ద్రేచే చరిత్యా
 మున్నే అస్త్రీశ్లోకే గాయమస్త్రీశ్లోకే" అనిపద్యమును క్రమీంచి
 యున్నాము. అదేపద్యమునందు 'అస్త్రీశ్లోకే' యనకకమునకునంది
 'యేవయాం రవంగంధం' అను ౨, ౧, ౩, నూత్రము మొదలగాని అందు
 మాత్రముననే మధ్యఅక్షని లెక్కలి. ౩౪ ౫, ౧, ౧, ౨ మంత్రమునందున ౧౦
 మంత్రములందు వివరించబడితి. ఈమంత్రమునకు 'గాయమస్త్రీశ్లోకే'
 అనువాసి కడము అనంతముని నిరూపించబడినది యొకంగవలయును.

౨-వ అక్షర, ౧-వ పల్లి, ౧౪-వ మంత్రము.

అవ, బ్రహ్మము శేవమ్యునిమనన నిర్వృత్తుని నిరూపించుచున్నాము:-

మూ, యథోక్తకం దుర్గే పృష్ఠం విర్వృతం విధావతి,
 ఏవం ధర్మాత్ పృథక్ చక్రం ప్రాసేవానువిధావతి. ౧౪
 వన, యథా తులం దుర్గే పృష్ఠం ద్వితీయ విధావతి, ఏవం ధర్మాత్
 పృథక్ చక్రం తాన్ ఏవ అను విధావతి. ౧౪

టీక, దుర్గే=దుర్గలింగులను విర్వృతాదుర్వృత్తచేయునందు, పృష్ఠం =
 తులన, ఉచకం=తలము, ద్వితీయ=విర్వృతమును ప్రదేశములందు, మిథా=పట్టు,
 విధావతి. ప్రవహించుచున్నచో, ఏవం=తెలుగుగా, ధర్మాత్=అక్షరంబెన్ని
 మలగు, ధర్మములను, పృథక్=వేరువేరుగా, చక్రం = చూచుచున్నవారై,
 తాన్ ఏవ=అక్షరభేదములతో, అనుచువచ్చి అనునందు.

తా. దుర్గములను విర్వృతాదుర్వృత్తచేయునందు విర్వృతమునకు
 కను విర్వృతములను నిర్వృతచేయునందు ప్రవహించుచున్నచో అభివృత్తి
 యొకటికలిసివున్నచో అదేవిధముగా అక్షరంబెన్ని మలగులధర్మములను
 ప్రవృత్తిచేయునందు వేరువేరుగా చూచుచున్నవారయి అక్షరములతో అనున
 లెచుచున్నాము. అనుగా కరీరభేదముతో మాటిమాటికి లొందుచున్నాము.

అక ఆధ్య, గవ పల్లి, గగ-వ మం క్రము.

అవ. ఉపాధిక్యమున భేదవృద్ధి నశించినట్టియు, విశుద్ధనిర్భాగ రసైకమయందగు ఆర్ద్రయాత్ర కర్మముల కలిగినట్టియు, విద్యాసంతుల్యము జట్టియు, మనవిలువదలముజట్టియు క్షాంతి అర్హులగుట వీనిధముగా వ్రాస్తారు ననుషయము తెలుపఁజూచువచ్చును:—

మనా. యథోదకం శుద్ధే శుద్ధమూన్విక్తం తాదృగేవ భవతి,
ఏవం మునే ద్వివాసతే ఆత్మా భవతి గౌతమ. ౧౫

అవ. యథా ఉదకం శుద్ధే శుద్ధం అనిక్షం తాదృక్ ఏవ భవతి, ఏవం మునే: ద్వివాసతే ఆత్మా భవతి గౌతమ. ౧౫

కాశకోపనిషత్తు ద్విలీయాభ్యామముసంఘ
ప్రథమశ్లో నమా క్తము.

టీక. గౌతమ-దేవరీశుండా! శుద్ధే = పరిశుద్ధమయన జలమునందు, అన్విక్తం = సోమంబున, ఉదకం = ఉదకము, తాదృగేవ = అదేవిధముగా మశుద్ధమయనది, యథాభవతి = విధిధముగా అగుచున్నతో, ఏవం = అదేవిధ ముగా, వివాసతే = క్షాంతియగు, మునే = మనవిలువనియొక్క, ఆత్మా=ఆత్మ, భవతిమిర్ల లగుంబడి అగుచున్నది.

తా. పరిశుద్ధమయన నీటియందు విశుద్ధమయన నీటినిచాసినయెడల అదిల మేషధముగా నిర్మలముగా విశవిధముగా నుంబున్నతో, అదేవిధముగా మనవిలువయందయన విశక్యైకానముగల క్షానియొక్కఆత్మయు విశవతుయ యుండుననిభానము. కావున మత్కాన్కియయొక్క భేదవృద్ధిని, వాస్తవ వృద్ధినివలది మయొక్కకాశాత్మకతాస్రలకందె అధికముగ మనహితమును అభిలషించుచున్న దేవమునకి ఉపదేశించుటయన అద్వైతకర్మకర్మమున నిరవం కావలయు అవనింధనలయనని భావము.

వివరము:—లోకమునందు ఇకరాజీవీచిత కల్పితములలో నడు
 వంతానదుగలదు శ్రీ లోకనియమందు సర్వావిభవస్థయి. ఎయ్యది ప్రాణులకు
 హితమో, ఎయ్యది అహితమో అనువిషయము నెఱుఁగఁటకు సామర్థ్యము
 శ్రీ లోకంబి కల్పింపబడు నుండఁదలయు. కల్పితములకుంబై నేఱు కల్పితమున
 వికలప్రాణులయందు వేదము హితము కలిసియున్నది కావున అట్టివేదమున
 యుపదేశముని నిరసించుట గోభావనామూలకమి ధావము.

కావలసినవస్తునందు అంధ్రటీకాతాత్పర్యవివరణమునను
 ద్వివేదాభ్యాసమునందు ప్రథమపద్య సమాప్తము.

ప్రథమూరిసరిగణనముచేత దక్షిణవల్ల సమాప్తము.

ఈపల్లెకొలుఁదిరిచిన వివరణస్రంభాగము
 అనుభూతి క్రమాగమ-౧౧ అభ్యాసము
 అక్షరప్రణామ-౧ అభ్యాసము.

క తో ప ని ప త్త

ద్వితీయః ధ్యాయః—ద్వితీయవల్లి.

(ప్రథమాదిపదిగణపముచేత పంచమవల్లి)

౨-౧ అభ్యా, ౨-౧ వల్లి, ౧-౧ మంత్రము.

అప. బ్రహ్మార్యవ్యయం తిరిగింతుల అధికకష్టమునుచేత మఱు
ప్రకారాంశముగ నీయ ద్ధ్యాయములందు పరమాదిపదిగణపముచేత—

మూ. పున మేకావశద్వార
మజస్త్వినక్రచేతసః,
అనుష్ఠాయ న శోచతి

విముక్తశ్చ విముచ్యతే. ఏతద్వైరత్. ౧

పద. పునం ఏకావశద్వారం అజన్య అపక్రచేతసః, అనుష్ఠాయ న
శోచతి విముక్తః చ విముచ్యతే. ఏతత్ వై రత్. ౧

టీక. ఏకావశద్వారం=మనునొకండు ద్వారములుగల, పునం=నగరము,
అపక్రచేతసః = అనుచిలువయిన - ఏకావశమయిన రిక్తావముగల, అజన్య =
ఏదనమాత్తకులతో (అట్టివరమాత్తకు), అనుష్ఠాయ = ధ్యానించి, నశోచతి=
దుఃఖించుట. విముక్తశ్చ=విముక్తులగుచున్నారట. ఏతద్వైరతీయ, విముచ్యతే
=నంసారణభమునంటి విముక్తులగుచున్నారట. ఏతత్=ఈమందిత్రోక్తములవ
త్తత్వము, తేవై=ఏవై ప్రశ్నించిన ఆయాత్మకత్వము.

౧. పునమనగా ఇరలు శక్తిరతుని గ్రహించరలయందు. ఈశక్తిరము
వలె పునమనకు నమావభక్తములు చాలగలవు. పునమనకు ద్వారములు, ద్వార

వివరములు:— ఆశ్చర్యశక్త్యనునుగూర్చి యిదివఱకు ఎన్నెచో విధములగా విరూపింపఁబడియున్నదిగా, కుఱల ఆశ్చర్యశక్త్యనునుగూర్చియే యీ భ్రష్టియగును. యేల వివరింపఁబఱచునవి సంకయము కలుగవచ్చునుకాని 'భూయో-ఽపి పశ్యం వక్తవ్యం' అనున్వాయమువనువరలించి మఱచివిషయమును గూర్చి సంద్రంశ్యుడు అవిషయమును మిలభముగా గ్రహించుటకు తగినరీతిగా తోధించవలయు. చేగాని పునఱ క్షేత్రోపకం మున్నగునావిరి ఫాటియట అనా వశ్యకముని న్వాయుఖలు కలఱుచుచున్నామకావున భంగ్యంతరముగ నిర్దేశించఁ బడుచున్నది.

వికారవ్యాధుల వివరములు:—

శ్చంద్రములు 2:—వేద వ్యాధులు 5: శ్రీశ్రీ వ్యాధులు 5: వాసికావ్యాధులు 5: ముఖవ్యాధులు 10: మొత్తము 2

కాళితోష ఆధోవ్యాధులు 3:—నాభి 1, గుదము 1, ఉద్భ్ర 1, మొత్తము 3.

ప్రస్తావనము, 10.

అన్నియొకటి మొత్తము 100 వ్యాధులును మొఱుండునది.

శరీరమునకున్నా శరీరాధిష్ఠితులనున్న గల సంబంధము పుర, పురస్వాములను గల సంబంధమువంటిదిని చాల్చుటచేత పురముయొక్క వృద్ధిక్షయముల వలన పురస్వామికి వృద్ధిక్షయము కలుగవలసినదానితో అట్లే శరీరముయొక్క వృద్ధిక్షయములవలన శరీరాధిష్ఠితులకును కలవదయావదయములు కలుగఁ జాలవని గ్రహించవలయును.

శరీరాధిష్ఠితులకు శుభముగదా, అకలిని ఈశ్వరునిగా నిర్దేశించెవ్వరు అసంగకముగదా యిది సంకయముకలగఁవచ్చునుకాని, కవట పురస్వామియగు శక్తినిగూర్చి విద్యుదయము 'అవ్యయ, అనక్రమకం' అను ఈశ్వరశక్త్యవృత్తములను ద్వేషించెవ్వరులేక ప్రకృగభిచ్చుచును ఈశ్వరునకు పురస్వామిశక్త్యముకొన

సంకసమేయసుతువు కనకబంధతో చెప్పబడినది. నూలమునందు 'నిమగ్న
 కృదితువ్యురే' అని ప్రకటనగా చెప్పబడినటుల తోచుచున్నది. కాని తత్పూర్వ
 మిత్యాభాసనవిహారాత్కము భాష్యమునందు "ఇవ్రావాదిభ్యాశ్శుక కామకర్త
 యంభైః దిముక్తాభవతి; నిమగ్నకర్త నిమగ్నకర్తే-ప్రకాశకరం న గ్నహాశీకర్త
 క్" అని వచనమునందు ఆర్థభేదము చరిత్రహింపబడినది.

ఃశుచి అభ్యా, శుచి చ్చి, శుచి సంప్రయ.

అ. అహాత్ ప్రకల్పవచ్యమను నీదేహమునందునూ త్రమే యుం
 దుటతను. ఇంక శుచునగా వర్తమానకర్త యనుచున్నచుండే యామంత్రి మునందు
 ప్రతిపాదించబడుచున్నది.

మూ. హాగోన శ్చ చివ ద్వయ రస్తరిశున !

ద్ధోణా వేదిష దతిథి ధ్ధురోణసత్,

శ్చుషి ద్వారస దృతస ద్ద్వీయమస

దద్ధా గోణా ఋతణా అద్రిణా ఋతం బృహత్. ౨

య. హాగోన శుచివల్ వయః అన్తరీక్షవల్ హోణా వేదిషల్ అతిథిః
 దురోణసత్, శ్చుషిల్ వరసల్ ఋతంబల్ ద్ద్వీయసత్ అద్ధా; గోణాః
 ఋతణాః అద్రిణాః ఋతం బృహత్. ౨

టీ. శుచివల్ = నిష్కలభవమున ఆకాశమునందున్నట్టి, హాగోన =
 అతిశ్శుభ్రమును, అంతరీక్ష సత్ = అంతరీక్షమునందుండువామను, వేదిషల్ =
 అన్నిహోత్ర వేదియందున్న, లే ద్ద్వీయమసత్, హోణా = అన్నియ్యనూపు
 దును, దురోణసత్ = శ్రోణికలమునందున్న, అతిథిః = హోత్రకర్తృరూప్రభును,
 లేక దురోణసత్ = స్వహములందు, అతిథిః = అతిథియయిన బ్రాహ్మణుడుగా
 కన్పించువాడును, శ్చుషిల్ = నుచున్నట్లందు అంతర్యామిన్వనూపుడుగా నుండు
 వాడును, వరసల్ = వేనకలం సంకర్ష్యామిన్వనూపుడుగా నుండువాడును,
 ఋతంబల్ = భక్త్యునువరదు లేక అభిజ్ఞునువం దధిష్ఠితుడైయయుండువాడును.

కొనునట్లు ఆకాశమువలెనుండువాడును, అట్లాగే కంఠశక్తి నుక
రానిరూపమున అనుబంధ దుష్టవింశతివాడును, నోజాగి = భూమియందును
ప్రసాదువాదిరూపమున జనించువాడును, ఋతలాగి = యజ్ఞాంగరూపమున
జన్మించువాడును, అద్రిలాగి = పర్వతములయందీ నద్యాదిరూపమున జన్మించు
వాడును, ఋజరి = సర్వాత్మ సుందయ్యును అనికేకస్వభావమును, బృహారీ =
సర్వకాలమున భస్మలవేక ఆదవతీకరితే గొప్పవాడును, (తైయోత్త అగు
చున్నాడు.)

కా. శుచియనగా నిర్మలము, అట్టివ్రతేమొందును అనికేకస్వభా
వముతో వలెనుండు శుచిత్వము = సాంబంధ్యరూపులను వెలువడినగా అంశు
నివలించువాడు, లేక అంశులు నివాసభూతులును. వాయుస్వరూపమున అంశ
రిక్షమున వలెనుండు అంశరిక్షమును జేసియుండు అన్నియుతో క్రమము, లేక
భూభాగము, అనలముండువాడు వేదియైతొక యిదిగా అన్ని. శ్రు
'అన్నియైతొక' అని వేదియైతొక అనికేకస్వభావమును అని శ్రుతివ్రతములు వింత
స్వరూపమున, దుర్యోధనునగా క్రోధశక్తియు, అట్టివ్రతములకునుండు సోమ
వలెనుండునుండువాడు దుర్యోధి క్రమమును. లేక దుర్యోధనునగా
గృహము. గృహమునకు అనికేకస్వభావమున వచ్చినవ్రతములన్నియును. మను
య్యులం దుర్యోధియైతొక అనికేకస్వభావమునుండు వ్రతములనుండు. ఇదియనగా
మనుష్యులందఱి క్రమములనుండు దేవతలు, వారియం దుర్యోధియైతొక అనికేక
మొందువాడు అనికేకస్వభావమును, ఋతమునగా సకలము లేక యజ్ఞము, వాని
యందుండువాడు ఋతమునకేకస్వభావమును. సోమమునగా ఆకాశము, అరవి
యందుండువాడు సోమమున కేకస్వభావము. ఆపర్వలరంగా అరవియం అట్టి ఆపర్వలం
కంఠ, శక్తి, మతరానిరూపమున జన్మించువాడు అట్లాగేవలెనుండును.
నోజాగి భూమియందును ప్రసాదువాదిరూపమున జన్మించువాడు నోజాగి
దేశరిక్షమును. ఋతమునగా యజ్ఞాంగము, కన్యావమున జన్మించువాడు
ఋతమున కేకస్వభావమును. అద్రియనగా పర్వతములు, అట్టివ్రతములనుండు

వాడు పోషకుని క్రవంబడును. అట్లు అనగా బలములు అట్టి అస్థులందు శంఖ, కుర్చీ, మరణాదిరూపమున జన్మించువారు అట్లు దేవంబడును. నో బహుగా భూమి, అభూమియందు ప్రీ హేయవాదీరూపమున జన్మించువారు నో బాహునింబడును. మింకనునంగా అంభాంగము, తక్కువమున జన్మించువారు బుంకతం దేవంబడును. అట్లు అనగా బద్ధులయలు, అట్టి బద్ధులములయందే నద్యాదివృక్షముల జన్మించువారు అట్టి బాం దేవంబడును. ఇట్లు నద్యా ద్ముఖ దిగులయొక బుంక మనగా అవిశేషము—అనగా నిర్మలము, అట్టి వృక్షావనములవారు. బృహత్తరగా వర్షమునకు కారణభూమి దేవంబడక బృహత్తరంబడును.

ఈమంత్రమునకు వ్యాఖ్యానభూతమగు బ్రాహ్మణమునకు "అపో వా అంతోష్ట వాంఠ స్మృతివల్" అని అభిప్రాయముగా అర్థము ప్రతి హించుటయే యున్నదిగా, అత్త వరముగా నిరతు వ్యాఖ్యానములయొక్క యుక్తమేచా! అని కొందఱుకుకల అట్లయినను నేనుచెప్పినవియమునకు దనంగక మేమియు లేదు. అత్త వర్షవృక్షాదులయొక్క మేము చెప్పినవన్నాదము కార్తవ అత్త వృక్షాదులకు అనిత్యునిసూక్ష్మయే యామంత్రమునందు వినింకుటదేనని తలచినప్పుడు, బాత్తువందు వర్షవృక్షయగు అత్త యొక్కచేకాని అత్త వేదముచాత్తము లేదని నుండార్థము.

వివరణము:—యొక్కమునకు నో బుంకమునందుకట్టి సాక్షునివేదము నకు ప్రోంకలలో మని పేరు. నుకోలుకుకు మాంబనకునకు 'ప్రోం' మి: యద్ధాంకరము ఆచార్యులవారిచేత గైకొనబడినది.

1-వ అధ్యాయము, 2-వ పల్లి, 3-వ కుంకము.

అది, అత్త వృక్షాదుల ప్రాప్తికి కారణభూమి దేవంబడునును:—

మూ. డొన్వ్యం ప్రాణ మున్నయిత్యోపాసం ప్రత్యేకవృక్షం,
మత్త్యో వామనమాసీనం విశ్వేదేవా ఉపావతే. ౩

పద. ఉద్ధృతి ప్రాణం ఉన్నయతి అపానం ప్రకృత్ ఆస్యతి, మధ్యే వాచనం అసీనం విశ్వే వేదాః ఉపాసతే.

టీక. (యమపవ్యయః), ప్రాణంప్రాణవృత్తిరి, ఉద్ధృతిఃస్థూరయము కంటి ఉద్ధృతంగా, ఉన్నయతి = బొందించుచున్నాడో, (అజేదిభయంగా) అపానం = అపానవృత్తిరి, ప్రకృత్ అస్యతి = అధోభాగమునకు జుట్టివేయు చున్నాడో, మధ్యేఽప్యాదయకలులయొక్క మధ్యభాగమునకు, అసీనం = ఉన్నవాడున్నాడు, వాచనం = అందఱచేత పొందఁబడిన (కలఁజుట్టిబొత్తులు), విశ్వే వేదాః = వేదకలందఱు, ఉపాసతే = ఉపాసించుచున్నాడు.

కా. ఏకత్వ వ్యాకముకములములందీ ప్రాణవృత్తిరి ఉద్ధృతిభాగమున బొందించుచున్నాడో, అజేదిభయంగా అపానవృత్తిరి అధోభాగమునకు బొందించుచున్నాడో అట్టియొక్క వ్యాకముకములంతర్వర్తియగు యుపాసకము నందఱు నివసించుచున్నాడఱు. అయితల్ల అందఱకు నేనింబఁచకవచ్చాడు. అట్టి యొక్కనే దేవతలందఱు ఉపాసించుచున్నాడు. ఇది అధినీవార్థము. ఆధ్యాత్మ పరము—దేవతలవలగా చేతులవేసిండ్రియములు (సామాన్యములు సార్వ భౌముని కానకలకు చేరియించుచుగోచి యొట్టుల నేనించుచున్నాడో అజే దిభయంగా) యపానవిత్థాకమున నును బలెరి అత్తకు వచ్చుండుచున్నవై నవ్యువా వేనించుచున్నవి. దీనివలన యపానవిత్థాక ర్తవంతె భిక్షుందఱు అత్త ప్రకాశించుచున్నాడని సిద్ధించుచున్నది.

అ-వ ఆధ్యా, అ-వ వట్టి, క-వ మంత్రము.

మూ. ఆస్య విస్త్రంసమానస్య కరీరస్థస్య దేహీనః,
 దేహః ద్విమూల్యమానస్య కీ మత్ర చరిశిన్యతే.
 ఏకత్వై శ్చత్.

ఇక ఆస్య విస్త్రంసమానస్య కరీరస్థస్య దేహీనః, దేహత్ ఏమన్య - చునస్య కి అత్ర చరిశిన్యతే, ఏకత్వై శ్చత్.

టీక. జీవనవిజేతాముగలవాడై, కరీర్మస్య = జేతానునందున్నవాడై, విష్టంబనానభ్యం = జేతానునంది కలిసోల్లమున్న, అన్య = తానూత్త, జేతాన్ = జేతానునంది, విముచ్యమానస్థ (వశ) = విముచయతుడందగా, అత్త = ఈ జేతానునందు, కిం వదిలివర్తలేమిది విచారించుండును. వికేన్ = ఇది, తల్లై = అదియేగదా.

కా. మజేతాను వాక్రంబిది. కున్న కుత్త యుజేతానుని వదలి దోలవదివర లాజేతానునందు మరేది విచారించుండును? ఏమియు నుచియింపదలాలదని భావము. అపశ్చయమునందు నగణాధ్యక్షులందఱు రాజవగమునందలి పాఠశాలనాదకు నివయము తెలిసినకంటవే నగరవాసులకు ప్రబలంబగు భయంబడి యిటులపాఠశాలయన్నారో అదేవిధముగా జేతానుని నగరమునకు అధిపతియగు అత్త జేతానుని నుచిపాపునందగనే కార్యకరణ కళాపదాదులకు ప్రాణాధికమంతయు సాతలనంబు తులిపాపుచున్నది యెఱుంగరలయును. దీనివలన ప్రాణాధికముకంటె అత్త అన్యదని పేర్కొనుచున్నది.

అవ అన్యా, ౨-౪ పట్ట, గీ-వ మంక్రము.

మూ. న ప్రాణేన నాపానేన మర్త్యో జీవతి కశ్చన,
ఇతరేణ తు జీవన్తి యస్మిన్నే తాపుపాశ్రితే . గ

నక. న ప్రాణేన న అపానేన మర్త్యో జీవతి ఏ చ న, ఇతరేణ తు జీవన్తి యస్మిన్ ఏతో ఉపాశ్రితా.

టీక. ప్రాణేన = ప్రాణముచేతగాని, అపానేన = అపానముచేతగాని, కశ్చనమర్త్యో = ఏవారోకనుచున్నవనుకొన్న, నజీవతి = జీవించుటలేదు. యస్మిన్ = ఏమూత్తయందగా, ఏతో = ఈప్రాణాపానములు, ఉపాశ్రితా = అత్తయందయన్నవో, (అట్టి) ఇతరేణయ = ప్రాణాపానవర్తికై క్రమంబున అత్త చేకవే, జీవతి = (చుద్ద్యులు) ప్రాణములకు భరించుచున్నాడు.

కా, లోకములను ప్రాణదైవ్యులు, ప్రాణవాయుత్తరేకగాని లేక ఆపానవాయుత్తరేకగాని లేక చక్రురాసీంద్రియములచేతగాని జీవించుటలేదు. పరాధము కలసియున్న ప్రాణాశాసవక్త్యురాసిన మెప్పుడును జీవన మోగుకము కాజాలను. సంపూర్ణములను క్షుణ్ణాదికము వనప్రకీకనంక లోకములనును గవలనుచున్నచేగాని వ్యకంత్తముగ నెచ్చటను గవలనుచుండుటలేదు. కావున ఆదేవిధముగా సంపూర్ణములయిన ప్రాణాశాసవక్త్యురాసినములయినూర ప్రాణాదికములందె విభిన్నుడగు అక్షరేతనే జీవించుచున్నది. ప్రాణాశాసవక్త్యు రాని నిలకణాదనకు పితూత్త యుండుటచేతనే ప్రాణాశాసాదికములు చక్రు రాదివచూతమునందు చేసి ఈ సంపూర్ణములందు చేరిని అక్షరే పున్ద్రవ్యాపా రములలో జీవించుచున్నచో ఆట్టియాత్మ యాసంఘాతముకంటె విభిన్నుడనవి మయులు ముష్టముగనే విద్ధించుచున్నదిగదా.

౧-వ అధ్యాయము, ౨-వ పల్లె, ౩-వ యుక్తము.

మహా పాస్తత త ఇదం ప్రవక్ష్యామి గుహ్యం బ్రహ్మ సమాధేనం, యథా చ మరణం ప్రాప్య అత్తా భవతి గౌతమ.

మర. పాస్తత త ఇదం ప్రవక్ష్యామి గుహ్యం బ్రహ్మ సమాధేనం, యథా చ మరణం ప్రాప్య అత్తా భవతి గౌతమ.

టీక. గౌతమ = పింఛిశీరుఁడా! (పిల్లచూత త్వమును తెగిసికొనని యొదల) మరణం = మరణమును, ప్రాప్య=పొంది, అత్తా = జీవము, యథా = విధముగా, భవతి=కలుగుచున్నచో, (అథా=అట్టి) సమాధేనం = ఆవిప్రాసనమును, గుహ్యం=అపరహస్యమునుటనగు, ఇదం=ది, బ్రహ్మ = బ్రహ్మమునుగూర్చి, హంత=భవ్యము, జీవీతి ప్రవక్ష్యామి=చెప్పుఁగలను.

కా. ఓ గౌతముఁడా! పిల్లచూతుడు ఎవరికిఁ బయోధల గుహ్యము యొక్క అపరతి కలుగుచున్నచో, పిల్లచూతుడు మఱుంగనియొదల మరణములు పొంది అపనవరణమాపమగు సుఖారమును నిరంతరము పొందుదునునో

అట్టి అభిప్రాయమును అతిరహస్యమును అనుభవమును నీకు బోధించు గలను.

వివరము:—'యోయం ప్రతే విదిత్యా మనన్యే' అని ప్రశ్నించి నప్పుడు అది బాగా స్పష్టమగుచును నది కేవలము వాచకమును కరణమునుండను. తత్పరిణామి కాకాథా నామం క్రమం చెప్పబడినది.

౧-వ అధ్యాయం, ౨-వ పల్లె, ౩-వ చుక్కము.

మనా. యోనిచున్న ప్రకరణమునే శరీరకాయము చేసినది,
 స్థానమునున్నచుండును ని యుభాకర్త యుభాశ్రుతమ్.

మన. యోని అన్యే ప్రకరణమునే శరీరకాయ చేసినది, స్థానం అన్యే అను నుండు యుభాకర్త యుభాశ్రుతం.

టీక. యుభాకర్త = వారువారు ఇచ్చాంకరములందుచేరిక ప్రయోజన కర్తలు గణనగిరియు, యుభాశ్రుతం = నానానాపాఠిక విభాగము వచన రెండియు, అన్యేచేసినాంకరములేవిట, శరీరకాయవిభాగకరణకారము, యోని ప్రకరణంలేకగర్భవారముచేయుచున్నారు. అన్యే చేసినాంకరములేవిట, స్థానం=పుష్కరిస్థానంభావమును, అందుయంతి=చేయుచున్నారు.

కా. పూర్వకర్తమునం దన్యరెట్టి కర్తల వాచించిలో, ఎన్నరెట్టి ఉపాసకమునం వాచించిలో అట్టిస్థానముల బాంకరములకరణముల బోధ గ్నివ ప్రయోజనకర్తలకు ఉపాసకలకు తోనటుల ఏమి శరీరముని పొందుట కయి మాకా నికృ గర్భవారము ననుభవించి (మనస్కాంకలగతో బహుదన్య ములగతో) పుట్టుచున్నాడు. అధములయనవారిల వృత్తినిస్థానకారమును పొందుచున్నాడు. 'యుభా కర్తలం నుభావం' అని శ్రుత్యంకరమునొక తులనముననే ప్రతిపాదించుచున్నది.

వివరము:—౧ శ్రు. తన్య ఇతా రనునీయితరణాః అభ్యాసోవా యత్తే రనునీకాం యోని చున్నట్టిలో బ్రాహ్మణయోని నా కుశ్రీయ కం—11

యోనింవా తైశ్చయోనిం వాచక య ఇహ కథామచరణా ఆభ్యాశోకా
యస్తే కథామాం యోని కూట్యోకశ్చయోనిం వా మాకరయోనిం వా
చాంతాలయోనింవా. ధాంతో ౫. ౧౦. ౭.

౧. శ్రు. ఈ నిర్వాకర్తలే నమస్కారభేదే త్రాప్యస్త్రా వ.

౨. స్తుతిః—పక్షా ఆశ్రమాశ్చ నికర్తవిష్టా ప్రకృత కర్తృభు
మనుభూయ కకశ్చక్షణ విశిష్టదేవ వాచింబహుచాయశ్చక్రీకవృత్త రిక్త
సుఖమేధసో జ్ఞా త్రుతివద్యంబే. నౌకసంభర్త మాత్ర. ౧. ౧౦, ౫౯.

కుచ్చుగు శ్రు తిచ్చుమి లనేకమ ఓయిగ్గమను అమవపించుడున్నవి.

పాఠములు ౧. వాచికములు, ౨. మానములు, ౩. వాచికములు
అని త్రివిధములు. అందులో కరీరవనింధములుయవ వాచికార్థములు అధిక
ముగా తోనర్చివయెడల స్థావరవిత్తమును, వాచికధాచాధికమునక జమ్మి
చుగాదివిత్తమును, మానపాపాధికములేక అయ్యెలాతిత్వమును పొందునని
మనస్త్రుతియం దిట్లు చెప్పబడినది:—

శ్లో. కరీరతైః కర్తృభోష్టైః యాతి స్థావరతాం వచి,
వాంతైః కమీన్యకతా మాంబై రస్త్యనానితాప.

(నుశస్త్రాని ౧౫. ౯)

౧-వ ఆధ్యా, ౨-వ పల్లి, ౧-వ మంత్రము.

అను "నుశస్త్రాని బ్రహ్మ ప్రవక్త్యామి" యని ౧-వ మంత్రమునందు
చేసినస్త్రుతిక వసువారిని ఆ బ్రహ్మముకనుకూర్చి చెప్పవచ్చును:—

మూ. య ఏవ. సుక్షేపా వాగర్చి
తామం తామం భువంతో నిర్మిమాణాః,
త దేవ తుక్రం తద్భ్రూహా,
తదేవామృతముప్యతే,

లేస్టింట్లో కాలాత్మ్యమును
లేదు నాత్మ్యత కల్పన, ఏకవైఖ్యత

ఇది, యిది మిది నిష్పేష లోగర్తి కాదుం కాదుం ప్రయమి గర్తి
మాది, కత్ ఏవ గుర్తిం కత్ ప్రస్తా కన్ ఏవ అన్యుకం ఉత్పలే, కస్టిన్
చాకా క్రణా వచ్చె కన్ ఉ న ఆత్మ్యే కి చ న, ఏకత్ వై కత్.

టీక. సుప్రేష = (అంతఃకరణవ్యతిరేకములయిన ప్రాణాదిగతం
ప్రియములు) నిర్దిష్టించిన పనుమాదంగా, కాదుంకాదుం=అయా కాదుంలకు,
నిర్దిమాణం=ర్పించుచు, యుం=వి, ఏవక=ఈ, ప్రయమింపుచుంపుచు, లోగర్తి
=మొక్కనుచున్నాఁడో, (కానిమాత్రము నిర్దిష్టించుచో) తరేన = ఆప్రప
పుడే, గుర్తిం=నిశ్చయమున, కత్ ప్రస్తా=అప్రస్తామ, కత్ ఏవ = అదియే
(అప్రస్తామే), అన్యుకం=అన్యుకమున, ఉత్పలే=విచ్చుండుచున్నది, కస్టిన్=
అప్రస్తామంబున, కస్టిన్=అన్యుకవిచ్చుచిలోకములన్నియు, క్రణా=అక్ర
యించుచున్నది, కర్పన=విచ్చుచున్నాఁడు, కన్ = చాచిరి, న ఆత్మ్యే కి =
అతిక్రమించుకాలముగదా. ఏకత్ =ఇది, తవైవ=ఏవకీర అప్రస్తామేకదా.

కా. అంతఃకరణ వ్యతిరేకములను ప్రాణాదిగతప్రియములు నిర్దిష్టం
చుండగా కానిమాత్రము నిర్దిష్టంక కాలగూతుండయి అవిచ్చుచేత క్రమం
చు నవికాత్మ్యభేదకాకమును విశ్రయించుచు నిర్పించుచున్నాఁడో అకుడే
బిశుద్ధమయివచ్చేయు నిరూఢమయివచ్చేయు వల్లప్రస్తామ, ఇంకకంటె భిన్న
ముగ ప్రస్తామమందిలేదు. ఇదియే అన్యుకము—అయినా విచారణకాకమున
గర్వకాక్షయమును బిచ్చులనుచున్నది. కృతివ్యాధి నశలలోకములు వర్వ
లోకములకు వాదనాహితుండగు అప్రస్తామంబునే అక్రయించుచున్నది. అట్టి
ప్రస్తామకంటె భిన్నముగవిచ్చుచువచ్చి వస్తువేళను. ఇదియే ఏవకీర ప్రస్తామ.

ఈన ఆత్మ్యా, ఈన వట్టి, కా-న మాత్రము.

అన. అక్షయకర్మవిభావమునుకూర్చి ఇదివలెను లోపించుచున్నను
వకాత్మిగుండగువారులు వదిలెడి యుక్త్యాసములచేత వాగముక దిక్కులకు

వారిని దుష్టముల బ్రహ్మకర్మలక్షణములు పునరుత్థవోచములు సాటింపక కలు
సాయలు లోభోపకలమునవి కుతూహలముల భగవనియును క్రుతి చుటలు
అర్థైకత్వదిక్షాఽమును యాక్రిందినూక్రములలో ప్రతిపాదించుచున్నది:—

మనా. అస్మి ర్మదైకో భవనం ప్రవిష్టో
రూపం రూపం ప్రతిరూపో బభూవ,
ఏక ర్మథా నర్మభూతా న్తరాస్తా
రూపం రూపం ప్రతిరూపో బహీశ్చ. ౯

ఇద. అస్మి యథా విక భవనం ప్రవిష్టో రూపం రూపం క్రుతి
రూపం బభూవ, విక కథా నర్మభూతా న్తరాస్తా రూపం రూపం ప్రతిరూపక
బహీశ్చ.

టీక. యథా=విధముగా, విక=వికృతైన, అస్మి=అస్మి, భవనం=
లోకమును, ప్రవిష్టో = క్రవేశించినట్లు, రూపంరూపం = దాస్యమును క్రుతి
దార్పణిభవమునగునొప్పు, ప్రతిరూపం = ఆనూదాహ్యమునకుతోక నూనము
గలది, బభూవ = ఆమికో, కథా = అజేదముగా, విక=వికరించుచున్నట్లు
పుండ్రే, నర్మభూతాంకరాస్తా = నర్మభూతములకు అంకరాత్తయై, బహీశం
కలువలనున్నా. రూపంరూపం = క్రుతిరూపమునగునొప్పు, ప్రతిరూపంబనున
వయన రూపముగలవాఁడు, (బభూవ=ఆమివ.)

ఈ ప్రకాశనమధ్యభాగమున అస్మి యొక్కండే లోకమునందుగల
దాన్యమును దార్పణిభవమును క్రవేశించి ఆనూదాహ్య దాన్యమునకుఁబడిన
రూపముగలవాఁ డెట్లునున్నాడో-అనగా నెట్టిదాన్యమును కాల్పుకో
లదాన్యముయొక్క క్రుతి దార్పణిభవము నకుఁగరించి అస్మిభూతంకరాస్తామింక
ముల కదోయుద్భులు యెఱులగనంబడుచుండునో, అజేదముగా వికృతే
అనవ అత్తయే నర్మభూతములందు నర్మజేనములందు అతిమాత్సర్యారమున
అంకరాత్త భూతుండయి క్రవేశించి ఆనూదాహ్యములకు కరిగనూదముగల

వాడు అనుచున్నాడు. ఆనాటినుండి వికారవహితుడయి లోలువెలుగుల ప్రకాశించుచున్నాడు.

మన ఆధ్యా, మ-క వర్ణి, గం-వ మంత్రము.

అవ. మహాకవ్యజ్ఞాంశము చెప్పబడుచున్నది:—

మూ. వాయు రక్షితైకో భువనం ప్రసిద్ధై
 మామం మామం ప్రతిమాహో బభూవ,
 ఏక స్తథా సర్వ భూతా వ్రతాత్తా
 మామం మామం ప్రతిమాహో బహిశ్చ. ౧౦

అను వాయుః యథా ఏకః భువనం ప్రసిద్ధః మామం మామం ప్రతి
 మాహో బభూవ, ఏకః తథా సర్వభూతా వ్రతాత్తా మామం మామం ప్రతిమాహో
 బహిశ్చ. ౧౦

దీక. మధా = వివిధముగా, ఏకవాయుః = ఒక్కటియగువాయుః,
 భువనం ప్రసిద్ధిః = భూమియను ప్రదేశం దక్షిణ, మామంమామం = ప్రతిదేహమును
 గూర్చి, ప్రతిమాహి = నమానములనుమామముగలది, బభూవ = అయిపో,
 తథా = అదేవిధముగా, ఏకః = ఒక్కఁడయిన అత్తయి, సర్వభూతావ్రతాత్తా =
 అంతరాత్పర్యమునుతో సర్వభూతములనుబంధించుచుండగా, బహిశ్చ = కలు
 వలను దీక్షి వాడయి, ప్రతిమాహి = నమానములను మామముగలవాఁడు,
 అనూపః = అయిదు.

కా. దేవదీక్షింబా! ఒక్కటియగువాయువు, ప్రాణాత్పరమునేక
 వలప్రాణుల దేహమునకు ప్రదేశించి అయాప్రాణులకు తోలుల అయా
 మామముల గలది యెటుల నున్నచో అదేవిధముగా ఒక్కఁడయినఅత్తయి
 వలభూతావ్రతాత్పర్యమువలయును లోలువెలుగుల అయామామములకు తోలు
 మామముల గలవారివలె ప్రకాశించుచున్నాఁడు.

అవ అభ్యా, అవ వర్తి, ౦౦-వ మంత్రము.

అన. అక్కడే కర్మాత్మ విదయవయదు అప్పుడు సంసారశక్తియను దుః
ఖకృతు కరుణకు పురుషునో సుఖించునవి నిర్ధించునవి కర్మాత్మమునకు సం
యవి అట్టివిలేవనుటవగాను యామంత్రము చెప్పులగుచున్నది:—

మూ. సూర్యో యథా సర్వలోకస్య చతుః
వలిప్యతే చాక్షుషై ర్వాహ్యోజ్యైః,
ఏక స్తథా సర్వభూతాన్తరాత్మా
వ లిప్యతే లోకదుఃఖేన తాహ్యైః.

కవ. సూర్యు యథా సర్వలోకస్య చతుః వ లిప్యతే చాక్షుషైః
తాహ్యోజ్యైః, ఏకః తథా సర్వభూతాన్తరాత్మా వ లిప్యతే లోకదుఃఖేన
తాహ్యైః.

టీక. సూర్యుః = సూర్యుండు, సర్వలోకస్య = నీలకర్పూరులు, చతుః =
శత్రుభూతుడైనను, చాక్షుషైః = శత్రులబంధములయొక, తాహ్యోజ్యైః =
అశుచ్యుని వజ్రాన్తర్కవంబంధములను తాహ్యోజ్యములచేత, యథా =
ఏదిధముగా, వలిప్యతే = తాడెబడచేసి, తథా = అదేధముగా, ఏకః = ఏక
దగు, సర్వభూతాన్తరాత్మా = సర్వభూతములకు అంతరాత్మ స్వభూతమున సంఘ
పురుషుండు, లోకదుఃఖేన = లోకబంధములకు దుఃఖముచేత, వలిప్యతే =
వృత్తికడబడచేడు. (చ. అనుభవము) తారాత్మ = వెలువరి (ప్రచ్ఛాములకు
సంబంధించినది కావదు.)

రా. సూర్యుండు ప్రాణీననూరాముయొక్క చతుఃమంత్రములకు
వర్తికోపకారము నొనర్చుచున్నవాడయి అంత్రత్రవకర్మములగు మాత్ర
పురిహారులనుకాక గాదియనుచును అశుచ్యునివర్కవంబులై తోపములచేత
ఇటులతాడెబడుచేసి అదేధముగా ఏకమయిన అత్త సర్వభూతాన్త
ర్వ లిప్యతేనను లోకదుఃఖముచేత వృత్తికడబడుటలేదు. తారాత్మకము

వన. వికా వికే పర్వభూతాస్త్రరాత్నా నికం దూపం లనాంః యో
కకోపి, కం ఆత్మభ్రం యే అనుభవ్యంతి కీదాః లేదాం నాథం కాశ్యకం న
ఇకలేదాః.

నేక. వికా = (నంకంటె అల్యంతును, అధికంతును, తపనోననూను
తును ఆనీవా(దు) మనోకృతును లేనివా(దు)ను, వికా=అర్పణకర్త స్యాధీపమ
గాః గలంకంతును, పర్వభూ-తాంతరాత్నా = పర్వభూకమలకు అంతరాత్న
స్వసూత్రంతును (ఆకు) మనవికాత్న, వికంభూపం=శుక్లవిజ్ఞానభవయాప్రసి,
అనంధా = అనేకవికంభూజగలవానిగా, కకోపి = చేయుచున్నాడో, యే
కీదాః=వికావ్యాంతులు, ఆత్మభ్రం = బృహదీరత్యాయనా-కాకాంశర్లతమను, బుద్ధి
నకాయంతున్న, కంకాకయాత్తను, అనుభవ్యంతి = చూచుచున్నారో, లేదాం
= చాచితే, కాశ్యకం నాథం=కాశ్యకతులయవ చుఖము, ఇకలేదాం = ఇకరులకు,
న=అట్టిచుఖకు లేదు.

లూ. ఆదరమేశ్వరుడు పర్వగతుడు, పర్వకంఠ్రు యం, ఆకవికీ నముడు
గాని ఆకవికంటె అధికంతుగాని అల్యంతుగాని మనోకృతులేదు. అతని
యధీపనునంటే వికలకర్త గలడు. విలభయంగా అతడు పర్వభూతమలకు,
అంతరాత్న మాడుచునుచేత, అతడు తాను లభ్యవిజ్ఞాన సుందరూపమునో
అర్చిలీయంఢ్రికయ నానునూపావ్యకుప్తో సాధింబంధముచేత ఆనేకప్రకా
రములుగా నొనర్చుచున్నాడు. ఇటుల అనేకదోషములు కనయింక
అచింక్యమహిమచేతనేగాని సాధకాంకరగచయముచేత మాత్రమూగాదు.
బృహదీరత్యాయనాంకము కంతుంతునానిని - అరంగా బుద్ధియంతు ప్రీత
స్యాకారమునో పలయువానిని, ఆత్మ ఆకాశమునెది అమూర్తసూత్రము
గలవాఁడగుటచేత ఆత్మవ శరీరము ఆభారమనిచివర్తల యుక్తమకాదుగదా.
ఇందులకు వృష్టాంకము 'అనర్పణం కుఖం' అనగా అర్పణనంతు ముఖ
మున్నుచి, అట్టియాఅత్మను కీధీలయనవివిజ్ఞానములు తాక్యునియయములవంటి
వికాఖములయిన ఇంద్రియవృష్టలుగలవారలయి ఆచార్య, కాస్త్రీకలేత,

స్వాతిభవములతో గాంచుచున్నది, కీర్తనకుఁబట్టిన అట్టివిద్వాంసులగు వారికి కార్యకమము—అనగా అత్తానందజీవమును కుఘమి కలుగుచుగాని కదితమలకు అనగా బాస్యవిషయాదు క్షలుట్టగు అనిచేతులకు కార్యకనిఖమి స్వాత్మ భూకమంబవచ్చుటికిన్ని అదిత్యా ప్యవభావమువలన కలంగఁజాలను.

౨-వ అధ్యాయము ౨-వ పట్టి, ౧౩-వ మంత్రము.

మయా, విత్వోవీత్యానాం వేదపశ్చేతనానా
 మేవో బహుళానాం యో విదధాతి కామాః,
 త మూత్తస్థం యేఽను పశ్యన్తి ధీశా
 న్నేహం శాన్తి శ్శాశ్వతీ నే తరేమామ్. ౧౩

పద. విత్వః నిత్యాకాం తేకణః తేకనానాం వికః బహుళానాం యః
 విదధాతి కామాః, తం అత్తస్థం యే అనుపశ్యన్తి ధీశాః నేహం శాన్తిః
 శాశ్వతీ వ ద్భవేమామ్. ౧౩

టీక. వికః=విత్వః, తేకణః, యః=వివరమేక్యయః, బహుళానాం = అనే
 కలకు, కామాః = (వారివారి కర్మలకు తగిన) ఫలములకు, విదధాతి = ఇచ్చు
 చున్నాడో, వికః = అనుమేక్యయః, నిత్యాకాం = అనినానులయిన వారి
 లోపులు, విత్వః=విత్వమైరతుమటివాడు, వేదంబాంబై తప్యమగల బ్రహ్మణి
 వ్రంబవశ్చింతమః కలప్రాబులలోపులు, పశ్యన్తి = లేకననుకూలులు. అత్తస్థం =
 అత్త యనగా పృథగీర వృక్షయాకాళాంకవిష్ణుబద్ధిసహాయుడు అభివ్యక్తి
 గల, తం = అనుమేక్యయః, మేధీశాః = నిరన్యాయులు, అనుపశ్యన్తి=నూతు
 చున్నారో, నేహం = అట్టివారికి. శాశ్వతీకాంతి = నిత్యమయిన కొంత
 కుఘమ, ఇతరేమామ్ = తప్పింపు రయినవారికి, న = అట్టి కార్యకమయినకాంతి
 సుఖమవలెను.

శా, అనుమేక్యయఃకు నివాశరూపములగు పదార్థములలోను నిత్యుం
 దు, వై కేకనయినగల బ్రహ్మణిప్రాణులకు వేదపఠాతులు. అన్నిధియు మలగు తివ

కాలములకు దీర్ఘస్వము, అక్షరవిక్రమము అని పేరుపెట్టించుచున్నచో అట్లే బ్రహ్మవిభిన్నము అనునవ్యాఖ్యములకు చెప్పవచ్చును. అక్షరైకస్వనిమిక్రమేయని యొకంబుయందు. అదనవీశ్వరయందు, సర్వస్థానము, సర్వస్వస్వయందు. అతడందు కావోక్తుడే యయ్యును అనేకులకు సంసారములకు వానివారి కర్మలవలనభలమును - స్యానుగ్రహసిమి క్షయంబువానిని ఆచార్యాననుగా జన్మయించును. మృత్యుకాలకాలకన్యంబును అట్టియాత్మను వివిధాన్వయము స్యానుభవతూర్వకముగ నుచుకాస్తోపదేశసహాయమున జిలుంగునుచో అట్టివారికి కాల్యకాల సంవమునాది కష్టిత్వములకు కాల్యకాలంబును లేదు భాషము.

అన ఆధ్యా, అవ పక్షి, గకవ మం నైకము.

మూ, తదేతనిని మువ్వజ్జే ఒనిర్వేళ్ళుం పరమం ముఖం,
కథన్ను తెచ్చిబానీయూం కిము ఖాలి విభాలి వా.

౪౨ కల్ నికల్ ఇతి మువ్వజ్జే అనిర్వేళ్ళుం పరమం ముఖం, కథం ను కల్ దివానీయాం కిం ను భాలి విభాలి వా.

మీ, అనిర్వేళ్ళుం=ఇట్టివని నిర్ణయించిచెప్పటకు వచ్చుచుకాని, పరమం= శ్రేష్ఠమయిన, ముఖం=విభవమునది ఎఱుకొనగలదో, కల్=ఆకాశము, వికల్= ఇతి=ఇయ్యది అని, మువ్వజ్జే = (బ్రహ్మనైకము) కలంబుచున్నాడు. కల్ = అని, భాలివాకిము = బ్రహ్మకలంబుచున్నచో విభాలివాకిము = అన్నదాని జుట్టి గోచరముగా మువ్వముగా బ్రహ్మకలంబుచున్నచో (అనునవయమును) కథం= వీలకారముగా, దివానీయాం=నేతి తెలిగొనగలదా?

కా, శుభాత్కర్మమునకు ముఖము ఇట్టివి నిర్ణయించిచెప్పటకు వచ్చుచుండునాడు, మఱయు ఏకీకరైష్టమయినది, ఇది ప్రాకృతస్థయను అని అవచ్చావనిచోచరమైనను కావ్యవిషయములనుండి మఱువించబడిన భాద్రియవిష్ణులు గలవారిగులనేక శుభగాత్రయవిష్ణులులయిన బ్రహ్మనేత్రమునాత్రము కరకలంబులకముటలి ప్రకృతముగ నోపదేశముకమును

చున్నది. అట్టి నిరంతరమునుభవము నేర్పింపఁజాలకు ! అదేగా తామనా
 శ్రమమయమును బ్రహ్మచక్రము అట్టి కార్యమును జట్టివలె సాధ్యమున
 పూర్వముగా నెట్లెఱింగికో అట్టి సాధ్యమును నాకెట్లు ప్రాప్తియగును !
 ప్రకాశాత్మకమునకు చేత అది ప్రకాశించుచునే యుండుట నచాచమగాని.
 అయ్యది సాధారణమునకు నాయొక్కబుద్ధికి గోచరమునకు పట్టు ! లేక
 నాచరించువానిబద్ధికి ప్రకాశించదా?

అ-వ ఆధ్యా, ౨-వ పట్టి, ౧-వ మంత్రము.

అవ:—కవిశయమున ప్రకృతమునకు 'భాతి, విభాతివ' యని శీర్షకము
 చెప్పబడుచున్నది. పట్టణంగా:—

మనా న తత్ర సూర్యో భాతి న చక్షురారణం
 నేమా నిన్యతో భాన్తి కుతో ఽయమస్మిః,
 తమేవ భాన్త మనుభాతి నర్వం
 తస్య భానా సర్వమిదం విభాతి.

ఇది న తత్ర సూర్యో భాతి న చక్షురారణం న ఇమా నిన్యోః
 భాన్తి కుతో అయం అస్మిః, తం వీవ భాన్తం అనుభాతి నర్వం తస్య భానా
 సర్వం ఇదం విభాతి.

కాళకోపనిషత్తు ద్వితీయాధ్యాయమునందు
 ద్వితీయపర్వ నమాక్షరము.

టీక. తత్ర = స్వాత్మ భూతమున ఆదర్శ ప్రకృతమునందు, సూర్యో =
 సూర్యుఁడు, న భాన్తి-ప్రకాశించుట లేదు, చంద్ర కారణం-చంద్రుఁడు చక్షు
 ములు, నభాన్తి-ప్రకాశించుటలేదు, ఇమా నిన్యోః=ఈమెట్లం, నభాన్తి=
 ప్రకాశించుటలేదు, అయం అస్మిః=ఈమమ్మి, కుతో = ఎట్లు ప్రకాశించుచు ?
 నర్వం=సూర్యుఁడంత్రాస్తాత్మి నిన్యోః అమ్మి, భాన్తం = ప్రకాశించుచున్న, తం
 వీవ = ఆదర్శ ప్రకృతమున, అనుభాతి = అనుబంధి, ప్రకాశించుచున్నది. తస్య

భాషాల్ల బ్రహ్మముయొక్క కాంతివేళనే, ఇంద్రునివలె=ఈసూర్యుడంత్రాని లేక
బ్రహ్మమునుచూడవచ్చును, విభాతి=విద్యుత్తులముగ ప్రకాశించుచున్నది.

కా. దీక్షాకరణ! సాక్షాత్ ప్రకాశించును బ్రహ్మమునుచూచు ప్రవచము
కందుకల నావలనాభ్యుదయము ప్రకాశించునేమని సూర్యునియొక్క సూర్యుడు
ప్రకాశించుచున్నాను. అనగా బ్రహ్మమును సూర్యుడు ప్రకాశించునేమని
చాలాము. ఆసేదధముగా చుట్టునుగాని, నమ్మములుగాని, మెదుళ్లుగాని
అక్షయ ప్రకాశించునేమనిచాలాము. ఇట్ల మరలబ్రహ్మమునోచుచున్నప్పుడు అన్ని
వస్తువులు ప్రకాశించునేమనిచాలాము. విభాతివిద్యుత్తులవలన ప్రయోజనముగాని
సూర్యుడంత్ర నమ్మములయొక్క ప్రకాశించుచున్నట్లుల మరల నోచుచున్న
వస్తువుల అయ్యది అనగ మత్తునుని అనునదియు ప్రకాశించుచున్నది. అదన
మత్తునుని ప్రకాశించునేమని భూర్వాహి లేకబ్రహ్మముచాలా ప్రకాశించు
చున్నది. కావుననే అబ్రహ్మము 'భాతి విభాతి' అని చెప్పుచుచున్నది.
అనగా వాక్యకరములను విభాదిప్రకాశించుచేత బ్రహ్మముయొక్క ప్రకాశ
ములయొక్క బ్రహ్మముగా చెప్పియేలదుచున్నది. ఇందు బ్రహ్మముగా ప్రకా
శించు సూర్యుడులేచాడు ఇకమరల ప్రకాశమునోచునట్లు సూర్యుడు
కాదుననా. లోకములందుచూచి ప్రకాశనబ్రహ్మమునుచూచి రవికాశములను
భూమియొక్కను గనంబడుచున్నదిగాని భూమికికమునకు అభ్యావభావనబ్రహ్మము
గనంబడుచులేదు.

అం ప్రక్షాతాశాశ్చ్యురభవణంపాశకును కాశనోచుచున్నవంతు
ద్వితీయా భ్యాయమునందు ద్వితీయవల్లి నిమాక్షము.
ప్రథమాదివరిగణనము చేత మంచుమనల్లి సమాక్షము.
ఈవల్లికివంబంధించిన వివరణ గ్రంథ భాగము
అనుభవించి ప్రకాశముగన అభ్యాయము. ప్లో. 80-83.
అక్షరములములవ అభ్యాయము. ప్లో. 80-83.

శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యము.

క లో ప ని ష త్తు

ద్వితీయాధ్యాయము—శృతీయపల్లి.

(ప్రథమాదివిధిగణనములేత షష్ఠపల్లి.)

౨-వ అధ్యాయము, ౩-వ పల్లి, ౧-వ మంత్రము.

అప. బూరగచెట్టు మున్నగు పువ్వుకాకముయొక్క యాలమును-యోచి
నింజను చూచి కనన్బువ్వువీజము తేల్చే ద్రి యనోపరము కాకపోయినచి అప్పుడు
యనకు వీజమున్నది లోకమునందు బోజచెట్టు నిర్ణయించుకొనుచున్నాలో
అదేవిధముగా నుపారకార్య పువ్వుకాకముచేత తత్పరిపావనింపకు చూచు
ముయిన బ్రహ్మముయొక్క స్వయాకముకు నిర్ణయించుకొనుచున్నాలో నీయోజనపల్లి
ప్రారంభించు యుచున్నది:—

మూ. హిర్ణ్యమూలం అవాక్ శాఖ ఏమో ఒక్కొక్క స్వవాతనా,
తదేవ శుక్రం తద్వృష్టా తదేవామృతముచ్యతే.
తస్మిన్ లోకా శ్చిక్తా పృచ్ఛ తదు నాత్యేతి కశ్చన.
ఏత చై వ్యతత్.

ఇద. హిర్ణ్యమూలం అవాక్ శాఖ ఏమో అక్కడ వనాకనీ, కత్ ఏవ
శుక్రం తత్ బ్రహ్మ తత్ ఏవ అమృతం తిచ్యతే, తస్మిన్ లోకా శ్చిక్తా
పృచ్ఛ తద్ ఏవ అత్యేతి కః చ న, ఏతత్ చై వ్యతత్. ౧

టీ. హిర్ణ్యమూలం = నిర్ణయముచేసిన బ్రహ్మమే మూలముగా: గది
నట్టియు, అవాక్ శాఖ = నిర్ణయించుకొనుట అర్థముగా వ్యాపించిన శాఖలుగల

మలనీ చిగురుటాకులుగలదియు, శ్రుతిబిల్వలి న్యాయవిద్యోగచేకములను
 ఆకులుగలదియు, యెత్తను లావము కడము మున్నగు ఆలేగుస్కృతియనే
 పుష్పములుగాఁగలదియు, ముఖమునధునిచేదనలు కపముగాఁగలదియు, ప్రాణ్యుల
 తేర్పంత ఫలములుగలదియు, ఆప్రాణులయొక్క శృష్ట్యులును నీమహాయులుచేత
 బాగుగా ఎదిగి వెరచడిగాని దిగిసిహాయవ కర్మ వానవానియలకు అచాందర
 మూలములగులదియు, సత్యవాదులె బ్రహ్మోక్తములును. బ్రహ్మవిద్యుక్తగణము
 అరియెడి బ్రహ్మవదుకాములును నివాసభూతములునదియు, ఆయాశ్రానివాస
 ములు ముఖ్యకథామధ్యపరమయములును చేసిడి సార్వభౌమ కాక వృక్కశీత
 చాదిత్రక్షేణివా ఘోషితక సావితాకృష్ణ దుర్దికరాహ ముంద ముండేత్యాద్యనేక
 విధశబ్దకృత తునులేభూతమహావాసముగలదియు, (ఆనంగా నుతోడ ముందర్ని
 నల్పము నుతోడనూచమగ వృక్కశీతాత్యాదంబరములు, నుకలము నుభ
 వింఠినపుడు 'బయోమిట్టో' యని యథుంఠి విప్పింఠుండు మున్నగునవి)
 తింఠింపుకృతి సావితముని బ్రహ్మకర్మకృతము. అచాంకృష్టముచేత తొగవఱుగ
 బదల చనినదియు. సై తునుసాహాశ్యశ్శవృక్షము మునుమున్నది. తునుసారతే
 ఆశ్యశ్శవృక్షముగా నీల నిమాంబులచేసిరి. తునుసారము ఆశ్యశ్శవృక్షము
 కాదుకర్మలను గానిచేత కంఠికోనయి నిశ్చయచరణక స్వభావమైయున్నది.
 పుల్లనరకతిక్కశ్చేకామలకు కాఘోదకాఘం కదిగయున్నది. సకాకనము—
 అధంగా అనావిముగులచేత దీరప్రవృత్తమునవి. ఇట్టి యావసాహకృష్ణము
 వను మూలమునకృష్ణియూ అనే తున్దనుయొనరి, వైరన్యాత్మజ్యోతిర్యభావ
 ముయ్యరి. అదియు అన్నిటికంటె మరూలైవదగుటవలన బ్రహ్మచరి తెప్పఱును
 చున్నది. అదియు అవినాశివృథానము కలదియగుటచేత అమృతము తెప్పఱ
 బుడున్నది. 'వారాఽఽరంభణం నివారోవానుభేయ మన్యక కుక్యమో
 శిర్షి' అను శ్రుతివచనమునఠి బరమాకృతశ్శృణూమిఁదన బ్రహ్మచరియను
 భోగములు గంభర్వనగర, దురుదుడియ్యునక, మాఝానదులులంబు వరమాన్త
 దర్మము లేదోవుటచేత తున్ద్రీకృతిలఱుములు గలవానివలెఁ గనంబడు

చూడవలెను. భువనానికార్యము మృదానికారణమును ఆదిక్రమించి యెటుల యుండవలెనో అదేవిధముగ చిక్కితి అయినను ఆ ప్రజ్ఞాను నతిక్రమించి యుండవలెను. ఈ ప్రజ్ఞానులే శివు తెలుసుకొనవలయునని న న్నుచేసి వాదనలు.

వివరము:—భగవద్గీత 18వ అధ్యాయములోని భూతములును కళోప విషత్తులును చాలనన్ని సాకపాపాంశము కలిగియున్నది. ఈయనవిషత్తులనుగల చాలమంది క్రమ బంధునికన్నుల్లే భగవద్గీతముందు నులుల వరింపబడియున్నది. భగవద్గీతయొక్క 18వ అధ్యాయములలో 'పురుషో త్తమస్తాస్తియోగము' అను శ్లోకముల 18-వ అధ్యాయము చాలగొప్పము కలిగియున్నది. 18వ అధ్యాయములు పారాయణముచేయుటకు ఆపదాశములేనివా కి 18-వ అధ్యాయములైనను తప్పక పారాయణము చేయువారు. ఈ 'వికర్మములొక వాణ్నాశ' అను మంత్రముయొక్కవివరములు భగవద్గీత 18-వ అధ్యాయము వందు యొనటి వాణునిష్ఠిశములం దిట్లు గలవి:—

శ్రీ భగవానువాచ:—

1. వికర్మములనుభక్త్యాభి మన్వజ్ఞం ప్రాహురవ్యయం,
 ఛంహారి యన్య బద్ధాని యన్యం వేద న సేవనం.
 2. అధోవృద్ధ్యం ప్రస్థితాస్త్యం కాళా నుగ ప్రవృత్తా నివహి ప్రవాలా,
 ఆధస్వనాలా న్యుపసంకరాపి కర్మానుబంధీపి ముచ్యతాశే.
 3. వ నూపను శ్శేకా కథోపలభ్యతే వాతో న చాదిన్నచ సంప్రతిష్ఠా,
 ఆశ్వత్థ మేవం మునియాధమాలకుచునకస్త్రేణ నృశేష ఛిశ్వా.
 4. తతః నదు కశ్చపిహృదికర్మం యిన్ద్రి న్ద్రణా న నివర్తంతి యాయా,
 కమేవ చాన్యం పురుషం ప్రకప్యే యతః ప్రస్థితో ప్రస్థితో ప్రదాతీ.
 5. నిర్వాపయోచా శతపంగజోహ

అథ్వాత్ స్మయ్యో విష్యుక్తకామాః,

ప్రకాశా దివ్యప్రవాళాణాం యజ్ఞాదిభ్యం క్షుణ్ణై
 ఘృతై కృత్రివస్తే క్షుణ్ణో నిభాం క్షుణ్ణో భూతాంకవి. ౪౩
 వావాశ్చ కథాగమాలి తునులభ్యానభ్య క్షుణ్ణై
 యుష్టే శ్చీంతు ఏవ సంభుతిరుహీతో నిష్కర్మాభావాత్క్షణి,
 సమ్యక్ జ్ఞానమయాపినా మకరణీయోచ్ఛ్చేద వికస్య త
 స్త్వేషం లక్ష్మీ నితేవ శుక్రమమృతం విదైన్యవ మర్త్యః పుణః. ౪౪

౨-వ ఆధ్యా, ౩-వ పల్లి, ౨-వ మంత్రము.

మనా. యదిదం కిం చ జగత్సర్వం
 ప్రాణ ఏవతి నిస్సృతం,
 మహాద్భయం వజ్రముద్యతం
 య ఏతి ద్వికు గమృతా శ్చే భవన్తి. ౩

జన. యో ఇదం కిం చ జగత్ సర్వం ప్రాణే ఏవతి నిస్సృతమ్,
 మహా-ద్భయం వజ్రం ఉద్యతం య ఏకతో విదుః ఆమృతాః సే భవన్తి.

జే. యత్కించంవ్యల్పమగు, ఇదం=తా, సర్వం=జగత్=జగత్ క్రంతయం,
 ప్రాణే=వరమాత్మ యంతే, నిస్సృకం=బయలుపెడచినది. ఏవతి = ఆ బ్రహ్మయతి
 గాంతి భయంవదుచున్నది. (ఆ బ్రహ్మయతి) ఉద్యతం వజ్రం=వేద్రాయుధమును
 పల్లి చేరియందు భరించినవాని(జలె), మహాత్ భయం=నో భయమునునగలగం
 జేయుచున్నది. యే=విద్యుసుగి ఏకన్ = దీనిని, విదుః = తెలివీవారులుగానూ
 (చేవారు), ఆమృతా=మరణనోరులు, భవంతి=జనుదున్నారు.

తా. "ఏ బ్రహ్మయతి తెలుగుబలంబ అమృతకర్మముని పొందుదున్నా
 రు తెల్లబడియున్నచో అట్టి జగత్తునకు మూలమయిన బ్రహ్మయతుని తెనే
 లేదు, ఈ బ్రహ్మయతి అమృతమందేయే పుట్టుచున్నది" అని వాదించువారికిమీదము
 ఆస్తామానేకమని నిరసించి జగత్తులము బ్రహ్మయతునియని వివాదం క్రమనందరు

స్థాపించబడుచున్నది. దృష్టాంతముగా బ్రహ్మానందాచార్యులు సీతలవల
 మంతయు ఆదర బ్రహ్మానుచేత కృష్ణులును ఆదరమేకమగుచు యీ దీక్షలు జనున
 నొందెను. స్థితిగిరిని నిలయుచున్నది. ఆదరమేకమగుచున్నట్లు భయంకరము
 నిలయుచును జరుగుచున్నది. కావుననే జగదుత్పత్తి క్షితిలయములను కారణ
 మగు బ్రహ్మానుచు బ్రహ్మచారియగు ప్రభువు నేవలయునది జగత్పరకంఠము భయ
 కారణము—అయిగా వలె భయంకరమున ప్రభువును గాంచి నేవలయు భయములయ
 కవాక్యములు నిలుచుచునున్నట్లు దివ్యో అపేక్షముగా బూర్వమున బ్రహ్మచారి
 కక్షత్రాధికారిక జగత్పరమగు జగత్తు భాగ్యరాశిక్షిత మగుచుచేత నియమ
 ముగా క్షిణిగావలయుననుచు బ్రహ్మచారిచేత కమలమ కృష్ణకాళమును నిర్వహించు
 చున్నది. ప్రపంచమునకంతయు వలయు సాక్షి భూతములను బ్రహ్మానుచు ఆనుచు
 నిక్కటికలకల విషయము నిజమిదివారలు అప్పుడును. అయిగా మాకును
 జంబివారి బనుచున్నారని.

౧-వ అధ్యాయము, ౩-వ పట్ట, ౩-వ ముద్రము.

అవ. భరమేకమగు భయములను జగత్తును ప్రకృతియగుచున్నది
 చెప్పుటచుచున్నది:—

మనా. భయోదస్యాన్ని క్షవలి భయాత్కరలి సూర్యుః,
 భయా దిష్ట్రీకృ వాగుంశ్చ మృత్యు ర్ధానలి వభ్రుమః.
 అవ. భయాత్ అస్య అస్తికి కపరి భయాత్ కపరి సూర్యుః, భయాత్
 ఇష్ట్రీ! వ వాయో వ మృత్యుః కానలి వభ్రుమః. ౩
 టీక. ఆర్యుః అనరమేకమగుచున్నట్లు, భయాత్ అభయములను, అస్తికి
 అస్తిహోత్రులు, కపరి=వహించుచున్నాడు. భయాత్ అకాలమేకమగుచు
 యొక్క భయముకలకలమునను, సూర్యుః = సూర్యుడు, కపరి = ప్రకాశించు
 చున్నాడు. ఇంద్రీయములందున్నా, వాయోర = వాయువునూ, మర
 మునువివరవాయోర, మృత్యుః = మృత్యువునూ, భయాత్ చలనమేకమగు

మనియుక్క భయమునంబునుండియు, భావలింగ్యున్వయ్యాపాదవిర్యహామమునంబు నిలుకముగ ప్రవర్తించుచున్నాడు.

తా. ఓకదికేవలం! ఆనరమేక్యునియొక్క భయమునుండియే అన్ని అయోగదార్శములను దహించుచున్నాఁడు. మాయ్యుఁడు శపించుచున్నాఁడు. ఇంద్రుఁడు దేవలోకమును వినిపాదించుచున్నాఁడు. వాయువు రియచుచున్నాఁడు. సుర్యుఁడు శరీరధారులను వారివారి కాఁగినియత్కనంకరము యును లోకమును పొంపించుచున్నాఁడు. సమర్థులయిన లోకపాలకులు కమమ దైవ ప్రభువను వాడొకఁడు దంపమాన్యుఁ డయియొకవిమలచేతనే తమకు తమకు విహితములయాయున్న కృత్యములను సేయుటవలె భయంపఱి నియతముగ నిర్వహించుచున్నాడు కాని తేనియెడల గంభీరప్రతి నియతముగ సంభవించునని భావము.

౨-వ ఆధ్యాయము, ౩-వ పట్టి, ౧-వ శ్లోకము.

మనా. ఇహా తే చ శోభోద్భవం ప్రాకృతీకర్య విప్రసా,
తతే పునోషా లోకేషు శరీరత్యాయ కల్పతే. శ

అను. ఇహా తే అకలం లోకేషు ప్రాకృతీకర్య విప్రసా, కలం పునోషా లోకేషు శరీరత్యాయ కల్పతే. శ

టీక. (కలం = అట్టి ప్రస్తావన) శరీరత్య = దేహముయొక్క, విప్రసా ప్రాకృతీకర్యవిప్రసావలంబించునను, ఇహా = ఇహాళోకమునందే, లోకేషు = తెలివితోటలకు, అకలం తే = అకలంబునయినయెడల, పునోషా లోకేషు = పునోషాది లోకములందు, శరీరత్యాయ = శరీరభావముతోఁగను, కల్పతే = కమఁభవించుచున్నాఁడు. (అనగా లన్నింజుచున్నాఁడు)

తా. అన్ని, మాయ్యు, ఇంద్ర, వాయువి దళలదేవతాసమూహమునకు భయకారణమునకు ప్రస్తావనను తోకరీరము పరిహితములకంటె ముందే యీ లోకమునందే తెలివితోటయెడల అట్టివాఁడు సంపాదలంభమునందే విముక్తుఁ

వగును. అట్లేకరచాతమునకును నలవదేలంకవనాద భయకారమును ప్రస్తుతము తెలిసినదియందు అట్టివాడు వృత్తివ్యాధిలోకములను నులుల నులు ప్రస్తుతుకట్టును సంకాశంభవమునకు కనబ్రావదు కానిన కొంద ఖాతికనుకు సేకరము కటివోపుటకునుంటే అల్పవదోధనయిప్పుడు చేయవలసినది భావము.

వికరణము:—వర్ణములవలనా వృత్తివ్యాధిలోకములను వ్యాపినినది, వర్ణకల్పమునకు త్వక్ష్మి భాష్యమునకు నిట్లు చెప్పబడినది:—

'వృత్తాంతే యథ ప్రక్షయక స్థానేన ఇతి వర్ణా వృత్తివ్యాధయో లోకాః.'

అర్థ. వేదమునకు వృత్తివ్యాధినినట్టి స్థానము వృత్తివ్యాధివలనా వ్యాధి అట్టి వృత్తివ్యాధిలోకములు వర్ణములవలననును.

౧-వ అర్థము ౩-వ వర్ణము, ౫-వ మంత్రము.

అన. కింకారాలోకమునందే అర్థమునందు తనముఖము వృత్తివ్యాధి సంబంధమున అత్తయొక్క వర్ణమును నుదాహరించి ప్రక్షయలోకమునందే విభిన్నములయిన వేదసంభర్తాని లోకములందు అత్తవర్ణము వృత్తివ్యాధి కాదు. ప్రక్షయలోకమునందు అత్తవర్ణము నుదాహరించి నుదాహరించుగాని అట్టి ప్రక్షయలోకము ముప్పొడియు అనునయల విషయమున మంత్రమునందు చెప్పబడు చున్నది:—

యా. యథాఽఽదశ్చే తథాఽఽత్తేని యథా
 స్వప్నే తథా పితృలోకే,
 యథాఽఽప్యపరీవరదృశే తథా
 గర్భవ్యలోకే చాహూఽఽతపయో రివ ప్రక్షయలోకే ౫
 అన. యథా అదశ్చే తథా అత్తేని యథా స్వప్నే తథా పితృలోకే,
 యథా అప్య పరీ వర దృశే తథా గర్భవ్యలోకే ఛాహూఽఽతపయో రివ
 ప్రక్షయలోకే. ౫

కీర. యథావిధిభముగా, ఆచార్యే = ఆక్షయకందు (సోమైరివీరిలకు
 పుష్పముగా గనబడుచున్నది), రథా=ఆదేవిధముగా, ఆత్మవివేక బయలుప
 కనబడ్డియందు (ఈధూలాకమునందు ఆత్మ దర్శనము నుభయముగా ఆనయిస్తుది),
 యథా = విధిభముగా, స్వప్నై=స్వప్నమునందో (ఆదిగా కాగ్ర ద్యావరాసు
 భూకనులకు నదార్థము న్యున్నమునందు విధిభముగా చూడబడుచున్నది,
 రథా=ఆదేవిధముగా), నిత్యలోకే=నిత్యలోకమునందు (ఆత్మ దర్శనము ఆచర్య
 ముగఁ గనబడుచున్నది), అర్చ్య = ఆంతులించు, యథా = విధిభముగా (ఆ
 గ్ర.సిద్ధిలము పుష్పముగాని సంకీర్తనమునందే ఆపయనములుగలదిగా), కలిపన
 దృశ్యలే = అంతలచూడబడుచున్నది, రథా=ఆదేవిధముగా, గంధర్వలోకే
 గంధర్వలోకమునందు, కలిపనదృశ్యలే=చూడబడుచున్నది. బ్రహ్మలోకే=బ్రహ్మ
 లోకమునందు, ధామోఽఽకరయోగి ఐవ = నీదయెంతఁబయలుచున్నది, (ఆత్మ
 దర్శనము పుష్పముగా గనబడుచున్నది.)

కా. ఆక్షయకందు ఆచర్యముయొక్క స్రుతివిధిలమును పుష్పముగా
 జను తెట్టుచూచుచున్నది ఆదేవిధముగా ఈధూలాకమునందు నిర్వ రీధూని
 కుయిన కనబడ్డియందు సాధకయగువాని ఆక్ష దర్శనమును పుష్పముగా
 గాంచును. కాగ్ర ద్యావోన్మృతమును న్యున్నమునందు కాగ్ర ద్యావలను
 ఆచర్యముగ నెట్లు గాంచుచున్నాఁడో అట్లే నిత్యలోకమునందు ఆక్ష దర్శ
 నము స్పృశ్యముగఁ గలుగఁజాలదు. ఏమయినచో నిత్యలోకమునందు కీర్తనకు
 కర్మ ఫలాచార్య గానకుఁ జంబుమునుచు. నీటియందు కనబడుపుస్రుతివిధిలము
 పుష్పముగాఁ జరియక అదికర్తావనినయినచో తెట్లు గనబడుచుండునో అట్లే
 గంధర్వలోకమునందునూత ఆక్ష దర్శనము పుష్పముగాఁ గలుగఁజాలదు. నిత్య,
 గంధర్వలోక లోకములందు ఆక్ష దర్శన దిట్టులనంది కొన్ని ప్రయోజనములను
 తెలియకనుచున్నది. లోక బ్రహ్మలోకమునందే ధామోఽఽకరములవలె
 బ్రహ్మదర్శనము పుష్పముగాఁ గనబడుచుగాని అట్టి బ్రహ్మలోకము ఆదిశ్రేష్ఠ
 మయిన కర్మ ఫలాచార్యుల ఫలసాధ్యముగాని సామాన్యముయిన కర్మ ఫలాచార్య

ఈ. ఇందియములకంటె మనస్సు శ్రేష్ఠమయినది, అనునప్పుడంటె
 పర్వతము-అనగా బుద్ధి శ్రేష్ఠమయినది. అనుభవకంటె మన-బాక్ష్ శ్రేష్ఠమయినది.
 అనునా బాక్ష్ కంటె పర్వతానలమగు అపర్వతము శ్రేష్ఠమయినది. ఇతలు ఇంది
 యముల తరువాత విషయములను గురించి చెప్పుట యంక్షముకారి విషయ
 ములు ఇందియమననకాలేయము అనుటచేత ఇందియ గ్రహణముచేతనే
 విషయములకంటె గ్రహణముచేయుటే యవికలంపుతో ఉపేక్షించవలసినది.

వివరణము:—వీరికన్యకావాక్యకమును ముక్త వివరణ యొక్కయుగానే
 ౧ అధ్యాయ-౩ వర్ణి. ౧౦-వ ముక్తముగా నిట్లుగలదు:—

మం. ఇందియశ్రేష్ఠా దనా చ్చాక్ష్మా అశ్శేష్ఠాశ్చమరం మనః,
 మనసస్త తరా బుద్ధి య్పేక్షే తాత్తా మనః స్మరః.

ఇతలు ఇందియములకంటె అర్థములు—విషయములు చెప్పవలసినది
 ఈశ్రేష్ఠమయిన విషయములు లుపేక్షించవలసి యుండునని.

౧-వ అధ్యాయ, ౩-వ వర్ణి, ౧౦-వ ముక్తము.

మూ. అపర్వతాన్తు పరః పునః వ్యాపకో లక్షణ వివరణ,
 య ద్వాత్వా ముచ్యతే జన్తు రమృతత్వం చ గచ్ఛతి.

పద. అపర్వతాన్ తు పరః పునః వ్యాపకో అనిష్టః పద త, యో
 ధ్వాత్వా ముచ్యతే జన్తు రమృతత్వం చ గచ్ఛతి.

టీక. అపర్వతము-పర్వతము, యో = విచారాత్ ప్రకృతి, ధ్వాత్వా =
 తెలియించి, ముచ్యతే = అవిద్యావలనకును మరొకంధమునకుండు, నిమృతత్వం
 విరంబముచున్నాడో, అమృతత్వం-అమృతత్వమునున్నా, గచ్ఛతి-పోవు
 చున్నాడో, (అర్థ) పునః = పునఃపునః, అపర్వతాన్ తు = అపర్వతముకంటె,
 పరః = శ్రేష్ఠము, వ్యాపకో = నర్వ్యాపమును, అలింగి వివరణ-లింగము
 చున్నా అనుచున్నాడు.

అ. సేవలకలుఁదా ! ఆమ్మ క్రమమునఁ బ్రభుఁడగు శ్రీమృతము. ఈ ప్రభుఁడే నర్వమునకు కారణముకొనఁగలవలన వ్యాజ్యమునఁ జేసి అకాశాని కముకంటె వ్యాపకము. చుట్టఁగు అలివఁడు-లింగవిరహితుఁడు, అనగా వస్తుసంసారభర్త నిర్వికారుఁడని భావము. నన్నుసంసారభర్త చివర్తితుఁడగు ఈ ప్రభు ఁని అచామ్యకాస్త్రవహించువలన తెలిసికొన్నవారు శరీరముతోడ జీవించి యున్నప్పుడే అవిద్యావిద్యావర్తనగ్రంథములంటి నివృత్తుఁ దగుచున్నాఁడు. లేనచాకాశానంతరము ఆమ్మకేత్తుయను అనగా ప్రకాశాన్నిర్వికారమున విదేహాత్మమును పొందుచున్నాఁడు.

౧-వ అక్షరం, 2-వ బద్ధి, ౩-వ ముక్తము.

అ. అలివఁడుఁడగు ప్రభుఁడని దర్శించుట యెట్లుచేయవలయును చెప్పవలదు చున్నది—

మూ. వ సుకృత్యే తిష్ఠతి మావచుస్య
 న చక్షుషా పశ్యతి కశ్చనైవం,
 హృదా మనీషా మనసాఽభిక్షప్తాః
 య ఏతద్విదు రమృతాస్తే భవన్తి.

ప. వ సుకృత్యే తిష్ఠతి మావచుస్య న చక్షుషా పశ్యతి కశ్చనైవం న వినం, హృదా మనీషా మనసాఽభిక్షప్తాః యే ఏతల్ విదుః అమృతాః లే భవన్తి.

టీక. అమృతము = ఈ ప్రకృత్యాత్మయొక్క, మావచుఁడనును, సుకృత్యే = జ్యోతిషమనునును, తిష్ఠతి = నిర్వహించును. కశ్చనైవం = ఎక్కఁడును, ఏవం = ఈ ప్రభుఁడని, చక్షుషా = క్రమమునకు, పశ్యతి = దర్శించును. మనసాః = మనసమునకు నుండు, మనీషా = జ్ఞానమునకుండు మనస్సును నియమించునట్టి, హృదా = హృదయమునకుండు బుద్ధివేద, అభిక్షప్తాః = (అయోగ్న) సంకల్పించువలయు. యే = ఎవరు? ఏతల్ = ఈవఁడుత్తను, విదుః = తెలిసికొనుచున్నాఁడో, లే = వారి, అమృతాః భవన్తి = మరణించుటకుండుచున్నాఁడు.

తా. శ్రీశ్యామల క్షయన శుభ్రవహుచియైశ్చ న్యూనావయ శ్రీశ్యామి
 క్షయనణమనవ గోచరము కాఃకాలసః. ఇవట చక్షుర్భ్రీహణ ముపలక్షణము.
 చిక్షుఃకున్న యాయుఃశ్చ కక్ష్యమనః ఇంద్రియములలో గ్రహించుకాలః
 యః ఇతః ఆ తూశ్చ న గాంతువిభావ మెట్టివగా సుకల్యాపికనాని నిజు
 మింతుటచేత వికల్పహితములట్టి మనఃగ్రాహకుయన స్ఫుకమువర్ణయనః బుద్ధి
 చేరనే అక్ష న్యూనావయ అభిప్రకాశకునః. ఇట్టియాత్మనః-ప్రస్థానాను
 వివర్ణమునకు గో అట్టినాని అన్యుకులః-మరణరూపాలు అయ్యెదవి.

౧-వ అధ్యాయము, 3-వ పద్యము, ౧౦-వ యంక్రము.

అన. శ్రీపరామహంసలచేత అక్షకక్ష్యయః బుద్ధాకమయఃపునోగ్ని
 చిక్షుఃసక విశ్రాగ్రత్యయఃచేదయవల కవలభవయ శూన్యమనకున్నది కాళన
 కక్ష్యయః యోగ ముదదేకంబులకుదున్నది—

మయా, యదా కష్టావతిష్ఠన్తే క్షానాని మనసా పమా,
 బుద్ధిశ్చ న విచేష్టతే తానూహయః పరమాం గతిమ్.

వయ. యదా కష్ట అవతిష్ఠన్తే క్షానాని మనసా సమా, బుద్ధిః క న
 విచేష్టతే తాం అహయః పరమాం గతిమ్. ౧౦

టీక. యదా=వికాలమనందు, మర క్షానాని=విచేష్ట క్షానోక్తియ
 మలు, మనసా=మనఃపునోగితా, అవతిష్ఠన్తే = (అక్షయించి) ఉంటు
 న్నవో, బుద్ధిః=అవ్యవసాయాత్మకమబుద్ధియ, నవిచేష్టతే = వ్యాసారాంక
 రణాలకు చేరినచో, తాం=అట్టివారిని, పరమాం=శ్రేష్ఠమయః గతిగా,
 అహయః=బుద్ధాకక్షయం గలవయమ.

తా. వికాలమనందు శ్రీశ్యామల క్షయన క్షయనయముల
 నుండి రుణికికై పంకల్పవికల్పవివరణమునకు మరపుకోత అక్షయంచేసిరిది
 యుంతునో, ఎవ్వకు అభ్యవసాయకమైతత్త కమన బుద్ధి న్యవ్యాసారమునండి

నిమిషముల వేర్వేరుచేయవలయునునునో అట్టిస్థితియే ఉత్కృష్టఫలసాధనమున ననుబంధక పరమగువియవి విద్యాంశులు వలెనును.

౨వ అధ్యాయము, ౩-వ క్రి. ౧౧-వ యంశము.

యా. తాం యోగమితి మన్యశ్చే స్థిరామింద్రియిభారణాం, అప్రమత్తస్తవా భవతి యోగోహి ప్రభవాన్యయో.

పద. తాం యోగం ఇతి మన్యశ్చే స్థిరాం ఇంద్రియభారణాం, అప్రమత్తః పతా భవతి యోగః హి ప్రభవాన్యయో. ౧౧

టీక. స్థిరాం=స్థిరములున, తాం=త, ఇంద్రియభారణాం = బాహ్యంతరింద్రియభారణ, యోగంఇతి = యోగమన, మన్యం శే = (విద్యాంశులు) తలందుచున్నాడు. కదా=అకాలమునందు-అరణ్య యోగ ప్రవృత్తులై వలెను, అప్రమత్తః ప్రమాదములేనివాడు, భవతి=అగుచున్నాడు. యోగః=యోగమనగా, ప్రభవాన్యయో హి=అకాలసాధయింపవలం గలవిగదా.

తా. స్థిరములన బాహ్యంతరింద్రియముల భారణకు యోగమన చెప్పట నలంకరున్నాడు. విద్యావర్ధననూహము యోగాభ్యాసముచేసె నిరాకృతమగు చున్నది. ఇట్టియోగాభ్యాసము అత్తయందు అరిద్యుచేక అభ్యాసోపేతముయిన అగృతవ్యూహములు నశించును కావున అత్త పరిశుద్ధుఃకముయొందును. యోగాభ్యాసకాలమునందు క్రమావధినిపాడుకొను పరాధిని క్రమ ప్రయత్నముల తయి యుండువలయును. బుద్ధ్యాధికము నెఱ్ఱినచేసె నుయ్యంపుయొకట ప్రమాదము కలుగకాలము. యోగసిద్ధివచయించును బుద్ధ్యాధికము నెఱ్ఱినచే పాశునములయందును కావున అప్రమాదకృత సిద్ధివచయింపబడినది. లేక ఇంద్రియములకు స్థిరమగుకారణం యెఱ్ఱువలయుననో అర్థమే అప్రమత్తత్వము తప్పక కలుగుచున్నది. విలయనగా యోగము ప్రభవాన్యయములు- అరణ్య సాధనసాధయి ధర్మములు గలవి కావున అపాశుచరిణ-రాగ్యము ప్రమాదపాశులయొ యుండవలయుననీ యభిప్రాయము.

వివరణము:— ఈ పదనాసాయధర్మములు గలది యనగా ఉపనయనంగా పుట్టుక, అసాయమరణగా వాతము అను ధర్మములుగలవి. యెలాగా భ్రాతృసమవలన ఆంధ్రమునందు శరీరమువంతున్ని భాగమైవదిత్తవికే పాది యిష్టనియమముల నశించుటయు, చక్కెరుగ్ది, చిత్తవికేచరాశి-శక్యము మున్నగు చక్కెరుగ్దుములు పుట్టుటయు కలగవని కావున యొగము ఉపనయనాయధర్మములు గలదని పేర్కొనఁబడినది.

౫.౨ ఆధ్యా, 3-వ పల్లె, ౧౫-వ పుస్తకము.

అ.౫. అష్టాను 'ఇది అవి' యని బుద్ధ్యానికమునకు నియమనగుటల గ్రహించుటకు శక్యమునకు బుద్ధ్యానిక ముచితముయినదివల గ్రహణాచరణము లేకున కావున అష్టాను పాఠములవలనకలకు కావున అష్టానుని తేష్టతలంపవలయును. లోకమువలన కారణోచరమునువదియు అప్పుచని ప్రవృత్తి కలిగియుండువచ్చును. కారణోచరముకాని దానికే ఆపత్తవిష్టప్రవృత్తి కావున యొగము నిష్ప్రేరణాచరము. బుద్ధ్యానికమునకు లభించుచున్న అష్టానుని దని తేనచటయే యుక్తమని నిష్ఠించుచుండుటలేక తన్నిరాశిగ్గ యిట్లు తెప్పులకుండువచ్చును:—

మూ. నైవ వాచా న మనసా ప్రాప్తుం శక్యో న చక్షుషా,
ఆస్తీతి బ్రువతో'న్యత్ర కథం తదుదలభ్యతే. ౧౨

మ. ౨ దివ వాచా న మనసా ప్రాప్తుం శక్యో న చక్షుషా, ఆస్తీతి బ్రువతో అన్యత్ర కథం తన్ ఉదలభ్యతే. ౧౨

టీక. అత్తా=అత్త, వాలా=వాక్కులేత, ప్రాప్తుం శక్యో = పొందుటకు తగినవాడు, న విష=భాండము. మనసా న=మనస్సుచేతపొందుటకు శక్యముయిన వాడుకాండము. నచక్షుషా=చేత్రముచేతపొందుటకు శక్యముయినవాడుకాండము, ఆస్తీతి బ్రువతో=ఉన్నాడు అని చెప్పువానివలన (పొందుటకు శక్యమునకు).

అన్యత్ర వాక్యమునకు వల్లనాదికంబై చెఱుండవచ్చినచేత, అవగా నాస్త్రీమని
చేత, తోచరా ప్రస్తావన, కథం ఉపలభ్యతే యిట్లు బొందువచ్చును.

కా. ప్రస్తావన వాక్యముచేతగాని నుపసర్పితముగాని వేదములేక
గాని నేక ఇతరేంద్రియములచేతగాని పొందుటకు కర్మమునుబట్టికాదు. ప్రస్తా
వనము వద్దవలెనే పరిపాకమునుబట్టియు బంధువులకు వహారమున తెలియువచ్చు
యందులచేత వాక్యమునిర్వచనము చేత నెఱుగవచ్చును. నిజముగా నగర్భులకు
మూలము లేనియెడల ఈ వాక్యమునూచా అన క్కడదే. పిలవవలదుయందుకు.
ఇట్లుగాక నక్షత్రము - ఉన్నదనియు నాకమునందు వ్యవహారముకలంగుమన్నది.
యృక్కాద్యులగు ఘటాదికము మృత్యాదికమున్నియునుగనే మాదలనునున్నది.
వాతక బంధువులకు మూలముకలదు అట్ల యెఱుగవలదు కలంబునయు. మరల
గ్రహించితేరవలయును. నిలయునగా వాక్యమునొకముగ ఆత్మయనువాడున్నాఁ
డని దనిగడి అస్త్రీమనికంటె భిన్నుఁడనువాస్త్రీయను అగర్భులకు మూలమునుండగు
అత్త లేదనియు, ఈ వాక్యమును వ్రాసినవఱు అభావంతముగా నిలయుమని
ననియు కలంబును వాతక అట్టినివేతదక్కరే ప్రస్తావన వాస్తవముగాఁ గనం
బడఁగాలనని భావము.

అ-వ అధ్యాయ 5-వ పట్టి, ౧౩-వ అంకము.

యా. అస్త్రీత్యేవోపలభ్యన్య స్తత్యభావన చోభ యోః,
అస్త్రీత్యేవోపలభ్యన్య తత్యభావః ప్రసీదతి. ౧౩

యన అస్త్రీ ఇతి ఏవ ఉపలభ్యన్య తత్యభావన త ఉభయోః. అస్త్రీ
ఇతి ఏవ ఉపలభ్యన్య తత్యభావః ప్రసీదతి. ౧౩

టీ. ఉభయోః = అస్త్రీన్య కాస్త్రీన్య భావములు కంటిలోఁబల, తత్య
భావన=తత్యభావములేత, అస్త్రీ ఇతి ఏవ=ఉన్నకంటె, ఉపలభ్యన్య=పొందు
చునది. అస్త్రీఇతి=ఉన్నాడని, ఉపలభ్యన్యైవ = నిర్ణయమునుబొందినవనిచే,
తత్యభావన=తత్యభావము, ప్రసీదతి=ప్రసన్నుమగుచున్నది.

కొరకలన్నియు, ప్రతుక్కంటే = నవనిశోక్తియవ్వచో, అభవేత్తుట, కుర్త్యకం
 కనుమ్యుఁడు, అమృతకోశవలె=మరుగొగుఁడగుచున్నాఁడు. అక్ష్రాభివృద్ధి నే
 బ్రహ్మ=బ్రహ్మణుఁడు, నమఁకు లే=పొందుచున్నాఁడం.

కా. పరమాత్మకృపయగు విద్యాంసువియోగ్న సమస్తకలంక కామ
 కులు అక్షప్రలోభమనకు నుండు విద్యాంగునియొక్క బుద్ధిమంతు అక్ష
 యారించువ్వని. అక్షప్రలోభానంతరము కొరకనిన అన్యజకాత్మము లేక
 లోతుటచేత న్నయింసుగా అకామకులు బుద్ధి వికలిపోవుచున్నది. 'కామః
 సంకల్పః' అని శ్రుత్యంతరమునకు కామాదీకమనకు అక్షయమని బుద్ధిగని
 అక్షకాదు. అక్ష విద్యావప్రలోభమనకు నుండు మరణభంగుఁడు అయినను
 అట్టిఅక్షమే విద్యానప్రలోభానంతరము అవిద్యాకామగర్త బుద్ధిమంతుమృత్యుత్తి
 వలించుటచేత అమృతమందు మరణపోతుఁ డగుచున్నాఁడు. గమనప్రయోజక
 మయిన ద్యుర్యోత వలించిపోవుటచేత అక్షపక్షకు అమృతకమనము అనుక
 లివ్వము అగుచున్నది. దీనులు ఉన్నచోటనే చల్లారిపోవునటుల సర్వలంఛ
 ములు పలించుటచేత ఇచ్చుటలే బ్రహ్మస్వరూపుఁ డగుచున్నాఁడు.

అ.వ అధ్యా. 3.వ పల్ల. ౧౫-వ కుంత్రము.

అవ కామములకు సమాఖ్యిగా మెద్య తననివయము చెప్పబడు
 చున్నది:—

మూ. యదా సర్వే ప్రభిక్ష్యంతే హృదయమేనా గ్రన్థయః,
 అథ మర్త్యో ౭మృతో భవత్యే తావదనుకాననమ్. ౧౫
 నవ. యదా సర్వే ప్రభిక్ష్యంతే హృదయస్య ఇహ గ్రన్థయః, అథ
 మర్త్యః అమృతః భవతి ఏతావత్ అనుకాననమ్. ౧౫

టీక. యదా=పట్టుడు, ఇహ=ఇప్పుడు, అనుకాననమిం=చియుండంగనే, హృదయస్య
 గ్రన్థయః=హృదయగ్రంథంబు, మర్త్య=అన్నియు, ప్రభిక్ష్యం=చేసకొందిపోవు

దున్నా, అభివృద్ధి, మర్త్యశాలలు, అప్పుడు భవనములను గూడ
 దగ్గరున్నాయి. విశాఖలో విద్య, అనుభవములను గూడ
 ఉపయోగము, లేక అభి.

ఈ క్రమములలో కులములు గల, అభివృద్ధి నామ, వేద
 ముఖ్య, విద్య, ప్రభుత్వము అని కలసియు మున్నగు అవిద్యార్థులు,
 "నేను కలిగినాను ప్రజాశక్తి యుండదు, అందుకొక్క దుష్టాచారము, అను
 నాది" అను దృఢభావములనుబట్టి వేద ప్రాంతాల్లో ముఖ్యము అవిద్యార్థులు
 అన్నియు ఈ కలిగినవలెనే కలిగియుండగానే కలిగిపోవును.
 అవిద్యార్థులు కలిగినవలెనే అవిద్యార్థులే నిమిత్తములుగాయి
 కావలెననిన సమయమున కలిగియును. కావలెననిన కలిగినవలెనే
 మరలకొన్ని దినముల కేవలము అప్పుడును కలిగియును. ఈ కలిగినవలెనే
 కావలెననిన - అభివృద్ధిని పొందు. అది కావలెననిన అభివృద్ధి—ఉప
 దేశము. మర్యాదలను ముఖ్యములను కలిగియును మరలకొన్ని దినము.

వివరము:—మర్యాదలను కలిగియును అప్పుకొన్ని దినములకు
 అట్టి మర్యాదలను కలిగియును—కావలెనని ముఖ్యములను కలిగియును
 కలిగియును కలిగియును కలిగియును కలిగియును కలిగియును
 అట్లగునాదనియు ప్రజాశక్తి గలవలెనే అవిద్యార్థులు కలిగియు
 అయి అప్పుకొన్ని దినములు కలిగియును కలిగియును.

మర అభి, వి.వ. పత్రి, ౧౨-వ కుంకము.

అవ. అఖండ ప్రజాశక్తి ప్రాప్తివలన అవిద్యార్థి విద్యార్థులను
 గ్రంథాలన్నియు కలిగియును ఈ కలిగినవలెనే కలిగియున్నట్లు
 ప్రజాశక్తి యుండదు విద్యార్థులను లోకములను దగ్గరును మరలకొన్ని
 కలిగియును—13

నంబు ఇతరులకుడె ప్రాణులును అన్యత్రగణయనుచుచి లేదనియు 'అత్త
 బ్రహ్మ నమస్తుతే. కత, కి-ఁ-౧౪.' అని చెప్పుటచేసి. 'ననక్యప్రాణా
 ఉత్కా'నుండి; బ్రహ్మ-పరం బ్రహ్మశ్రేణి. బృహ-క-౪-౬' మున్నగు
 శ్రుతులునూడా యాచిషయమివే లలకలుచుచున్నది. కాక ఎవ్వరు 'అత్త
 బ్రహ్మ నమస్తుతే' అను మంత్రార్థమునకు గోరదులగు ఉత్తమాధికారులుగాక
 ఎవ్వరు మంత్రాధికారులూ లేక ఉపాసకాదులచేత బ్రహ్మశ్రేణియగు పాపదు
 చున్నారో; లేక ఎవ్వరు కర్మిచేరులయి సంసారభాగ్యులూ వారివారికి
 లూలోత్తర విశేషము ఉత్తమమభ్యమాం బ్రహ్మరివ్యాపలప్రాప్తి మ్మతివిచి త్తము
 చెప్పులకుచున్నది. ఇచియునుగాక అన్నివిషయమూర్తి పవిత్రమును క్రత్తింపి
 యున్నాము. కర్మిచ్యుయిక్కో ఫలప్రాప్తి ప్రకారమునూత యామం త్రములను
 చెప్పులకుచున్నది:—

మూ. కతం చై కా చ హృదయస్య నాశ్యక
 మ్మాసాం మూర్ధానమధి నిస్సృతై కా.
 త యోర్ధ్వమాయన్న మృతత్వమేతి
 విష్య జ్జ్వాలా ఉత్క్రిమణే భవన్తి. ౧౬

అవ. కతం చ నికా చ హృదయస్య నాశ్యక కాసాం మూర్ధానం
 అభినిస్సృతా ఏకా, కయా ఊర్ధ్వం ఆయన్ అమృతత్వం పితి విష్యజ్
 అన్యాః ఉత్క్రిమణే భవన్తి. ౧౭

టీక. హృదయస్య=హృదయముయొక్క, నాశ్యక=నాశులు, కతంచ
 నికార = నూటయొక్కటి, కాసాం = అనూటయొక్కరాదులలో, ఏకా =
 ఒక్కటియగు సుఖస్సుయనునాటి, మూర్ధానం = మూర్ధకుకూర్చి, అభినిస్సృ
 తా = లయలుపెరిచిరి, కయా = ఆనిధున్ను కాచిచేత, ఊర్ధ్వం=ఊర్ధ్వ
 ముకుకూర్చి, ఆయన్ = పచ్చినవాడయి, అమృతత్వం = అమృతత్వమును,
 ఏతి=అందుచున్నాడు. అన్యాః=ఇతరవాదులు, ఉత్క్రిమణే = ఉత్క్రిమ

జానకంతు నిని త్రములయినచోడల, నిస్వయ్యే = వానావిధగతులు, భదంబి = ఆనకమును.

కా. (ఇకముఁకంటె యీగాళ్ళొనయందగువాటిః ప్రాశోక్య)కుఁగ ననుమములు ముంపగా తెలిసెను. కావున అతఁడా సమముమనందు లేయి నలసివనిభావ మెట్టిప్పు యనుచున్నదిః—) స్వావయిమనందు వామలు యాట యెఱకదింట్లు గలిసియున్నది. ఆ మాటయొక్కనామలలో సుమకున్నయిదు పెక్కునాటి హృదయమునండి పయలు వెనది కరన్నులు పొందుచున్నది. అన నానకాలమునందు శివస్మృతిబహు వ్యాసంధియొప్పు అయిపున్నా వాడీ అంధ్రముగా హృదయమునందు ఆత్మను విశేషారముచేయగని ఉద్వేగహర్షముగా బ్రహ్మ కంధ్రమునందీ ప్రాణములు వెలఁచలిసోవునటుల చేయఁజుయ్యును. ఇటుల చేసిన యెదుఁ అనిత్యకూర్ణముగా ఆచ్యుతకర్మములపొందును. ఇతల ఆచ్యుతకర్మములు ది అపేక్షిండు. 'అనూకచుట్టవం స్థానం ఆచ్యుతకర్మం హి భాష్యతే' యని బ్రహ్మవివేకమున్నది. బ్రహ్మోపదేశమునందు బ్రహ్మవేత్తవతోడ నిలిచునాదర్శక ముల ననుభవించుచు ఆ బ్రహ్మతోడ కాలాంతరమునందు ముఖ్యమున ఆచ్యు తకర్మముల పొందుచున్నాఁడు. ఇతరవాకులచొక్కా ప్రాశోక్య)కుఁగమునంద యెదుఁ వానావిధసముల వంపాదగతిలనుపొందుచు.

నివరణము:—'ఇతలచెప్పుఁబడిన సుఖమ్మా వాడీమార్గముగా ప్రాశో క్య)కుఁగములు పొందుట, దానివలన అన్యుతకర్మములు పొందుట మున్నగుదని యంద బ్రహ్మనిజాన్యకీకాముల పదములను భాష్యకాశులనాదు చెప్పిరి. కాని యిట్లు చెప్పట ఆంధ్రకవినియే, ప్రగతిలముననుసరించి ఇది ముఖ్య బ్రహ్మవేత్తకు సంబంధించినదేయనియు భాస్కరుఁడు చెప్పినాడు. కాని ఆభాస్కరునివివరము యల క్తియల క్తముకాదు. ఏలయందుఁగా? గదురము చెప్పఁబడుటచేక; గదుర ముకుచి దిండ్లిప్పు మయిన ప్రవేశమున కగును. కాని సారస్వత్రీకము కాఁకాలదు. వాత్సల్యంబినిములఁగిగఁ బ్రహ్మవేత్తకు సంబంధించినదిగా ప్రకరణము ననుస రించి చెప్పుచున్నను. అది శ్రుతినిబద్ధమునంద అది ప్రపంచము కావున ప్రబల

మరల నొక నూతన కవల దుర్బలమును ప్రకరణము నిరాశ్చకముని యెఱుంగ
వలయును. యోగాభ్యాసరీతికం దగుప్రసాదము కనంపట్టానుసారము
నుభవము కాదీమాక్రమగా ప్రాణములను బ్రహ్మరంధ్రమునకుండి బహుటికెక
వీరవః కేయలాలముకావున ప్రయాణములముకంటె పోగ్గము కచ్చక
యోగాభ్యాసమును సాధించుట కర్హవ్యవసయము చూచికునుచున్నది.

.౨-న అభ్యా. కె-న వర్ణి. ౧2-వ తుంక్రము.

అవ. ఇప్పుడు నర్మకల్లలయందు ప్రతిపాదించబడిన విషయము నువ
కుంఠించుచుండుచున్నది:—

మనా అజ్ఞాన్మహాత్మిః పునఃసోఽస్త్రరాత్నా
సదా జనానాం హృదయే సన్నివిష్టః,
తం స్వాచ్ఛరీరా త్ప్రీవృహే
శుక్లాదివేషీణాం శైశ్యేణ
తం విద్యాచ్ఛక్ర ముమ్మేతం
తం విద్యాచ్ఛక్ర ముమ్మేతమితి. ౧౨

మన. అజ్ఞాన్మహాత్మిః పునఃసోఽస్త్రరాత్నా సదా జనానాం హృదయే
సన్నివిష్టః, తం స్వాచ్ఛరీరా త్ప్రీవృహే శుక్లాల్ ఇవ ఇషిలం
శైశ్యేణ, సం విద్యాల్ తుక్రం అన్యుసా తం విద్యాల్ తుక్రం అన్యుకం
ఇతి. ౧౨

టీక. అంశువహాత్మః = అంశువహరిమాణమనల, పునఃసోఽస్త్రరాత్నా, అస్త్రరాత్నావః = అంకరాత్న స్వహాపురదయి, సదా = ఎల్లప్పుడు, జనానాం =
జనులయొక్క, హృదయే = హృదయమునందు, సన్నివిష్టః = ప్రవేశించియున్నాం
దు. తం = విద్యాస్వరదన అట్టియాత్మను, మంశాల్ = మంశమునుకృణవివేష
యజుండి, ఇషిణాం ఇవ = అనుంజయొక్క కుష్మణ్డమునందును ఇటీకను

మూ. మృత్యుప్రాక్రాంతం వదిలేతో లక్ష లక్ష్యా
 విద్యామేతాం యోగవిధిం చ కృత్వేషుం,
 బ్రహ్మప్రాప్తో విరజో లభూ త్విమృత్యుర్మృ
 తస్యో లక్ష్యేచం యో వి న భావ్యేషు మేవ.

౧౮

ఇది. మృత్యుప్రాక్రాంతం వదిలేతః అథ లక్ష్యా విద్యాం వితాం యోగ
 విధిం చ కృత్వేషుం, బ్రహ్మ ప్రాప్తో విరజః అభూత్ విమృత్యుర్ అన్యో ఆపి
 ఏవం యో విన్ అభ్యాత్తం ఏవ.

౧౯

టీక. వదిలేతః = వదిలేతుఁడు, మృత్యుప్రాక్రాంతం = మునుభర్త రాజా
 చేత తిరస్కరించఁబడిన, వితాం = ఈ, విద్యాం = బ్రహ్మవిద్యను, కృత్వేషుం =
 సోపకరణమున. యోగవిధిం = యోగవిధికి, లక్ష్యా = పొంది, విరజః =
 శాశ్వతహిమంబయి, విమృత్యుః = కామాదివ్యాధిరూపమును మృత్యువిరహింబు
 రయి, బ్రహ్మం బ్రహ్మమును, ప్రాప్తో = పొందెను. విరజః = ఈవిధముగా, అన్యో =
 ఇతరుఁడు, అపి = ఎవ్వఁడయినను, అభ్యాత్తం ఏవం అత్తనే, ఏవం = ఎవఁడనె
 నున్నాఁడో, ఏవం = నాఁడనన్ను. విగతాఁడున్నా విమృత్యువుయ్య అయి
 బ్రహ్మమును పొందుచున్నాఁడు.

కా. ఈవిధముగా మునుభర్త రాజా బోధించిన బ్రహ్మవిద్యను సోప
 కరణము యోగవిధిని వదిలబ్రహ్మవిద్యకముగా వదిలేతుఁడు పొందిననాఁ
 డయి విమృత్యు విద్యాప్రాప్తిచేత భ్రాతృభర్త రిరహింబురయి పాదరహిః బ్రహ్మ
 విద్యాత్త కమృత్యువిరహింబురయి బ్రహ్మమును పొందినవాఁడాయెను. అనగా
 ముక్తుడయ్యెను. ఇట్టి బ్రహ్మవిద్యనలని వదిలేతుఁడో క్రమంజే ముక్తుఁడగుటకాదు.
 వదిలేతుంపది ఇతరుఁడుకూడ ఎవ్వఁడు భూక్యోక్త కారముగా అభ్యాత్మ
 వ్యయాప్రచేగు అత్త సెఱుంగినో అట్టివాఁడుకుండ విరజఁడు పాదరహిః
 యను, విమృత్యువుయ్య మరణహింబురుయ్య అయి ముక్తుడగుచున్నాఁడు.

వివరము:—అభ్యాత్త వ్యయాప్రచేగు బ్రహ్మము కలిషిరజాఁడే
 విముక్తుఁడగుటగాని అన్యరుఁడుచేగు బ్రహ్మమును - అనగా అన్యరావిద్యార్థ
 కమ్యుఁడగు బ్రహ్మమును పొందిననాఁడు విముక్తుఁడు కాకాటఁడనిభాసము.

ఈవల్లకి సంబంధించిన ఇతర గ్రంథ భాగము.

అక్షరాలిప్త కాలము:— ౧౦-అక్షరములు, స్తోత్రము ౧౧-౧౨౦.

అక్షరరాజము:— ౧౦-అక్షరములు, స్తోత్రము ౨౪౪-౨౪౯.

౨వ అక్షర, ౩-వ వల్లి, ౧౧-వ మంత్రము.

— ౨౦ ఉత్తర శాంతి సాకముం త్రము. ౧౧—

ఓమ్. సహనావనతు, సహనాభునక్తు, సహవీర్యం కరవా
నహై, తేజస్వి నా నధీభయస్తు, మావిర్జిహావహై.

ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః.

మాటి ఏడి ఓం తస్మత్.

వన. ఓ మా నా ఆనతు, సహ నా భునక్తు, సహ వీర్యం కరవావహై,
తేజస్వి నా అధీకం అస్తు, మా విర్జిహావహై.

ఓం శాన్తి శాన్తి శాన్తిః.

ఇతి కతోపనిషత్తు ద్విసోయాభ్యాం నమో

శ్రుతీయావల్లి (పక్షీపల్లి) నమాస్తా.

కళకల్ల్యుకనిషక్తుస్తా.

టీక. ఉత్తర శాంతి సాకముయొక్క టీకా కాశ్యప్యకములకు ఉపనిష
కాదియందుల భూర్భువశాంతి సాక మంత్రములవలననే యని యెఱుంగ
వలయును.

కతోపనిషత్తు ద్విసోయాభ్యాం నమో త్ప్రతీయః సల్లి సమాప్తము.

అంధ్ర ప్రదేశ్ కాతాక్షర్య వివరణ సమన్వితము కళకల్ల్యుకనిషక్తు

పర్వము నమాప్తము.

శ్రీ గురుభ్యో నమః.

ఆనుభూతి ప్రకాశే

కతవల్ల్యుపనిషద్వివరణరూపః.

వీ కావ్యోఽభ్యాసః.

శ్లో. యాజుష్యం కథకాభాయాం నిర్వాం యాం వచితేతసే, యమో
 ప్రవాచ తాం సర్వాం సంక్షరేణా త్రివిధ్యుపాహ. ౧. సచితేతాః కుమార
 స్సో వ్యవిత్రా శ్రేషీతో యమం, కల్పా తం తోషయత్వా ౭౭క్షణ్ణాసం
 వర మయావత. ౨. శ్రుతే మమవ్యే సంజీవనో భూయా న్నకపిధేనకా,
 వారతాకే తత్తా ౭స్తీ వాస్తీ వా సర్వయం నమ. ౩. రాధ్యాకా వేహ
 మేవాహుః కర్షణం వ్యర్థగామినం, యముషనో ముచ్చమాన మిత్తుక్తో గురు
 రాహ తవ. ౪. దుర్విశ్లేయ వేణుర్వా త వైశ్చైశ్చ విచిగ్నికం, త్యక్తైవత
 త్పుత్రవిత్తావేవ్యుణేవ్యర్థ్యుక్త తనా తవ. ౫. పుత్రాన్యా సక్యరాః శ్లేక
 సోకవ శ్చాక వర్ణయం, తత్త్వం వక్షుం త్వాస్మహ్ ౭స్యో నేత్యాక్షణ
 త్వయోష్యతావ. ౬. కృణు శ్రీయం వీకం వేలి ప్రవృత్తై ర్దృష్టతే
 ద్యుజ్జవ.

ప్రథమాభ్యాసము - శ్లోకమువల్లి యొక్క వివరణము.

శ్రీయాః ప్రత్రావయ స్త్వత్తా హితో ముఖంబర్హితా. ౧. అరిసేక
 విచో ద్యా మాన్హ తత్రావేవేషి, శ్రీయార్హిస స్త్వంతు వైవం మనో భాసం
 హికం ధిజ ౨. యాభాతిమానో న సమా క్షయా ౭క్ష్యంకవిచేనా,
 మాధ స్త్రీవజ్యవే న వ్యర్థ మిచ్చతి శ్రీహికవ. ౩. కష్టయశ్చ కష్టతా

యా వింభవితాంభవ త్ప్రకాశ, అక్షతవ్యాపభిక్ష త్యా నిత్యాభ్యంతరే భిక్షా.
 ౧౦. అతియాశో భవాత్థి వ స్మృష్టాహత్యాపిణావ్యపి, కరోతి కరూళ శ్రు
 క కర్మ ప్రతిభావతే. ౧౧. చాత్యైవ కర్మిణి క్వాత్వా క్రవనాహూతి
 నుర్జ్జిత, మూతుపిణో ఒపి లనాటి క్షుణ్ణంతో ఒపి వ తావతే. ౧౨. చాచి
 య్మలాం సి. దేవానామప్రియం మత్స్యవేషమ, దుర్భ్యా క్షుక్త్యం వ
 తానంతి విస్మయే ద్దేవకృతైర్భూతాః. ౧౩. అచార్యోపద్యమో ధ్వాన క్షణ
 తిత్వావయంతి పి, అస్థాన ముద్భిభానా త్యా వత్తం తస్మాది నో నువి.
 ౧౪. అచార్యునా కుంజర్కాత్యా కిష్యో దోర్థం వ కష్టయాత్. అశ్చ
 రాసుగ్రహ క్షణా నిహంతుం కష్టకంతి నో. ౧౫. నిహనానిత్యాదికాంతి
 అపేగేక ప్రసారటి, విద్యాన్నా నువికేష్యా త్రి క్షిప్యో దుర్జ్జితా కుం. ౧౬
 కర్మాపిణ్యో స్వాత్త కర్మావకథి వ నురు క్షుక్త్యా, అచ్యో వనో వ ను ప్రక్ష
 వదకర్మప్రాంక్యవాగనాత్. ౧౭. దేవోస్త్ర యశయా తివ య్య వ్యాచా అహం
 తూజనాత్, ప్రస్తావాదుభివ దేవ ప్రక్షా ప్రాక్తం వివిధ్యతే. ౧౮.
 తతర్కా స్మక్యతే విద్యా తాస్మానో వ నురు ప్రకా, అగపే చానభూతే
 చ మగనో ఒత్త నురు ధ్యతే. ౧౯. కిష్యో నిహిర్దుభో వ స్వావభ్యాత్తం
 యోగజావదన్, దుర్భిర్యత్యానివంతు క్షుకస్యాత్వానం ప్రవక్యతి. ౨౦.
 తాహ్యోం ద్రిక్షుమ్న ద్భ్యశ్యోఒయం తాభస్థానైకేవే, కుంభాగననాం
 తస్థో గవ్యాకే కమనీ స్థితః. ౨౧. యోగేనాంకర్మభా అస్థి క్షమో తావ
 యితే తప, తపం క్షాత్యా తార్కనోనా త్కృతే క్రవ్యోస్యతా ఒస్తీ తే. ౨౨.
 యాహ్యోఒయం చేత్త్వి కత్త్వనిశావ్యం యత్త్వయావనీ, తస్మాప్రీనా వర్ష
 వంనారననావీతం విముక్తయ. ౨౩. సర్వాభిక్తా వాప్యహూనా వేదా భూత
 భవివ్యతీ, అశ్చుప్య వర్షం నో యత్ర తదేవాశున్దికం మకు. ౨౪. వర్ష
 కేవేపి యస్మేవ్యం తతాంసి యవనా ద్దయే, ప్రస్తావయం వ తవ్యున్దు ప్రణ
 వేనాభీయతే. ౨౫. బ్రహ్మో నాదక వ్యవ్య వ్యాకృతీక మనావయే,
 వేద తోష్ట ర్మవే ద్దైకీ ర్మృష్టానానో ఒభ్యవాయుః. ౨౬. వ తాయితే వ

మీయచే ప్రణవార్థ ప్రసాదాదుః, పురాణోపా పజల్యేన నిశ్చ స్యాత్
 దబ్బకత్వతః ౨౭. కాయం కామ్య కామ్యం చా దేహయాతే ౨౮ నో
 హతి, దేహో దేహాంతరం హంతి న చి ద్ధంతి న హన్యతే, ౨౯. కృతా
 కాపే రోః చేపేఽదీయాం బ్రహ్మణశల్పవత్, మహియాన్దకాః ఘాపే
 బ్రహ్మకాకాపల్పవత్. ౩౦. క్షితో బంతో ర్మృదుజానూం తం నిమ్బ
 మా స్త్ర బశ్యతి, ఇంద్రియాణాం ర్మృదుత్వా ద్వికళోక ప్రదా భవత్. ౩౧.
 అంకద్భుభోఽహం బశ్యమి మత్తో ౨శ్య బశ్యశీః ప్రమాణ, భ్రాను
 దర్శితో నా తం నిమ్బాత్ కృభాసింహ. ౩౨. నూరుం గచ్ఛేజహసీనా
 శయానో యాతి మర్త్యతః, మనోః విమవ క్షాపతో దుర్లభ్యత్వావిపరీక.
 ౩౩. బశే భావయం మహాసీనో వేహం మకల్ప్య మావనం, లేజైవ గగరుం
 గత్వా కరోతి క్రయవిక్రయా. ౩౪. శయానో మంచకే ౨శీభు విరజిభ
 నిరాశ్చిత్తి, అకాశవ శ్చక్రంశ విజః స్ఫుర్తా ౨వతిచ్చితే. ౩౫. భువిద్యా
 నిభి ర్మతః పాపీత్యం గదసి బ్రువిత్, వైరాగ్యనటవేవాపా బన్యతే మవ
 కివచత్. ౩౬. ఏవం నిదుర్లభర్త క్షావో ప భావో భోఽన్య వానయః, ఇతి
 భ్రాను దుశ్యత్వా వంకర్లపైస్త్వైవ విచీకయి. ౩౭. అకరీరం శరీరమ్
 వశ్యేష్యేవ్యవశ్యేనం, వన్యం బహుభావాశ్చిహికం మత్స్యా వ శోచతి. ౩౮.
 వామమాత్సా బశ్యోః పాలా ద్యహం క్రుత్వా ప మేధయా, అభ్యో యో
 ద్మభశ్యస్య శేవ్యరాదుక్ర మో యతః. ౩౯. యమంకర్మభ విచో ౨హ
 స్మస్మీతే లేవ లభ్యతే, కశ్యేకః క్షాత్త శో యవం భావయత్కళాం న్ముటయ.
 ౪౦. పాపం ప్రాధకవైకార్కం యోగబిద్ధిం చ శ్రుతి యః, క మోశ్యరో
 న గ్యవ్యతి న భ్రాశేనైవ మోక్షయాత్. ౪౧. ప్రాప్తానాపిమకర్మకర్మ
 పాపం యస్తు గంహారీత్, పోఽయమిక్ర కథం రోక్షం శక్యస్యాత్
 మ్మయలిం విహా. ౪౨.

ప్రథమాధ్యాయము - శృంగేయపల్లియొక్క వివరణము.

లో లోకా కస్య లోకస్య ఇవే త్రా త్రా కృణా, బుద్ధిప్రసక్తా
 జననా లోకస్య లోకస్య తాం గతా. ౧౨. అవచ్చిన్నో భవే జ్జీవో జననచ్చిన్నో
 మహాశయో, త్పర్యాయో య సంకల్పజేవో యస్య మథా యదా. ౧౩. తేన
 తం కలిసం విక్రమో జీవం త్ప మేవ తు, తేనోపాధి మహంతారం పాఠ్యం
 ప్ర గ్రహం మనః. ౧౪. ఇంద్రియాలి మయా జ్ఞేయా మదయా గన్తు
 భూయయే, సామ్యసీనా స్వర్ణేన గణితా పునఃకథితా. ౧౫. కర్తా సారథి
 రథానే వియత్యు మనసా క్రమో, గచ్ఛ స్వంకర్తృభో మర్షిసాదం విష్ణు
 కమం ప్రవే. ౧౬. ఇంద్రియాని ద్విక్షుక క్త్వయ్యంతో స్వాంభవక్రమః,
 ఇంద్రియేభ్యో భారితేభ్యో భూవేద్యుంకాకా క్షివా. ౧౭. కన్యూలేభ్యో
 మ్నాత్త మోకాకాకృత్యా వ్యవ అంకరం, తనోఽరిసాక్షికార్యకావ్య శ్చ-క్షు
 త్యోకాధి రాంకరం. ౧౮. వజ్రకీర్త్యతోపాధి రాంకరో వ్యక్తిక ర్మిళం,
 ననుక్షుప్తమృదువా క్త్రావ్య క్త్యేవ్యవ్యక్త మాంకరం. ౧౯. మాయాకావ్య జప్య
 క్తతోఽవ్యుక్తావారి ప్రహస అంకరం, ప్రహసా వ్యవం గింది క్త్వయం తే
 జైవ ప్రాపితం. ౨౦. పర్రూపా ప్రహస వ్యవ పర్యేకావ్యక్త ప్రారణో.
 ఆస్త్రీతి విభవం తావి ప్రారణా ప్రహసో మరః. ౨౧. జలక క్త్వవిచారోఽకః
 ప్రహస జర్తి వృమాభ్యుతే, సంకల్పక క్త్వరీమత్వా ప్రథి గచ్ఛతి తం
 క్రమో. ౨౨. రథనో వాస్తవం దూరం ప్రార్థక్యం తవనోభవతి, అవచ్చి
 స్మిక్తవ మేకవృ తతోఽనేవ నివర్తతే. ౨౩. ఆత్మా వర్తేషు జేమాఘ
 ప్రాంత్యా సూక్ష్మేభావతే, వికాగ్రయా ముత్తజ్ఞాకం పశ్యే త్వావ్యీభ్యవాల
 ధియా. ౨౪. తియ జ్ఞాత్యం యోగీస్పృష్టి త్యోనో భూమివతుమ్మవన,
 వాగ్గీక ర్మరజక్తికాం నిలోపా మృతుయోఽభవన. ౨౫. బానికం వావ్య
 మదం నిరుంభకో నోమయే వ్యవ, మనో నిరుంభ వ్యుత్తారం నోమయే వ్యుత్తి
 యానికం. ౨౬. వచికల్పక శేకవృ నిరుంభ స్పృగల్పకం, అస్త్రీత్యేక
 వ్యాకృయాలం మహంక మంచేమయో. ౨౭. త మవ్యంలే నిరుంభావ్య

కాంతాత్మ విద్య లే స్వయం, తులనాతం నిషేధా యోగో మంబదులే
 రయం. ౧౮. తులనో ఒలిపిన్న దేహాన్నా న లన్న శ్రీ ద్య కేర ణో
 నమాచితం మనో ఒస్యేపం నిద్రా వద్యా వృహ ద్యుకేన్. ౧౯. కాకలం
 యోగినో ఒ.పెక్కం వాచితన్య యథా శురే, నివార్య లయనిశేపా నిమా
 వభ్యా వృరాత్తలి. ౨౦. కర్మశుద్ధానిహితా సోభ్యతే త్సోక్త్యుక్తియేక్యతే,
 అంబాయ్యోన్ని జలాత్వీకాం శ్లాబ్దం శ్లాబ్దమక్షరణి. ౨౧. శబ్దవృత్తా దుఃఖ
 రణా నిధా భూతననా ఇతి, ఏకస్మిన్ ప్రకరణంవనననా వ్యోమానయః
 క్రమాత్. ౨౨. నునాభ్యే ధృట్వపుష్టి పాక్ష్యపుష్టి ధ్మమమూత్,
 నిర్మలం వారితాక్షత్యా వివద్యాక్షణినుక్యతే. ౨౩. నిన్యానానా
 యమేవోత్తా ప్రైవ్యాం సరిశేకనీ, వ్యకటివస్త్యుపాన్యానం వాచితం నివన
 శుభం. ౨౪.

విద్యోమాధ్యాయము - ప్రథమ (వతుర్థ)నశ్రీ యోగో వివరణము.

ఏకదేవాలివిప్రుః పునర్వాత ప్రపంచ్యతే. క్రూణుకాం నదిశో
 ఒక్ర నిన్యానాం ప్రతిబంధకం. ౨౫. ఇంద్రియాణి లోబధ్యేష్టుం వస్తుకే
 దంశుకర్మణి, ఆక నైః క్రశ్యకాల్పాం న కస్మి యి రిక్తే. ౨౬. సకాయం
 వి దవ ద్విద్య నిన్యానం వాత్త శుభ్యమి, కృష్టం తయో ర్యోగయోక్త
 మననాఒత్తాఒవనాశ్యతే. ౨౭. యశ్చైకన్యాశుక్ర హేణ నాకాచీ ని
 ద్రిక్షుః పునాక, తానాతే మేవ వ్యవ్నాది ద్యుకేలే తస్యవిద్యతాం. ౨౮.
 శైకశ్యేన వశం శ్లేయ నిక్షుక్తే విద్యతే ఒక్రమిం, ఆర్థానం నిధిలం
 క్రష్టం కైకన్యం ప్రస్తావన్య హి. ౨౯. యశ్చేదై రితి వదిక్షం య శ్చుప్తం
 కలిశేకనా, శ్రద్ధాభర్తాద్యుచితం య క్రమం ప్రస్తా వన్యతమి. ౩౦. యశి
 కర్మఫలభీష్టా ఒక్తి కణా ప్రాణాదిభారణి, అపాదితో వినిశ్చైకం త్థాల్పే
 శం న అనుభవే. ౩౧. తానున్యా యోనిలక్రాత్తి ర్నాఒపా వేకన్య విద్యతే,

జగత్కర్తృకరూపాత్మ్య భుగోలయం కర్షణ కా జపి. ౨౦. యజ్ఞహోమైస్తే
 కర్షణేషు కర్షణేషు ప్రస్తావనీయతే, ద్యులోకేషు ద్యుద్యుత్యు నూపాస్తోతి యో
 లక్ష్మణా నావేద బక్యతి. ౨౩. మనస్సేవద మాద్రవ్య మేకాశ్రయేన దీపయాః,
 తత్త్వ మత్తైక మేకస్మి న్యోగభేదం న చక్షువి. ౨౪. హృద్యిష్టాః బుభ్యుర
 ద్విష్టోః కేవల హృద్యునూత్రకః, ఉపాద్యురగమే సోలయ మిశానో
 త్పాకభివ్యుయాః. ౨౫. పృష్ఠం బలం కర్మతాశ్రే బహుభాషోగరిం క్రతే,
 కేవలభేదప్రకర్షణం బహుభూయోషి యానుతే. ౨౬. పృష్ఠంతు పృష్ఠేహాను
 నుర్భతం పీయతేమృతం, కర్షణ ప్రస్తారాం న్యుష్ట వివాస స్తుచ్యతే నఖి.

ద్వితీయాధ్యాయము-ద్వితీయం (పంచమ) వర్ణనవివరణము.

పురమేవాదకర్తృవం నాభియోద్ధ్యుగమయతం, కేవల్యం యద్య కం
 ద్యుష్ట్యా విమృశ్య న్ని స్మయన్యతే. ౨౮. తవ న్దునిత్యా కాకుంబంధై
 ర్దుష్టాః కర్షణాః పునః, కరీష్యవారాణానా ద్విజేహన్య స్మయన్యతే. ౩౦.
 ప్రాణ మూర్ధ్వం నయన్యాత్కాఽపారవాయం నయన్యతః, కర్షణేకా కృత్య
 రాద్యాః తింశేకాత్కాఽపమియానరాః. ౪౦. నాత్ప్రకాః ప్రాణవతు
 రాద్యాః త్యుక్త్యాభవత్కతి, మనారం క్రతో కాయ మస్తీర్షేక స్మరా
 కృతమ్. ౪౧. ప్రాణానానంకా క్షేపీ కేవలిత మమన్యతే, క స్మి ప్రాణా
 ద్యాశ్రయో యః కర్షా రేషైవ కేవలి. ౪౨. వ కర్షాఽస్మి స్మరతే కేవల
 న్యుకర్షణకతి పునః, విప్రాపియోనిమాపిష్ఠి బకాపృథ్వివా మనః. ౪౩.
 కేవలా నితోక్షణా తాన్యకర్షకర్షపురన్విరా, నితోక్షణత్యా త్పా
 పావర్షణకాతా నుభాకథా. ౪౪. మస్త్యుతేషు యః పృష్ఠే కాయం
 కాయం న్యుకర్షయం, కేవలిం క్ర స్తం కే వా నిరాకర్షం ప్రభి ద్భవత్? ౪౫.
 కేవలానం ప్రకాశ్యయం కన్యైహోపాచ్యుపాచ్యతి, ప్రస్తారాం
 వేదై బగత ఆచారన్యక లక్షణాః. ౪౬. అన్య ర్షణేషా కాశ్యేషు క్రురికృ
 తహుభా భవత్, కథాఽఽత్కా ర్ష్యక విష్టణి కేవలం బహుభోద్యతే.

౧౬. వాయుత్వైవోఽపి తేహేషు ప్రతిష్ఠా ప్రాణమవతి, బహుభా భా శ్చేవ
 సూత్రా ప్రసిద్ధివాళి క్షుణ్ణ స్మరణే. ౧౭. సర్వచక్షుఃకృమాచోఽపి క రది
 శ్చేత్ర తోగభావో, సర్వాత్మ త్వేఽపి కవచీకృ త్తా నూతైవ్చ తిష్ఠ్యతే. ౧౮.
 వర్షభూతాంపరాక్రైకం కృశంప్రో మాయయా నైఽవృణో, ఏకం వ్యం
 బహుభా కర్యా దృహంసూతో యథా వచి. ౧౯. మానూవాధిన తో
 ఽయో బుధ్యో హివతుకాం వృణాం, కర్మానుసారిం తామా స్మివభావ్యువ
 భుక్తయే. ౨౦. స్వదిత్రభం వాషీయవ మోం వశ్యంతి యే నరాః, తేహం
 ఏక్యా మిభిశాంతి పృష్టోపదగ్న కాశ్యసే. ౨౧. అంశ్చేక్యం తమావందా
 ప్రత్యక్షం తువ్యతే బధాః, సప్తశో వా న్యప్రకాశ తరిచే స్మన వృకృతే.
 ౨౨. న భానయంతి సూర్యాద్యా బుధ్ధ్యావ్యా వృ న్యయం ప్రభం, కింఛ
 భాంతు త జున్యతే భాంతి భానా తసియయా. ౨౩.

ద్వితీయాధ్యాయము-తృతీయ (పక్ష) వర్ణివివరణము.

సర్వోత్తమత్వా మార్జ్యం త త్కూలం సంపాదకాభవః, నీవమాకవి
 బ్రాహ్మణ్యే కాళా నైకాభమా నుకా. ౧. యన్నూలం తస్మయం
 బ్యోతి ప్రదేవామృత మవ్యతే, గర్భో తోరాః శ్రీరా వృశ్చే కర్మ
 వాత్సేతి కర్మ. ౨. మానుశక్రీకునా తేవ జగ న్సర్వం నియమ్యతే,
 అన్న సూర్యారణి ప్రస్తా క్షీరా మ్నాం క క్షురంతి హి. ౩. సరదేమాన్య
 తా తా రాగ్నో త క్షోద్ధృం కమ్మనూ మ్న చే, జ్ఞానాశేష తక్ష్మాభ
 ప్రాయుగాశ్యంసమద్వధః, ౪. వృక్షుక ల్పిశ్చిలోఽన్య వ్యాసంక్రయం వాత్తి
 తింపన, గంధర్వరాశి భాశేచ్ఛాపకా ధ్ధీ రతియవతా. ౫. ప్రస్తాలోకే
 ఽత్త్యవ తోధః రలాః నుభో న హి, తదర్కవ త్కృత్తరితే నరేనాతే
 క్యతే క్షుంకస్యంం. ఇంద్రియానా మకాత్త క్క మాగమా తామివర్పవాత్,
 బుధ్ధ్యా తక్ష్మాశ్చితి న్యర్షో ల్పస్తాశ్చం బుధ్యతే నుభవ. ౬. మందశ్చే
 వకశీక త్త్యసమన్వృష్ట్యక్రదావతి. శ్రీమా ల్పవిష్య మాతే వ్యో రిక్యతే

ద్వివిధ కాంక్షార్థం వహనాదితి, మంత్రం జపే త్రైవ నిహ్ను శ్శాస్త్రం లేవన న
వంశయతి. ౧౧౯. వైకాగ్యం వాచికేకస్య యథా రీత్రం కథా ప్రమాన్.
ప్రాచీన్వతి నీవ్యూహావస్య నివ్యాన్వీకృతు హాశ్చరమ్. ౧౨౦.

ఇతి శ్రీనిర్వాణగ్యునినచిరే ఆనుభూతి ప్రకాశ

కవచస్థివివరణం నామ

పీఠాద్యోఽధ్యాయః. ౧౧.

శ్రీ సురుభ్యో నమః.
ఆత్మపు కా జే

కఠోపనిషద్వివరణరూపః.

నవమోఽధ్యాయః.

ఉపోద్ఘాతః.

నివం మామా భృగవ్యుష్టైః యై రిమోహం విచారణాం, శ్రుత్వా
 శిష్యే సుహం ధోయః వ్యభృచ్చ వివం వివః. ౧. సురో త్వయా మమా
 చేకమనిద్యవ్యం వ్యవేదనం, వివిక్రాభ్యావసంయంత ముక్తం తన్వోక్రూరభవం.
 ౨. ఐదరేయో మువి వ్రవ్య మువిః కాషీకః వ్రవా, ఆచిర్యో భగవాం వ్రవ్య
 వ్యశ్చ్యేభాశ్వతరో మువి. ౩. వేద తత్పకలం త్వత్తః శ్రుత మాభ్యావ
 వంయుతం, మయా సురో వివిక్రాభా వ్రత్ర విక్రాః కథా సుతాః. ౪.
 ప్రతానా మృషిభి స్సార్థం సంవాచో అష్టాబోధకః, వాచవేసవ్య ముక్తవ్య
 నివాసభవో వ్రవం. ౫. ప్రతర్తవస్య కాశ్యవ్య వైబోదాసే ర్భవోత్తవః, విజ
 యః క్రమసంవాచూహో అష్టోత్తరోధకః. ౬. బోరాశేత్వైవ వృత్తవ్య
 సంవాచో వాకళక్రూణా, వంశః శాండ్రయస్యాపి భిన్నాభిన్నవ్యూహకః.
 ౭. ఆశ్విభ్యా వస సంవాచ ఋషే స్సర్వార్థవ్యవః, వ్యక్ష్ణోత్తర్వణస్యాపి
 వ్యవణం క్రమసంభవం. ౮. అష్టావిద్యాశ్చ తే తవ్య వశ్విధ్యా యపి యక్ష్మా
 కం, యోజ్ఞవిద్యవ్య సంవాచో వానాదేత్వై ర్ద్విజోత్తమైః. ౯. కాశల్యవ్య
 శ్చేత్ర వాక్ర మరణం ద్వేషకారిణః, యోజ్ఞ విశ్వాస ముపివా అష్టావిద్యోపదో
 శవం. ౧౦. వారవ్యయం క్షీణీకాయ జనాయ మహోత్తవే, మైత్రయ్యే చ

బ్రహ్మమును ప్రకృత్యాం హి యమానునా, ౧౦. ఆత్మ ప్రకృతిలోని విభా
 నం యస్మై లాభ్యతరో మునిః, ఉక్తవాం ప్రస్తు కతైశ్చ య్యోగ విభం
 యయా నరో, ౧౧. సుప్త్యా లాభ్య దేవానాం అప్తవిద్యాం కథావన,
 క్రమోద్భవతి పరా స్మింతు తతో ద్వయా పసి దుష్టభాన్, ౧౨. విశ్వరూప
 శం ప్రాప్తాః కథం చి త్తాం వదుతి త, యథా యతుః పురా ఒపాసీ దర్శితే
 నం శకశి, ౧౩. కథిం శ్రీతు నిచ్చామి తుహ త్కౌతూహలం నరో, కథం
 యమా ప్రకృతి లాభ్య ముక్తవా స్మి రిశకశి, ౧౪. కీర్తనాయ చ కా పాపి
 ప్రకృతి లాభ్య కరో వన, ఇన్ద్రియై నుని రాహాక దాఖ్యానం వేనో ద్రికవ,
 ౧౫. ప్రకృతి లాభ్య మనవే బృకీర్తయ త్రియాయ నః,

ప్రథమాధ్యాయము-ప్రథమపర్వ, ౧-వ మంత్ర వివరణము.

అసీ దద్భూత్ కాన్మా విప్ర వేదవిదాం వసః, ౧౨. అనితస్య
 యో యాకే మునియతకస్యవా, అన్విదానో నకరాం కీర్తిం ప్రాప్తో ద్వి
 ఙో క్తవః, ౧౩. కదాచి మృత చి ద్యాగే వర్తన్తుం దాతు మిన్ద్రకా,

ప్రథమాధ్యాయము-ప్రథమపర్వ, ౨-వ మంత్ర వివరణము.

పుత్రస్యం ప్రసేదామైవ కుభాగాస్సే హరియోకః, ౧౪. పుత్రే తి
 బలశ్చ మృతే పరక్షావాం పునస్కృతః, నో విశ్చ మేవ బహుళే మర్యాసీ దాప్రీక్ష్వా
 ణ్యో నః, ౧౫.

ప్రథమాధ్యాయము-ప్రథమపర్వ, ౩-వ మంత్ర వివరణము.

కృష్ణం చై వ్యయం కక్ర బృహో పుత్ర లాభతః, స్వభాగేన చ
 కాం సో ఒపి త్రాప్తవేద్యా బహో కదా, ౧౬. హతుం హనియతుక్యే కా
 అన్తుం చ యితి నా కథా, వ కత్తా! శేవ మ్మన్య దాశ కత్తా చై ధేవః,
 ౧౭. తి క కాశ కథం నాతు శివే ద్దర్శన్య భారతే, విలాపితే త్త గా
 దాతు ప్రవృత్తో దయం కథావన, ౧౮. తస్యాసీ క్తవయః కల్ప స్మి రి

శ్రీరా ధి క్ర. 13, స్వభావాదా శ్చో నికృం కుమారః పురహాయనః. 14. ఇదం నిచారయోచం పరం రంజితే క్రమా, యద్యేన దీయతే యస్మి యా ప్సుకాయ చ యోష్యుః. 15. క ర్తేవ లభ్యతే యస్మా త్తావప్యేవ చ తా వ్పిం, ఏతా గాతో ఎదునా దత్రా పిత్రా వైశ్చోహనునాః. 16. ఏతా రాం తత ఏనాయం ఏతా వైశ్చో కమివృతే, అనుభా వాను నే యాః నర్వైదవి భయ క్రదా. 17. నిఖిలో బ్రాహ్మణానాం యో మున్ న యాతి క సంకయః, తా దవస్థాఃకీ మే లక్ర ఏతా యా ప్సుష్టిర్భవతి. 18. గా క్తస్మా కము మేకస్మా ద్వాకయూని కవహతః, అశేవ స్థాపితా గాతో మవర్థం యా వ్యుభోధరా. 19. తానా మేవ కఠోస్మక్ర దావ మస్య మమైహికం, పుక్ర దారాధికం ఏత్రం కరణోహిపహారి యత్. 20. తచేవ ఏత్రం లభ్యేయం పరం బోహోభ్యుభవ, అహం చాస్య పుతో యస్మా క్తస్మా స్మిత్తూ న సంకయః. 21. అన్వైక భక్తీకి వ్యవ్య భావస్య మహా త్పని, అంధం తమః పితౌ యస్య మేభోహివధిసమం ద్రక్షో. 22. మతస్య భావతః పుక్రః పితు రిచ్చుర ఏవ నః, తతో ఎనా నూత్నతో చానే క్రేర యస్మిన్వయ్యయం నుయా. 23. స్మేహాయుక్తః తక ప్రితే నుయా మే క్షాస్య తి వ్యయం, అభ వ్రేమి వచః శ్రు త్యా వ్రక్షి మేవ కరిష్యతి. 24. తతోఎ హం నికం కస్మి వక్ష్యే ఏత్రే లక్ర బృహ్మతే, ధి నాదింకృ తవయా ఏతరం స్థానా భర్త నిత్. 25.

ప్రథమాధ్యాయము. ప్రథమపర్ణి, 1-వ మూత్ర వివరణము.

తాత కస్మి స్మిశేంద్రాయ మాం శలా వృం క్రనాస్యతి, స్మిత్రిచాక మిదం వాక్య ముక్తవాన్ కిశగో క్రతి. 26. ఏలాపితి వాసిశంయవ్యం లిల్లాయ తవయం కతతి, కాలసారక్రవణవ ఇదం కరవ ముక్తనిత్. 27. త్యా మహం మంజీరంబుధ్యం నికృన్మే హావహావం, చాస్మాని మృత్యువే సవ్య చాకంబూరహాకతి. 28.

ప్రథమాధ్యాసము. ప్రథమపల్లి, ౫-వ మంత్ర వివరణము.

వివడుశ్రీ సప్తశ్రీ అపి వింశాశుతా శుశాగణి, అపిం దుశి
కరం య్యన్య కర్మా దేత వ్యవో అప్రపిత్. ౩౯. ఏతా మన యథా కస్మి
త్పాపసు శాశురి వసి, త్రుత్తవ్య నరగా వ్యతికం ప్రక్షుకాత్మానభం నిను.
౪౦. తత ఏత త్వర్ణయం న్యన్య కృతవాన్ బుద్ధిమా కయం, మను నాకం
వరం శ్రేయా యస్తాం కస్మిశితా న్యయవి. ౪౧. తత్తవాన్ మృత్యుక యా
మాం వ్యయ శుక గ్రహివ్యతి, ఆప్య దుశిం పరం విశ్యం డిం రక్త రేది
వ్యతి. ౪౨. యతో అహం ప్రథమం నిశ్యం బహునా మస్మి దుభ్యయి,
తనమానాం ప్రియ శ్రే వన నర్ణయా అర్షి మహాత్మయః. ౪౩. మాం వినా న
క్షణం శ్రేయ వితా ము అర్థావత్యతే, కింపి వ్యుమన్య నుయాతే గృహా
మయి కరివ్యతి, ౪౪. కార్షం మదా ఏగా నానం దిత్త ఏష భవివ్యతి,
ధరో నుయి గతే తాకం నుశి మన్య భవివ్యతి. ౪౫. కర్షవ్యం త మయా
కింపి క్షమశ్చావ్య భవివ్యతి, మనూన్య త వియాన్ అయ మభియా వర్ణ
యోజకః. ౪౬. యమన్య త కతి కర్షం కృకవా స్తే ఏతా అభుకా,

౧. అధ్యా. ౧-వ పల్లి, ౬-౧౨ మంత్రములవివరణము.

ఇదాపి మేవ పరమ కరిష్ణానం డిం ర్షన. ౪౭. ఆశ్రాణి చ
బహుశ్యేష మాం బింక్య నినుంచతి, అతిగయతి మాం గాఢం స్మేతా
త్రాణాంకరాత్తనా. ౪౮. అపరామం పరం ప్రాప్త వ్యవ్యేయే అపింకా
తి, కతి ఏం పరావ్యవ్య మయి స్మేహం యథా క్షితే. ౪౯. ఆవ్యథా
అపాకవాశ్లేక వరం అవ్య భవివ్యతి, ఇతి సంచింశ్య ఏకర సిరుం నావ్య
మభావక, ౫౦. అతివ్యయ యథా త్రాశ్యే త్రాశ్యేతా నైవ నువ్రక, అన్యం
నోక్రపంక స్తే నువ్రో అపి మహాధియః. ౫౧. ఆర్షాన మనూన్కాత్త తా
న్యన్యాంకృ వ్యపూన్యకాన్, ప్రతివ్య పరాం వ్యవ్య త్తాన్యకాన్ పక్య
నానియ. ౫౨. త్రైవ్యకాన్ మనూభాగాన్ పక్యతాకర్ణయానికాన్, ౪౩

అజక్షం చా వివక్షం చా చతుర్విధకరీణామ్, 20. ధర్మభావస్య నాస్మాత్ప్రతి
 ప్రాణేనాం యో నిరూపయతి, తత్తత్క్షణం స్వస్వహం కిన్మో గచ్ఛి స్వం
 వితం ప్రతి, 21. అప్యాది బాహ్యోక్త స్తే త్వం తనాం యదా శివో,
 త్వతీయం వివేనం చిరీతే యమ తా స్మితు స్పృహమ్, 22. ఆకాశం ధర్మ
 రాజం తం కింకరా ఇవ యోచితే, యమై వైకావ్యవో చిద్రజకమార త్తే
 స్పృహే చిరీణి, 23. తస్య కాంక్ష్యంత ముదకం ధృటిర్వాహర మానవ,
 క్షయో చక్ర యథా కమ్నో కృతే చ్యాంతి ర్జలై స్పృహ, 24. అర్జున
 పాప్యాదిభి ప్రవ్య వరణే వ్యాంతి నీతితా, కాంతికావ్యో యథా నీమ్న
 దవతై వృషభభృతామ్, 25. స్పృహణ దనంతి తద్వచ్చ్యత వరిఖిః పవ
 వాచకః, అలోచిలో వరీణాణు సుష్ట్యపాప్యాదిభి ర్జనైః, 26. నంభా
 వికరభస్మాకా ప్రతిహా నిమ్నీకస్య ర, నుభస్య సంకమ తద్వచ్చ్యవధం సుఖ
 పోయతమ్, 27. స్వాత్మీకైవ చరీణాశ్ర మావృతా యా నమోతితా,
 బాణే సుఖరీ లాశీ వరే వార్ణప్రకాశినీ, 28. అపిష్టాహారికా యాగ
 ఇక్ష సిక్త్యుత్కలే బుక్షా, మాచానామకటాకాచి త్పూర్ణ ముక్షం చనీషిణి,
 29. తోరణా ముదయా ముక్షం త్వర్వతేజసంయంభా, గవార్యాః పకవ
 ముక్షం మృహంయూఖ్యా అజేతమ్, 30. విక స్పృహం చమావ్యేక క్రుమ
 స్వాత్మకేతవి, యస్యావక్ష్మ స్వవే వక్ర ప్రాక్షాణి త్వర్వతిక స్పృహే, 31.
 విక మక్ష్త యమ మైక మైక్తి కింకరీ దక్షవా వక, అరిఖి వికచితాః
 నోశం శివా సంకతమ్, 32. తిక్ష్ణ రాత్రీ వ్యమే యక్ష్తే క్షావత్పీ
 వ్యం ప్రయో చిరీణి, ఆవక్షం మ్మక సిం క్యం వరాం స్త్రీణా వరయా
 భవా, 33. ముక్షి తే చక్ర త్రియం కర్మం యది త్పష్టో నమస్త్యుతే,
 నమ త్తే చిరీణయే కష్టా వక్షు పేరావ్యవాయతమ్, 34. వికమక్ష్త యమే
 తల సంకతా వరాం వ్యవూణా, తపో త్రిణ బుక్షింబనో ధర్మరాజం
 ప్రతీవృతామ్, 35. విక్ష్పప్రసావ మస్మేభ్య క్షానం వైవాత్మన మ్మకా,
 విక్ష్పప్రసావ మేకం చ త్తే బుక్షియతాం వరి, 36. చుఖిమన్యో యథా

ఒకాం తై త్వశ్చోసావా ద్విది క్షిణు, ఐదివా యశ్చోధ ప్రకా హం ప్రతి
 గాకయః. ౮౭, యమలోకా మ్పూనా స్తాక్షం వావివ్యం నుసాగతి, యథా
 త్రూర్వం తదేదం చలో నే ప్రకణు వృక్షం. ౮౮. ఏకు శ్చ నదుకా
 ద్విఖం చర్తలే నా సుచక్యతి, తునవ శ్చ తథా తాహా మనో వాక్య
 మయితే. ౮౯. మృత్యవే త్వా చదాహితి మక్రధాదివ్రతేనః, బంధితా
 దుష్టకాం కన్య న్నదు క్షాత్యా మవత్తయః. ౯౦. ప్రకృప్త మునహం ప్రితే
 వర్తలే మ్పూనా పను, ఐమి స్తాక్షం నకా కాలం తు క్ష్యంకం న దు
 తి. ౯౧. తేజైవ వర్తనా తస్మా రవివ్యం శ్చ సుభవత్, ఇతో మయిగతే
 కక్ర భర్తరాజ వర్తయ. ౯౨. మాభూయా వఖం ర్వేక త్పూభావ్యం
 త్వశ్చోసావతి, ఏవ మోస్తో భర్తరాతో వచితేణ ముత్తరీత్. ౯౩. వద్వ
 తేక శ్చయూ స్తాక్ష్యం ఏకు శ్చేద్య భవవ్యతి, యథాత్రూర్వం న వివ్యాపే
 ఉర్వీలాకం నలే త్వయి. ౯౪. మయా సంప్రేతే కక్ర లావ త్పూర్వం
 భవవ్యతి, త్వశ్చోరే తైవ ముఖం వ గదివ్యతి కవాచన. ౯౫. ఏకమవ్య
 శ్చ భవితా నువం ధ్యావ్యతి నర్వణ, నిద్రాహారాదికం కన్య స్సూచితో గమి
 వ్యతి. ౯౬. ఉదాలకః కితా లే న తనుః నర్వణాశ్చరీత్, దృష్ట్యా మృత్యు
 ముఖా స్త్రుతం భవన్తం ప్రవరాగతయి. ౯౭. వక్ష్మరూప మోహవ్య పరం
 యమముఖా మ్పూనః, నంశేతా భర్తరాజ మిదం వర్తే వలాంకరయ. ౯౮.
 వ్యర్తే లాశే భయం ఏచి న్నననానాం న వద్వతే, ద్వితోక్త త్వితో
 జాతో వా చ్యాతితి కక్రతో ఒచివా. ౯౯. త్పాదతో వా దిహాహతి
 శోకతో మోహతోఒచివా, మోదతో వ వదా బంధుః సఖ భూత్యేతి ఏ
 శ్రుతయి. ౧౦౦. ఏకు వ్యర్తో స్పృశీర్ణమ్య క్షితేనైవ్యానా ను, వ్యర్త్య
 మ్పిం భవతా వ్యర్తే వ్యర్త్యేవ న వాకయః. ౧౦౧. శ్రక్షణానయ
 మహ్యం త్వం క మ్పిం చక్ర మర్తసి, ముంం వ వ్యర్తతోక్తా భవతి
 లక్ష్యవిద్యయా. ౧౦౨. ఆభూతనంబ్రహం ధ్ధావం గ్రహ్మజ్ఞానం ఏవా ఒచివ,
 ఆయం వతో క్షిరీయో నే వాకత్యో భవతాఒచివా. ౧౦౩. ఏవ మోస్తో

యమో రాజా కచిశేతః జలప్రసీల్, స్వర్ణ్య మస్మి మహం కానన్ ప్రసీది
 నచివేషే. మధ్యం ప్రకర్షనే ప్రక్ష్యం సావధానమనాః శృణు, అనంత
 లోకపంప్రాప్తా స్థితావకర కారణమ్. ౧౦౫. ఏత మస్మి పరా బ్రహ్మ ధీమ
 తాం విమన్థితం, విద్ధి స్వయాపత స్పష్టం కామేష్వీక బగ్ క్రమే. ౧౦౬.
 ఏవ మత్స్వ యమో రాజా లోకాపిం పర్వకారణం, విదాదాత్క క మస్మిం
 తు శక్తి కిన్యాయ సోఽపవత్. ౧౦౭. యప్రాణా ఇన్ద్రా గ్రహ్ణాన్యాయం
 తోష్ట వా యథాఽపివా, వీరుంఠే వజం తస్య త్రోష్ట్యుంఠ క్రీయాపిఠమ్.
 ౧౦౮. ప్రత్యవారీ శృచాస్మృత కర్మతం యక్తు మ్మృత్యుతి, విద్యానసూత
 శ్శిష్య భక్త రాజయ కావనాత్. ౧౦౯. శిష్యస్య తస్య సంలూక్య మృత్యుతి
 త్రణ్ణ మలాజీః, యశోల్లాసాననా కస్మేః సంయన్త య ములప్రసీల్.
 ౧౧౦. నితక్రయా క్షయోఽసోఽసయం మనూ మధ్యం ప్రదీమతి, తస్మై
 వాయం మమాత్మ స్మి ర్నామంఠే భవన్యతి. ౧౧౧. వాచిశేత మనూ
 య్మిం కథంఽయంఠి పద్ధిమిః, యావ యేనాకృ మార్య కృ తనా భూతా
 పికం జగత్. ౧౧౨. తాః ప్సి రయం ప్రక్షం ప్రవ నామన్ భవన్యతి,
 ఆప్యం వైవ వరం కుశ్యం అదామి సంఠేషే. ౧౧౩. ఆస్మీనిచ్చారణా
 త్మస్య ప్సకన్యామ మహత్త నే, కాంబూవినిశిప్రీతమా త్ర సంఠారాఠికాః.
 ౧౧౪. ఆమాన్యవలన్వేషుమండితాం మోక్ష్యన్వ భౌన్వోన్వూబావఠపంఠావ
 ముత్తశోఠిలంఠిన్. ౧౧౫. మాతా విహం మయో త్రాం స్వపక్షి విధా
 రయ, ఏత్రకర్ణాం యథా మేఘో విద్యుతం శక్లియంయతాః. ౧౧౬ విష్ణు
 బ్రహ్మ తా మవా వ్రాణాం తస్మై వ వచిశేఠే. ధర్మగాఢోఽఠిపంఠిష్టో
 హ్యస్మే ర్భ్రాహ్మణావనాత్. ౧౧౭. వాచిశేత మమం పింఠ్యంఠి త్రి ప్సి
 తోష్టకవిధావతి, యోగాం స్త్రీణా మయిలే మాతృ పిత్రాచాత్మ్యః సుపీతా.
 ౧౧౮. బ్రహ్మమృత్యా కలే తోష్టక్ర ప్రహ్మవిఘ్నావననా, విదా పిఠి
 లప్రావిఘ్నావనాః త్వాం వా భవేఽత్రకా. ౧౧౯. స్వగ్నే వాహోఽభవా
 ఠాక్షో బ్రాహ్మణస్య ఠా కస్య చిత్, ప్యర్థా దస్య పరిఘ్నోః ధర్మిష్టస్య

మహాత్మ ౧౩.౧౨౦. ౪ భవే ద్యుజ్యం యావచ్చై వాఙ్మాటా వసే ధృతిః, అన్తా మృత్యో భావ మస్మిం బన్వజ్జ మాహియం. ౧౨౧. విరాటా ద్భవం పునః క్రిత్యం నన్వై న్నికానుచైః, క్షాత్వా కర్తావకం కృత్వా న్మర్తం మోక్షంద వా స్రతేత్. ౧౨౨. యత ఏవం కలో యోవ త్రిశ్చిత్ అస్మి ధృవే నమా, ఏతత్త్రయం మనిషాదుః రూపమఖ్యావ రావతః. ౧౨౩. ఇష్టా ఆస్మిరూపం న న్యగ్గే లోకే ఆత్మ మోచయే.

ప్రథమాధ్యాయము-ప్రథమపర్వ, ౧౯-వ మంత్ర వివరణము.

భద్రేన నహికం వేద మస్మి మంత్రాన్య యయః పునః. ౧౨౪. ఇదం వద న మాహోత కృత్విత్యం వదిశేతనం, అహంశ్యా నిర్జిత మ్మస్మి మేవ చే ఆస్మి ర్మయేతితః. ౧౨౫. నదిశేత స్వయా దృష్టా య్జ్యో నా దుర్లభో వృణాం, ద్యురీయా ఆయం ఏవో లోక స్తృణీయః పరమాధరా. ౧౨౬.

ప్రథమాధ్యాయము-ప్రథమపర్వ, ౨౦-వ మంత్ర వివరణము.

ఏవముక్తి పునః ప్రానా కృతీయవరవిషయా, నదిశేతా భర్త రాజం న్యోచాశకాశకం. ౧౨౭. భర్త రాజ ఇవ స్వర్వ కృణంస్వకరీక భావ, బ్రియతే న్యుచ్చావారే వాలాదీన న సంకయః. ౧౨౮. మృశ్యో ర్జన్వ ర్మితాం యస్తా ణ్ణేహీన వహ లానయే, అహ్వనాత్పూకాంలేవ కరః పశ్యో మృతీవ్రతేత్. ౧౨౯. లాతాతాం పరణం నికృం అక్షరీనాం నమంశకః, ఆనన్యకం ధర్మ లోక ప్రుత మేక స్వయా పునా. ౧౩౦. వికృతావోఆది చే హా అస్మి పు నత్తా మాస్తవ వృధా, వేదీ ద్యునాం క్షినుంక ఏవం యాత్తి కరాయతా. ౧౩౧. ఆత్మా వాసు న దేవతీనాంఘాతా దవలోఆర్చనా, న తేభ్య స్తి కృపక్షేప్త యస్తా క్షుణ్ణోవలభ్యతే. ౧౩౨. ఆత్మా దేహాదీం ఘాతా కృపక్షేప్త వ కు శేప్తశి, మృత్యావిహా మృతా ఆవ్యో వా ప్రాణిక స్వర్వదేహావాహ. ౧౩౩. మృత్యవ లభ్య తావ్యో వ్యాయం వేద భంధవృతి, ఆత్మా ప్రాణ ఇతి ప్రాప్తో మృగిష్టం తద్వ వాచినాతి. ౧౩౪. ఆది ప్రాణో వాయుః

కూచా భజీ దాత్రా యదా రదా, యజతి జగో కాత్రా భజీ జేవన్యకు
 త్విహ. ౧౩౫. ప్రాణేన క రిసా యన్య క్షేపనం వన్యజేవ ది, లేజతి దిసా
 యజత్ర క న్యక్షం జేవనం క్షేపనో. ౧౩౬. అజన్య వా యజ సేవ్యో వన్య
 జోనా దా న జేవతి. ఆ స్మై దాన్వ్యం వన్యన్యస్త్వే వా క్షేపనం సీరా త్ప్రీణాయతే.
 ౧౩౭. వృక్షేణిక క్షణాజోఽపి వాయో ప్రాణస్య జేహిహం, అహాయా
 యత్ర చతుర్థాం హి వయ ఏవ క్షకృన్యజే. ౧౩౮. జగతే యజమానో య
 యం వన్యస్య ప్రాణే త్వి వాచిహం, జోన్వ్యోగీనా సుతైశ్చన్యం యతి ప్రాణేఽపి
 తక్ష్మవతి. ౧౩౯. అజన్యానే చతుర్థాం హి జ్ఞానా మన్విన్యతే యదా, కదా
 ప్రాణస్య విజ్ఞాన మతి జేన విన్యయతి. ౧౪౦. ఆయ ప్రాణాత్క వాజో యం
 మాహమా త్ర దసిత్తితా, వాలికై ద్యాదిభి రన్యక్షీకైశ్చార్థం మాహమా, ౧౪౧.
 అపి ప్రాణో సీరాధారో జతో జేవాఃసం ప్రతేతో, క్షణాం హి వి
 యం జేవ న ప్రతే వ్యాన్యవాయుజన్. ౧౪౨. న వాన్యవాయుజో వాశం
 నయాంపితి వ్యవ్యేతి. అపి వాయున్యయానాఽయం నిన్విజే యన్వికా శరీ
 రజే. ౧౪౩. జేవన్యో వన్య త్త్వేన్యా మేన వాయుంపితి ర్ప్రీతే, వన్యనా
 అభవం జేహే కర్తవ్యం వివాశేవ ౧౪౪. యతి ప్రాణస్య తక్ష్మైన్య విక్ష్యం
 వా నిన్య మేవ వా, నిన్యేవ వన్య నా జేహే అభవం వా వివాశేవ. ౧౪౫.
 యతి తన్య తజేవాత్రా తుక ప్రేవ భవన్యతి, అనిన్యే తన్య వాశేవ జేవ
 త్త్వైన్య వ్యసా ర్ప్రీతే. ౧౪౬. వాశం జేవయే కన్యాకా జేవ త్త్వేవ ప్రయా
 న్యతి, వన్యా త్ప్రీన్యో యేహం వన్యా వాత్కన్యం వన్య లేజతిహ. ౧౪౭. భా
 శానా వాత్కన్యైవ వన్యా త్ప్రీన్యన్యా క్షేపనం, వ్యర్థిహం ప్రక సీవాత్కా న
 తేవే జేహాని వ్యుత్. ౧౪౮. అదన్యవాన్య వశనం న యాదేవనంభవన్,
 తదన్యోఽపివ ధూరేన్యః క్షణానా న త్ప్రీన్యైన్యవతి. ౧౪౯. వ్యుత్
 క్షయంభవే వన్యాత్ప్రీతే యత్ర వాశావతి. అపివతో క్షణానా జేవ వ్యవన్య
 తే జేవ కన్యవ. ౧౫౦. న హి కన్యవతాం ప్రాత్రా వన్యి యాశే గ్రహాః వన్య
 వతో, అపిహి గ్రహాణం వైవ వన్యవన్యాన్యైః వ్యవన్యవతి. ౧౫౧. యన్య

తెచ్చుటలే యిట్లు క్షత్ర లేవాక్ర బళ్ళని, ఆనవీవ నైజాయం పుర్వా
 వ్యాఖ్య కదావన. ౧౫౩. పుర్వావహి-ననా యిట్లు క్షిప్ర మాత్రావ వా
 దినాం, నుదానాదు కంపం ద్రవ్యం మలే లేదాం భవన్యసి. ౧౫౩. ఆనవీవ
 ననాపాతివ్యసిరిల్లో భవ దివా, గ్రాహకత్వేన కేత్రాదే రవత్యా క్షిప్రకాలం
 ప్రతి. ౧౫౪. ఇత్యాదివవనై క్షేపం మామివ్యాత్తై ఒక్ర కీభవా, లేవ
 క్షిప్ర మృలే ప్రాహం బల్లై కం శీరతే యను. ౧౫౫. వరవాక్యంబేనైవ
 కేది కస్తేవ కం విదుః, అపలే యుక్తిలలో వాస్తేట్వేనం ప్రకృతికే. ౧౫౬
 వికస్తే వంకణం నుహ్యం బ్యాగో న్యం విర్ణయం ప్రలో, అనువృత్తయ
 విద్యా మత్రాహం ర్ణయం వదా. ౧౫౭. కతో ఒన్యకర దక్ర క్షంప ని
 కేదం నదాదనా, అయం కృతీయో భవనా దేయో మేవం తాన్యర. ౧౫౮.

ప్రథమాధ్యాయము-ప్రథమపల్లి, ౨౧-వ మంత్రవివరణము.

ఏవ ముక్త యమి ప్రాహ కం తదా నదికేనం, నైకత్యాగ్నే దిరి
 క్షిమాకా వాదయం వా నైవంజ్ఞయా, ౧౫౯. మేయం వాక్యవవ క్షత్ర
 తక్ష్మాకక్రక్ష్మవారణే, మన్విత్తేయ మిదు యిత్తా క్షేపేన్వ విరివిధిశక్త.
 ౧౬౦. వందివ్యా ద ఫుదా వేనా కేదివవ్యాన్యవిభిలా, అస్తితా వాస్తి
 రా భర్తా మాక్ష ఏవ నివాత్తనా. ౧౬౧. యథ స్తో వ నానంతి దేవా
 ఆసి మనాభియః, వర నున్యం కృతీయం న్యం నదికేనో మ్మనీమ్న భాక.
 ౧౬౨. టావతోత్పే క్షేమాభాగ మా త్యం వక్యవకం గతం, మంద మాం
 వక్యవనవా మ్మన్యం తవ వకంగనక. ౧౬౩. మాలక్రక్ష్మ మిదుం ప్రస్తావ
 మన్విత్తేయం నుదా క్షిర,

ప్రథమాధ్యాయము-ప్రథమపల్లి, ౨౨-వ మంత్ర వివరణము.

ఏవ ముక్త యమి ప్రాహ నదికేనా ఇదు వవః, ౧౬౪. దేవా నం
 శీరతే యక్ర మన్విత్తేయం త యక్త్యయా, ప్రాన్యై ర్భవదిశం క్షంప
 వదా యస్యాతిమర్దభా. ౧౬౫. కత్యే వహం వ భవతో వాసీయాం వః

జలో మమ, త్యాచ్యగన్తా భవే వ్యక్తా త్మమేవ లోకక్రమేఽపిఠ. ౧౬౬
 తతో యది నుయి క్రీతి వ్యధి వశ్యం వచ క్రమ, వికమేవ జరం
 మహ్యం లోకపాల ప్రయన్త లోక. ౧౬౭. అనేన నవ్యో నాశ్యో వరి
 క్షుక నివృతే, యక క్రమః క్షం మేఽక్యం త్వం నం వాకు ముద్యతా.

ప్రథమాధ్యాయము. ప్రథమవిల్లి, ౨౩.౨౫-వ మంత్రముల
 వివరణము.

ఏవ ముక్తే యమో రాగా వాకుష్టో ఽల్రచి విసం, ఉత్తమా నచి
 రేభ్యోఽవ్యం వ్యురాన్ కృత్యాఽప్తమావయన్. ౧౬౮. కరాఽయినో నుజై
 ద్యుక్తాన్ త్మక్తేషాత్మా ననేకళి, తుంధరావననంపక్వాన్ అనాఽయా
 ల్యాన్ అనాన్ వనాన్. ౧౬౯. గవాదితాం క్రమా నానాన్ ప్రకృ
 త్ వా నం వర్తతాన్, కాంవనం కాంవనాన్ వమానం వ్యుక్తేషాన్ క్షికన్. ౧౭౦.
 ఏయి ల్యోవ్యక ప్రాప్త వశ్యా వ్యాకాశనావయ, ఉత్తమానుం తథా
 కాన్యం భూమే కంబుకన్. ౧౭౧. అయి న్మస్యాది కిన్యన్యోక
 దిన్యం కనాక్ర లోక, వికన్యన్యం త్మోక్తం య క్త్యం త్మకన్ మన్యన్
 ౧౭౨. త్మోక్తేన వరేణాక్ర నన్యన్యేన్య యథేన్యయా, విక్తం అయ
 కిన్యం కన్య వాక్తవ క్షికన్. ౧౭౩. నువభూమా వాభివక్త్యం నం
 కేత క్త్య మాత్మయా, త్మక్తేషాత్మావయః కామా క్షే తరే మన్యన్యావ
 త. ౧౭౪. భవంకన్యన్యాకా తా వ్యక్తే నదీకేతః వక్తవయా, యి యక్ర
 త్మకా కామా నం లోక క్రమేఽపిఠ. ౧౭౫. ప్రాన్యన్య మనాభాన
 వ్యేన్యయా న్యం హి తా వచి, విమా కామాని వచా ప్రుచాం మనోవయం
 నవనాని. ౧౭౬. వ్యక్తిణాం అనాభి క్ష్యక్తేః ప్రాప్తా వయవనోవరం,
 క్షోన్యత మవన్యన్య తిరక్మీర సుభాకరా. ౧౭౭. వితంబ వింబనం
 లక్ష్మి కాంబీన్యన్య భూషనాః, ముఖంకన్య సోగంధ్య నాకుతా వాచి
 కాంకరా. ౧౭౮. అన్యంకన్యన్యాకు మన్యన్యన్యక మాన్యావ, ఉద్దా

మనవ భావాలు రసోద్ధారణ నిలాపకాః. ౧౦౦. కలకంఠరవక్రప్ర కృష్ణో
 గుణితమన్యతాః, క్షిప్రమగ్ధస్థితానక విక్రమ్య వకభాషికాః. ౧౦౧.
 న్యరేకుచిమల న్యచ్చకారితల్లక్ష్మిణీ భాస్కుతాః, పర్వలక్షణగుచకాన్యా
 ప్రభమోక్షతయావనాః. ౧౦౨. స్వబోధన ప్రకస్యాపి వకం బర్త
 వాయుకాః, కలిత్రవనకా మ్నరావర్ణ్యాభరణమండీతాః. ౧౦౩. రాసీకాం
 చ కలేకాఃక్రాంత్యుదామనమేవ హి, కింశ్చై ర్నానావిస్తే న్నన్య క్షేర్యకా
 కలిచాతాః. ౧౦౪. అసాం కలూతమోక్షోపి తామోదన్యకయం గుణా,
 ప్రయోచ్యసే కళం మ్యన్యః సరమానంవదో వ హి. ౧౦౫. ఆలింగ్యంత ఇమా
 నిక్రం విశ్వంకం మర్త్యంచిభిః, అరాత్కావశస్తే యేతా ముచ్యే కర్తి చిష్టిక
 ౧౦౬. కుడక్ష్మాణి స్వమాత్మానం వకంకం పరిభారయ, వచిశేక స్తవ మత్తైశ్చ
 వ్నరణం మృత్యు మా క్యురీత్. ౧౦౭. మృతే పరి గతి స్వర్గం అవి దా
 భ్యులయ భుమాకా, భవకః కౌ లత్ర లాభ స్వాస్తి రాకాకంకపరీక్షితః.
 ౧౦౮. ఇకం మఖం కవైవ స్వాగ్రభువా ఫల మక్ర భాః, విచారో మరణే
 నాయం ఫలం కశ్యాపి తన్యవత్. ౧౦౯. వ్యక్తత నకలం న్నిమా మ్నిష్కలం న
 కవారవ, ఎఫలే యి ఫలం న్యన్య మక్ర తన్యేష్టనం వరమ్. ౧౧౦. ఏక
 మాది వగావ స్తానా యయన్తం వచిశేషం, లోభయక స్వాత్మవిజ్ఞాన
 ప్రకృష్టోపరమాయ హి. ౧౧౧.

ప్రథమాధ్యాయము-ప్రథమపర్వ, ౨౯-వ మంత్రవివరణము.

వచిశేతా మ్ కచ్చ్రీత్యా భర్త రాజనమితికం, వచనం కలికం వాక్యం
 ప్రకృభావక కర్తవీత్. ౧౧౨. ఇమా వామా వ్యయమా ప్రాశామావలంకా
 నాయుకాః, భుజ్యప్రంజనానరక్తా నిశ్చికనునిహేకవః. ౧౧౩. ఏతా ఉక్తు
 వ్రీషః భూర్వం విచారావ్చ కళో న్నరం, క్యన్య హింకన్య మా న్యుగ్రేభర్త రాక
 నుఖం న కలి. ౧౧౪. కృకవక్త్యా కరిష్యంతి మఖ్యే శేవ విభాయ లోః,
 అపి న్యుగ్రేభీతా నిష్కం ద్వియమా దమా న్నితా మ్నకం. ౧౧౫. ప్రాన్యకప్రేణ

కాఠా ధ్యాయ మధ్యస్థే చక్రికల కథం, అవ్యభిక్తి ముఖ్యస్థిక్తి క్షయ రాజ
 లంకాకతి. ౧౧౬. ప్రాణిసంభవనా వాక్యే యగంధా యతి వా యతి, కామ
 దానాం సుఖా కుర్వతాశాం ధేయ కథం ధివల్. ౧౧౭. కునీ యథా
 కునీ జన్మా క్షయం వారీ సరస్వ వా, దేవాంగనా సన్తవైవా దేవస్య సుఖ
 దా యతి ౧౧౮. ధేవో వాచిక్యతో వాచీ సతేకోఽపి సవిద్యలే, యగంధా
 చ మహానా చ మన్నన్యా సరసీ కథా. ౧౧౯. కుకర్తా వాచుకర్త్యాం
 కుక్రోణీ కృణుల క్షయ, దేవాంగనా సునో వై హా గ్రామ్యకర్త ముఖ్యవా. ౧౨౦.
 కునీ వేదస్య కర్తవ్యమ్ వై సమ్యుత కిం కృతం యను, కున్యా దోహిం యథా
 దేహో సునాం హి త్యాఽత్ర చక్రితి. ౧౨౧. తథా వ్యాఽపి చ దేహానాం
 పథ్యా న చరితమ్యుతి, కున్యా నీనా సమా నేవ వ్యా విక్యం దరికక్రితి,
 ౧౨౨. కునీర్థ పవనా మ్యుక్తి వీక్ష్యంఘ్నరుణానకా, కర్తాపులసమా నికన్య
 సాంసాన్యవ్యామగంధిం. ౧౨౩. దీర్ఘ వేదా మధానా చ విక్యము క్షయ
 కర్తికా, పదా క్షిప్రిగతి వైద్యమ్యాంసలా త కృనోఽఠి-౧౨౪. ఉత్త్యుప్యవ్యా మం
 క్షయమిద్విచారితో భవా, ఉనంకార కృణాంకారై వైద్యవగర్థవంద్యై.
 ౧౨౫. గమస్తా వ్యవతో దీక్షా ప్రవకన్య నిరంకరం, సేవలే నూం సత
 నేహ మనోవయవనంపి. ౧౨౬. నాం వ్యుక్త్యై యాన్యకీ క్రితి వైద్య రాజ
 కునోఽఽపి నా, వ్యుక్త్యై కఠీర చ క్రవ్యై నిద్యలే కాన్యకీ వ వా. ౧౨౭.
 ఏషా ప్రాణానాం భావా నికన్యేనా కునీ నేహినాం, నయా కృ పదదేవానాం
 వివమాన్య పరాకో ప్రతి. ౧౨౮. యజ్ఞానీయో హి యో శేవ వైద్యానీయం
 హి తద్విప్రీయం, ఆన్య రానాంగనాన్యకై తదేవ యాన్యస్య లే. ౧౨౯. కునీ
 చరికలే యన్యై త్తాసన్యా యోధివారిషా, భవతాం గ్రామ్యఫర్తావో యయా
 మ్యుక్త నివారికావ్. ౧౩౦. తథా కునోఽపి సర్వకై వ్యుకారే రవకైకీ,
 తాన్యా యతపివాయం కునీ గళ్యాఽ పరద్యుతి. ౧౩౧. తతో న వోఽపి
 యానారే దేహా వ్యుక్త్యై నివోఽపికో, కింకు వాన్యాన్యరా వ్యుక్తం కాతం సర్వ
 కఠీనాఠి. ౧౩౨. సకాతీయం సమ్యుక్త్యుక్త్యై కునీ కృమియన్యతి, ప్రమం

అంశకస్యాక్ర స్త్రీతా వా పునవస్య చా. ౧౦౩. కృ మఖం ప్రాణేనా
 దేహే స్త్రీతా వా పునవస్య చా, నారీ యది నుఖం కస్మా క్ష్యన్తిస్త్రిణా వ
 నుఖం భవేత్. ౧౦౪. అభవన్యాః క్షో న స్వాస్త్యస్యా వీణా నరా నుఖా,
 దేహాంకవస్య నకనం భవే త్థి నుఖా యది. ౧౦౫. పుంసశ్చేత్కుకవిత్తేహ
 కుహారస్య భవే న్మహి. నికస్మాయా తుకోమధ్య కయానస్యాః కాద్యుకః.
 ౧౦౬. నయోన శ్చే త్కుక విత్తేహ మ్రత్రాదే వ్తావృశే న హి, అపి యోనో
 లలిసాఫో నీ విన్యస్తే చనునంబరణం. ౧౦౭. తల్ నీనా స్మృతశ్చేత్కే న
 వారే కుమవస్యతే, తక విహ నుఖం తస్య పూర్వవ స్మ కరోతి హి. ౧౦౮.
 విహం వ్యాఖ్యానితో నే లివీ నంరా దేశైవ భూతుకం, నుఖయే ద్యుకతి స్తేన
 నుఖం శైవ కదావక. ౧౦౯. భుక్తిసావతి నుఖం వాచుం భవే త్కాన్యాపి
 వధూ రివ, వ్యస్య వా లిభ్యతే వా కన్యాః పుత్ర్యాదా హి నుకశ్చేత్క. ౧౧౦.
 తతః కాదుభ్యురస్యాయం యహిమా లో లివీ దేహాణాం, యేన దేహస్యభా
 య స్మృ రివనుఖా అపి నర్వరా. ౧౧౧. ఉన్న త్కలివసేవతో యథా హేమ
 కుయం లగతే, అనైమ కుపి సంధ్రాంతో విలోకయతి హానవః. ౧౧౨
 విహం వాచువ్యదా వ్లూణః ప్రే పుంసవత్తరాధికీ, ననారీయేమ నుఖలాం
 వైచరీశ్చేవ చిన్యతే. ౧౧౩. అనా యథా విహావత్తే హేమ స్స్య ద్వి
 ముఖ మపి, యోనం తవ్యవేన ప్యా త్కామజ్యరకం చం. ౧౧౪.
 కామజ్యరకం ప్రాప్తే భర్తకామ కతో భం. ౧౧౫. ప్రకంబతి వధూకేతా అపి
 కుభికరీ గ్నరా. ౧౧౬. కం బహూక్తేన కాన్యాతా అనిత్యా ఇతి నిన్వి
 కం, స్త్రీయం వా నుఖహేతు స్సాన్య కున్యం నర్వరా నిన్విరాన్. ౧౧౭.
 యద్యస్మాదిక్రియం విస్త తస్య ముఖస్య కావంతా, మఖా కృత్యా క్రుతే
 త్యావ త్రావ చ్యుతిసంఖా పుకః. ౧౧౮. విమంక్రం కుమరే దుకీభా కన్యం
 క్రియకమం కకః, ఇహాః క్రియకమా రామాః పుక్త సా త్కారయో. ౧౧౯.
 ౧౨౦. అనుం మృహి ర్మహాబాల్యం హావ్యకృకనకానమః, అన్య వానకా
 వునః క్వ స్తే భంశారా చరే. ౧౨౧. న భవిన్యంతి కేనాపి యమ

కర్మకమా ద్భువోః, అపి వత్తా యదా దేహం చాహుషీయా తదాఽపి వ. ౨౨౦. మఖం కిమపి నుర్వంశే నుఖం వదన్వంతి కింతు గే, రామాః సంభోగకా పుషోః దిష్టం తేవ హేతుకమ్ ౨౨౧. పాపాతి యం శ్రుతో యద్య ద్యద్యాః పుష్కరం తీర్థం, గతసాను యథా పుష్కం భిక్షతోగ ప్రథా పుషాత్. వేదసా రహిత స్సవైర్ గంధ్రైయై ర్బ్రహ్మచరణి, పితం పుత్రావతా త్వాం మనోత్క రసాశవః. ౨౨౨. భిక్ష తి పుత్రినో ద్యుష్టం దిక్షుం మే దత్త పిత ర్మయా, మనోఽక్షణావ్య తేశ్యేత తేః షుద్రియణ మహత్. ౨౨౩. తస్మా దిమే ద రామాద్యా అవిశ్వా మఖసోశవః, తవాపి నుఖుతా ధర్మ రాజ కిష్ణ మమ త్వయా. ౨౨౪. అపి యద్యుక్త్యాణి తోక్తం చమామం ర్మహాత్మనః, ద్విచరాత్మామసానం గవత్యేభ్య మహా కీర్త్యణే. ౨౨౫. నుఖయ్య నాం హి యః పోతే వత్కృషః క దిపాకసాం, అహాత్మీం తథా పాత్రే రయతే వక్షిణోత్తరే. ౨౨౬. తేవతానాశుషోః త్రై దిష్ట్యా నహ వత్త ద్విధి, సువశ్యలో ఽయ నుఖిరో దేహానాం షర్ష కాపివాః. ౨౨౭. దిష్ట్య ష్ట్యావకసాహర్తే వృక్షైశ్చ ప్రవృథేద్యుగం, కృపం త్రేతా వ్యావరత్ప కలి శ్యేత ద త్తైకమ్. ౨౨౮. చమయ్యనసహస్రం స్యా పుత్రినో దివస భువా, తాత్రీ కృ తావతీ యస్మాం నాశం గాత త్రయా ద్రశేత్. ౨౨౯. త్రయినో వత్కర న్నైతి తహ వత్కరే త్రైధి, అహోహాత్మై కృతం సో ఽపి తస్మానాం హి తేవతి. ౨౩౦. తుభావచ్చక్ష మాత్రం స్యా కృతార్థ మేకమేవ తత్, త్రయీణా ద్రక్ష్యం కిన్య ద్దృశీణ . మహా దిష్టతే. ౨౩౧. అమ మర్షనకూః త్రయో ల్లక్ష్య లోకపితామహః, మరణే యన్య లోఽన్య త్ర తేవ్యుతి వ తేహాథాత్. ౨౩౨. మరణం నానహ సోఽపి నిత్యం నిలిత లోఽవపి, ఆస్తే దత్త నన్యదా కింఛిత్ తుతమహా జగదీశ్వరః. ౨౩౩. తథః కథం భవాత్ మహ్యం ధరమాయః ప్రయత్నతి. ౨౩౪. సత ప్రవైవ తోశ్చైవ సంసారే క్షణభంగతే, అహాత్ మఖసంభో షేవ మన్యువరంసిధే. ౨౩౫. చాచా పిష్ట మహాత్మాగ గతవాతరథావయః,

శృంగారమునకు కలుగుట. ఇహ గామావృత్తము. ౨౪౩. ఉత్తరము
 కృష్ణా నూత్న బాహు శ్రియముకృతి, అపి నిర్దేశ తానాదు తస్యయే
 మ్నానం భువీ: ౨౪౪. లోకపాల గ్రహణం వతో ప్రాప్త్యాత్మేష కథంకర.
 నశ్యలాకం పుత స్పృశయ మిచ్ఛ్యత్సేష న సంకయ: ౨౪౫. అక్షయాలాశేష
 సంప్రాప్తే పుత విచ్ఛేది కేవలన, న జాతు పుతయో విచ్ఛేత్ కృత్రిం గర్భుపి
 తుత్ర చలో. ౨౪౬. జ్యోతి: కాష్ఠేర్జ్వలన్తే ముచ్చ్య త్కాగమి తుత్రై రి,
 లలనా కైర మనూని త్వక్రిం చిత్తై: ప్రపానవి. ౨౪౭. కన్యమృత్తికతా
 విత్తై: సుప్తిశేషా నతో న హి, అపి విత్తం భర్తరాజ మయం లప్యాన్తి
 మహా న్యయత్, ౨౪౮. కృష్ణవంశో దాంబరేత్తై: నిర్లం మహామఃఖమాశ
 కం, మేధుశ్శాకు ముఖాళాంకం కిశకాశేయనాగమి. ౨౪౯. లాగనానమమ
 నిర్మయే వికాశనయనోత్పలం, కంబుక్రించం మహాదన్యం అరామభుజ
 ముచ్ఛతేషు. ౨౫౦. అదికృతయనం నేన సూచిశ్యవనువచ్చనం, మహామహీన
 సంస్థానం పుత్రువం కంభకారింశు. ౨౫౧. అశ్విమనం దృష్ట్వా చిత్తే ప్రాణి
 కృపాయుతం, వేదోపిత మహాభూర్ష వజ్రానం కర్తాన. ౨౫౨. అత్త
 విత్తాననంవచ్చం భృగవంతమనాతుయం, ననం వశ్యుని గూఢేషు శక్తు

శ్రమిర్జ్వలన్తే. ౨౫౩. సర్వేషాం హి భవాన్ మృత్యు శ్చుచ్ఛేదకరీణాం,
 సుదుఃఖక తతో మృత్యు: కేనాస్తానం భవిష్యతి: ౨౫౪. లోకపాల
 భవాన్ నూత్నకీలాస్యాం నిశి క్షిణి, తదిత్యమో నయం పాప కర్తరాజ
 న సంకయ: ౨౫౫. అతో వరే నిర్వయం సిద్ధ శ్చిరకాలం హి జీవనం,
 భవత: కళాకాపాంక మోక్షవప్రకరీణాం. ౨౫౬. తతో వరే నవిచాత్త
 వరనేతూ మృతో హి: య: ౨౫౭, మంకయశ్చేద్యోమృత్యుయో: కర్తరాజ తతో
 చ హి. ౨౫౮. జరాతురణమాన్యాణాం భవతం నిర్లంబీనాం, తైవ
 యాశేష శాస్త్రిశ్చం ప్రాప్తా: ఒత్త యది కర్మక. ౨౫౯. జరాతురణవాన్
 భూమి సభస్తా కృపతాం క్షిణి, మాన్యకా పుతయో వానన్ అత్తానం క

కాంక్షలు. ౧౬౩. కర్మనేన తథా రహ్యో రామాన్యోః సుఖదా హి మే, అభిధ్యామి స్మిమా సత్ర సర్వదా దుఃఖకారిణి. ౧౬౪. కమేత కపలే జో మ బహుశాలే ౨౩ బుద్ధిమాణి, తతో జానామి దేవానా మనంజం బుద్ధిరా మసి. ౧౬౫. మరుతానాం ర భర్తృణ్ణ వ మే ప్రీతిః నమఃరతే, యత్ర సంకేతే దేవా జరామరణస్థితాః. ౧౬౬. పరలోకగతౌ సుఖోష్ఠి మహాత్మాంసర్వయం నిర్యా తతేవ లూగ్రీ- భగవతో మన్యాం రే ద్వరవో భవాణో. ౧౬౭. య సేవ లోభిమాణో ౨౪ కలికేతా ముహూ ర్మునాః పర మస్యం పుణేతే న స్వాత్మజ్ఞానా న్మగంజన. ౧౬౮. వివం సర్వేషు భూలేషు సూత్ర ప్రీష్టతి నిర్వదా. శ్చిష్ట్యావ జగత్ప్రీష్టకృ తమేకం రతి పృష్టతి. ౧౬౯.

ప్రభుమాధ్యాయమునందు ప్రభుమసల్లివివరణము సమాప్తము.

ప్రభుమాధ్యాయమునందు - ద్వితీయసల్లి వివరణము.

ప్రభుమాధ్యాయము-ద్వితీయసల్లి, ౧-వ మంత్రవివరణము.

వివం నిస్సంపిత్రం తం జ్ఞాత్వా న వదికేతనం, యమా ౨శ్శ్చ కమం కన్య సుం దారు మివం జనా. ౧౭౦. ఆన్యత్తోపాఖిణం శ్రేయః ప్రేయో ౨న్య ర్ముఖకల్పితం, సాంసారం ద్విధా తత్సాధిస- లోకే భగవ్రవా. ౧౭౧. శ్రేయసే ప్రేయస ఇహి వ్యయో ర్మగ్యే ౨త్ర సర్వదా, ఆకదానో ప్రయాణో శ్రేయః స్వాధ్యం ౨నై వ ప్రసీయతే. ౧౭౨. ప్రేయ స్సుమాదితావ ప్రే సంసారం యాతి. మానసః, అనేకమకథిరం యోచితో ౨యం మఖాకయా. ౧౭౩. యథా జగతో మరోస్స్య యోచితో ౨చిభాకయా, అవకాశ్య మఖం నిది ద్దాఖం మయా మాప్ర తేత్. ౧౭౪. వివం స్వగ్ధం ౨భోగంధ సమిష్టం ప్రుషస్యదా, అవకాశ్య

సుఖం భూతి దక్షిణ మేవాధిగచ్ఛతి. ౨౭౫. సఖం బంధాచికం యద్య
 త్సురాశ్చే ఒపి న నిర్మలః, ప్రాప్నోతి తద్యజేనాయం విదానీ దక్షి
 నుచ్ఛతి. ౨౭౬. క్షరాప్నోతి నదా మామీ నచోతో కవచ్చతః, అతో
 భింబాక్షణాఽవ్యాత్ శ్రీయః ప్రయో ఒపి సర్వదా. ౨౭౭. విభిన్నం ప్రయ
 నం ద్వివ్య భిన్నో ఒక్రాఫికారిణం, త్యాచ్యుకాః శ్రీయః సత్కం చ
 ల్లా వ్యతిరారిణః. ౨౭౮. అత్యే చ ప్రయనా నిత్యం గంభీర్యం తే ఒప్య
 మేగః, నదాధ్యయకమాస్త్రేణ శ్రీయః ప్రయస్వి సర్వదా. ౨౭౯.
 సంబంధ్యే తే మమ మ్మేణ వేదాక్షరక వేద హి, ముద్ధిమాన్ ప్రయసో యస్మిన్
 దధికం శ్రీయః ఉగితవి. ౨౮౦. ప్రాప్నోతి కనేవాసో మంజు ప్రయో
 ఒక్ర యావతే, ఆప్రాప్తం భుక్తయోఽపి ప్రాప్నోతి మిద్యం ప్రభా క్షితవి.
 ౨౮౧. ఆభిరతయమం క్షక క్షనాశీకం ప్రయోతి, ముద్ధిమాన్ సర్వమే
 క్షక క్షైవాశీక మస్మికం. ౨౮౨. వికయో క్ష వివేకం చ త్యాచ్యుకో
 ఒక్రావగచ్ఛతి, ఆయ మేవం వివేకేన విచారయతి సర్వదా. ౨౮౩. సుఖం
 మే స్వా క్షణా మఖం మామో మద్విది సర్వదా, బంధ నిర్మలీ సోస్త
 ఒపి న క్షక కేధిగచ్ఛతి. ౨౮౪. కకా కస్యక్ర తోష ఒయం ప్రయమ
 స్వాచ్యమే నతి, సుఖం న కాయతే మఖం కాయతే చాకళీకం. ౨౮౫.
 కకామో ప్రచారేణ స్వక్యం తే సర్వకోద్యుతాః, కకా మఖకం మనం
 మఖ మస్తి కరోతి తత్. ౨౮౬. ప్రతిక్రమాప్రణా క్షా క్షుద్ధియా
 మోతాకో యతః, అర్థం నిరూపయంతీష్టమిన్మా లోకే మఖప్రవతి. ౨౮౭.
 ఆర్థో ఒన్యం కవో చారాకో భోగా న్నావారిణా వి, కేర్ణు క్షుక్తిం
 ప్రతాం తుష్టి మనసో ఒపి యత బ్రహ్మ. ౨౮౮. స్వద్ధావీకం చ ప్రాపో
 స్వా త్కర్మదా నియకం యతః, విన మర్థేన తామేక కక్ష మిద్దం విశ్రా
 ప్రకం. ౨౮౯. తతః స్వర్ణం ప్రక్ష-శ్యేష కక్ష తోగాన్ యథా క్షమ
 ప్రాప్నోతి విభాన్ విచారయేమఖమోతుగాన్. ౨౯౦. ఏవం స్థితేష

కర్మకర్మం సుఖదీపా మదాదుణా, గుణిభవ్యమయం కాకమిహ లోకే
 పరశ్రవా. ౨౯౧. అశ్వాదీనాం ద మక్రాత్మా మిథా స్యా జ్జరణాంతికం,
 ప్రాప్తాణాం ద వియోగోక్తం భయం దుష్టహ సువిద. ౨౯౨. ఆర్షోత్త
 గమకాణో వ్యక్తియస్మేహ జన్తునః, దహత్యనిరకం లక్ష్మం వేదనస్య
 జనస్య వా. ౨౯౩. ఆశ్రియస్య తత్తైవైహ నిత్య మాగమయం ప్రతి,
 ప్రియస్య గమయం తస్య కప్రియస్య భమాగమః. ౨౯౪. ఉభౌ వ్యాజ
 యగో ధీగ్ని దహతో విది వా భువి, ఆత్మనో మనోక్రాహ త్వైవ స మఖ
 గుణయోమ్. ౨౯౫. ఏత్రాగో స్యాదివ వ్యాది విస్యం లోకద్యయస్థితే,
 దివి వా భువి వా యతస్సైవ వ్యవేది తస్య చందయే. ౨౯౬. కర్తావలేణ
 శిం చాను వపు స్సాస్యతి తస్మయం, తస్మాదయస్య వత్తంలే విది చా
 భువి చా భవా. ౨౯౭. భగవీదస్య వర్షస్య నింస్వైత్తే దిభా ద్విహ, విష
 మిశ్రం యతైవాన్మం మూఢస్య మఖవం భవేత్. ౨౯౮. ఏనా ప్రేయ
 ణవం వర్షం మూఢస్య మఖవం స్పృశం, ఆమూఢో ఒనం తతోఒకేక
 మయ తింస్వీ త్సుఖం భవేత్. ౨౯౯. ఉపశ్మే మిథయా ప్రేయః క్షమై
 భువనమూ వభం, నీమతా ఒత్త మయో గ్రాహ్య మిహా వా ఒశి వరశ్ర
 వా. ౩౦౦. ఆకేరీం తతో య తస్యై త్వర్షే దోభువస్యైవ, మఖా తవేవ
 భవతా న్నను వాఢ్య క్మవారవ. ౩౦౧. విక క్షుచ్ఛాభ్యుహం వృద్ధాన్
 వేవతేవాంశశావనాన్, అకేరీం మఖం తింవి విద్యులే వా నవా వ్యులేత్.
 ౩౦౨. యబ్దుదన్యలె లే తత్తల్ శ్రేయా- ఙ్గాల్యా వివక్షణా, నివేదవ
 క్షుణ్లేఒత్త శ్రేయః స క్షాప్యో జగః. ౩౦౩. స త్వం వివేచివా మగ్ర
 నయా వివేక మయాసి లోకే, మయా దత్తా న్యకక్షిత్వం త్వక్రవా నసి చాంత
 పత్. ౩౦౪. ప్రేయసూహ నిమావ కామావ నిత్యం ప్రేయకలా నతి,
 అభిభ్యాయం వ్రజేణాం స్తాం వ్రేహం మిథోవశక్రవాన్. ౩౦౫.
 భవికేక భయాం హ్రామిం శృంఖలాం విత్తయానీష్య, నావ్రపాద్యిణాం
 త్వైవ్యా గతో ఒశి వివతత్వయ. ౩౦౬. యయా నిష్ఠా లనాతో బుద్ధి

మఠో ఒపి మానవాః, సంసారశలఠా యన్న నిర్భయతెన కర్మచిత్. 303. అతిసూనా నిమా దుక్ఖ సంసారస్థితభేదినా, కర్మక్షాపాక్షకా ప్రాణోత్తేయవద ముపాగతా. 304. మన్యేక్షాభాగ్నివం శ్చేత్ర భవంసం నచిరీకనం, యత స్త్వం బహువః కామా న రక్ష్యన్మన్యక శ్చ్యుక్తకః. 305. ప్రేమాంబు క్షిణం కామా జరిత్యామా త్త మన్యనా, ఆభ్యాస బంధితంబువ్యాః నర్మదా ఒత్తవ్రతంబునః. 306. నిర్మలతో మన్యయా ఒశ్యంకం మఠాచీ మన్యితాం గతిం, ప్రజాకో మోహానంబువ్యా మఠ థం తే యాంశ్యబ్జయా. 307. గుహాబసీకరణీలా మోక్షయాగ్లావద క్షణాః, ఆంధా నన వ్యయం శ్చ్యుక్త్య రంధ్ర స్థీవా లోక భవ. 308. విలే బానానికా వ్రత్ర మ్మన్యన్మన్యకాగ్నివః, సంసారేఒత్తీవ మఠా మోహావ్రజీ నికం నతిష్ఠవః. 309. వనవాదరణః కల్ప బో రాశి ర్వ్యుష్ణకః, ఆభో వనవాదేన విఠో ఒశ్యుక్తమానభాక. 310. గుహనా యావ్యో ద్మన్య కంభాః కిష్యేణ తావ్యకః, బంధితంమన్యరాం ప్రాస్తా గుహావిష్టయింబర. 311. భోలాం భవాటనీ మఠా మఠ రక్షా వభోగతిం, ఆభోగతే స్త్ర సంక్రాంత ఉపనిష్ఠః దమం బహ. 312. శర్వం తాదనం నించా మఠావివరిణంకనం, ఆభస్తా ద్దేవకూర్షణ యోకః కామమోహనః. 313. జవంతాత్తా వ్యయం బోధితః ప్రనిభాతి వ కన్యచిత్, నర్మదాం వ్యావయే నికం ననన్యావళవిన్విధః. 314. మాళం గత్వా యథా వయే నెవలేష్టభగవ్య వా, బాలే కశ్చి కయం యన్వ ద్వాహా నత్వంకలాలిక. 315. బాలేన యథా న్యగ్నేమమాహూతి కేం పుమానా, అహో నికన్య మేతైవ మన్యగ్నే నర్తలే జన. 316. ప్రమావ్యకో భువమోహేన నికన్యపాపతో హి యః, అయం తాలో ఒత్త నకన్య వ్యా ద్దేవో యో ఒత్తలే ఒభవా. 317. మృతే నతి త్తన వ్రవ్య బేనా కేన భిష్యుటః, బేనా కఠో కర్మాణి ఫల మాత్తా ఒపి గవ్యతి. 318. భవం కథం నికన్య వ్యా వాత్తతో ఒత్తిత్వినారిణ.

కృతకాళి కథం నామ మరేణావ్య భవే త్స్యం. 323. అపరాధాభ్యోనమ
 వృషి తార్తికస్య జనాత్తపి, యా జేహః కృతకా నన్తం భవ్నతాం
 న నతో నస్తే హ. 324. తస్య వైర వంం కిం ర్మన్యాప్రవృత్తయః
 వృషం, యోగ్యంం కృతకా వా త్తా భుక్తం నపా కర్తవ్యం నల. 325.
 ఆత్మనః కర్తృత్వా తస్యైవ స్మిత్యతా క్షుక్తియత్వతః, కథం స్వా త్మేన
 జేహన్యః న భవే త్సా చ సత్యతా. 326. శ్రీయానాన్ వ్యవృధాన్
 దృష్టః స్వర్పణాం శ్రీ క్షులో భవత్, విభిన్నో జేహత స్తస్మా వృషి
 జేహ క్షుక్తి స్థి నః. 327. ఆకపివ వహో లాహా వాస్తే కస్మి క్షుప్తే
 గతి, ఆపితే వృషిం ప్రాప్తవై భూమాన్ లాకాంతరం ప్రతేత్. 328.
 శ్రీయాన్ భూమాన్ జేహత్ కస్తా ధ్విష్టుం నాయంతి క్షుక్తిరీత్,
 జేహన్యమభిజై వ్యిక్త్యా యజ్జయం వీయతే త్తమాన్. 329. ఆత్మకం
 జయతే కస్తా స్తు హ్యవేహతి స్థితి, యథా రాజ్యేతి వైర వ్యయమానో
 జనా క్షుమాన్. 330. ఆత్మక మతి క్రూపి మృషా కిం త్కరోతి న,
 కుభాశుభం చ జేహతా న జేహా క్షుక్త గాష్టికః. 331. ఆత్మ నా వసి
 తాతే నన్య సత్యే నదయా నస్తే యో, బ్రాహ్మణానాం చి. తన్
 శ్శయం జయతావహానాః. 332. దలే నతి మృతస్య శృష్ట్యై త్కృక్తి
 స్థిల్యైవాం, భూజా కివస్యమానేనా వ్యవ్రేహి న వి జాయతే. 333.
 జత్యాతి తమానా మూషి కరతే జ్జయం తతా, నామా జ్జోభా క్రూపా
 క్రూపా మి వ్యేహానినా ద్విధ. 334. మన్యమాదస్య కస్యైకం జయోజ
 వృషిం వివా, జ్జయంతరం న భాత్వస్య భారీకస్య జరాత్తపి. 335.
 విషం నవో హి తాతాత్తా యజ్జోనో నిశ్చయేప హి, మారుదానం న
 నవకం వశం మే యోతి వీవహి. 336. యథా జనగతి కస్మి వృష్టుః
 కతికష్టయా, భస్మిరో హేళకం దుర్భా క్షాభా మామహ్య క్షాభనః.
 337. జయమాత్ర మయం యావత్ బాలం ప్రాణహరం నదాత్,
 న జయంతి చిమాతై ను ఫల మేతి మృకర్తవ్యః. 338. శివా నయం శివ

పునః పదవేదాదివిదేశాః, ప్రాజ్ఞప్యతే క్షుణ్ణా హాస్యం కన్యాశు
 కరం వసేత్. 33౯. దానాదే యునా యేయం కృతా ఒపాయవిదా
 లనా. 3౪౦. భానానా మత్ర సావర్ణ్యవిజ్ఞానాభావనా హి నా,
 వాసతే యపి కీదా ఒయం తమస్తాదుం న నాకయేత్. 3౪౧. కాశ్రావణి
 క్షణ్ణానామ ముక్తు కిం గృహమధ్యతా, ఆతర్నే మాప్సితో యం స్యా త్తతే
 నవ్యత్ర కరితా. 3౪౨. విప్రేభ్యో మరణేత్తైహ ధవస్యతి ఉతోపతిః,
 తతో ద్రవణాతో యత్స్వస్తి వ్యాప్యకం కర్తి వాప్యవహ. 3౪౩. ఆహి
 వాణ్ణం నక్షనాత్ర స్వాత్మనా నేను మిచ్ఛతా, కృతనానాదిదోషేణ
 స్వాత్మనోఒన్యవ్యవహ. 3౪౪. యన్యవ్యవేషవతా న ముచేత్ కదాచన,
 తత ఆత్మా న్మయంజ్యోతి ర్విక్రీయాతేకన్మితా. 3౪౫. కేవలాం ప్రాప్య
 కర్తా న భోక్తా త భవతి ద్రఘః, వేదవాక్యేషు విశ్లేషాః క్రవణేన ననా
 మ్నాది. 3౪౬. ఆగన్యపున్యసానేన శేషం ద్ధి మనాత్మనా,

ద్రవణమాధ్యాయము-ద్వితీయవర్ణి, ౭-వ మంత్ర వివరణము.

క్రవణాయాపి బహుభి ర్విచారణావిమోచనాత్రి. 3౪౭. న అభ్యతే
 పునా శేష కథం సాక్షా ద్ధి అభ్యతే, నస్తా మృతా నరాః శేది త్తానంజ్యే
 శం వ్యాపి త్కీకతి. 3౪౮. శ్రవ య ద్విద్ధి ప్రపహ వాటికా వార్యనోపనం,
 అకాలైక్తనో ఒక్త వత్తా స్యా వాశ్చర్యత ప్రపహి త్తమః. 3౪౯. అనాత్మనం
 గన్యం య ద్ప్రాచే కం వననా న్మయం, అథా ఒస్య మకలా శ్లేయో యః
 సాక్షా త్కూయతే వనిఘ. 3౫౦. అశేషగుణకూన్యం తో అభేత మకలం
 వికా,

ద్రవణమాధ్యాయము-ద్వితీయవర్ణి, ౮-వ మంత్ర వివరణము.

మకలేనాత్మవిజ్ఞానసంపన్నేన గుహాత్మనా. 3౫౧. వేదవాక్యేన కష్ట
 ప్పు క్షుణ్ణా కిప్తేషు యాత్మేషాః, విచారణా పునా స్వాన్య అభ్యర్థ్య ఇతి కీ ర్తితా.
 3౫౨. వత్తృతా భూత్వతా చాస్య యస్తా వాప్యకృత చ్ఛవేత్, వత్తృ త్కృతా

చ కేవలం నాస్తియ్య ఇతి శీర్షికా. 313. ఆరిమాన్వేన లోకేన ముక్తా
 చాత్మానః ప్రవృత్తే, కశల క్షేప ల్లా స్యాదాత్మనో అన్వయాదియి. 314.
 ఆనందాత్ ప్రవృత్తాదప్య ల్లా యో కశలః ప్రమాద, దేవోగోష్ఠ్య జ్ఞానయం
 త్నామలే నాస్తిభా వ్యచిత్. 315. స్వాత్మజ్ఞానవిహీనం వ్యాకరణం నత
 యః, అక్షరం చ దిగం జ్ఞానం వశ్య అత్మా కథంచన. 316. బహుధా చింత్య
 మ.తో ఒచి తర్కా ద్వానానిష్ఠై రపి, మహావశ్యే యథా కర్మి వత్కాత్మా
 నన్యోనోప పి. 317. మార్గం వ్యవస్థితైః కథికం భేద వశ్యతి, విసం
 భవాలపిన్ధితా ప్రమా నకుకనోప చిత్. 318. ఉపనిష్ఠా నతస్త్రియత వ్యవ
 మయం నమతిచ, ఆతో ఒత్త దిగలః పూర్వ మప్రీత్య స్వాత్మనో నా
 తి. 319. చక్షుః ఫలతి దేహాయం జానాన్యేత ప్రమాద నయా, అత్త
 యో కశల స్మి స్యా వశ్య భ్యుత్సో ఒచిచ. 320. ప్రస్తా నస్య మివం
 యస్తా వహమస్తే తి వక్ష్యయం, అవశ్యోక్తే నకే తస్యై వ్యస్తా వశ్యా గతి
 వ్చ పి. 321. నస్తా త్మికలం తో ఒచి భవే స్మన్వ మివం జగత్,
 త్వాన్వ విది యత మ్నాత్మ వివ అత్తా శక్తినిగ్రాహ. 322. అజపివ న
 తస్యేం కఠో జ్ఞానం వశంచన, అక్షయ్యత భవేత్కేవ మపి కశల
 కానకాత్. 323.

ప్రథమాధ్యాయము-ద్వితీయవర్ణి, 1-వ మంత్ర వివరణము.

శ్రీనా మువయో క్రత్వా దాత్మనో నంకరదాత్, వాద్వివేష పి
 య ప్లిర్వః కథిక స్వాత్మ సిద్ధమ. 324. శ్రుయ్యకకత్తా ప్రసా ద్వా
 భావయే ద్యస్తాపాత్త కాం, దేవోత్సన్నా ఒచియో యేవా త్రరా కలలకర్మకా.
 325. అవశ్య పి- బహుధా వర్ణం క్రతివయో ఉన్యనేకభా, అలే రిస్యా
 మనాధాగ ఉపిధి కరికల్పితి. 326 అత్తా జయం నన్యూరానా
 స్యా దేవో ఒనేక వివ నా, ఏకత్వే త్వ యనం నాన్య ఇతి కేనా కథా
 భవేత్. 327. దేహాభేదా వయం భేద స్వాత్మ క్రవ్యేత్కర్మభిధీయలే, ఏకవ్య

యోగవ ద్దేహి భేదః తేన భవిష్యతి. 316౮. యోగినా మిద మ్నానస్య నిష్ఠా వా
 ఒతి సంభాగతా, సంసారే దేహ త్తైః ఒతి బహువా యోగవ ద్దృశేత్. 316౯.
 అస్మిన్ దేహ విచారణం తస్మిన్ దేహాన్యతస్మిన్, తస్మిన్ దేహ తతో నాన్య
 తస్మిన్ ఇతి నీ ర్మవేత్. 3170. ఏవో హియ మయం యోతి కస్మా ద్త
 ముఖాదివ, తస్మిన్ దేహగతం సోమ త్పిన్ దేహగతవ స్సుమాత్. 317౧. ఆప్య
 యం పునరా త్థావీ ఆప్తో వాఒతి ఘోషాదివ, తదేవే త్తస్మిన్ సేవ స్యా
 దమూకా సిం ద్రుతా-సనన్. 317౨. త బాహ్యం చతు స్మయ్యం ఘోషాన్యం త
 వసుం యథా, ప్రయత్నం తత నిచాయం దేహతో ఒతి వ భవిష్యతి. 3173.
 ప్రయత్నో భూషణుబాహా ద్వివా తేనానా భవేత్, యదా భూషణ వంశం
 ద్రుతా భూషణం చ సిహి తో. 3174. ఆవిశ్యం వాః విక్టాం వా వశయో
 రిభయో రితి, ప్రకాశ్యతే ఒక్ర సింధావం వేదవచన తేన వా. 3175.
 ఇత్యాదీన్ శ్రుతిసూక్తాం విద్యతాన్ క్రమో-వహాన్, తర్కాన్ బహు
 విధాన్ మూఢాన్ కల్పయంతి త్సుఖార్థినః. 3176. ఏతై ద్ద్రుక్తై రిభవ్యన్నా
 శ్రుత్యుర్విభావంకమాత్, వివశ్యతి చతి య్నావ మధనా ఒతి వివశ్యయాత్.
 3177. తత విహ సతి పూర్వే నేపర త్తర్కసింహాక, తదా రజ్యో వనం
 ధాన్ పూర్వేన తేన మిద్యతా. 3178. వాస్తవేభ్యోః కలత్యుక్త్య తస్యవా
 ఒఒత్తప్యజ్యతి, ప్రాప్తవా లాజుతే ప్రజ్ఞా తస్యేన మిహ దేహినాన్. 3179.
 ఆత్మ విభావంకమాత్ కఠోపే త్తే తిహ, తదా మఖేర నిర్భావ ఆత్మ వ్యేవ
 ద్రుతాజుతే. 3180. ప్రాప్తవాన్ యాం భవా వక్త్ర త్సుఖం మేనాతిభాగ్య
 వాన్, ఆప్యత్వం స్వం హి యా త్తేక్యం ప్రాప్తో ఒస్య విత్తం యతి. 318౧.
 తుయా ద్రుతా-భ్యమావో ఒతి కతో వ వివశుం ద్రుతి, త్యాజ్యం చ్చి తిం
 కేతం తస్మిన్ ప్రేక్షా జ్ఞు రివన్. 3182. తిమ్బ యతో ఒకత్వేన్ ము
 భా న భవన్యతా, వావావివశుగంస్తాత్తా తస్యం హి నురగా ఒతి
 తి. 3183. లాభ్యయావో ఒతి త్తేక్యం త్తే మ్మితం ప్రి త్తే మయా-త్తయ. ఇవం

కైత్యం పా కన్యాని వాటి వ్వాప్తి నిర్లాప్యకీ. 304. కన్యా యి ద్వర్తరే వాక కిచ్చే బుడు బహుకరే.

ప్రథమాభ్యాసము-ద్వితీయపల్లె, ౧౦-వ మంత్ర వివరణము.

ఉచుతి వేచుకం దైత్యం విర్తలే యాద్యకం కవ. 305. యిదో కావాద్యకం సిక్కి మానంబాత్మ నిధిం వ్వాది, నిహితం స్వామరత్వం చ పాథి రత్వం వదేహికం. 306. అరత్వం చ నభాఽచ్చక్ర క్షుక్త్య ద్విధి క్షు మే ఽపిహి, వాపీ స్మార్యం చ వానైవం మని క్తే వర్తలే యథా. 307. ఆభ్రోద్వి క్షుపి యోజ్జాత్వ క్షిపం మాజం ప్రయాశ్చయం, రుక వివ దుం క్షాయ వాంకే క్షివో మమా. 308. ఆస్తి ప్త్రోత్త్యే కేవలైస్య ప్ర దమ రత్వం కమా ద్దవాన్, అభూకనఃష్ట పస్థానం నిక్కింజైవావివాళి యన్, 309. వికతర్థం ప్రణా యోజ్జాన్ కృతవాళి భూనివక్తిణాన్, ఆనం సి మనూకా క్షణా నిమాం భూనిం వహ ద్దవాన్. 310.

ప్రథమాభ్యాసము-ద్వితీయపల్లె, ౧౧-వ మంత్ర వివరణము.

కాద్యమావయ్య వన్యన్య ర్వక్రియస్యేణా వర్తనః, యే శ్రే వ్వాప్తి రణా యానా క్షుక్తి క్షిభరావప. 311. అనామానా క్షన్యయా అభా కక్తి ర్థం క్షక్తవాన్ భివాన్, రక్షణాదుం ఆక్షాన్యం మహా వ్రుత్తురీసంక్ర యన్. 312. వేదై వ్వుత్త్యై కృ సకత మురుగేయ ఉచేకథా, సంకల్పన్య ప్రతి ప్తనం వానానియనేపః. 313. ఆనంతం వేకణాలాది వర్త భేదంబ్ధకం, అభయన్య వం పారం యిదో కాత్వ్యధియం కరణ. 314. ద్విత్వాయ యథా తథా వేపం త్వక్షవాన్ నిషయా నిమాన్, వాహం త్వం ఈ యథా ఽత్యాక్తి రాక్షవో దన్యవాదు హి. 315.

ప్రథమాభ్యాసము-ద్వితీయపల్లె, ౧2 వ మంత్ర వివరణము.

యిన్యరే దన్యవా వ్స్వీతి రానంబాత్మ వ్యమాహిం, తం బద్ధికాక్షిణం వేదం దత్తర్య నికృతాత్మ ణి. 316. తస్మా ర్థథా ఽక్ర కాన్వేషు కవ్య

క్షాణమునకేతం, నిర్వయాశాని పృష్ట్యా తు క్రమిణ్యం లేనా నిర్వయా. 2౩౭.
 సభోప స్మిహితం నిర్వయాశ్చా హృదయగమ్యాతే, పురాణం ప్రకమం కశ్య
 న్నువీర మపి నిర్వయా. 2౩౮. ఆకామస్తీతి యోగస్య సంప్రాప్త్య ప్రాప్య
 మోక్షరం, నిర్వయాశం నిర్వయాశం తం మత్యా దీరో లిలిపిర్థిమాన్. 2౩౯.
 మర్త్యోకా మమస్త్యాగా నిజవతి యథా భవత్, ధీరో ధృత్యా మయా
 కత్తం పృక్షవాన్ కుశో లిలిపిన్. 2౪౦.

ప్రథమాధ్యాయము-ద్వితీయపర్వ, ౧౩-వ మంత్ర వివరణము.

వికత్పవాక్యకం మూలం శ్రుత్యా నియమాభా త్పుమాన్, నియ
 గాత్మకయా తద్వల్ స్వీకృత్య త మమక్రతః. ౧౦౧. ఆత్మ భర్తానిర్వయా
 యః సతి తిక్షిణంపదార్థయోః, త్యక్త్యా తా నజివాన్ ధర్మసాత్మచైతన్య
 దాభవన్. ౧౦౨. వాక్ష్మ మాత్మకయః ప్రాప్తౌ యః సదా తా ల్ లెత్త
 మోచలే, మోచనియ మితుం లభ్యా స్వాపరాత్మభ్యరూపవన్. ౧౦౩.
 తపంసవన్ స్వీకయం ప్రాప్యలే యత్త్వోత్సాహాన్, నిర్వయాశరం త
 త్త్వం శ్రుత్యాస్తే కలికేతవ. ౧౦౪. తపంసవన్ ని భవాన్ ప్రబ్రష్ట తతి
 మే మతిః, వికత్పువకమోధవారణం నిషయాత్కళా. ౧౦౫. తిగ్న
 యత స్తతః కేవ తవ తోథో భవిస్యతి విన ముక్తే యలేచాయం తది
 కేతా మనాయకాః. ౧౦౬. మరణే త్యాత్మనః నిర్వయాశతో లిలిపివా
 నః, శ్రేయః ప్రేమ తతి ప్రాచా తిష్ఠం నిర్వయాశం తథా. ౧౦౭.
 ఆత్మనో మరణే నిర్వయాశం తావీనా మపి తం ప్రతి, కత్పర్యం నిర్వయాశ
 సత్యే వేనా త్పిర్వయాశం భవత్. ౧౦౮. జీవత్క తా మదా మేతా కత్తర
 ముఖలద్యులే.

ప్రథమాధ్యాయము-ద్వితీయపర్వ, ౧౩-వ మంత్ర వివరణము.

ఇత్యం నిలాప్య మతిమాన్ స్వయం స్వీకృత్య వాత్మనః. ౧౦౯.
 క్రమచ్యుతిః కం స్వాత్మనో లెత్త యమం ప్రతి, కత్తరా త మనః

శ్రాద్ధ నిరోధమును లోకము. కం. భర్తావర్త నిర్వృత్తం కార్యవారణ
 నిర్వృత్తం, వాలక్రమేణ నిర్వృత్తం సుఖసంభవిష్యతి. కం. మత్తస్య కర్మణి
 కర్మణ్యు మహ్యం కిన్యాయ తీవ్రయ, వివ ముత్తే నుసో దానా వచితేన
 ముత్తే. కం. సర్వభర్త నిర్వృత్త మారంబాత్మాన మన్యయం, ప్రణవే
 వాక్తూహుం చాక్రీడానన నిర్వృతా. కం. 3.

ప్రకాశమాభ్యాసము-ప్రవృత్తయవల్లి, ౧౫.౧౨.

మంత్రములవివరణము.

అభింబు మభిధేయం వం బుద్ధిశాశ్రయహృదయ, కవచీయం వరం
 ప్రకృత వర్తనా వచంతి యో. కం. తపాన్యకీ వ చన్యాణి
 కృత్యాణి సూక్ష్మకీ, కం. శివశివ శుభ్రకృతయే యస్తా వేద వరా ప్రతే. కం.
 కం. వరం వ్రవవీవ్రత క్షపాన్యకీ వచంతి, వాచీణాం వ్రవణం లోపాం
 కీవ్రం వాళి లేద వా. కం. అభి ప్రకృత వ చాచన్య శ్రీదా న్యూ
 వాచియావే, ప్రేక్షణం వ తక్తేనానాం కామోవ్రతేన వసూహ. కం.
 సుఖ్యానాం భాషణం కర్మ న్యూన్యభక్తిదకానిణం, ఇయం మే భవతా
 మ్భుజ్యోగే గ్రాన్య వత్తవకాణి. కం. ఇతి య ప్రియవం వ శ్యా క్షం
 వల్లకీ వాణిశ్య వా, అవయూ వరా సంభోగం కరిన్యానితి నికృయకీ.
 కం. కథిణో బుద్ధివచామాలయం మరతం కశ్ర తారయం, గ్రాన్యభక్తీణ
 గమయం లంకామూః సుఖప్రదమ్. కం. శ్రీయూనిర్వృతి రిక్యూన్యా
 నిర్వృతా ౨. శ్ర వచీవిభి, ప్రరణం కీవ్రం శ్రీదా ప్రేక్షణం సుఖ్యాభాషణ.
 కం. సుకల్యం నికృయం వైవ శ్రీయూనిర్వృతి మన్యయా, వల్లయో వల్ల
 కం కశ్రు ల్లక్ష్మవర్మ ముదాన్యాకమ్. కం. యనిచ్చున్ మహాత్మానో
 ల్లక్ష్మవర్మం చరన్యకీ, వ వ్రే మగ్రహలో నిర్వృతీ మిచ్చేవవవారయ.
 కం. వికర్మేవాక్షరం లక్ష్మ వికర్మేవాక్షరం వరం, వికర్మేవాక్షరం
 వాక్యా నా య నిచ్చుతి కన్యకే. కం. ఫలం భవతి వైవాక్రసంకయం

లో యి విద్యలే, ఏకతాలంబం శ్రద్ధ మేక తాలంబం జరణ. క.౨౫. ఏక తాలంబం క్షార్య బ్రహ్మణోః కుహాయలే, అయి మోంబ్రహ్మణోః తాపి చర్మజైవం విభావయో. క.౨౬.

ప్రథమా ధ్యాన్యముము-ద్వితీయవల్లి, ౧౮, ౧౯-వ మంత్ర వివరణము.

క కాయలే న స్త్రయలే వ్యయంజ్యోతిస్వయూచకం, కాఱు. మాత్రా కనోబ్రహ్మణ్ణా త్కాదనాభావహేయకం. క.౨౭. అజ స్తో యు మాత్రా స్వా స్వితోష్టో జన్మవస్థితే, యతో విశ్వే త్తక క్కశ్చ న్యుత్తలే ఒక్ర జగ త్త్రయే. క.౨౮. కాశ్యక త్తకపిరాయం ప్రరాజన్మస్తే కుహోశ్వర, ప్రరాణో జక పినాత్రా వర్మోజు తుజి వేహి.రావి. క.౨౯. కాన్యమానే కవితే ఒత్తి శా మాన్యలే జైవ కన్యవిత, కాన్యమానే కుజే జున్య వ్మణో జైవాక్ర హన్య లే. క.౩౦. కాత్రా తే బ్రహ్మన్యలే మాత్తం మాక శ్చే బ్రహ్మణే హణం, ఉభా తా వ విభారతో నాయం మాన్య వ మాన్యలే. క.౩౧. కాన్యకాదేహయో ర్మానే వక ఉత్త మనీషిశి, ఆకార్యకారణం తేన నిహంబి చ కళం వాక. క.౩౨. దేహం ద్రియగ్రహే హ్యన్య మాత్రాణం వకపా వకం, నాన్మితి కన్యలే మాధా యక్రాహే మాన్యలే ఒకచ. క.౩౩. క్షాణవంతా వజి వ తే తానీక త్తక్రవ తేకయం, నివీక వికం క్షాణ మనన్యే వధన్యకాలో. క.౩౪. వకో వ విష్ణులే వాకో జున్యతో ఒక్ర కరావన, నిన్మాత్తా వర్మరా తేన వధ ఉర్మణి దేహవత్. క.౩౫.

ప్రథమా ధ్యాన్యముము-ద్వితీయవల్లి, ౨౦-వ మంత్ర వివరణము.

అతో యి న కాకో ఒత్తి శేహంబి కు వారిహం, కుజే శేవాక్రవక వ స్పృశి జి తస్మా నిశీయనా. క.౩౬. ఉవక క్షర కాకో ఒత్తి కారాణీ ర్వావివాయలే, శేవాక్ర నో భవ దేవ మనోతో ఒక్ర మనీయణి. క.౩౭. అక్ర నో న స్వభావేన విరాకో వననాదివత్, తతి కారణతో వాకో బ్రహ్మ

నియోజకాది. ౪౩౮. గాఢాని చ సర్వాణి వివాహం ప్రసాదాత్ సై, కేసాం ద్రియగణం ప్రాప్య వాని బుద్ధిం క్రమన్తి హి ౪౩౯. బుద్ధే రహస్యం తస్య స్యాత్సా బుద్ధా నేష శ్శివో యతః, అంతో న్మన్వన్మన్వే నానందం గాఢై ర్వాక మేష్యతి. ౪౪౦. గమ్యతే సాదతః పృథ్వియోఽత్ర విశేషో ద్రియః, దుఃఖేష్వకాంత్యిన్నుతివాః మఖేషు విగతస్పృహః కరం. ఆత్మనో మహిమా వంకం మహాత్మానామ్కృణం శ్రమం, ఆనందాత్కన్యూనా మేషు భేదకంఠరవన్దకమ్. ౪౪౧. అస్మత్ప్రాప్త తియా మేషు స హంతి న త మాన్యతే,

ప్రథమాధ్యాయము-ద్వితీయపల్లి, ౨౦-వ మంత్ర వివరణము.

హారం యాతి సమాసే ఆత్మాఽయం సమ్యగేహిభాషా. ౪౪౩. యతః స్పర్శాగతో నితోఽపి క్రియాదేకదర్శకః, తత శ్శయోన వివాక్త కరిశే యాతి సర్వకః. ౪౪౪. బుద్ధ్యాకేవాం హి యోగాం నివర్త్యాపివికమేతి చ, అం యశ్చైవ భాయానాం సంయోగా త్తాద్యకం భవేత్. ౪౪౫. అమకశ్చ పృథ్వా వాద్య అనందాత్సా న్మయం ప్రభవతి, తే ప్రం మహామమం కేనం మయోస్మై క్షామి మర్తతి. ౪౪౬. మతో యో హి విభిన్న స్సాస్తి తోఽపి త్వాత్మాఽత్ర గుణాదిభిః, మహాత్మానం కళం తాప్యన్ క్షామ మర్తతి యోగభిః. ౪౪౭.

ప్రథమాధ్యాయము-ద్వితీయపల్లి, ౨౧-వ మంత్ర వివరణము.

అకరం కరీరేషు క్షయవిస్తీర్ణవన్దకం, మహంకం విభు మాత్మానం ఉత్పా కీనో క నోనతి. ౪౪౮. శోశోఽన్యూనముక్త్యోఽయం ముక్త్యానం సన్నత తోభవతో, నివర్తం శేష శోక స్సాస్తి దమేతుః పున రన్య మః. ౪౪౯. అయి మాత్మా నిభుర్నైవ ఉచాక యః పరి త్రికః,

ప్రథమాధ్యాయము-ద్వితీయపల్లి, ౨౩, ౨౪-వ మంత్ర వివరణము.

వాక్యవక్తృ స్సాక్ష్యయన్తై గాఢేయో వ బహుశ్రుతాత్. ౪౫౦. నానావాక్తృకృతానా న్మ లభ్యో జన్మనోఽతిథిః, విష యం ప్రతి కేచనో

కర్మయ్యోగినిం వత్సః, కగిం. సుహృద్వికార మాకష్టస్తేః లభ్యోఽపిణానినా,
 యత విసం ప్రతి క్షావ్యా తాదాశ్చ్యేనాశ్చనో వత్సః, కగిం. అలంబాత్మ
 వ్యుపయం య త్త క్షావ్యా స్మృతవోక్తాః ప్రభుః, నానిరతో దుఃఖునిరా వ్యా
 కాంతో వారమాహితః, కగిం. నాకాంతమాంసో తా యః ప్రక్షాళేనైవ
 మాప్నుయాత్, పుణ్యాత్తా ప్రధరహినో శంకా వంసో క్షణక్షణ, కగిం.
 అక్షయ లుంకయా యోక్తా రాగద్వేషవికల్పక, ఆహంప్రక్షాళి విక్షానా
 రాత్తార మవలంకయేత్.

ప్రథమాధ్యాయము-క్విటీయవల్లి, ౨-వ మంత్ర వివరణము.

బ్రహ్మకాండం విశ్వ మన్వం యగ్య మహాత్మనా, మృత్యు వృద్ధి
 హం క్షవ్య వ్యాకాషాపానికల్పింతః, కగిం. అజ్ఞాన క విత్త మాత్మకం నాభి
 యా వ్యక్త నికృతః, ని వివ తే ద్యుతే రాత్తా కన్య తాదాత్మ్యోధకం,
 కగిం. కానిలే న కథం చిత్తం న చ సో ఽత్ర కథంరస, ఆయ మాత్మ య
 సంకన్య ఉపానువామనా పరా, కగిం.

ప్రథమాధ్యాయమునందు క్విటీయవల్లి వివరణము పమా త్మము.

ప్రథమాధ్యాయమునందు - క్విటీయవల్లి వివరణము.

ప్రథమాధ్యాయము-క్విటీయవల్లి, ౨-వ మంత్ర వివరణము.

కక్ష్యంబరాత్తో వత్సః, వికల్పాన్వ ద్విధా ననా, వికః కర్మవరా
 కుంక్షే లోఽయకల్పణో ఽపి తమి, కగిం. త్రాప్యర్థ విహారేక నాలే ఽత్తికా
 హి శరీరతే, ఉభో వసవ బుద్ధిస్తా వుత్కృష్టకాంకాప్రియా, కగిం. విలక్షణ
 వ్యుభావా న లోక్ష్యతాలోక్ష్యకాదిగా, నేవనావరతిః ప్రోక్షి నిత్యం కం
 చాన్వికానిభిః, కగిం. త్రివలం కాదికేతాన్వి రైత్య వ్యుతో ఽత్ర మహా
 త్పనిః, ప్రాయ స్తే బ్రహ్మవిక్షారహితా లేక నేవ హి, కగిం. వయతి జీవ
 విరయో ల్యావట్టవసమాగమ, నాచికేత మమం చిత్వా ప్రా వృశుష్ఠియో

హి జే. కలపి. ప్రథమోక్షానా నానాత్ కృత్వోపాదయ మైక్యకా, తస్య
 దాత్వస్య యు నేతు దేవానానామనాత్ నామి. కలక. సంసారసాగరకామ్యస్య
 జరం పానం తిసీర్షణం, ఆధయం బ్రహ్మ యాంత్యేక స్వనా కల్పవయా
 ఒకయా. కలగ. శోక్తాకు రుద్రం బుద్ధిశీరం రథ మేవవ, బుద్ధం తు పార
 ణం తస్య స్త్రాబ్రహ్మకామేవం. కలఁ. ఇంద్రియాని హయాంతైవ
 నిజయా నవ్యయామహాః, బుద్ధే ర్యస్యపి త్విన్న స్మిన్ శోక్తా నాన్యం నరా
 త్తనః. కలఁ. కథాఒసింద్రియబుద్ధ్యాపి రానానా దాత్వైవ కల్పితః, శోక్తా
 త్కార్యసమిత్తా నన్య విష వశేన్యః. కలఁ. యాంత్యేకే వరమాత్మానం
 శోక్తృకాం దయాపహ హి, ఇంద్రియాన్యాన్ విసిద్ధిక్య బుద్ధిపారథిసంక్ర
 యాత్. కలఁ. బ్రహ్మకవనం ప్రాప్తా యస్య స్వ ద్బుద్ధిపారథి, ద్బుధ
 ప్రత్యేక మనా ప్రసహోసేంద్రియాభివాక్. కలఁ. వాటిః త్వం
 కృత్వా వరం యాని నచాణః, రాగబుద్ధి మ్రయో నైక్ర స్వాత్తనగా ప్రైర్య
 బుద్ధిః. కలఁ. కస్యేంద్రియాన్యావశ్యాని వక్ష్యాన్య నవ పారథేః, విరహో
 య మ్మ గానో ఒస్మిన్ మనసా తైర్యమాయాః. కలఁ. కస్యేంద్రియాణి
 వశ్యాని నవశ్యా తవ పారథేః, యస్త్యుంక్షావహాన్ భవత్యువవస్మై వం
 కురిః. కలఁ. ఏ నక క్షుర మాన్విరివంశాలా చాభిగచ్ఛతి, య మ్మ విక్లా
 వనాన్ తవతి నవవస్మై నయా కురిః. కలఁ. ఏ తు కస్యర మావశ్మతి
 యస్తా హ్యసా న వాయుః, విక్లావసారథి ర్య మ్మ త్వప్రసక్రకాంక వః.
 కలఁ. సోఒన్యః పార మావశ్మతి కస్యిష్టః, వరమం వనః, విరహా కఠ ఏవే
 యం బుద్ధి ర్విక్లావనానీ. కలఁ. నవశ్యే న్దీర్ఘసంజన్యం నిస్యం యన్యైః
 శోచనం, పుంసా మోక్షయే కథిక మన్యతా అంధరాయం. కలఁ. మోక్షః
 ప్రత్యేక్య ముచితం విశిష్ట్యం బంధనం కథా, ప్రత్యక్యం వారణే నిత్యం
 మోక్ష్యం వాన్యంక్రయన్. కలఁ. మహాభూతాత్క వా ఏవే కక్షాన్యా
 విదయా స్వనా, ఇంద్రియాలాం హి కథితాః కారణం నిర్వజేహవామ్.
 కలఁ. ఇంద్రియాని కక్షతాని నిజయస్రనానాన్యః, మనోయానీని నకతం

వ్యాపారయతి తద్వర్య. కలాం. నుఖం నే భవతా క్షణ్య క్షుభం మాభూ
 దిరీవ్యుతం, మనోవిశ్వగుణభిన్నమనూపాం బుద్ధి ముచేతే. కలాం. బుద్ధి క్షు
 ద్విగర్భస్య బుద్ధిం నవ్యస్య కారణం, ఆచేతే మహాక్షర్వం సామసి దిగకరీర
 కవి. కలాం. అనిబ్యాప్తధమ నిత్య మవ్యక్తం స్థూలరూపా, విషయం రి
 సానిత్యం మాహా వ ప్రమమం దరమ. కలాం. ప్రమమం స్వాత్మ సో వైవ కదా
 వ్యవస్య ముచేతే, యత వైవః కరిః ప్రాణా కేవలం హేయంరంభమామ్
 కలాం. భాద్రి సేభ్యో కతే మాన్యాః అశ్చేభ్య క్షు దరం మహా, మనవ్యవరా
 బుద్ధిః బుద్ధే రాత్తా వ్యవహా కరిః. కలాం. మహాకరి వర వ్యవక్రం అవ్యక్తా
 ర్భుదయః వరిః, ప్రాణా క్షు వరిం కిది వ్యా వ్యాధి సా చం కరిః. కలాం.
 ఇదు మేవ కలా క్షేయం నిత్యా దిక్ష్మాయవితే, మనివ్యవయం ప్రభా
 యస్యా హేవో ర్వా ద్రి వరా గరిః. కలాం. ఇవ వస్తా క్షు రం వాస్తావిక
 మస్తా క్షు రం తదా, ప్రమమం వైవ యాత్వేవ వైవి హేయవరంభం. కలాం
 ప్రమమే కాలాధావం క్షు రం వస్తా గ్ని వ్యుతే, మహా కరిః ప్రమా మక్తః
 వండితా వరమా గరిః. కలాం. విష వర్షేమ హేవేమ నాథ ఆత్మా
 కరిణాం, నుమావరేకః ప్రాప్తం క్షు దరం వైవ ప్రతీనతే. కలాం.
 యథా వర్షేమ వాక్యేదు నావోఽగ్ని ద్విగహా త్పురా, నుమావర్షేమ
 రవ్యుక్షేత్వమకస్యసి బుద్ధయా. క్షు ద్యతే క్వక్రయా బుద్ధ్యా మాక్షయా
 నూక్షేవ్యుభి, అక్షవో వ్లావకామ స్ఫు వైవనం యోగం సమావరేత్.
 వాగాది మం ద్రి యగ్నిం జ్ఞాంకర్తౌభయాత్వ కం, సఖాంభి మవస్యాదో నియ
 వ్యే వ్లాంభిసంయంకః. ఆత్మావో యథావిసేవ్యాంకా తా తావ్య వాక్యత్వ
 భూష్కాత్, నియవ్యే దక్వకాగయా మవ్యాణా మభిరంభకః. యగి క్షు
 మలా నికృతం ప్రమాదకవోద్యకం, మహావోద్యం నికృతం బుద్ధ్యా లాం
 సకహావయా. కలాం. నిమవ్యే నికృయాత్త్వ్యా ద్భుభవైరాగ్యయాత్వ
 యా, బుద్ధిం తాం మహావోద్యే త్వానే బుద్ధ్యాంభూకరే. కలాం. నియవ్యే
 క్షు ద్యే ద్విగ్నా మహావోద్యే ని కేవరే, ఆత్మాయం నియమా క్షేయం ప్రకారం
 కలాం—16

యంత్రే న్నా. ౧౯౭. కర్తృత్రియాణి కుర్వంతి వ్యాపారం యం కుభా
 కుభం, ముఖ్య మేవ తం కర్వంతి కథా క్షాతేంద్రియాణ్యః. ౧౯౮. యథం
 ప్రయాచం తత్ర తత్ క్షానం చాపి కారణం, వ్యవక్తితం తదభయం
 మనోమాత్రః పృథంభితమ్. ౧౯౯. ముఖ్యవాక్య కస్యోష్ట మనసా నికృయా
 జ్జనీ, న నికృయం నికా యస్తా ద్వివ్యతే ముఖకారణమ్. ౨౦౦. త్పుత్యాది
 వా చరిం గచ్ఛే త్పుర్వహ మివా దేహీణాం, న నికృయో బుద్ధిరూహో మవ
 నః కారణం హి యః. ౨౦౧. హీరణ్యగర్భకాం బుద్ధిం వివా కైవాత్ర వం
 భుజీతే, కటాకారమ నిరాణి యథా న బుజం వివా. ౨౦౨. క్షిపితాం
 హి నియం తువ్య వ్యేక్యరేచ్ఛాం వివా క్షుచిత్, తియ విశ్వరసంస్థానా
 బుద్ధి గ్విశ్వేష్ట కారణమ్. ౨౦౩. జనాజనస్య కృత్స్నస్య యథా న వ్యవృత్తి
 రివా, కయానః పురుషో యస్వక్కుర్తిమాత్ర నిబంధనాత్. ౨౦౪. మహా
 భూతాని దేహం భృ వృజతే ఒక్ర చతుర్విధాత్, తేషు నర్వేషు నర్వత్ర
 స్తుయ మేవాపరివృతే. ౨౦౫. ఏనం హీరణ్యగర్భో ఒపి భగవాన్ భూత
 భావనః, స్వాత్మ బుద్ధినిలాసేన పుజితం జనాజనమ్. ౨౦౬. పృష్ట్యా చ వివి
 ఛాన్ దేహాన్ దంభికళరీణాం, తస్మై తేషు చ నర్వేషు నిర్వేషోఒభిన్న
 తన్వదా. ౨౦౭. ఆత న్మహ్మత్తిరేవై హ బుద్ధి త్వహిఒక్ర యోగినః, కారణం
 బోలస్యాష్ట్య కుఖకాలస్య సంస్కృత్. ౨౦౮. తస్మాన్ కారణ బూతానా వం
 మాత్తా మహోక్తయః, సాచిదోక్త ప్రచ్ఛాదో బుద్ధే తేజ ఏవ నిరంజనః. ౨౦౯.
 అహం ప్రచ్ఛాదితక్ష్మానాజుద్భావోయోగీనయే, అధిజేనాశ్చాశో బుద్ధి
 కానంతాత్మని కనతి. ౨౧౦. నిలియతే యత ప్రక్ర వింశతియో నక్షత్ర
 సా, ఏనం చింతయత్ న్నాస్య యోగినః కున్దవేతనమ్. ౨౧౧. అహం ప్రచ్ఛాది
 ద్భావం భేదవర్తకభేదకం, అధిక్షవాభిలాషస్య కాయతే పున్యభ్రంజకమ్.
 ౨౧౨. చారే తస్మి న్నువిద్యాయాః క్షయో భవతి కర్మథా, అవిద్యాయాో
 క్షయో న స్యా ద్మృత్యునీక కారణం వివా. ౨౧౩. ప్రచ్ఛాదో బుద్ధినాకే ఒభ
 న భలేద్యోగినో ఒపి క్షి, బుద్ధే రభావేన భవే వ్యవక్య తదభావకమ్. ౨౧౪.

బ్యాపాదా ఘృత్రయానాం న భేదయే ద్ధిభాహేతవి, కవభాలా దయం
 దుభిఖం బాణమాత్రం త గచ్ఛతి. ౧౧౫. కియః వికృం న్యయం భాత
 మానంబాత్తాన మద్యయం, అవార్త నవగమ్యం క మాశ్చిర్యం కకలాక్రమేత్.
 ౧౧౬. అవలో నానూబయం చిక్ర మేకర్షణ భేదవర్ణితే. న లియతే
 లీయతే త న్యయ మేవా జగజ్జవిః. ౧౧౭. తిక్రవ్యం వయ్య విత్తాన దుహం
 బ్రహ్మోతి భేదవి. తం ద్రశ్యవర్ణనం యోతి వావలాక్ర త్రం యోతి యా.
 ౧౧౮. విక మేవ యథా కేత్రం వాపం వశ్యతి కేరవో, స్థావభేదా త్త
 త్త వాత్తా వర్ణభేదవివర్ణితా. ౧౧౯. వికవేవ త యోగ్యాభ్యాః నాదిద్యాం తి
 వశ్యతి, వశ్యత్యేతా మయోగ్యాభ్యః స్థావభేదా వ్న లీయతే. ౧౨౦.
 మానూ సోబ్యత శ్చాపి వహలే వ విహయం, వికవేవ వ్యయం బ్యాతి
 రానంబాత్తా నుజోదయః. ౧౨౧. మానూయూ జక్రయి ద్రవ్య వ్యయతి
 శ్చ మహోవ్యతి, మానుయూఽపి త నూయూయో సంబంధాపివర్ణితే.
 ౧౨౨. న్యయం త వయత్త్యాపిక్ర కాత్తి రిపి న్యతి. భావనూపా జవా
 హానుః వయవ్యభవ ద్రథా. ౧౨౩. నావివోఽపి త కేవావ్య హేమనూద్యా
 త వశ్యతి, వజ్జియావతి సంహలో క వశ్యతి కదావవ. ౧౨౪. ఇత్యాది
 దుర్ణటక్యం శ్యా వ్యస్తా క్తస్తా రియం వదా, నూయాఽతిసక్త టేలేయం
 వదంతి నకలా జనాః. ౧౨౫. దుర్ణటక్య మదిద్యాయో భూషణం క మ
 యావణం, కామినః కామికా యన్య తోక్రవోః క్రాంతికా యథా. ౧౨౬.
 భూషణం దుర్ణటాయా శ్చ దుర్ణటక్యం కక్రైవ త, మనువ్య భవే వ్యుక్తి
 దుర్ణటక్యం కక్రైవ కత్. ౧౨౭. కచ్చ ద్భూషణరాం నై వ మదిద్యామనుటా
 యతి, అవలో భావ్యుక్తి మదిద్యాయం యవయం న్యవివర్ణితే. ౧౨౮. న్య
 మానై ర్వయథా త రివ్యత్యేవ న రివ్యతి, తస్మా దీతక్రూరే ముఖే దిగ్తః
 నరకం ప్రయాణ. ౧౨౯. నునూయత్తం ద్రవ్యోక్త వ్యయభిప్రకాంకయే,
 సారణ్యవ్యనా నిర్ణః కాంక జక్రవి లీయతే. ౧౩౦. యన్తి క్త స్యాత్త సో

క్షాతే యశస్యం ప్రవచ్యతే మాతాః, ఉచ్యతే చ తస్యైవ యశో మాతౌచి
 త్పితౄణాం. ౫౩౦. అత్త శో బ్రహ్మచారిణ్యం యతో మాతౌ స్పృహకషా, నిర్లం
 క్యణి సాయత్రా యతా సుఖమృతా వసి. ౫౩౧. కామాగమోఽశ్ర
 వ్యవ్యయం హరంతి భవతాం వదా, వ్యవృత్తయం భవతాం తుభ్యోనిదు వహ
 త్యేతి. ౫౩౨. యోఽపహంతుకామా వ్రూషి తేన వివృత్తయం, కర్మ
 యోఽపహం తేనా జాతా మహాలోఽవ్యభవా యవా. ౫౩౩. వృష్టోఽపహం
 తేనాం బ్రహ్మ స్పృశతోఽవ సుభి తథా: ముఖే నహాలో నిర్ధారే క్షాత్ర
 త్రా బ్రత్రదా వసి. ౫౩౪. నోహిం అపహంతుకాది క్షాత్ర్యేయం
 తిగవ్యతి, అపహంతుకయోఽవ్యేతి మహాం నివహిషదా, కస్మై
 ర్మహాయం మహ్యవ్యు సర్వరాఽభ్యుపాశ్రయో. ౫౩౫. మిశ్ర
 మేష తథాఽస్త్రాభి వ్యుపాశ్రయోఽయం, నిలాసేనోఽను మహ్యం
 మదతే వ ప్రాణాశ్రయమ్. ౫౩౬. మను మేత్రాభం నిర్వహిషదా
 సార మేష దా, కామై ల్లిఖ త్తదా లోలో భయం నాహోఽపహంతు
 ౫౩౭. అశ్రీ కాశ్రీవ్యేవహానికేనై వ్యాతి తహస్రదా, మహాం వ
 ప్రవృత్తేహాశ్రయం భవవేష కఠో. ౫౩౮. గన్ధి సారితం సూర్య వ్యక్తవ
 త్వవ్యవృత్తే. ౫౩౯. ఏవ సుసారితగుణానాం వారణం వ్యవృత్త ఇగతి,
 తతో కాశ్రుక విద్యాంసో భయమేషమన్వేషమ్. ౫౪౦. భవతాం యది
 నిశ్రయం నహంబ్రహ్మచరిణ్యం, వ్యయం మేషం యోశ్చేదాత్ ప్రసాద
 మకుః వా వరా. ౫౪౧. నిశ్రా శ్రీ మహాత్మానో వ్యభూతవహంసరూపా,
 తోభయవ్యంతి పా ప్రాప్తా సుకాశ్రీ: స్పృశంతి. ౫౪౨. వివహంసో సూర
 జనానాం యోగలోకే యోగింసా, తవయోజనా కశ్రే బ్రహ్మ వ్యుతో
 ఽవ్యుపదేశకాః. ౫౪౩. సలోభక మహాభూతా కాశ్రువశ్రీ వివహంసా,
 అపహంతున మదై ర్మకం పరాం ప్రాప్త్యవ్యయం ప్రకమ్. ౫౪౪. నవిశేతా
 యథా మత్తే వంశ్రవ్య విరాధా వరా, యశ్చైక, భవతా మాత్మబోధో
 బ్రవ భవవ్యుతి. ౫౪౫. తతో విశ్చి క్షుచాశ్రీ భవతాం వేహానై వ్యుతి, అతిసా

క్షయము మాన్వో నిమను బ్రాహ్మికారితః. ౧౪౭. అక్షయో భావో భావో యో
 బ్రహ్మతా భవంతుకే, తుదస్య యాక్షయే భాగా ల్లికాంకకకన్యత. ౧౪౮.
 ఆనందకలంకాన్య మాన్వబ్రహ్మ రహితం, అక్షయం యోనై క్షయ్య క్షయ్యై
 బ్రాహ్మ సుసన్యయా. ౧౪౯. విహవాన్యప్రావిణంక్షే దన్య నే ఒక్ష మనావనే,
 విద మేకత్వే దక్షేయ మాక్ష బ్రాహ్మం మనాక్ష ధి. ౧౫౦. దుర్లభం ముక్తిప్రకా
 య ప్రాజ్ఞాన్యసమం స్పృశం, ఏకాది కవయ స్వయ క్షయ్యమంకా ప్రా రా
 యే. ౧౫౧. ఏకం మాన్వ మనాక్షానో మాన్వకాః తదా అపి, యస్మా తా
 బ్రా ఒక్ష బంసానా మేకవం మ్యంక్షిక. ౧౫౨ ఆనందాత్మా మ్యయంక్షో
 తి రవాత్మావనోయః, క్షయ క్షయ్యై బ్రహ్మ యో రసో గంధ క్షయ భవయః.
 ౧౫౩. ఆత్మ స్వ ద్వియతే యస్మా క్షయ్యై తే సే సే ద్రియై, వ్యయ క్షయై
 ద్వివాకే శాస్త్ర ద్వియా మ్మర్మవతా ఏనా. ౧౫౪. ఏ కేవాక్ష భవే మ్యస్మా
 తోక్షైకే భావయో ఏనా, ఆతోఒవ్యయ ఏకం అస్మా నిత్యం వాకవర్ష
 వాత్. ౧౫౫. అంతవర్ష క్షయే ద్వియై మాన్వం ఒక్ష్యై బ్రహ్మే. యథా భా
 త్కారికం వాయు సవ్రవాక్ ప్రయమే వది. ౧౫౬ విహిన్యోగ్యబ్రహ్మాదే
 వంతకా ద్విక్షికా, తస్మా అపి ఏకం యస్మా క్షయ్యైకం నిక్షయాయ
 తత్. ౧౫౭. అపిక్షయై ప్రకో ష్యేయ దం ప్రయవ త్కరికా, ధ్మికోవ వాక
 మాయాతి నిర్మాయి వద మేవ్యయే. ౧౫౮. ఆంబో యిక వినాయం మనాక్ష
 మ్య న కర్మివో, బ్రహ్మం బ్రహ్మవివాయం ప్రయా నిక్షయ త్కరికే. ౧౫౯.
 ఏకం నియమానా మ్మిక్ష్వా కథా మత్స్వ ద్వియంక్షిధి, సానారబ్బయ్య
 మాఖతో మివ్యై ఒక్ష ప్రయాక్ నయా. ౧౬౦. దేవకాలన్యసానానాం
 దేవకాన్యః ప్రయాక్ సా యః, తద్భానా స్పృశ్యమాఖతో మివ్యై
 య స్వ క క్షయే. ౧౬౧. అపిక్షయకారణం యస్మా క్షయ్యై ప్రయాక్షి
 వాత్, క్షయకాన్య భవే మ్మిక్షయోగో గమ్యా బ్బిరావినా. ౧౬౨.
 క్షయో త్కైక్షయా బ్రాహ్మకా సవనాన్య కథా భవో, అనంతభవం ప్రా
 క్షయై ద్వివద్యయో. ౧౬౩. వారిక్షేక మసాఖ్యాంకం మ్మిక్షయైక్షయం

ననాకనం, ఉక్తాశ్రుశ్చాచ సేవారి ప్రక్షలాశే పఠి.బుకే. ౧౬౪. య ఇశం పఠకుం సుహ్యం క్రవయే ద్భ్రీక్షుసూరితి, క్రవయే క్రవకాశేనా కణానంత్యాయ కల్పితే. ౧౬౫.

ద్వితీయాధ్యాయము- ప్రథమపల్లి, వివరణము పంచమాస్తము.

ద్వితీయాధ్యాయము- ప్రథమపల్లి, ౧-వ మంత్ర వివరణము.

వివరణముతో ప్రక్షుప్తక్రమసమాధానం, ద్వితీయాస్తవ కవ్యకృత వివరణా యమ-పయ. ౧౬౬. నాకు ముద్రియతో లభ్య కాది కేణ కనాదన, ఆనందాత్మా మయా మ క్ష సంకః శ్చాకీకీక. ౧౬౭. ఇంద్రియాణి యం యాంతి స్వాత్తవః పబ్బితే విభుః, బహిర్బహువ్యక సాని ర్హియకానివ భాంతి నః. ౧౬౮. రాకా యథా ఒక్ర సానుంశం పోన్విషయేదానతి, అంకరస్యాపహసం-త్రం న హింశితవాపి. ౧౬౯. ఆనందాత్మావ మంకష్ట మనత్వా విషయం కథా, కల్పాదీనా వత్తవలో యస్మాత్తస్మాద్వింశికవా విష. ౧౭౦. విరోధినో యథా రాక్షాః, పోన్విషయవానిన, సానుంశా మహాశ్చ క్షే చ్చిదేభిరై మూసగా. ౧౭౧. ఇంద్రియాణి క్రవకాని నింశ్రిషయగానిహి, ఆనందాత్ విరోధాలో భుక్యై కామాదయి క్షీర్ణా. ౧౭౨. ఇంద్రియై రకవిచాయం కల్పాదీనా కలికశ్చతి, నానుంశాత్వాన మంకష్టం మహానాజనం ననా. ౧౭౩. ఇంద్రియాణాం విరూపానే మనో ఒపి లూకేతి కత్, లేణ మంత వస్థాశ్చ లహి క్షైశి యుక్యతి. ౧౭౪.

ద్వితీయాధ్యాయము- ప్రథమపల్లి, ౨-వ మంత్ర వివరణము.

ఇంద్రియాణాం వ్యవేషాంత ర్మయం దున్యం, స్మకాం, ఫిరకశ్చి వ్యయే త్వాః స్వాంతశ్చాంతాదనయతి. ౧౭౫. లేమకుంకరకానే లహి క్షంతు దిశ్చువత్, ద్యావాభావా వ్నక క్షిష్ణే క్షేహస్యాశ్చరంక్రయం. ౧౭౬. పంచాక్షరే యథా లభ్యకాదే కర్మకీకీకీక, నృహి వివేష్ట

కర్తౌ తే బ్రాహ్మణ్యే వృద్ధిః పరికృతే. ౧౨౭. అంత స్మీతం మనస్తస్య చాపస్త్రీయం
 స్కాంధరంబ్రహ్మణం, మోక్షేచ్ఛోః కమతే న్యాత్త సామ్రాజ్యం కమంక
 తుమ్. ౧౨౮. అదిన్ని దిండ్రియై గ్నిశ్యం చాశ్విషయతాభిః, అత్తవో
 ఒన్యాంస్తు కర్తవీ నా వా ఒముక్త వా ఒతి క్షేమే. ౧౨౯. ఏవయా శరీ
 గన్యంతి విచేకన్యావర్తికాః, ఏస్త్యీర్థస్యాత్త తే మృతోశ్చ న్యావతిష్ఠి న్యాది
 నూపిణి. ౧౩౦. నేమోనేమో వశం యాంతి ఏవనా నీవచేకయః, మత్స్పృశ్చ
 యథా ఒత్త వాతేః శ్యుశ్యం యాంతి ఏవనాపాతా. ౧౩౧. న్యుశ్యపావ
 వశం ప్రాప్తాన్ శ్చరణంశమచేకానః, ప్రచ్ఛాదీన్ శ్చ్రంబవన్యూతాన్ వరీష్యౌఠ
 విచేకయః. ౧౩౨. ధృవం విజ్ఞాయ మోక్షం త మధ్యం త ద్త ద్వి ఫలం, ప్రాఢ
 యంతే కదాం షు క్ష్యన్య న్నోతమ వంశిణాః. ౧౩౩.

ద్వితీయా ధ్యానము-ప్రథమవర్ణి, ౩-వ మంత్ర వివరణము.

కఠో ద్రియాణాం న్యాకాలా వృత్తికప్పురి నేకసా, విషయస్రాస
 కం కఠో మనన్యాస్రాసకప్పురి. ౧౦౪. వృథావా జ్ఞోతిహ తక్తు ధర్మ
 విభ్యః శం త్కయూ, దృష్ట మాత్ శ్చయూవం యచేకతేః వచావరణ. ౧౦౫
 విశిష్టం కేవలస్థి కస్తా వాత్ శ్చయూవీణః,

ద్వితీయా ధ్యానము-ప్రథమవర్ణి, ౪-వ మంత్ర వివరణము.

కాంత్రయోంతి తే యన్తు మర్మ కాలస్త్రయోత్ కమ్ ౧౦౬. తత్పర్వ
 మత్త వాభ్యస్తం దక్షా నస్యాతికం యథా, యేవ కాలవీణం తస్య స్పృశ్యం
 వ చివకృతి. ౧౦౭. నేకవ స్పాక్షిణా సో ఒయ మార్తా క్షేయః నరా
 త్కయూ, విధిశ్చా వృత పునా ఒదత్తా తే ఏవం నేవ మయేవీణః. ౧౦౮.
 యన్తు విజ్ఞానతో ధీనా వ శోకం యాంతి కర్మి రితే,

ద్వితీయా ధ్యానము-ప్రథమవర్ణి, ౫-వ మంత్ర వివరణము.

య ఏమం మభ్యకం నేవ వ్యాజ్ఞానం శీవ మంతిరావ్. ౧౦౯. తేనా
 నం భూతేభ్యస్య వ కఠో విణాశచ్చుతే, అంతిశేఒత్తి వదై వాత్త శీవయావో

వివిధ భుజాం. ౧౮౦. భూవాం కర్మణాం భోక్తా వ్యక్తా మఘనూపి
 గాః, మో నిలాపతి సత్రాణుం సంశయం కేవ హేతునా ౧౮౧. నింబాం
 చాపి చ వేనాణుం కరుణే కన్యచి క్ష్యణుం, తాన బ్బాభావ నువై వ్రతం
 ప్రపంచరహితం కరణ. ౧౮౨

ద్వితీయా ధ్యాయము- ప్రథమవల్లి, ౬-వ మంత్ర వివరణము.

హింజ్యగర్భో భగవాన్ తాతో యస్తా వ్యవక్తనా, యః త్రార్షం
 కపహి జాతి కృచ్ఛానాద్రాయణాతితాత్. ౧౮౩. అస్తూకరించననా
 దఖలా వి సరసి, అస్తూజో జనం యస్తు చతుర్విధకరీరగవి. ౧౮౪. చక్ర
 చాస్తేఽథానం బర్హిం కఠోపనిషత్తు విధి భో, వ్యవక్తీ ప్రవివ్రేణం
 నభోవక్తర్యతో గరణ. ౧౮౫.

ద్వితీయా ధ్యాయము- ప్రథమవల్లి, ౭-వ మంత్ర వివరణము.

దేవతా కవణి త్రార్షం యా తాతా స్త్రానూహిణీ, అతితి వ్యవక్తో
 తాత మన్ని నుత్తి యక క్ష్యిపకు. ౧౮౬ వ్యవేదమయా వద్య వ్యర్షణాక
 నుయా కథా, జాయలే నివిధానంకస్తాశేదేవమా శ్రయాత్. ౧౮౭.
 తస్త్రావ మతి య క్షత్వం అస్తూ వాసహి నుత్తత, అతిలే వ్యాయలే యా
 డయం విరాద్యివ్యరూపవ్యత్. ౧౮౮.

ద్వితీయా ధ్యాయము- ప్రథమవల్లి, ౮-వ మంత్ర వివరణము.

అహోఽగ్ని ర్విహితో నిత్య నుభతో శ్రవనంబ్ల యా, గర్భం దధతి గర్భ
 యో నుభ్య శ్చేహుపజన్యతా. ౧౮౯. అరణిభ్యం కృత వ్రత్య దన్వి
 రిక్తం నహిశ్యదః, తాశేష మతన్నేయ క్షితో నిత్రాణవ్యతైః. ౨౦౦.
 తాహో వేదై వ్రువ్యైర్వై స్వర్ణ దాహుభాంజీభిః, ఆయనహ్యైశ్చో
 యానం భర్తుణై జాతితి ద్యుభా. ౨౦౧. స్వయావత న్న క స్త్రాణు క వత్తు మతి

శక్యతే, అధ్యాత్మ మధివేషం చా వ్యుత్థవిచ్ఛిన్నకణ. ౩౦౩. తత ఏతాః ప్రకాశైర్వ్యం విలాపితా జనానతే,

ద్వితీయాధ్యాయము- ప్రథమపల్లె, ౯-వ మంత్ర వివరణము.

యస్మా ప్రాణా దుదేవ్యేష యత్ర చాక్షుః సిగచ్ఛతి. ౨౦౩. కూర్మచంద్రాశిశం తేజో యత్ర నేనాశ్చ సంకృమీ, నివశ్రే, హ్యురా యస్య శ్చంద్రైవ బహుభిశా. ౨౦౪. నిజన్తో యివ శోఽప్యేష ముక్తమ్య త్రనే త్వయ, ఏత స్పృష్టా మనావాగ వదిశోఽపభారము. ౨౦౫.

ద్వితీయాధ్యాయము- ప్రథమపల్లె, ౧౦-వ మంత్ర వివరణము.

యదేవేషా శరీరేష మన తేఽపి కవిష్ట వా, మన్యుక్తికృచారాణాం యో నాశీ శ్శివర్షికా. ౨౦౬. తదేవామిత్ర విశ్లేష విశే సూత్రే విరాభ్యసి, యదమిత్ర తదేవేషా రైతస్యం శేవర్షికణ. ౨౦౭. యథా కథసి వైచాప్తి శేషి తో ఽప్యేకమావీణి, వైతస్య తవ్యదేవిత్ర శేషా తో ఽపి న విష్టతే. ౨౦౮. నిశ్చేదం గగనం యత్య ద్విష్టతే ఽత్ర స్పృహతివా, తుకాదివా తత్తైతక తైస్కవ్య మసి భిష్టతే. ౨౦౯. గంధర్వనగరం యత్య దపసేవ విభేష్యో, కాలత్రయైఽపి నిష్టైవం విశ్య మస్మాత్కనో తవత్. ౨౧౦. ఆతో నామే వైచాప్తి లుప్తా నానా తతః ప్రణ, మసారావసి సుశీరం ఘోరయశిశుక్రయం ప్రహసే. ౨౧౧. త్రనే ద్విఃకాయే ద్యుక్త నాశేవ కరాతవ, వాస్తవేతి త దౌ యంకే బిశ్యే త్వాపిచానాతా. ౨౧౨. వరతా మ్నిరగం తో ఽయం యాని దుశ్చి క్రయం బహు, విగజైవ తతో లుప్తా తస్యైవం శేవర్షికణ. ౨౧౩. తస్మాసి వర్షిణీ యత్ప్యా త్కారణం త స్మ సీవన, దాహ్యం యవ తాస్మానిసంక్రియాణితి తీర్తికణ. ౨౧౪. మనసైవ కతో లుప్తా త్కాతస్యం లుప్తాచాపివా, మన్యభేదవిచ్ఛిక్త మాసందాత్త స్వయావశణ. ౨౧౫. న సా లుప్తానీ నానాత్వం నిష్టతే మ్నయతేవ తతో, వికమాపే కథం

కర్పూర కృష్ణవా గగనోపమే. ౬౦౬. పరతో యశ్ర వాహాస్యం కవనా
 వాన్య మింపం, యశైవ గగనే కర్పూర స్ఫిర్నితం హి ఘట-విభా. ౬౦౭.
 అభిభృం న కించి త్సు పవస్త్రీ బ్రహ్మణ స్మిదా, అవతా వేన భేక క్షాప్య
 ప్రేవ ప్నాక్ష య్నసావహి. ౬౦౮.

ద్వితీయా ధ్యాయము-ప్రథమవల్లి, ౧౧-వ మంత్రవివరణము.

కర్పూర స్ఫిర్నితం పునైత క్షిప్తకళం మవస్తిపట, వాస్తవంపూర
 తాస్తవం ప్నాప్తీవేవాక్షవ స్మిదా. ౬౦౯. యతో వాహాత్వస్మిన్ హి స్వా
 క్షోమే ప్రాసేవకీర్తవః.

ద్వితీయా ధ్యాయము-ప్రథమవల్లి, ౧౨-వ మంత్రవివరణము.

అయ మాత్మా కవనూపా మజన్యూహం ప్నాప్తి శ్చికి. ౬౧౦. అంశన్య
 మాత్రం ప్నాప్తయం తేహం వ్రాయత ప్రకీర్తితం, అంశన్యమాత్ర స్తేహాయం
 ప్నాప్తయన్తా భవ క్షృణా. ౬౧౧. అంశన్యమాత్రా శ్చ మహా మయే లక్ష్మీ
 ప్నాప్తయన్తా హి, తుభావో భూతకన్యూన్య యదేక్షానా త్పంకయోని వ. ౬౧౨.
 అంశన్యమాత్ర మిభావః క్షయంబోధోతి క్షృణోతి శ్చికి, కాలత్రయోపశ్చయ
 రూపా వ నిరత్యేతి కర్మచిత్. ౬౧౩. వాన్య భేదో లక్ష్మీ కర్తావ చ్చికిత్సయో
 వ్యయావః.

ద్వితీయా ధ్యాయము-ప్రథమవల్లి, ౧౩-వ మంత్రవివరణము.

యథా కలన్యో వన్యత్ర క్రమస్మీహాన్యమాపిణి. ౬౧౪. ఏతస్మి
 ద్విపతితం యన్య ద్యతి నితైః పదుః పదా, భేదవా రవి చాత్మకం మం
 కన్యో భేద మా ప్రతేత్. ౬౧౫. మేఘా ద్విపతితం నిరం వసువో విషమే
 క్షతే, కర్మకా వని సంప్రాప్య కతో నిహ్నాం భవం ప్రతేత్. ౬౧౬. ఏహం
 కర్మ నిమిత్తేవ వానామోనిః పమా ప్రతేత్, అత్తా లక్ష్మీ బ్రహ్మనిక్షానా దేవ
 తాం యోతి కర్మకా. ౬౧౭.

ద్వితీయాధ్యాయము-ప్రథమవల్లీ, ౧౪-వ మంత్ర వివరణము.

యథా తం దృశ్యే శుక్లం శుక్లం మేవాపిష్యతే, కలదం దూరవా
 దీనాం సంయోగా తః క ద్యోజితే. ౨౨౦. వివరాత్మా సదా శుక్లో విశుభ్రో
 మనసి స్థితః, రాగనివహితే తస్య తకుర్ధక్య భవే దయజ్. ౨౨౧. నిర్వాణః
 స్యష్టకా యస్య తహం చ సర్వదైవహి, అక్షయో ౨౩ తక్షణైహి స్యష్టకా
 యోగీ ర్విహ. ౨౩౦.

ద్వితీయాధ్యాయ, ప్రథమవల్లీ' వివరణము సమాప్తము.

ద్వితీయాధ్యాయము ద్వితీయవల్లీ వివరణము.

ద్వితీయాధ్యాయము-ద్వితీయవల్లీ, ౧-వ మంత్ర వివరణము.

సోకలం యథా నీయం పరీక్షయోగా కృణాయతే, శుక్లం హుత్వా
 సఖ తస్య ప్రోక్షణ నీనాస్య యోగభి. ౨౩౧. సదిశేషి పుతో జేహా
 ద్విరిధో ౨౩ సకారణః, మోక్షస్య కారణం ద్విష్టో ప్రహ్లాదిస్థి ర్దృశాత్ప
 ణిః. ౨౩౨. వీణం యథా సహాయ స్యా న్నాంబరేణ వినా క్వచిత్,
 ఏవం జేహం నివా మామాం త మోక్షాయ కదాచః. ౨౩౩. మాయయా
 లాయతే జేహా మాక్షో యో స వివక్యసి, మాయావాళం వినా యో
 ౨యం మాత్ర మిత్యుచ్యతే నిర్దైశి. ౨౩౪. సంసారమునిర్మాతే సర్వేహి
 వినా జేహావాక్, స్థూలం జేహం పమాత్మక్య వ సా ఛోగం ప్రయచ్చతి.
 ౨౩౫. అక్షయో తత్ర కాదాత్మ్యం మన్యమానస్య సర్వదా, స్థూలే వప్రతి
 తేవాయం విభాతి విశదా పుణాన్. ౨౩౬ సుయతాత్మ్యసతేజః శక్త్యా
 జ్ఞేసం పహమి తం, పూర్వతే పురుషైశ్చైకాకూర్ణి కృ తత్రచ హి. ౨౩౭.
 త్యూచిభి ర్నిర్దైవాన్యై వానకాతంసై ర్మహాన్య పుం శరీరం తేత్ర త యౌర్దై
 వేన నిజస్థితః. ౨౩౮. ద్వారపద్మ యథా లోకే పుం శరీరం నిజస్థితః,

లో దుర్బలా క్షితి, అనందాత్మ ని సోఽప్యత్ర నిష్కలే సల వస్తుశః, ౬౧౬.
 తతో బంధకసూక్ష్మ్యా వ్యమిక్త వృద్ధ్యైకవ స, నియమ్యతే భ్రాతృయా
 కాణా వాస్తవ ప్రలోభసః, ౬౧౭.

ద్వితీయా-ధ్యానమును-స్థిరీయవల్లి, ౨-వ మంత్రవివరణము.

ఆత్మ ప్రలోభతో యస్మాద్ధ్యంత్యకద్యా మయం క్రమాన్, కస్మాద్ధ్యం
 ఇతి ప్రాక్తా మపి నై క్యేకవాదిభిః, ౬౧౮. దూర్బల్యాపేద వా నికీర్తయా
 ముపి వర్ణనా, ప్రాణో బాశ్చర క్షేప హంస ఆత్మా నివర్తయే, ౬౧౯.
 కుహ్ నిష్కలి వ్యాకృత్యా స్మృతి వా గగనో ఽపివా, ముఖాని మవ్యజే నివృ
 త్త మహేశ్వరి, ౬౨౦. అంబరిణీ పృథమగో బాహ్యో వృషి సః
 విష్కలే, దంభాగ్ని నీ కేవో ఽయిం హోతృహుసో వర్ణనా, ౬౨౧. కద్యాం
 తిష్కలి వ్యాకృత్యా అననావప్ర సాపకః, ఆత్మాగ్ని వస్మయోఽపిం అహో
 శ్యేర యత ప్రాగ్, ౬౨౨. హోతాఽఽత్మా కక్షతో భోక్తా క్షుం దింతే
 లభివాఽఽప్రీతి, కీం క్షవ్యత శ్చిస్తే ప్రాసాపకసూక్ష్మ, ౬౨౩.
 కలోపే ప్రోకతాగ్ని స్మహే వా స్మహామేభీరాం, క్రత్ర సేతి వామో ఽను
 వతితివృద్ధ్యభర్తణి, ౬౨౪. అద్భాతమో త్రో వా మధ్యానస్థినియోఽపి,
 అప్యావృద్ధి మాఃతో య సోఽలిపి బాగే ప్రో, ౬౨౫. వృణు వాని-విస్త
 యానైకేవ త్వంత కేవలాన్, రాశంత్ర ముపమతానై స్థితైర్ భోక్తృత్వేనా
 ల్పివ, ౬౨౬ కరం నమ్యుత్సుభః ప్రాక్తం నత్ర దిష్కత్యయం ఉహాన్,
 అనందాత్మా వ్యయం బోధ్యేతి వర్ణి శ్చేవ వ్యయం క్రత్ర, ౬౨౭. ఋకం
 కర్త నవర్ణిస్త మవశ్యం పలవాయ యాన్, క్రత్ర విష్కత్యయం కేవ పలయా
 పేణ వర్ణనా, ౬౨౮. ఆకీర్ణ్యుభుమసూక్ష్మంక ద్యుక్తే ర్యాఽఽని వ్యుకేకం,
 బోధితు య క్రత్ర సంస్థాన అనందాత్మైవ కేవలః, ౬౨౯. ఏకీకేభ్యై వ్రన్వయం
 కావో బ్రహ్మణో వభ్ర దాశ్రయః, సోభ్యేత్వాసి క్షైవాయం నరహూహో ఽత్ర
 రక్తకః, ౬౩౦. ఋతయాపా దయం బాళి వర్ణనా కర్షణా ఫలాన్, ముఖ

దుష్టభావాలనేకేకేంద్రములనుబట్టి యనిభవించును. ౨౭౦. ఆత్మే త్వేకో రుషిః రాశ ఉల్కత శ్చకురాశః, అభవా హితునన్వా మ్నా నీదిదాయ-చ పిత మః. ౨౭౧. కిలనాశాశేవ నిఖంబ చరాచరమిదం శరణే, బుకేః కృష్ణం వర్షం ప్రస్తావైకం నచాపరమ. ౨౭౨. ఆత్మా యం వర్షంబాణం పృథవీం వర్షంబాన్ధిశః.

ద్వితీయాధ్యాయము-ద్వితీయవల్లి, ౩, ౪-వ మంత్ర వివరణము.

ఉద్వ్యం ప్రాణం వయశ్చేహ హృషానం ప్రకృష్ణం. ౨౭౩. ఆం నుకృతాత్ర లసేనో వాకునో హృషయన్య హి, వభ్యన హృష్ట్యాహస్య యం వానాత్ప్య ద్విశ్యతైకత్రై. ౨౭౪. యదా శరీరతో నూలి లహి ర్మరణవర్తనా, కరీకృత్రణా తస్మైకా శేషో కిం మనిష్యతే. ౨౭౫. వేహః కాశ్చంబూ యస్తా ద్యన్య నిర్లకుశే భవేత్, తస్మా మ్న కిం వచ్చ్యతే చైతన్య నివహిష్యతే. ౨౭౬. యదేన వైహమస్థానం చైతన్యం భవన్మకం, తతత ఘవలో భృత్వం భర్తానిరహికం హి యత్, ౨౭౭.

ద్వితీయాధ్యాయము-ద్వితీయవల్లి, ౪, ౫-వ మంత్ర వివరణము.

శ ప్రాశేన హాహాశేన నుక్త్యే దేవతి కశ్యప, ఇతరేణ తు కేపన్తి యన్తి శ్చేరా ప్రచాత్రై. ౨౭౮. ప్రాణాహానా శతోవాత్తయాహి కశ్యా వే వేహిషి, కింతు యన్తి మ్నభా శతో మూర్ఖాదా పుంప్రపక్తి. ౨౭౯. శానాశ్యంబాధనూహయాం ప ఆత్మా వర్షవేహిసాం, భర్తాభవాపిత్తుక పిత ఆత్మా పయేరితః. ౨౮౦.

ద్వితీయాధ్యాయము-ద్వితీయవల్లి, ౫-వ మంత్ర వివరణము.

ప్రీయస్పృష్టేన మరపా కుభ్యం హి నచిశేకసే, ప్రవన్యాని త్వయా శ్చుక్త సిదానీం వరణం కరణి. ౨౮౧. ఆత్మా యత్ర నురణం ప్రాప్య యథా

భవతి కష్టము, మోచి మక్ష్మే ప్రపక్వస్తే అంగమశ్వాయ దేహిణి. ౬౦౩.
 స్థావరశ్చోచకే దూంతి యథాకర్త యథాశ్రుతం, పుణ్యాధిభ్యో వ్యవంశ్యేతే
 అంకణో అంగమాత్తః. ౬౦౪. చాపాధిభ్యో చకతం భవంతి స్థావరా
 అపి, అంగమీభు చ ల్పాన్యస్య తావతత్యో ద్భరుత్యమి. ౬౦౫. అక్షరయ
 శ్చోటాంతాః సర్వైశ్చి కరీణి, పుణ్యం స్యల్పాంతో యేషాం పాదం భవ్య
 త్తం త్స్థిగమ్. ౬౦౬. తే యథలమాలా విలే స్థావరాః సుభజీణి, పుణ్యం
 వా పాతకం చాచి కరణీయతయః పురా. ౬౦౭. ఏత్రాదిభ్యో స్యవృక్షేత్య
 శ్రుతం అన్తాంతత యథా, తథా సస్మృతతస్థాయ తాతా తే తావ్యకాః పునః.
 ౬౦౮. విద్యంతి చ కత్తైవైక వృష్ణాంతి త పునఃపునః, సర్వంతి చ కత్త
 క్తకల్ స్యజీహాన పునఃపునః. ౬౦౯. చాపిచాం పాతకస్యైవ శ్రవణే
 కరణే చపిచ, క్రితీ దుక్వవ్యతే తద్వ త్తవ్యత మనాత్తః. ౬౧౦. చాల
 గ్రకతకాసం పామ త్తార్వకరీణి, పుణ్యం చ్యకంబాళం చివ్యతే చాపే
 శ్చతే. ౬౧౧. అక్షరస్థావరాంతో లయం పుణ్యపాదపాత్తకీ, మసాశ్చ
 కర్తవో చాలి లచ్చ త్తార్వకరీణి. ౬౧౨. త్తార్వం కరణం కైవైక కవ
 త్యాత్తని చ్యవతే, అత్తాచి లకపివాయం కరీరాంతరభావో ప్రమాన. ౬౧౩.
 అతః ప్రశ్నవ్యమేచ్యేత జే మచాత్తనో నపు, వృక్షం కన్యకం వృక్షా
 నన్యం అక్షా వనాకవమ్. ౬౧౪. అస్తితా దధిభార్వయం యమి కనక
 యాదికా,

ద్వితీయాధ్యాయము-ద్వితీయవర్ణి, ౮-వ సంక్రమీవరణము.

మిం బాగ్రి ప్రమా నేభు వ్యరకాశదిపాత్తకీ. ౬౧౫. కామం
 కామం బహువిధం త్త్రక్తేత్రాదిపాదకం, నిర్మిచూళం నదా న్విశ్వే నశ్వేష
 మిచా మోనాన. ౬౧౬. చాదుమం యనికం మావం మృత్యాస్తే న్విష్ణుయ
 శ్రయం, తదేవ రీవం కప్రీస్తా మోశయానం తదుక్వతే. ౬౧౭. త్తే
 త్తాకాః శ్రీకా వృక్షే తూరాద్యా బహుమోదనాః, చతుర్వ్యసకా సువ్య

నానానాగనమా క్రమః. ౧౯౦. పంసారవరసాంధ్యే కప్పు తావ్యేతి
కప్పువ, ఏకస్యా కపసస్యాత్ర కరస్యావత్సహారువః. ౧౯౧- ఏకవీచాయ
మాత్సాస్యా కృగ్లిహ విహా వేహావా, పూదేవ్యసిన గాస్యేషు కరీశేషు ప
బర్హదా, ౧౦౦.

ద్వితీయాభ్యాయము-ద్వితీయపల్లి, ౯, ౧౦, ౧౧, ౧౨-వ
సుగ్రములవివరణము.

యథా ధూశేషు కాయేషు యా స్వస్వక్ర పాస్యసా, వస్యసా కాన్త
సంక్షేపే నై క్షేపణో అంభాస్యో అపిత. ౧౦౦. ఏదం ధూతే. నేనీ-౧౦
దేవానువరాపిషు, తావ్యుగత్తా భరి వేష వత్సగో అపి వింసం. ౧౦౧.
వాయు ద్యుకా అత్ర నాక్షేషు మాత్సహూచో వ్యుస్థితః, కప్పు స్వస్థియోప
అతస్య క్షేపణుః కపసస్థితః. ౧౦౨. కర్మ స్వస్థేషు వేహోసా సత్కల్యా
త్కాఅత్ర కాయేషు, అకావ్యుకంవ్యహూపేద నరావంధారోహాబర్హుల్. ౧౦౩.
కరీకన్యమబర్హుల్ అపి కరమాత్తా మహోవ్యుకః, కరీకన్యయోహోసా రిక్వలె క
కభావన. ౧౦౪. మాకస్యే యథా అత్ర సత్సేషాం సేత్రేవ్యాపై వింసంకం,
స విస్యతే ప కక్రశ్చేకౌష్ఠే త్తైవి ౧౧౧ రి. ౧౦౫. తావ్యో నభసి వి
కాత్తా యస్యా క్షయో ల్లక్ష్మవ్యాతే. కాత్తేకృష్టా కక్రవత్తా మాక్ష్తే విధసి
స్వక్యాతే. ౧౦౬. దేవాన్యమా క్ష్యేకత్వేన త్కష్ట క్షుక రిక్వతే, క్ష
కంక్ర వికవీచాయ మాత్సా వర్హకరీలాహ. ౧౦౭. మావ్యవ క్షయంకా భరి
శక్ర కేదా క్ష్యుక్తవిసా, యతైవి లహంధాధాత్త వ్యాసో త్తైవభిదా క్ష
విత్. ౧౦౮. అత్తశో బహంధా భవ మేవం కేదే ప కాయం, భానా కేదం
యథా అనుకం స్వస్థి-క్యా మాథ మాక్రకేత్. ౧౦౯. ఉపహం-వివిధకం
బహంధా కారికః పుమాన్, ఆనందాత్మసి కన్యవ్యో అనుకం కేవం క్షుతే
కా. ౧౧౦. స్వస్థేషాం క్షరం సంకరముథ మేత క్షమాత్మయూత్, అంక

కాస్తా కక స్పర్శకూతావా మేక వివ సః. 206. స్వకంక్ర! స్పర్శక్ష్ణో
 యోషం బహుధా కురుతే స్వయం, మామయా ఆగతీకాశో మాయయాఽపి
 వివక్షసి. 207. యస్తుం స్వకృవయే సంతం గురుకాస్త్రాపజీకవాగ్, అను
 బద్ధులది యే ధీరా బ్రహ్మచర్యానిసాధనాః. 208. కాశ్యపం మోక్షసంజ్ఞం
 స్యా క్షుభం తేహం మహాత్మనాం, అన్యేహం దుఃఖ మఖలం సంసారాఖ్యం
 భవే క్షుభః. 209.

ద్వితీయాధ్యాయము-ద్వితీయవర్ణి, 103-వ మంత్రవివరణము.

వైశ్యానా మది నిత్యోఽయం కాలావీచాం మహేశ్వరః, ఇంద్రియా
 నాం హి నిర్వహణం చేతనానాం చ చేతవి. 210. యమన్విత్స్య యుఖం
 వీరా యాది ప్రోవ్వవనిసంకం, ఏక విష బహునాం యః కామో నూసి
 పంథీనాగ్. 211. కదాచి వర్జితసూనాం దుఃఖకాంతకరీ పుమాగ్, శబ్ద
 గూఢ మివం బ్రహ్మ చర్మస్తానిత్యాదీకపి. 212. ఆచాక్షోపవగమ్యం య
 త్స్వయంజ్యోతిష్పర్వబాగభృత్.

ద్వితీయాధ్యాయము-ద్వితీయవర్ణి, 103-వ మంత్రవివరణము.

కచేక తితి మన్యంలే నిర్జక్యం పరమం కథం. 213. నునాత్మాశో
 ఒక్ర విచారంసః సదా స్వాబుభజి కళాః, అపి వై రయంయం యశ్శ్యా క్షుభం
 కపసి తో వజీన్. 214. స్పృహస్పృహోనావ య జ్ఞామితే ఒక్ర మఖం
 వ్యూఠం, మఖ మిశ్యేఠ కన్యామః వాకితా వ నిశేషతః. 215. వశేష
 కళయంతో ఒపి వైవ పక్షం మహాః క్వచిత్, అభ్యుక్త్య కన్యంత్వస్య సావ్య
 క్ష్యం లే కదాచి శిత్. 216. కక క్షుభ మన్జక్యం పర్వ మేవ క్ష్యంశీకం,
 కకః స్వాభుజ్యైవ గమ్యతే వావ్యథా హి శిత్. 217. బ్రహ్మదో ఒపి
 సుఖం యక్షు సర్వాయుభకతాధిం, యతో ఒధిశం వ కేచిత్శ్యా క్షుభం
 వై రయంకం క్వచిత్. 218. ఆనందవారితే వైవ్య దిందుమాక్ర ముదీరకం.

అతః కథం ఏ నాన్వేష్యం భవే త్రక్తురయం నుఖం. 227. సుదయా శ్రుతిభిః
 పార్థ మాత్మా ప్రియతమః నవా, ఇత్థం వనంకో నైవైతే క్రత్వా స్సాత్మా ద్విభా
 సిమం. 228. సురూపదిష్టం దేనామం యవస్తి పరణం నుఖం, కథంకం
 కర్మిణావహం సాత్మా వితి విలింసయేత్. 229. పరణం నుఖ మాత్మాఖ్యం
 కిమ భాతి విభాతి ఏ, మమ ల్లహాక్షవిభావతో నీరాగ వేతసి. 230. ఆనం
 దుస్య న్యయం యస్మా దన్యస్యాపి చ తాదృశం, తతో మే భాతి తన్య క్త
 ద్విరుత్థం భాతి వా ఒహనా. 231. కారణాణాం యత్ర న్యూస్యేతి వా
 క్రియయా యుతతి, కస్త భేదో భవే న్నిత్యం భేదం న్ను నుఖం వరణ.
 232. భేదే నతి ఏ జన్మాదిస్తవ్త మేవ నుఖం భవేత్, నుఖత్వే మపి
 వైవాచి తాదృశే పరతః భుజి. 233. ఆదా వంలే చ య ద్దుఃఖం వర్తమానే
 కథం నుఖం, తతో ముఖే నుఖాఖ్యేయం తావై నైవయితే కృతా.
 234. లేన భానం ఏ యస్య స్యాత్ కారణాణీ రభావేతి, నుఖం తవేప
 విశ్లేయం పరమంవ మహాన్వేభి. 235. న్యాయానాభ్యావమా త్రం మే నుఖం
 భాతీతి వర్తతే, కామనానాం యథా నాభ్యాసాత్ నుఖం భాత్యక్రమాని.
 236. ఇత్థం చింతయతో నిత్యం చక్రన్య మహాత్మనః, ఆవాక్తావనకన్యం
 క త్పునీభాతి నుఖం చయ. 237. యస్య దన్యసతో ముఖయావైవా కర్మకి
 న్మనాం, ముక్తభాతా భవే న్నిత్య మనంతాత్కరీవాకరాత్. 238. అనం
 రాత్మా న్యాయంకోతి ధ్మనిభా త్రివివాకే,

ద్వితీయా ధ్యానము-ద్వితీయవర్ణి, ౧౫-వ మంత్రవివరణము.

వివాకం పదా మాయాకమస్తానునివాకరే. 239. మార్యాదిభి
 న్నదైవాయం త్రైవై ర్మ ప్రతీయతే, కింతు తేవైవ పకలం మార్యాద్యైక
 క్షిప్రీయతే. 240. న్యాయంకోతి ర్మదైవాయం అనందాత్మా ప్రతీయతే,
 తదా పశ్యా ధ్మకన్య ముఖభాతి సదాతం. 241. యథా దీపస్య కలికా
 భాసో వశుభాతి తత్, వర్తితైరాదికం తన్య వాక్తభాసో దపంజరం. 242.

బుద్ధాదికం చా క్షుర్వ సుభాస్యజ్జాని విభవతో, అత్త భాస్వరం భాస్వేక
 క్షుర్వయం భావవిషణ్ణికం. 2౪౧. భావనశ్చ యథాఽఽపిశ్చ భానా భావం
 ఘటాదికం, చతుః ప్రకాశయే క్షుర్వం చ్యయం కడపి తైశావై. 2౪౨.

ద్వితీయాధ్యాయమునందు ద్వితీయవల్లి వివరణము. సమాప్తము.

ద్వితీయాధ్యాయమునందు-ద్వితీయవల్లి వివరణము.

ద్వితీయాధ్యాయము-ద్వితీయవల్లి, ౧-వ మం త్రవివరణము.

పున సేవాపకర్మానం యదుక్తం తే మహా పురా, తదేవశ్చక్ర
 మాసేన శేచి దాహుర్వై వ్యజోత్తమాః. 2౪౩. ఉక్త్యం సర్వస్య జగతు వారణం
 త్ప్రప్త య త్పురా, క్షయంతోస్యైః సదా దాక్షిణ్యం కస్తు చ కీర్త్యతే.
 2౪౪. మూలం కదేవ స్యా చ్యుతం చాఽశ్చ్యవ్యయాపియః, శ్చో వ తిష్ఠతి
 యస్తా శ్చ నస్తా చక్ర్యజ్ఞ కలికః. 2౪౫. క్రతేనసవిశాకత్వం భూతావా
 సన్య త్పశ్యతే, తతః కథం చ విద్యావః శ్చోఽపిశ్చానోఽన్య సంధిశో.
 2౪౬. ఆద్యా సధ ఇతి ప్రాచుః వారదాపేక్షయా ద్విజ, ఆకో నికృష్టతా
 లోశే కథ్యతే సర్వజంతుభిః. 2౪౭. కాభా కానాఽభా కేనా స్పింద్రియా
 కర్త సంధంః, ఆన్య ఘాట్యు జీవాన్య నికృష్టా త్ప్రప్తాహాసతి. 2౪౮. ఆశ్చ
 త్తోఽప్యేష వికరం నిత్యో వివాంశురాదివా, క్రులూహయావతో యస్య
 త్తద రన్యో వివాదికః. 2౪౯. మూలం యదర్థా త్కీకో సి లోకా
 వృత్తే సమాప్తేః, య చత్రక్రయో కోఽప్యుక్త స గచ్ఛే దితి శీర్షికం.
 2౫౦. విశదేవ క్షయం పున్ద్రం కర్తాదివిషణ్ణికం, ప్రాణాత్స ని జగజ్జీకో
 యస్మిన్ విక్రం ప్రతిష్ఠితం. 2౫౧. వ్యాహారం స్వస్య పయతే సర్వదా
 తంకయా వివా, తత విస చ సుకాకం ప్రాణా దాత్సన్వయాపియ. 2౫౨. స

హి సవ్యస్థ కథితో హ్యుత్పయోచో మహాస్వరః, అమనోమయా లోకే ఖంబు ముద్భవత ప్రవక్. 213. వికలాత్మవయః-విస్త్రాయ నిరుస్తే నిమృతాః క్షిప్తాః, ఆక్షిప్తో నరుణం వాస్తా వానియే త్కృష్ణవిశ్వాదిక్. 214. తతపివ మృతం హిత్యా నిర్భయో భయవ స్థితః, మాత్యాన్నీ తతతో నిస్యం నిఖలం భవవక్రయం. 215. ఐంద్రో వర్షతి వాయుశ్చ వారి లోకనుఖ ప్రచ, అపృష్ట్యు పంచమ స్తేహ నుకాం భీక స్పదా తకః. 216. ధావ జ్యోతిగాః తదిరభ్యు క్షుప్తా వక్ష్మంజభీతికః, ఖతో-వచరే భయం వైవ గన్యేయః ప్రాణేవ స్పదా. 217. అస్తా ద్యామరః క్రాణా జ్యోతిగాః వాంకుశ్శితావ్,

ద్విదీయా భాగ్యాయము-త్పరీయవల్లి, 1-వ మంత్ర వివరణము.

అత్తవిభావతో యస్తా క్షయ మేవ స్య వాయవే. 218. ఇహైవ తతపివాయం భావస్య మృత్యుభీదినా,

ద్విదీయా భాగ్యాయము-త్పరీయవల్లి, 2, 3, 4-వ మంత్రముల వివరణము.

ఇహవే దాత్తవిభావం న జాతం చకలా క్షురా. 219. తక స్పృశ్యేషు లోకేషు స్పృశ్యమా వేషు గవ్యదా, తుభాశుభేషు చకతం శరణాన్యధి గచ్ఛతి. 220. బహుమృత్యుకరాశ్యేన యత స్సృష్ట క్షకతం భయం, తానా విశుద్ధ లవచ్చ విద్యుష్టం వృక్కతే మఖం. 221. అధివారశీరేచ శ్చిత్ బంధా వాత్తా కక్షివ హి, న్యస్మే యథా న విశదం న్యస్య మానం ప్రరీయతే. 222. తిక్మలోచి తక్షైవాత్తా భోగానత్తా న గచ్ఛతే, అభ్యు యుద్వ పృథాన్యత్ర వైచరిత్యా స్మరీయతే. 223. ముఖం గంధర్వలోకే చపి తక్షైవాత్తా ప్రరీయతే, గంధర్వలోక ఆత్మా-యం భోగాయైవ తకనా. 224. ప్రతిభో-23 కతో-త్వేవ నావిద్యాయా వివాశవం, బ్రహ్మలోకే

అనివేశన మాత్రా తపోః ప్రతీయతే. 227. యజ్ఞవల్క్యశ్చ కథా 2 శ్లోకముల ప్రాతిభి స్పదా, కాయాఽఽతతా యత్రైవో ప్రతీయతే వృథా స్పృశా. 228. అష్టాలోకే తద్దేవాత్తా జాన్విన్తు. ప్రతీయతే. అస్మి శ్లోక తతో కేమా స్వాధీనే నులభే సతి. 229. అత్కనో అనుభవ స్వాహా స్సంపాద్యః స్పృశ సిద్ధతా.

ద్వితీయాధ్యాయము-త్పతీయవల్లి, 1, 2, 3-వ మంత్రముల వివరణము.

ఇంద్రియాలాం భృగ్గంగావ మవయా వ్రుకయా వ యో, 230. భృగ్గనుకృష్టమాకానాం వ్యాసారణ్ణావమాకినాం, కాకాత్కాత్తా 3 విశ్వేనాం బుద్ధిస్థ స్సర్వజేహవాం. 231. ఏవ మాత్మనయా నిద్వానో మత్వా క్షీరో వ ఆవతి, ఆత్మా య ప్రీ మయా పూర్వం హేమకాన్యః ప్రకీర్తితా. 232. ఏమయి శ్చేదకూన్యానాం ఇంద్రియాలాం ద్వయాత్త వాం, కర్మణ్ణానాత్క వా త్పూ త్వవతో న్యవహరితః. 233. ఇంద్రియైశ్చ కరం క్రీయం మనోబుద్ధి ప్రకరితా. నన్యా దని మహావాత్తా దహతోఽభ్యక్త మేవయ. 234. అవ్యుక్తా త్పయవ ప్రవ్య క్షర స్సర్వగత ప్పదా, కార్మకారణమాశీణ లింగేన వ విబుద్ధితః. 235. మా క్షాత్వా మువ్యతే కంకు రమృతత్వం ర గచ్ఛతి, అనివ్యాహార సారాన్యానా నానో మోక్ష ఇతిరితః. 236. ఆనందాత్తా ప్రధానం యి కమృతత్వం తదీకతం, మోక్షాద్మృతత్వమో రస్తా వేదావేద ఉదీరితః. 237. ఆభవే ఽపి ద విష్యర్పి శ్చేదం కిం విష్యుక్తుర,

ద్వితీయాధ్యాయము-త్పతీయవల్లి, 4, 5-వ మంత్ర వివరణము.

కర్మణే నాన్యతాం వైతి నావ మస్మాత్కరణ సదా. 238. న చక్షు ప్రవ మాత్మానం శోఽఽని జగ్మతి కర్మ చిలో, యతో నాసానిహితో ఽయ

మిది ద్వియై నైవ గమ్యతే. 222. ఉత్త నేత క్షురా నశ్యం మహా
 223. వచికేకసీ చ్యుక్తయా 224. తనో బుధ్యా నియంత్రా మనసో
 225. 226. బంకల్యు కంచనావార మవాక్రమనోచరే, అనందాత్పది
 తేకాణం గమయే త్స్వాత్మయాసతః. 227. ఇక్షం లావంతి యే చిక్ష్మ మన్య
 తాస్తే భవన్తి చ, యనా కంచావతిష్ఠంతే జ్ఞానాని మనసా నహ. 228.
 నివేద్యతే న బుద్ధిశ్చ తా మాచార్య పవనాం గతిః, తేవతో వియోగో నాస్యాత్
 ముద్రాస్యా 229. పరా గతిః. 230. మనోబుద్ధీం ద్రియాణాం స్వా ద్యుజ్జ
 కాగ్ర్యం నిరవహం, వితేహం నిశ్చరీభావ ఆనందాత్తా వ్యయం క్రమే.
 231. ప్రతిభాతి యతో ముఖం గాఢమాక్రం త గచ్ఛతి.

ద్వితీయాధ్యాయము-తృతీయపట్టి, ౧౧, ౧౨, ౧౩ వ
 మంత్రములవివరణము.

రాం మోగ మితి మన్యంబే క్షీరా మింద్రియధారణాం. 232. ఆ ప్ర
 మత్త క్రవాయాయా యోగో హి ప్రభవాయుయా, అనాం ప్రహృతి విక్లావం
 యోగో మేంద్రియధారణాం. 233. విశా భవతి కాచాచిక్రమాచాభావ
 విప హా, ఆ ప్రసూ క్షం పునాం యోగీ వగదుక్తుత్తిలాశనే. 234. శయ్యో
 భవతి శ్రీయా నీశ్యతో 225. యథావ హి, దేహాగ మేకం విసాయాయ
 మావంబాత్తా మహేశ్వరః. 235. శైవ వారా వ మవసా స్తాస్తిం శిశ్యో వ
 మమోజి, అత్త మావ మియం శ్రద్ధావిరాజోవభ్యతే. 236. అనందాత్తా
 వ్యయంబోధితి గస్త్యేకకన్యమీరణం, నుయకా స్తావివికానా క్షన్ద శ్రద్ధ
 య నిారితా. 237. కాలక్రయాత్త కం యమై యచ్చ కాలక్రయాత్పరం,
 పవనద్వ మ్మ క త్సర్వం ధియా నారా 238. మ్యుతే. 239. ఆచార్యోన
 గమ్యం య త్సర్వతో 240. విలగ్గణం, అస్తీతి యువతో 241. క్షం తదుక
 లభ్యతే. 242. పవనక్రమిద్దల్ ముఖ్యైయం పవనక్రమయో. అస్తీయే

నోనలభ్యత్యై ద్రవ్యభావేన యోభయోః. 260. ఆస్తీత్యేతోఽలభ్యత్యై కత్తస్య భావః ప్రసీదతి, ఆపంచాత్తస్యహుత్యై ద్దుక్రియస్యాత్కీలా యతః. 261. కత్తస్యభావః ప్రతోఽత్తిత్యై మాత్తనో నాస్తి నాస్తివా. నాస్తికాభావో నాస్తీ త్యేనం వక్తం వ శక్యతే. 262. ఆస్తిత్వా ద్భూతి నిఖంం ద్రష్టే ద్రష్టి ప్రసీధ్యతి, కథం వత్త్యుకుయో నావే వ ప్రసీధ్యేత మాత్త నా. 263. యథా నానాఽక్ర రాకేతి విద్వాకుః నా ప్రసీదతి, శుభక వక్త్య చాత్తాఽయం కత్తస్యభావా ప్రసీదతి. 264. భృత్యాపహునో యస్య తత క్తస్య భావో నృణః, విద్వాతో వ్వాదు చాత్తాఽయం వ ప్రసీదతికన్తాఽచిత్. 265. ప్రత్యుక్త ప్రాప్తోఽప వృ స్థనర్థం సంప్రయచ్ఛసి, తిర మాత్తాఽభ్యుసత్వేత విద్వాతోఽవస్థావో భవత్. 266. ఆస్తీతా ప వాత్తనో వ విద్వా బాఽనర్థదా భవత్, కత్తస్యభావే తస్మా త్ప ద్ధాకస్య స్వభు మిచ్ఛతా. 267. ఆస్తీ తాయావృ వస్తుత్తస్యభావ ఉల్లో మసిషిః, కత్తస్యభావే తేనాయ మాత్తా భృద్వః ప్రసీదతి. 268.

ద్వితీయా ధ్యా యము.ద్వితీయవర్ణి, ౧౪వ మం త్ర వివరణము.

యదా నర్షే ప్రమవ్యంజే నానా యఽప్య హృది స్థితా, ఆభ మత్తోఽహృతో భవత్యక్ర మ్నా నుశ్చుతే. ౧౦౦. కత్తస్యభావే ద్భృద్భృ ద్భూత్త కామం హృది స్థితం, ఇవోమక్ర నుశ్చేతకం నాశయత్యాత్మ సౌష్ఠవాత్. ౧౦౧. మాపయాపవచనమ్నా నామితి స్వీయసౌష్ఠవాత్, నామిష్య యజ్ఞేనావ్యవహారాం వివాశయో. ౧౦2. అహృదస్తం యజ్ఞేజేత స్మగంధం గోఘృతం వృణాం, హృది స్థితం త్రైకామం నాశ యత్యాత్మ సౌష్ఠవాత్. ౧౦3. ఆపంచాత్తా ద్భయంబోఽఠిః ప్రతీక మ్న కత్తవనః, రాగం వివాశయో భృతోఽ నృణాం త్రవయికి నుశ్చే. ౧౦4. తుర్త్యస్య మరణం నానా కాతాఽ ప్రవయికి నుశ్చే, తస్మి న్నుదగతే నీవ మ్నమరణే వ క్రూయాతే. ౧౦5. కేహానో వ విద్యస్మి త్తరణం కీర్త్యతే

కర్మలో, కెందు కామాభిషం క్రైస్త్యం నువలు నర్వయింతుం. ౧౦౬. కామే
 వ్యభాశేవ్యక్తి వకురక్త నయం ప్రమాణ, తేవం న తపో నేను- క్షుప్త
 దుఃఖవివర్ణం. ౧౦౭. వర్వయింతుక ఆనందాత్మని కేవల, ప్రతిభాతి
 కథం నాయం తేవక్ ప్రవృత్త్యా న హి. ౧౦౮. ప్రవృత్త్యాప్తి నయం కామ
 తపో య ద్విదోభనం, ఆనందాత్మ వ్యయంవ్య నాన్వే జేవివర్ణనాత్. ౧౦౯.
 ఆనందాత్మన మేతం చే క్షుప్తప్రభం వర్వయం ననాత్, భావ-భావవిద్వక్తం
 వర్వయేవివర్ణం. ౧౧౦. తేహి ష్చీక ప్రావృత్తా తే వావృత్తం ప్రవృ
 త్తయం తరం, తతః కామవివర్ణో నే ముఖకాన్వో ఒత్తుకః ప్రమాణ. ౧౧౧.
 ప్రవృత్తాత్మయానం తిజ్జేహి ఒన్తి న్నవగర్వతి, ఆనందప్రవృత్తి విజ్ఞానే
 సుఖయగ్రంభివర్ణిభా. ౧౧౨. వివర్ణయాన్వ కాయంలే ప్రాయ వ్యవర్ణ
 రికాం, ఆనందాత్మ వృత్త తివాహం ప్రవృత్తి త్కానంక భవత్. ౧౧౩.
 ఆనందాత్మప్రతీతేవ్వి విష్ణు త్కాం న ప్రతీయతే, వర్వయేవివర్ణం కథం
 ప్రవృ త్తయామి కన్. ౧౧౪. ఇత్యాదిహాపితో న్నానాం ముక్తానాం నం
 యాన్వయ, వివర్ణయాన్వ కాయంలే వివర్ణయవర్ణనీవారం. ౧౧౫.

ద్వితీయాధ్యాయము-తృతీయవర్ణ, ౧౧౬-వ మంత్ర వివరణము.

కృదయస్య యక్షవై తే గ్రంథయ వ్యంకయాదికాః, భిక్ష్యంతే యస్య
 తేక్షకత్వాస్యం ప్రవృత్త్యాత్మనా. ౧౧౬. ఏకావ జేన విక్షయ దుష్ట్యేక
 క్ష్యకయ నిశే,

ద్వితీయాధ్యాయము-తృతీయవర్ణ, ౧౧౬, ౧౧౭-వ మంత్రముల
 వివరణము.

కృదయస్యాన్వ కాద్యుక్తి కతమో త్తరంకం. ౧౧౭. కాపా
 తేనా వ మూర్ధానం విభిన్యా త్తే చిరీవదా, ద్వాదశానా యయా గన్వే,
 దుశం నామన్ వృదా. ౧౧౮. ఆద్యాత్మ కత ముఖ్యానా మహి త్విర్ణమనే.

నదా, భవంతి కచ్చతో నిత్యం శ్వస్త్రాశేణ నమా వస్తు. ౧౧౧. ఆంశుష్ట
 మాత్రా వుదయ వర్షదా మద్యకే రుహా, నిర్లకా కళవంభూర్ణి కామా
 శ్వేవ నరంకయి ౧౨౦. మృగయే యునిష్టోఽయం వుదయ స్పర్షివేహివాం,
 మాత్త దేవాభావో నిత్య సునిష్టాకమకావృకా ౧౨౧. కం మాత్త దేవా
 ద్రువోభువారణా ద్వికవగ్రహాత్, వివేకం శృణం కాశ్యం మవసా
 చ క్షణో యథా. ౧౨౨. ఇదీకాశ్యం హి ముయాశ్యా స్మయితే కరణ
 శకుః, ప్రస్తావర్యావివశోష్టే వైవ్యయోష్టే వివేకవాన్. ౧౨౩. మవక్షత న
 మాత్తాకం నిత్య దస్తా జ్ఞదా శ్చుకే, కృష్కృష్టో వామనో ఽయం
 అవనాకా దకేవతా. ౧౨౪. అవనానో భవే శ్చుకే వివ్యయావభవే వుమాకా,
 అవనానో కే వే త్తా. అభ్యతే క్షిం క్ష్యవీత్. ౧౨౫. మృగ్యోలో
 వామనో యద్య స్మక్యం దేహాపివయే, అవనానా వుమాకా యో ఽయం
 వ్యుక్తా మునిష్టకా. ౧౨౬. నివినాల్లేతి విక్షేయో నచికేత వువా క్యయా,
 ఇష్ట్యుక్త్యా క్షణావో భర్తారం మ్హస్తిం అభావ య. ౧౨౭. కలికేలా వు
 సంసృతే శ్చుకేష్టోఽభవే శ్చివా, మృగ్యుష్టోస్తా మిమాం నిత్యా మాత్తనో
 అభ్యవాన్ తురా. ౧౨౮. కృష్కృష్టం యోగవిధిం తద్య క్షుచికేలా. యదా
 యే, క్ష్యా చ నేనా నిశ్చిన్ తేనా అభ్యవ్యయం కరం. ౧౨౯. ఆరం
 దాశ్చవ్యయావం శక్ష్వికృణం ప్రాప్తవా నపి, అవిద్యాలేకరహితో ముఖోగ
 నిష్ఠకే. ౧౩౦. మదనోఽవిద్యుష్టో మాక రేవ గతో ముని,

ద్వితీయాభ్యాయము-తృతీయవర్ణి, ౧౧-వ మంత్ర వివరణము.

నచికో యథా యావృగాత్త నిష్టావోఽభవత్. ౧౩౧. ఆస్మోఽపి
 ర కథా తాదృ గాత్త నిష్టావో భవేత్, ఆభ్యావ ముక్తవాసేకే శ్చుకస్త్రై
 క్షికాక్ ప్రతి. ౧౩౨. అవనావ్యయవరణా యదివం లే మయేవం,
 ప్రస్తావిష్టాన మేనస్తి దుర్లభం నవ్యవేహి. ౧౩౩. వివేక్యస్తా క్షురా
 ప్రాప్తా దేవేభ్యా మావక్తే నిహ, ఆశ్చర్యాత్తా ప్రస్తావోలో వర్తా శ్రోతా వ

... స్వాధ్యాయములు, మూలము, చివ్వునైఱు	...	0	4
భగవద్గీతలు, మూలమునాశ్రయము, చివ్వునైఱు	...	0	6
దీక్షా కాలింగోపైయము	...	0	8
దీక్షా ఆంధ్ర తాత్పర్యసహితము, కాలింగోపైయము	...	1	12
దీక్షా ఆరణ్యసంతుకాది ఇంద్రియవ్యవహారము	...	0	10
భగవద్గీతలు, శ్రీరామచంద్ర పరమహంసకృపక ఆంధ్ర టీకా తాత్పర్య సహితము, దుఃఖి శ్రయైవ్యములనుండి అనేక అంశములు			
లిందు శ్రీకృష్ణోపనిషత్ క్రమమునకులో ముద్రాపరచబడినది	...	4	8
భగవద్గీతలు, భగవదగీతాభాష్యము, (సాంప్రదించు) టీకా...	...	2	8
శ్రీ భగవద్గీతాసారసంక్షేపము	...	0	2
సునోపాఖ్యాయములు, భగవదాచార్యవచనము, ఆంధ్ర టీకా తాత్పర్యసహితము	...	1	8
రామగీతా, సహిత, చివ్వునైఱు	...	0	8
చివ్వునూదామణి, ఆంధ్ర తాత్పర్యసహితము, శ్రీ కృతరూపు	...	1	8
శేషాంతస్తోత్ర పంచము, శ్రీ భగవదాచార్యకృపకము, ఆంధ్ర తాత్పర్యసహితము. — ఇందు విగ్రహాది, యథివంచనము, ముఖియవచనము, ప్రాతఃస్మరణము మొదలై వదిగలవు.	...	0	6
వ్యవహారవచనము, సాంధ్ర తాత్పర్యము	...	0	2
వాసుదేవిపంచము, శేషాంతవచనము	...	1	0
భగవదగీతములు, సప్తాభ్యాయము, మాతసముద్రితము	...	2	8
కాలింగీయము, ఆంధ్ర తాత్పర్యసహితము	...	0	6
భగవదగీత, ఆంధ్ర తాత్పర్యసహితము, చివ్వునైఱు	...	1	0
సాంబర్యలహరి, ఆంధ్ర టీకా తాత్పర్యసహితము	...	0	8
మహామోక్ష ప్రదీపిక	...	8	0

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు ఆంధ్రీ పబ్లిష్టర్స్,
292, ఎస్టాబ్లిష్మెంట్, బళ్లారి.

వైదిక గ్రంథములు.

	ప్రతి	పృ. అ.
ఆచార్యాశ్వాశాస్త్రము	...	0 2
అపస్తంబశాస్త్రములు	...	0 3
అంశుకాచార్యసంభాషణము	...	0 3
ఋగ్వేదవేదాంతము, అష్టాంగము, పర్వము	...	0 8
ఋగ్వేదత్రాక్యప్రయోగాశ్రమము	...	2 8
ఋగ్వేదకాండప్రయోగము, చిన్నసైక	...	0 4
ఋగ్వేదసంభాషణము, నాటిక	...	0 3
తిథిసంక్రమణము, (ఆరాధ్యులది)	...	0 3
సంహితాశాస్త్రము, ప్రతిపదియను, పర్వము	...	0 12
సేవతాశ్రమము, చిన్నసైక	...	0 2
సంకరాశ్రమము, పర్వము	...	0 2
సంహితాశాస్త్రము, అష్టాంగము, పర్వము	...	0 6
శిశుశాస్త్రము, చిన్నసైక	...	0 2
అష్టాంగము, పర్వము	...	0 3
సంహితాశ్రమము, పర్వము, చిన్నసైక	...	0 12
షోడశ పర్వము (వికాశకాండ)	...	0 6
తైత్తిరీయ ఆరాధ్యులను, శిశుశాస్త్రము, సంక్రమణములు	...	3 0
నాటిక, పర్వము	...	3 0
యోజనాశాస్త్రము, అంశుకాచార్యము	...	2 8
యోజనాశాస్త్రము, అంశుకాచార్యము	...	3 0
షోడశ పర్వము, శ్రీసూక్తము, అంశుకాచార్యము	...	0 6
షోడశ పర్వము	...	0 8

సూక్ష్మ ప్రశ్నములు, మూలము	...	0	4
శ్రీమద్భగవద్గీతము, ద్వితీయః	...	0	6
శ్రీమద్భగవద్గీతము, మూడవః	...	0	6
సూక్ష్మ ప్రశ్నములు, ద్వితీయః	...	0	2
గీతము—కనుకము, చయము, మర్దనము, ద్వితీయః	...	0	3
దత్తాత్రేయము, సతీక	...	1	4
మంజుశ్రీము. సతీక	...	0	2
యజుర్వేదములలోని సంకీర్ణము	...	0	12

జ్యోతిష గ్రంథములు

బాణసాగర (గత) సంకీర్ణముల కలహాంకము (1937. 12. 26)	10	0	
అక్షరములు, సాంప్రదానము	...	0	4
అక్షరములు, సాంప్రదానము	...	0	12
కాలములను, మేలుకొలి	...	2	0
కృష్ణాక్షరములు, అంక వాక్యములను గ్రహము	...	1	0
శివగ్రంథము, సాంప్రదానము	...	0	4
కాలములను, మేలుకొలి	...	0	3
అక్షరములు, అక్షరములు, గాక్షరములను	...	0	6
అక్షరములు, అక్షరములు, గాక్షరములను	...	0	6
అక్షరములను, అక్షరములను, సాంప్రదానము...	...	0	12
జ్యోతిషములను, అక్షరములను	...	2	0
అక్షరములను, అక్షరములను	...	0	6
అక్షరములను, అక్షరములను	...	0	8
అక్షరములను, అక్షరములను	...	0	12

